Desenul copertei de: *Ludovic Bardoczi*

Carmen Laforet
NADA
© Ediciones Destino
Barcelona, 1963

Carmen Laforet

Neant

Traducere și studiu introductiv de
Darie Novăceanu

Editura pentru Literatură Universală

București — 1967

CARMEN LAFORET
ŞI
ROMANUL SPANIOL CONTEMPORAN

Prin datele specifice pe care le oferă în prezent literatura spaniolă din ultimele două decenii, impune tratarea ei într-un capitol aparte de istorie literară. Acest lucru presupune, bineînţeles, crearea unui compartiment nou în periodizarea şi clasificarea ei, implicit asumarea riscului ce-l comportă orice tentativă de acest fel.

Noul compartiment trebuie să rămînă însă deschis: anii viitori vor adăuga note în plus, cele două decenii nefiind, în acest caz, echivalentul aritmetic al cifrei douăzeci.

Considerentele care ne îndreptăţesc, totuşi, să analizăm separat această perioadă literară sînt, deopotrivă, multiple şi diverse.

Mai întîi, cele două decenii prezintă imaginea unei reînviorări a literelor spaniole, a unei revitalizări. In al doilea rînd, tot acum, se constată o încercare, reuşită mai mult decît în alte împrejurări, de comunicare cu celelalte literaturi ale lumii contemporane. E vorba de o comunicare în ambele sensuri, deci de asumarea unei calităţi care a fost, vreme îndelungată, un privilegiu doar pentru cîteva literaturi; mai ales pentru cea franceză.

Istoricul literar J. Demegot părea nedumerit, prin 1909, cînd, alcătuind tratatul său intitulat *Histoires des littéra-*

tures étrangères, dădea, în secțiunea dedicată literaturii spaniole, peste o stare de lucruri particulară: scriitorii francezi reluaseră de nenumărate ori teme și, uneori, subiecte întregi din Peninsula Iberică, recreînd după acestea opere noi, cu aerul de desăvîrșită originalitate.

Exemplele sînt, într-adevăr, numeroase: Corneille transformă lucrarea lui Guillén de Castro *(Las Mocedades del Cid)*, (de fapt, uneori, nu face decît efortul unei traduceri lărgite, copiind, pur și simplu, în franceză pasaje întregi) și oferă literaturii universale *Le Cid*; Molière își construiește opera *Princesse d'Elide* după Agustin Moreto *(El desden con el desden)*, care o luase și el, la rîndu-i, de la Lope de Vega *(Los milagros del desprecio)*; Le Sage răpește definitiv gloria lui Vélez de Guevara, transcriind în franceză *El Diablo Cojuelo (Le diable boiteux)*, primind, cam în același timp, de la Voltaire, acuzația de plagiere a lui Vicente Espinel *(Vida de Marcos Obregòn)* în *Gil Blas*. Este, prin urmare, vorba în aceste cazuri de o copiere fidelă a originalelor, de transformare a lor puțin voalată și nu de o influență, cum a avut, de exemplu, *Don Quijote* asupra romanului universal. Dar toate aceste date nu intră, decît tangențial, în vederea însemnărilor de față.

Spania a trăit și ea în unele timpuri, sub influența culturilor străine și, între acestea, se află și cultura franceză (îndeosebi sub Filip al V-lea, cînd ia ființă Academia Real Española). Dar un proces de calchiere, la modul făcut de către numele amintite mai sus, nu a cunoscut niciodată. Literatura spaniolă a receptat surse străine mai mult dinspre Mediterană (arabe, italiene etc.), decît dinspre Pirinei. Istoria ei înregistrează la un moment dat, prin persoana părintelui iezuit din León, José Francisco de Isla, o atitudine foarte demnă: după ce a

parcurs *Gil Blas*, Isla a dat o admirabilă traducere în castellană a lucrării, recunoscînd că aventurile din aceste pagini au fost furate din Spania şi adoptate în Franţa de M. Le Sage *(robadas en España y adaptadas en Francia por M. Le Sage...)* şi că, prin urmare, trebuiau restituite patriei şi limbii sale de către un spaniol plin de rîvnă, care nu poate suporta ca alţii să-şi bată joc de poporul său, *(restituidas a su patria y a su lengua por un español celoso que no sufre que se burlen de su nación)*...

Aşadar, literatura spaniolă nu calchiază, ci se străduieşte să-şi recupereze originalele deteriorate. E o atitudine pe care n-am fi amintit-o, dacă ea nu ar fi devenit, pe parcurs, o trăsătură caracteristică şi mai ales dacă ea nu i-ar fi dăunat, într-un anume fel, peste timp. I-a dăunat în sensul că, cel puţin în roman, dacă ar fi primit mai mult „aer" dinspre Pirinei, n-ar fi avut decît de cîştigat. Acest lucru nu trebuie înţeles la absolut: s-au tradus romane franceze, s-au şi imitat, dar nu abuziv şi, mai ales, neacceptîndu-se orice formulă. Pentru că Spania şi-a găsit, de fiecare dată, pe solul ei, izvoare de artă, precum şi forţe creatoare proprii care să le desăvîrşească. Şi mult, foarte mult timp, a acceptat un fel de izolare, de retragere în spatele Pirineilor.

Aşa se explică faptul că în *Libro de Patronio o del Conde Lucanor*, carte denumită şi de „exemple", scrisă de Don Juan Manuel (1282—1349 ?) se găsesc multe subiecte pe care cititorul european le ştie din fabulele lui La Fontaine *(Le Corbeau et le Rénard, La laitière et le pot au lait* etc.) sau din Boccaccio, al cărui *Decameron* apare cu treisprezece ani mai tîrziu. E foarte posibil ca în ambele cazuri să fie vorba de alte surse decît *Libro de Patronio*, dar Juan Manuel le aduce primul în Europa.

Şi tot aşa, dacă ne-am aminti de Mira di Amescua (1574—1644), andaluzul retoric, neîntrecut în lansarea de subiecte şi teme, l-am recunoaşte în compatrioţii săi, Ruiz de Alarcón, în Moreto, cel citat mai înainte, sau în Calderón, ultimii doi semnatari ai unor comedii (primul: *Robul Diavolului*; al doilea: *Principele Constant)* în care protagonistul încheie un pact cu dracul, în condiţii asemănătoare celor din *Faust*...

Îl înţelegem, poate, din această pricină mai bine pe părintele din León, cînd retraduce *Gil Blas*.

Găsind, deci, în propria sa geografie spirituală o lume literară bogată, Spania nu a circulat prea mult pe artere europene.

Şi, după ce trecuse şi ea prin epoca marilor epopei *(Cantar del Mio Cid)*, prin cea a romanului bucolic (*Diana, Galatea* etc.) sau cea a romanului cavaleresc, pe care-l desăvîrşeşte cu rară personalitate, literatura spaniolă dă Europei proza picarescă.

Iar, pe cînd Dumas scria *Cei trei muşchetari*, romanul spaniol nu se configura. Abia cînd Stendhal, Balzac, Flaubert sau Zola îşi dădeau întreaga lor valoare în arta romanescă, Spania începea să cultive ceea ce se cheamă *„novela de costumbre"* (roman de obiceiuri, de tradiţie) şi, mai tîrziu, încă o specie, *„novela realista y regional"* (romanul realist şi provincial). Primul a circulat puţin peste Pirinei; în schimb, a trecut Atlanticul, în America Latină.

A rămas, deci, originală, după ce tot originală fusese şi în cazul prozei picareşti şi după ce, prin *Don Quijote* dăduse, absolut, primul roman modern, a cărui răspîndire şi influenţă au fost enorme şi imediate.

Adevăratul roman realist spaniol vine mult mai tîrziu, prin Benito Peréz Galdos, Pardo Bazán, Clarín (Leopoldo

Alas Ureña), Blasco Ibáñez și alții, ale căror prime cărți apar la scurt timp după cele semnate de Gogol, Dostoievski, Turgheniev și Tolstoi ; adică la sfîrșitul secolului trecut.

Generația literelor spaniole din aceste timpuri — *generación del '98* — pune bazele culturii moderne spaniole. În ea vor intra Antonio Machado, Juan Ramón Jiménez, Unamuno, Valle-Inclán, Pio Baroja, Jacinto Benavente (care se izolează repede de ea), Perez de Ayala etc. Iar între alte nume trebuiesc amintite cele ale lui Ramón y Cajal, Manuel de Falla, Giner de los Rios, Ortega y Gasset.

Romanul spaniol cunoaște în această vreme adevărata lui înflorire, iar trăsăturile ce i se imprimă acum vor rămîne, mult timp, neschimbate. Numele care vor închide gloria romanului vor fi Perez de Ayala, Azorin (José Martinez Ruiz) și Pio Baroja, care, stingîndu-se ultimii, pot fi numiți amurgul tîrziu, trist și contradictoriu al unei zile cu multă lumină.

Trist și contradictoriu pentru că ei (aici intră și Ortega y Gasset, care dă, primul, cel mai bun studiu european dedicat romanului), deși ar fi putut prelungi școala romanului, în ciuda valorii incontestabile a operei lor, nu au avut urmași. N-a fost urmat nici Valle-Inclán, mort și el, ca și Unamuno, în același an, 1936, dată după care literatura spaniolă cunoaște o perioadă de permanentă căutare și incertitudine. O perioadă „sin norte" (fără busolă) în care majoritatea scriitorilor spanioli, mai vîrstnici sau mai tineri, nu reușesc, în noile condiții sociale și politice, să intuiască drumul ferm în literatura pe care o scriu. Perioadă în care, cel puțin în roman, substanța principală rămîne să fie reprezentată de evenimentele petrecute în războiul civil.

S-au căutat aici tot felul de explicații și majoritatea istoricilor și teoreticienilor literari sînt de acord cu o epuizare a formulei realiste în roman, o epuizare prin anemie. Nora subliniază limpede și concis acest lucru: „fără substanța de altădată și fără conținut ideologic, formula realistă devine săracă și se transformă într-un simplu costumbrism local..." [1]

Reținem că Nora se referă, aici, la romanul spaniol din primele trei decenii ale secolului nostru, cînd acesta accepta mai mult vestejirea decît înviorarea sa sub umbra *generației din '98*. Sînt cele trei decenii în care, cu toate că înșiși unii dintre cei care alcătuiesc această generație publică opere literare de valoare, acestea aparțin, prin concepție, începutului de secol sau chiar perioadei anterioare. Sînt cele trei decenii pe care același Nora le apreciază drept o întoarcere la costumbrism, urmată de o perioadă de literatură galantă, o literatură a romanului „erotic".

Pe plan universal, intrarea în cel de al patrulea deceniu a însemnat, pentru roman, afirmarea unor personalități puternice, care au fundamentat arta modernă a acestuia, de acord cu cerințele timpului. E vorba de Mauriac sau Malraux, în Franța, de Dos Passos, Hemingway sau Steinbeck, în S.U.A., de Moravia în Italia, de Mariano Azuela, Güiraldes, Vallejo, Jorge Coronel, Icaza, Ciro Alegria sau Rómulo Gullegos, toți aceștia din America Latină.

Și e vorba, în Spania, de multe nume, între care am aminti pe Joaquin Arderius, Andres Carranque de Rios sau José Diaz Fernandez, nume care încearcă valențe proprii într-o formulă empirică de neorealism.

[1] Eugenio G. De Nora : *La novela española contemporanea*, Editorial Gredos, Madrid, 1962, vol. I, pag. 343.

Anii din acest al patrulea deceniu spaniol nu pot reînviora arta romanescă.

Substanța principală a prozei, așa cum am spus, rămîne războiul civil. E substanța pe care o transfigurează mulți, chiar în anii aceia sau în imediat următorii (Arturo Barea, Max Aub, Paulino Masip etc.), cu puțin succes însă în ceea ce privește redescoperirea secretului care să întinerească realismul.

Încercări de depășire vor fi. Între acestea se află José Camilo Cela, cel care, în 1941, încredințează tiparului romanul său *La Familia de Pascual Duarte*, urmat, în 1943, de *Pabellón de reposo*, un an mai tîrziu de *Nuevas andanzas y desaventuras de Lazarillo de Tormes* și *La Colmena*, în 1951.

L-am numit pe Cela și nu pe un altul, pentru că, înainte de a fi dat primul său roman la tipografie, acesta a cerut o prefață de la Pio Baroja, ultimul în viață (a murit în 1956) din cei care alcătuiau la *generación del '98*. Baroja, oscilant în concepțiile sale, puțin receptiv în ultima sa perioadă de viață, izolat și uitat de lume, a refuzat să transcrie acest testament al trecutului pentru prezent. Romanul lui Cela a apărut fără acest testament, s-a bucurat de un succes rapid, dar — trecînd, după cum spune Marañon, în galeria romanului clasic [1], prin întreaga sa construcție, nu poate fi considerat veriga dintre cele două timpuri. Cartea lui apare în vremea cînd se credea că în roman e foarte dificil de inovat și că „actele umane nu pot fi narate" [2].

Erau timorați, poate, tinerii scriitori și de părerile puțin mobilizatoare ale celor dinaintea lor, în legătură

[1] Gregorio Marañon : *Insula*, nr. 5, mai, 1946.

[2] G. Torrente Ballester : *Panorama de la literatura española contemporanea*, Ed. Guadarrama, Madrid, 1965, vol. II.

cu romanul. Juan Valera, autorul unor romane de circulație (*Pepita Jimenez, Juanita la Larga* etc.), cu cîțiva ani înainte de moarte (1905) scrie niște însemnări[1] în care găsim păreri ca acestea: „...în ceea ce privește romanul, pînă de curînd, am fost sterili, imitatori neîndemînatici *(desmañados)* și nefericiți. Privind numai la prezent, s-ar putea spune că geniul ființei noastre n-a fost cel de romancier".

Într-un anume fel, la data aceea, Juan Valera avea dreptate: romanele semnate de el și de cei pe care i-am amintit mai înainte nu cuceriseră încă definitiv publicul spaniol, iar acest public era, la rîndu-i, puțin numeros. Însuși Valera spune, în aceleași însemnări, că acest număr era restrîns și că „pentru consumul zilnic îi ajungeau romanele traduse din franceză sau engleză".

Exact în aceeași epocă, o părere aparent opusă, susținea Benito Perez Galdos. „Am ajuns vremuri — notează el — în care părerea estetică, ritmul social asemănător fluxului și refluxului mării, determină mutații atît de capricioase și de repezi, încît, dacă un romancier lasă să treacă doi sau trei ani de la scrierea cărții sale și pînă la imprimarea ei, riscă să devină învechit..." (mai exact, îmbătrînit — *envejecido*)[2].

Ballester susține în studiul citat că o criză permanentă a romanului spaniol se resimte începînd chiar din 1870, argumentîndu-și această afirmație pe lipsa de tradiție. Afirmația e mult prea categorică. Deși nu covîrșitoare, o tradiție, am văzut că există. Ea exista și se cunoștea și în perioada de după 1936, dar nimeni nu știa prea bine cum se putea inova în interiorul acesteia. Nu se știa

[1] *Apuntes sobre el nuevo arte de escribir novelas.* (Însemnări asupra noii arte de a scrie romane.)

[2] Citat după Ballester, *op. cit.*

pentru că tinerii scriitori nu făcuseră în acei ani studii universitare, ci, indiferent pe care din poziții, război civil.

Se citea mult, pe atunci, așa cum se citește oriunde, Sartre, Camus, Moravia etc. Se citea mult și fără discernămînt. Dar numai atît. Părerea lui Unamuno — posterioară mult și descinzînd din cea a lui Dostoievski — conform căreia trebuie doar să zgîrîi puțin un om pentru a da peste un erou de roman, nu se bucura de încredere.

În această stare incertă apare, în 1945, o carte încununată în același an cu premiul „Nada" și retipărită în primii șapte ani de opt ori. O carte prin care părerile enumerate pînă aici erau infirmate: realitatea putea fi narată. E vorba de o carte pe care toți istoricii literari spanioli o consideră drept primul roman contemporan spaniol. Ea se numește *Nada* (Neant), iar autoarea ei este Carmen Laforet.

Carmen Laforet avea pe atunci doar 24 de ani[1] și, ca mulți din generația sa, nu-și terminase studiile.

[1] Carmen Laforet s-a născut în 1921, în Barcelona. A trăit mai întîi în Las Palmas de Gran Canaria, unde tatăl său era arhitect. A revenit la Barcelona, unde a studiat filozofia, dreptul și literele, fără să-și termine vreodată studiile universitare. Ultima facultate pe care a urmat-o a fost cea de drept.

A debutat în 1945 cu *Nada*. Dintre cărțile sale următoare, notăm: *La isla y los demonios* (Insula și demonii) (1952), *El piano* (Pianul) (1952), *Un noviazgo* (O logodnă) (1953), *El viaje divertido* (Călătorie plăcută) (1954), *La niña* (Fata) (1954), *La llamada* (Chemarea) (1954) — ultimele patru apărute în cadrul colecției *La novela de sabado* — și *La mujer nueva* (Noua Nevastă) (1955).

Căsătorită cu scriitorul Manuel Gonzales Ceresales.

Federico Carlos Luis de Robles *(Diccionario de literatura universal)* consideră *Nada*, drept „cel mai bun roman publicat în Spania după 1925", insistînd asupra „enormei sincerități" a literaturii scriitoarei.

II

Publicînd *Nada*, Carmen Laforet rezolva, de fapt, mult mai multe lucruri decît infirmarea practică a părerii că realitatea nu putea fi narată. Ea impunea în proza spaniolă o tehnică originală, în care nota autobiografică fuzionează perfect cu observația ; o sensibilitate poetică foarte feminină, așa cum izbutise să facă, în poezie, Rosalia de Castro (1837—1885), cea care a prelungit, peste timpul firesc, romantismul spaniol, într-o perioadă cînd acest lucru părea imposibil ; și, după care susține Consuelo Burell, tînăra romancieră aducea în proza din Peninsula Iberică un realism „nou", crud, moderat doar de o gingășie emoționantă, fără dulcegărie [1].

Cît de importante sînt noutățile acestea, vom vedea puțin mai încolo. Nu trebuie să se creadă însă că ele sînt merite exclusive ale unei puternice personalități. José Camilo Cela încercase și el să inoveze. Dar încercările lui nu fuseseră receptate decît foarte puțin. Ballester îl consideră pe Cela numai pe jumătate spaniol (născut în Galicia, la Iria Flavia, după mamă, el este de origină engleză, numindu-se Trulock ; dar, după bunică, e și italian) și înclină să creadă că apariția sa singulară în proza spaniolă are, și prin aceasta, o explicație. De fapt, Cela publicase înaintea romanelor sale cîteva volume de poeme, foarte apreciate. Și poezia, a cărei cercetare nu ne-am propus-o aici, nu cunoaște o stare de criză asemănătoare celei din proză.

Meritul lui Cela, neîndoielnic, nu poate fi negat : el încearcă, printre primii, în epoca postbelică, să recupereze, pentru roman, realismul. Dar, drumul ales de el în primul

[1] In *Diccionario de la literatura española* — Revista del Occidente, 1952.

roman — *La Familia de Pascual Duarte* — e un drum izolat. Protagonistul e mai mult făcut, e o imagine virtuală foarte departe de prototip. Căci, cel puțin așa îl apreciez pe Pascual, țăranul sărac din Extramadura care ucide la nesfîrșit, și pe neașteptate, pretinzînd că nu-i un om rău, deși ar avea motive să fie, e foarte plăsmuit. La un moment dat, cititorul are senzația că acest Pascual nici nu știe să facă altceva. Îl ucide pe Paco, amantul surorii și al soției sale, îl ucide pe Gonzales de la Riva, pe mama sa, apoi viitorul copil (nevasta lui avortează atunci cînd acesta ucide iapa) și, în sfîrșit, pe Chispa, cățelușa supusă și inocentă. Ucide pentru că suferă din cauza soarelui violent, după cum singur mărturisește, în primele pagini ale cărții, exact ca Mersault din *L'Etranger* al lui Camus. S-a și vorbit, la apariția cărții, de această filiație, dar trebuie spus că nu-i fundamentată. Cînd a publicat Camus cartea sa, Cela o avea terminată. El îl descoperise pe Mersault pe sol spaniol.

Sîntem inclinați, din această cauză, să considerăm că mult mai multe merite, pe linia descoperirii realismului, trebuie recunoscute în proza scrisă de Carmen Laforet. Dincolo de nota sa de personalitate, Carmen Laforet a reușit să-și asimileze și să valorifice date din trecutul, mai apropiat sau mai îndepărtat al prozei realiste spaniole ; al culturii, în general. Debutul ei nu trebuie apreciat drept o apariție pe un sol prea puțin cultivat. Nici ea nu inovează prea mult. Dar în afara calităților amintite, tinerei romanciere îi trebuiesc recunoscute încă două trăsături, am zice esențiale pentru arta ei narativă ; dialogul și atmosfera.

Carmen Laforet trece, de exemplu, în sarcina dialogului partea cea mai dificilă a narațiunii artistice : analiza psihologică a eroilor. Ea nu insistă în altă parte a

construcției cărții asupra psihicului personajelor. In dialog stările sufletești sînt surprinse în mișcare continuă, activă și, deci, cu atît mai convingătoare.

Sarcina celorlalte elemente ale construcției cărții este de a reda aceste stări într-o unitate, iar firul care urmează să realizeze acest scop final este nararea întregului la persoana întîia.

Nada nu are propriu-zis o acțiune. În fond, așa cum se subliniază chiar din titlu, în aceste pagini nu se întîmplă nimic. Ni se narează povestea simplă a unei tinere fete care părăsește mediul rural pentru cel din metropolă. Andrea, eroina centrală a cărții, vine la Barcelona ca să învețe, exact așa cum, înaintea ei, revenise însăși autoarea. E, prin urmare, multă autobiografie aici. Dar totul pare un pretext: Carmen Laforet acordă puțină atenție studentei Andrea; atît cît este suficient pentru ca această întreagă arhitectură să nu suporte degradări. În rest, ea va insista, capitol cu capitol, asupra vieții Andreei în casa rudelor sale. Universul cărții rămîne fixat definitiv pe strada Aribau, în casa cu mobilă îngrămădită ca înaintea unei mutări, în casa ale cărei balcoane, făcute în așa fel — cum numai Barcelona are — ca să primească mult soare, dar care filtrează razele de lumină și le seamănă înăuntru numai atunci cînd autoarea pare să aibă nevoie de aceasta. Se observă foarte bine acest lucru, pe întreg parcursul cărții: cînd lumina pătrunde în camere, ea pare să aibă rolul unui erou, se descarcă peste atmosfera de permanentă tensiune dintre cei ce conviețuiesc sub același acoperiș ca un trăsnet de vată, care ozonează universul încăperilor și al personajelor cu un calm pasager.

Ecoul anilor din vremea războiului civil e și el prezent. Carmen Laforet nu putea trece peste aceste evenimente.

Eroii săi s-au născut, au copilărit sau au trăit și au luptat în timpul războiului civil ; într-un fel cartea e și cronică a acelor vremuri, o cronică în care războiul e văzut retrospectiv, prin destinul unor oameni care l-au trăit. Cei doi frați, Juan și Román, au oscilat în acele vremuri, unul mai mult decît celălalt. Amîndoi sînt niște firi de artiști și, acum, se pîndesc și se ceartă continuu. Peste conflictele dintre ei, care izbucnesc brusc, exact cînd nu te aștepți, sîngele pare să fie mai puternic. Andrea, în sarcina căreia cade întreaga observație, își va da seama de acest fapt abia cînd Román își va ridica singur viața : Juan, fără Román, pare o epavă, o jumătate de om care nu calcă pămîntul. Același sînge vorbește și prin bunica Andreei, mama celor doi, care se străduiește, fără de odihnă, să-i împace.

Un destin aparte, deși obținut printr-o independență artificială, pare să aibă Angustias, mătușa Andreei. Ea este singura care păstrează în camera ei un univers, o lume a ordinei și a echilibrului. Atmosfera generală însă, cea care constituie adevărata valoare a cărții, înlocuind la un mod strălucit absența unei acțiuni bogate, o va înfrînge și pe Angustias. Căci atmosfera aceasta pare să aibă rolul unui acid, deosebit de corosiv, care macină totul. Angustias, ipocrită, va pleca, în cele din urmă, căutîndu-și pacea într-o mănăstire — atitudine pe care Juan o interpretează la modul său, ironic — retrăgîndu-se din această lume, așa cum procedau, de mult eroii lui José Maria Pereda (1833—1905) în *Peñas arriba* sau *Sotileza* etc., sau cei ai unei altei mari prozatoare spaniole, Emilia Pardo Bazan (1851—1921) din *Los pasos de Ulloa* și *Morriña*.

Nu va rezista nici Andrea. Acidul este corosiv și în cazul ei. La sfîrșitul cărții, în drum spre Madrid, ea își

va mai arunca, pentru o ultimă dată, privirea asupra Barcelonei, care rămîne în urmă și în amintire.

Rezistă, în schimb, Gloria, soția lui Juan, a cărei principală virtute este adaptarea la orice împrejurare, asemeni vietăților din deșerturi.

Și, un timp, mai pare să reziste și Antonia, bătrîna casei, sufletul ei vechi, care funcționează ca un mecanism neostenit, ca o mare ureche a întregului — cum notează Carmen Laforet. Dar Antonia va pleca și ea: într-o bună zi, îl va răpi pe Trăsnet, cîinele lui Román, așa cum ginerele își răpește mireasa, făcîndu-se nevăzută.

Atmosfera, am spus, constituie întregul farmec al cărții de față. Acțiunea nu se face necesară ca prezență. Andrea va lega de această atmosferă cîteva personaje noi. Încercînd să evadeze dincolo de Aribau, o va cunoaște pe Ena, vor deveni prietene, va merge în casa acesteia și vor rămîne împreună și după ce cartea se termină. Ena, însă, va trece și ea pe strada Aribau, va avea lungi discuții cu Román (în adolescență, mama ei l-a iubit mult), desprinzîndu-se prima din acest infern necruțător.

Tot așa, Andrea îl va cunoaște pe Iturdiaga, pe Pons, cu care va încerca un prim experiment de pasiune, pe Gerardo, cel care-i tulbură puritatea din fața inegalatei Catedrale din Barcelona. Toți acești eroi sînt însă nedefiniți. Imunitatea lor față de continentul de pe Aribau e recunoscută. Mediile sociale, în același timp, cărora le aparține, trag și ele frontiere de netrecut.

Acesta e de fapt întregul subiect al cărții. Aici nu contează conflictele, ci personajele, nu interesează acțiunea, ci atmosfera; și, de aici, ideile, implicate subiectiv sau nu.

Cînd această atmosferă terifiantă devine totală și atinge, prin aceasta, punctul critic, începe destrămarea și cartea

se termină. La ultima frază a romanului cititorul încearcă senzația că explozia a distrus totul : nu a mai rămas nimic.

Iată, așadar, cam prea explicit, recunosc, un mod de interpretare al cărții de față. Nu-i singurul. Virtuțile prozei lui Carmen Laforet oferă infinite posibilități de analiză.

Tocmai de aceea, Carmen Laforet trebuie considerată, și este, drept o deschizătoare de drumuri. Ea oferă tinerilor scriitori spanioli unul din terenurile pe care se poate reafirma arta narativă. „Surprinzător în această carte, spune același Nora — și, efectiv, valoros, înaintea materiei narate, înaintea profunzimii sau chiar înaintea veridicității percepțiilor (dispuse în jurul unor tipuri nu atît de autentice și de convingătoare, cît par la prima vedere), rezidă arta de a povesti ; fără vreo noutate vizibilă, cu o „tehnică" narativă absolut tradițională, cu o dicție simplă, transparentă, Carmen Laforet reușește să exprime o sensibilitate nouă" [1].

Arta de a povesti pe care o ilustrează Carmen Laforet cucerește cititorul de la primele pagini. Ea i-a cucerit și pe scriitorii spanioli a căror biografie nu se deosebește prea mult de a sa. Și la scurt timp, va fi urmată de un adevărat pluton al noii generații, fiecare aducînd nota sa de personalitate. Am putea spune, la o cercetare mai atentă a titlurilor de romane apărute în cele două decenii de care ne ocupăm, că tinerii romancieri spanioli reinventează de fapt romanul. Și-l reinventează mai ales din greșeli, în sensul că fiecare încearcă să depășească riscurile celui dinaintea sa, asumîndu-și altele noi.

S-au detașat, pînă în prezent, ca individualități, multe din nume : Armando Lopez Salinas, Juan și José Goytisolo,

[1] Eugenio G. De Nora, *op. cit.*, vol III, pag. 148.

Jesus Lopez Pachero, Luis Martin-Santos, Castillo-Navarro — toți șase cunoscuți prin traducerile publicate de către Editura pentru literatură universală — Ramón Nieto, Manuel Arce etc.

Individualități, firește, trebuiesc să fie considerate și prozatoarele, mai numeroase decît oricînd în cîmpul literelor spaniole: Eulalia Galvarriato, Eugenia Serrano, Mercedes Ballesteros, Josefa Canellada, Felicidad Blanc, Josefina Rodriguez Alvarez etc. etc.

Ordinea în stabilirea valorii individuale a fiecăreia e greu de făcut. Alături de Carmen Laforet, se află, am putea spune, în baza unei documentări pe care nu o considerăm completă, patru nume: Elena Quiroga, Ana Maria Matute, Dolores Medio, Carmen Martin Gaite.

Dintre acestea, cunoscută la noi, este, după cît știu, numai Dolores Medio (premiul Nadal, în 1952, pentru *Nosotros los Riveros*) prin romanul *Funcionario publico* (În căutarea Nataliei Blay), unde cititorul va recunoaște ceva din arta lui Carmen Laforet.

Elena Quiroga, în ale cărei romane vibrează un ușor aer „costumbrist" a cîștigat premiul Nadal, în 1950, cu *Viento del norte*, roman necunoscut nouă, la această dată. În unul din romanele sale — *La Sangre* (1952) — cititorul găsește un cuplu care amintește foarte de aproape pe cel al lui Carmen Laforet: Dolores și Xavier trăiesc, repetînd stări încercate și de către Gloria și Juan, amîndouă cuplurile fiind legate de un copil.

Celelalte două romane amintite aici și-au cucerit dreptul la comentarii și aprecieri prin aceeași valorificare în cărțile lor a unei realități care părea neconvertibilă. Am putea spune că fac acest lucru, și nu numai el, cu un sentiment de magie, o magie a datelor reale, de care era veșnic neliniștit Balzac.

Ana Maria Matute deține trei premii literare (Nadal, Planeta și Premiul național pentru literatură), fiind autoarea unor romane foarte citite — *Los Abel, Fiesta al Noroeste, Los hijos muertos, Primera memoria*, aceasta din urmă, poate cea mai bună. Este o romancieră neselectivă. Obiectivează puțin, lăsînd să se aștearnă peste paginile ei (mai ales în ultimele două) un umanism copleșitor.

Să sfîrșim aici șirul enumerărilor. Concluzia care se impune cercetătorului literar după un astfel de tur de orizont este că, într-adevăr, cele două decenii amintite la începutul acestor rînduri, fac corp aparte, deschid un compartiment nou în literatura spaniolă, reafirmîndu-i încă o dată valoarea particulară. Încercarea de comunicare în afara granițelor, amintită și ea la începutul paginilor de față, se verifică: în multe din aceste cărți, simțămîntul că literatura spaniolă nu se izolează, ca altădată, devine certitudine. Plutește peste tot aerul unei lumi noi, în prefacere, o lume ale cărei trăsături europene sînt vizibile.

Carmen Laforet n-a mai publicat în ultimii ani cărți de răsunet. Aproape că a tăcut. Ultima pe care am parcurs-o (după *La isla y los demonios*, a cărei acțiune, plasată în lumea de paradis a insulelor Canare, ne-a atras mai puțin) este *La mujer nueva* (1955). Am recunoscut aici arta din *Nada*. Eroina din *La mujer nueva* nu amintește însă prea mult alte eroine ale ei. Carmen Laforet a încercat, am impresia, să dea un tip nou, evoluat în niște condiții și ele noi: cartea e lungă, foarte lungă conversația religioasă a unei femei căsătorite și adultere, care sfîrșește prin convertire. Fără să aibă caracterul Angustiei. Sînt însă, aici, pasagii în care pare să participe amintirea Andreei. Iată unul, dedicat Paulinei,

pe care cititorul paginilor ce urmează îl va găsi chiar la începuturi: *„În timp ce se spăla și-și îmbiba părul scurt și negru cu colonie, oglinda lavaboului îi restituia imaginea, firavă, și ea nu observa. (...) Nici măcar pentru o clipă nu o inunda marea strălucire care îi umpluse sufletul în dimineața aceea"*.

Încheind aceste însemnări, care nu au putința de a rezolva, în amănunt, pentru cititorul de la noi o panoramă a romanului contemporan spaniol, trebuie spus că, prin proza sa, Carmen Laforet a izbutit o primă formulă, sintetică încă, a acestui roman. Că a făcut acest lucru la o vîrstă prematură (avea 22 de ani cînd a scris *Nada*...), arătînd totuși, că într-un roman al zilelor noastre contează foarte mult mesajul realist pe care-l transmite cititorului, mesaj care nu-i decît vehiculul, am zice fizic, al unei realități transfigurate cu măiestrie pentru ca semnificațiile ei să fie vizibile.

La început, cînd *Nada* abia își croia drum, datorită caracteristicelor sale formale, precum și atmosferei (căreia am văzut ce pondere i se acordă), critica literară spaniolă era înclinată s-o considere pe Carmen Laforet ușor existențialistă. Note foarte slabe de angoasă se găsesc în aceste pagini. Dar ele nu sînt semnificative. Dovadă e și faptul că, prin toate numele indicate mai înainte, romanul spaniol a îndepărtat aceste note, a învățat din greșelile acesteia, preluînd elementele fertile.

Tocmai de aceea meritul acestei cărți, de reîncetățenire și revitalizare a romanului spaniol de azi, este incontestabil.

DARIE NOVACEANU

București, martie 1967.

Prietenilor
mei
Linka Babecka de Borrell
și
pictorul *Pedro Borrell*

NEANT
(fragment)

Adeseori un gust amar,
Un miros greu, o stranie
Lumină,-un ton dezacordat,
O-nşelătoare atingere, precum
realităţi de neclintit
Trec peste simţurile noastre
Şi nouă ni se par că sînt
Adevăr adevărat...

J(uan) R(amón) J(imenez)

PARTEA ÎNTÎI

I

Greutăţi de ultim moment pentru procurarea biletului m-au obligat să ajung la Barcelona abia după miezul nopţii, cu un alt tren decît cel anunţat, şi nu mă aştepta nimeni.

Călătoream pentru prima dată singură, dar nu eram îngrijorată ; dimpotrivă, această libertate deplină în adînc de noapte mi se părea a fi o aventură destul de plăcută. Sîngele, după o călătorie atît de lungă şi obositoare, începea să circule mai repede prin picioarele umflate, iar eu, cu un surîs de uimire pe buze, priveam marea gară a Franţei şi grupurile care aşteptau expresul, aruncîndu-şi din cînd în cînd ochii şi spre noi, cei sosiţi cu o întîrziere de trei ore.

Mirosul aparte, hărmălaia de glasuri, luminile mereu triste, mă încîntau în mod deosebit, înfăşurînd impresiile mele în minunăţia sosirii, în sfîrşit, într-un oraş mare, necunoscut, şi, poate, tocmai de aceea, atît de adorat în visele mele.

Am pornit — picătură în mare — o dată cu lumea încărcată cu geamantane ce se precipita spre ieşire. Tot bagajul meu se rezuma la un cufăr greu — plin cu cărţi — pe care îl duceam

eu însămi cu toată vigoarea și dorința tinereții mele de a fi admirată.

Un aer de mare, apăsător și proaspăt, mi-a pătruns în piept o dată cu prima senzație confuză a orașului : o pădure de case adormite ; de prăvălii închise ; de felinare, ca niște paznici îmbătați de singurătate. Un suflu uriaș, greoi, plutea peste oraș o dată cu venirea zorilor. Foarte aproape, în urma mea, în fața tainicelor străduțe ce dau înspre Borne și pe sufletul meu, neliniștit, se zbătea marea.

Cu surîsul meu de nedumerire, cu paltonul ponosit, care la bătaia brizei îmi atingea picioarele, și ferindu-mi cufărul din calea tuturor, neîncrezătoare în amabilitatea „hamalilor", trebuie că semănam cu o ființă destul de ciudată.

În cîteva minute m-am trezit singură, pe caldarîmul unui trotuar larg, privind lumea care se întrecea să se urce în puținele taxiuri de noapte sau se zbătea cu toate puterile pentru a se face ciorchine pe scările tramvaielor.

O trăsură hodorogită, dintre cele ce începuseră să circule din nou pe la sfîrșitul războiului, s-a oprit lîngă mine și m-am urcat fără să stau la gînduri, provocînd invidia unui domn care a alergat o bucată de timp în spatele nostru, agitînd, desperat, pălăria.

Am străbătut în noaptea aceea, în vechea trăsură, străzi largi și pustii, am traversat inima orașului, plin de lumină, ca ziua, așa cum îmi dorisem, făcînd o călătorie scurtă, dar plină de farmec.

Trăsura a făcut un ocol prin Piața Universității și mi-amintesc că splendidul edificiu m-a mișcat adînc. Parcă saluta, grav, sosirea mea.

Am ajuns, în sfîrșit, la capătul străzii Aribau, unde trăiau rudele mele ; o stradă cu platani bătrîni, încărcați încă, în acel octombrie, cu verdele sănătos al frunzelor și cu liniștea pe care o trăia respirația miilor de suflete din spatele ferestrelor stinse. Roțile vehiculului făceau un zgomot asurzitor, călcîndu-mă pe nervi. Deodată însă echipajul a scrîșnit din toate încheieturile și a rămas nemișcat.

— Aici este, a rostit birjarul.

M-am uitat la casa din față. Un șir de balcoane, aliniate unul după altul, cu grilajul de fier mîncat de rugină, străjuiau taina încăperilor. Le-am cercetat atentă, încercînd să ghicesc la care din ele voi apărea eu. Cu mîna puțin nesigură, am dat cîteva monede paznicului și după ce acesta a închis ușa înapoia mea, cu o teamă necunoscută, provocată, poate, și de zgomotul de fier și geamuri de la intrare, am început să urc scara, foarte încet, chinuită de greutatea cufărului.

Totul începea să fie ciudat pentru închipuirea mea ; treptele scării, mici și cu mozaicul crăpat, nu mi le mai aminteam cu nici un chip.

Ajunsă sus, în fața apartamentului, teama a crescut brusc, numai la gîndul că va trebui să trezesc din somn persoanele acelea necunoscute, care, la urma urmelor, erau rudele mele și am șovăit un moment înainte de a apăsa, timidă, soneria. Nu mi-a răspuns nimeni. Inima a în-

ceput să-mi bată cu putere și am apăsat din nou. S-a auzit o voce, pierdută, înapoia ușii :

— Îndată ! Îndată !

Niște picioare tîrșite și niște mîini greoaie deschizînd broasca.

Tot ce-a urmat mi s-a părut un coșmar.

Stăteam în fața unui hol luminat de pîlpîirea singură și nevoiașă a unui bec atîrnat de unul din brațele candelabrului, frumos și încărcat cu pînze de păianjen, sub tavan. Un amestec întunecat de mobile, îngrămădite una peste alta, pregătite parcă pentru mutarea într-o altă casă. În față, chipul alb-negru al unei bătrîne în halat, cu un testemel aruncat pe umeri. Am dorit să cred că am greșit etajul, dar nefericita aceea de bătrînică mai păstra încă un surîs de bunătate dulce, încît am fost sigură că era bunica.

— Tu ești, Gloria ? îngăimă ea.

Am dat din cap că nu, neputînd să vorbesc, dar ea nu m-a putut vedea din întuneric.

— Intră, intră, copila mea. Ce făceai aici ? Pentru Dumnezeu, să nu afle Angustias că te întorci atît de tîrziu !

Intrigată, am tîrît cufărul înăuntru și am închis ușa. Atunci, biata bătrînă a început să murmure ceva, nedumerită.

— Nu mă mai cunoști, bunicuțo ? Sînt eu, Andrea.

— Andrea ?

Șovăia încă. Făcea eforturi să-și amintească. Era ceva trist.

— Da, iubito, nepoata ta... n-am putut să vin de dimineață, așa cum anunțasem.

Bătrîna continua încă să nu priceapă mare lucru, cînd pe una din uşile care dădeau în hol şi-a făcut apariţia, numai în pijama, un bărbat uscăţiv şi înalt, care şi-a luat asupră-şi întreaga situaţie. Era Juan, unul din unchii mei. La lumina aceluiaşi bec estropiat, avea faţa scobită, ca un craniu.

Şi-n timp ce mă bătea pe umăr spunîndu-mi nepoată, bunica m-a luat în braţe şi, cu ochii ei limpezi, încărcaţi cu lacrimi, a murmurat de cîteva ori : „Sărăcuţa de ea"...

Era ceva neliniştitor în toată această scenă, iar în casă era o căldură sufocantă ca şi cînd aerul, închis, ar fi început să putrezească. Ridicînd ochii, m-am trezit înconjurată de cîteva femei, ca de nişte fantome. Mi s-a făcut părul măciucă, observînd mai bine una din ele, îmbrăcată cu o rochie neagră, ca o cămaşă de noapte. Totul în femeia aceea, pînă la dantura verzuie cu care-mi surîdea, părea oribil şi nefericit. Lipit de picioarele ei, un cîine adulmeca sau căsca plictisit, negru şi el, ca o continuare a doliului de pe ea. Mi s-a spus, mai tîrziu, că era femeia din casă, dar niciodată nu mi-a fost dat să văd o creatură care să-mi producă o scîrbă atît de mare.

În spatele unchiului Juan apăruse încă o femeie, slabă şi tînără, cu părul roşcat, răvăşit peste faţa ascuţită şi albă, cu o lîncezeală de cearşaf în obraji, ceea ce sporea impresia stînjenitoare a întregului.

Simţeam încă pe umerii mei capul bunicii, îi simţeam mîinile strîngîndu-mi carnea şi toate chipurile acelea mi se păreau alungite şi sumbre.

Prelungi, tăcute și triste, ca luminile unui priveghiu în sat.

— E bine, mamă, e mai bine așa, a spus cineva cu o voce uscată și șubredă.

Abia atunci mi-am dat seama că în spatele meu mai exista încă o femeie. Și imediat am simțit o mînă pe umăr și alta sub bărbie. Sînt destul de înaltă, dar mătușa mea, Angustias, fiind și mai înaltă, m-a obligat s-o privesc de jos. Exista o urmă de dispreț în gesturile ei. Părul îi era aproape cărunt, căzut pînă peste umeri, și-un rest de frumusețe aparte întîrziat pe fața întunecată și îngustă.

— M-ai obligat să fac o plimbare destul de frumoasă de dimineață, fetițo !... De unde să știu eu că ai să vii tocmai acum ?

Îmi ridicase bărbia și stătea în fața mea, întreagă, în cămășoiul ei alb și într-un capot albastru.

— Doamne, Dumnezeule ! ce aiureală ! O fată ca ea, singură...

L-am auzit pe Juan îngînînd :

— Ați văzut ? Vrăjitoarea de Angustias a și început s-o acapareze.

Angustias s-a făcut că n-aude.

— Poate că ești obosită, Antonia, s-a adresat ea femeii din casă, cea îmbrăcată în negru, trebuie să pregătești un pat pentru domnișoara.

Eram într-adevăr obosită și, pe deasupra, în momentul acela mă simțeam îngrozitor de murdară. Lumea aceea, foindu-se sau privindu-mă, într-un mediu stătut pe care aglomerarea de lucruri îl întuneca, părea să mă fi umplut din nou

cu toată zăpușeala și funinginea drumului, de care începusem să uit. În afară de asta, doream din toată inima să iau o gură de aer curat.

Mi-am dat seama că femeia ciufulită, urîțită de somn, mă privea surîzînd, și, cu același surîs, îmi cerceta cufărul. M-a obligat să-mi întorc ochii în partea aceea și tovarășul meu de drum mi s-a părut înduioșător, stînjenind cu aerul său de sărăcie de la țară. Cenușiu, legat cu sfoară, și stînd alături de mine, părea centrul acelei întregi și stranii adunări.

Juan s-a apropiat de mine.

— N-o cunoști pe nevastă-mea, Andrea ?

Și-a împins-o spre mine pe femeia nepieptănată.

— Mă cheamă Gloria, a zis ea.

Am văzut că bunica ne privea cu un surîs de **mulțumire**.

— Of, of !... ce-o mai fi însemnînd și datul ăsta al mîinilor ? Îmbrățișați-vă, fetelor... Așa, așa !

Gloria mi-a șoptit la ureche :

— Ți-e frică ?

Și-atunci aproape că mi-a fost, căci l-am văzut pe Juan nervos, mușcîndu-și buzele. Încerca să surîdă.

Mătușa Angustias a devenit însă autoritară :

— Gata, la culcare. E destul de tîrziu.

— Aș fi vrut să mă spăl un pic, am îngăimat eu.

— Poftim ? Vorbește mai tare ! Să te speli ?

M-au privit mirați. Angustias și toți ceilalți.

— Nu avem apă caldă, a spus în cele din urmă Angustias.

— N-are importanță...

— Că n-ai fi vrînd să faci un duș rece la ora asta ?

— Ba da, i-am spus eu ; sigur că da.

Cît de mult mă potolea apa aceea rece curgînd peste mine ! Și cîtă alinare simțeam dincolo de privirile acelor femei atît de ciudate ! Mi-am dat seama că baia n-o folosea nimeni. În oglinda pătată a lavaboului — ce lumini veștede, de mucegai, ca în toată casa ! — se reflecta tavanul, plin cu pînze de păianjen, și trupul meu, printre firele strălucitoare de apă, încercînd să nu atingă pereții aceia murdari, în picioare, în cada de porțelan, slinoasă.

Părea casa unei vrăjitoare camera aceasta de baie. Pereții păstrau încă pe ei urme de mîini încîrligate, ca niște strigăte de desperare. Peste tot, zidul scorojit rînjea, roșu, sub umezeală. O oglindă care nu mai avusese loc în casă fusese adusă aici și un șirag de pești nenorociți și niște funii de ceapă, înnegrită, atîrnau peste ea. Nebunia surîdea din robinetele închise.

Am început să văd lucruri stranii, ca beții. Și-am închis brusc dușul, oprind cristalinul sunet protector care mă vrăjea și rămînînd singură, în mijlocul mizeriei.

Nu știu cum am reușit să dorm în noaptea aceea. În camera pe care mi-o dăduseră mie era un pian cu claviatura descoperită. Numeroase oglinzi cu sfeșnice — unele de mare valoare — atîrnau pe pereți. Un mic birou chinezesc, ta-

blouri, mobilă de tot felul, una peste alta. Părea mansarda unui palat părăsit. Am aflat mai apoi că, de fapt, acesta era salonul casei.

În mijloc, ca un mormînt desfundat, o sofa turcească, unde urma să dorm, acoperită cu un pled negru, înconjurată de un şir dublu de scaune invalide, ca nişte fiinţe îndurerate. Pe pian era aşezată o lumînare, căci lampadarul, plin de ornamente greoaie, nu mai avea bec.

Angustias s-a despărţit de mine după ce mi-a făcut semnul crucii pe frunte, iar bunica m-a îmbrăţişat cu căldură. I-am simţit inima cum se zbătea ca o mică sălbăticiune lîngă pieptul meu.

— Dacă ai să te trezeşti înspăimîntată, cheamă-mă, fetiţa mea, a îngînat ea cu glas tremurător.

Şi-apoi, cu un surîs tainic, la urechile mele :

— Eu nu dorm niciodată, fetiţo. Întotdeauna, noaptea, fac cîte ceva prin casă. Niciodată, niciodată nu dorm.

Pînă la urmă s-au dus cu toţii, lăsîndu-mă cu umbrele mobilelor, cu lumina lumînării care le mărea, însufleţindu-le. Duhoarea, bănuită prin toată casa, m-a atins puternic, ca o pală de vînt. Duhoare de pisici. Simţeam că mă sufoc şi-am riscat o clipă de alpinism periculos, căţărîndu-mă pe un scaun ca să deschid o fereastră pierdută pe după draperiile de catifea prăfuită. Am reuşit s-o deschid numai atît cît îmi îngăduiau mobilele şi-abia atunci mi-am dat seama că de fapt era o uşă ce dădea spre un balcon deschis, de felul celor care dau atît de multă lumină caselor din Barcelona. Tremurau trei stele în cerul puţin şi

negru și-mi venea să plîng, ca și cînd m-aș fi întîlnit cu niște prieteni vechi, de care uitasem.

Tresărirea aceea luminoasă de stele mi-a readus, în talmeș-balmeșul de lucruri din cameră, toate iluziile mele despre Barcelona încercate pînă în clipa cînd pusesem piciorul în casa asta plină cu umbre și surîsuri reci.

Mi-era teamă să mă bag în patul acela care semăna cu un coșciug. Și cred că mult timp după ce-am stins lumînarea, am tremurat de frică.

II

Spre dimineață, rufăria patului căzuse, răvășită, pe dușumea. Mi-a fost frig și am îngrămădit-o pe mine.

Primele tramvaie începeau să străbată orașul și sunetul ca de clopoțel al unuia, înmuiat de ferestrele bine închise, a ajuns pînă la mine, suav, ca în vara aceea îndepărtată, cînd aveam șapte ani și cînd venisem pentru ultima oară la bunici. O imagine vagă, dorită însă din tot sufletul, de parcă mi-ar fi adus mireasma unui fruct abia cules, mi-a reamintit de Barcelona cunoscută atunci : zgomotul acesta de dimineață, al primelor tramvaie, cînd mătușa Angustias ocolea patul meu, improvizat, pentru a lăsa jaluzelele ca să nu am prea multă lumină. Sau zgomotul de noapte, cînd nu puteam dormi din cauza zăpușelii și-l ascultam cum urcă pe Aribau, îndepărtîndu-se, în timp ce vîntul arunca în balconul deschis mireasma

verde și prăfuită a crengilor de platan. Barcelona mai însemna și niște trotuare proaspăt stropite și lume multă, bînd răcoritoare sau cafea... Restul, marile magazine scăldate de lumini, automobilele, hărmălaia de voci și chiar și plimbarea de la gară pe care o făcusem cu o zi mai înainte, era ceva palid și fals, ca tot ceea ce, fiind construit cu atîta grijă, își pierde prospețimea și trăsăturile adevărate.

Fără să deschid ochii, am simțit iarăși adierea mirositoare și caldă a vîntului prin crengi. Eram în Barcelona. Îngropasem atîtea vise în acest fapt concret, încît rumoarea orașului n-avea cum să-mi mai pară un miracol. Ea îmi spunea, limpede, că totul e adevăr, ca trupul meu, ca răcoarea aspră a pledului care-mi cădea pe față. Cred că visasem lucruri urîte, dar acum mă odihneam în această veselie căutată.

Cînd am deschis ochii, am văzut-o pe bunica stînd lîngă mine. Nu pe bătrînica de peste noapte, mică și prăpădită, ci o femeie cu fața rotundă, ascunsă sub vălul de tul al unei pălării din secolul trecut. Surîdea dulce, iar mătasa albastră a hainelor ei tremura. Lîngă ea, în umbră, bunicul, frumos, cu barba lui puțin roșcată, cu ochii albaștri, sub spîrncenele drepte și stufoase.

Nu-i văzusem niciodată împreună, în vremea aceea a tinereții lor, și-am vrut să știu cine-i pictase. Așa trebuie să fi arătat, amîndoi, pe-atunci. cînd au venit la Barcelona, în urmă cu vreo cincizeci de ani. Exista o poveste lungă și destul de încurcată a iubirii lor — nu mai știu bine ce... poate ceva în legătură cu pierderea unei mari

averi. Dar pe-atunci lumea era încrezătoare și ei se iubeau mult. S-au instalat în casa aceasta de pe strada Aribau, care abia începea să aibă trotuare. Mai erau încă multe terenuri libere și, poate, mireasma pământului îi amintea bunicii de grădinile din care plecase. Mi-am închipuit-o cu hainele acestea albastre, cu pălăria cochetă, intrînd pentru prima dată în apartamentul pustiu, mirosind proaspăt a zugrăveală. „Mi-ar place să locuim aici, o fi gîndit ea, privind cîmpia prin ferestrele largi, e ca și cînd ne-am afla la țară, e liniște multă, iar casa e nouă și curată..." Veniseră la Barcelona cu un gînd opus celui care mă adusese pe mine : odihna, munca sigură și ordonată. Pentru ei orașul a fost ca un fel de refugiu. Pentru mine el însemna singura mea salvare.

Și apartamentul acesta cu opt balcoane s-a umplut repede de perdele, dantele, catifea, funde : lăzile și-au deșertat nimicurile, unele prețioase. Ungherele au început să se umple. Pereții la fel. Ceasurile, fiecare cu istoria lui, au dăruit casei bătăile vitale. Un pian — cum să fi lipsit ? — a început să sune spre seară, închegînd în aer melodii cubaneze...

Cu toate că nu mai erau foarte tineri, au avut o droaie de copii. Ca în povești. Între timp, strada Aribau a început să crească. Una după alta, casele, la fel ca a lor, altele mai mari, au început să apară. Arborii și-au întins primele crengi, iar pe sub ele a trecut, grăbit, primul tramvai. Și casa a început să îmbătrînească, au reparat-o de mai multe ori, i s-au schimbat stăpînii, portarii, iar ei

au rămas mai departe în ea, la acel prim etaj, — ca o instituţie imposibil de mutat.

Pe cînd eram singura lor nepoată, mi-am petrecut aici cele mai frumoase vacanţe din copilăria mea. Dar casa nu mai era cea de la începuturi. Liniştea dispăruse. Clădirea rămăsese închisă în inima oraşului. Luminile, zgomotele, murmurul întregii mulţimi se loveau de balcoanele şi ferestrele ei, încărcate cu draperii şi perdele. Iar înăuntru, acelaşi lucru ; numărul familiei crescuse. Pentru mine, însă, zgomotul acesta era încîntător. Toţi unchii mei îmi aduceau dulciuri şi-mi premiau nebuniile pe care le făceam altora. Bunicii încărunţiseră, dar erau încă sănătoşi şi rîdeau la fiecare din şotiile mele. Oare nu mai rămăsese nimic din toate astea ?

Încercam o senzaţie de nesiguranţă în faţa a tot ceea ce se schimbase, şi această stare m-a învăluit din ce în ce mai mult, amintindu-mi că va trebui să mă întîlnesc cu toţi cei pe care abia îi cunoscusem. „Cum or fi, oare ?“ mă gîndeam eu, şi mă adînceam în pat, neîndrăznind să dau ochii cu ei.

La lumina zilei, camera îşi pierduse înfăţişarea oribilă de peste noapte, dar nu şi aerul de spaimă, nici pe cel de începere pustie. Portretele bunicilor atîrnau, strîmbe şi şterse, pe unul din pereţii tapetaţi cenuşiu, cu pete de igrasie pe el, şi o rază de soare plină de praf urca pînă la ele. Mi-a plăcut să cred că amîndoi erau morţi de mult. Că între tînăra cu văl de tul şi momîia de nerecunoscut care-mi deschisese uşa nu era nici o legătură. Dar adevărul era că, totuşi, ea trăia, oricît ar fi fost de

neplăcut, între grămada de vechituri inutile care se strînseseră cu anii în toată casa.

Se împliniseră trei ani de cînd murise bunicul şi familia hotărîse să rămînă numai cu o jumătate de etaj. Vechile nimicuri şi mobilele de prisos au fost o adevărată avalanşă, pe care lucrătorii, însărcinaţi să închidă uşa de trecere le-au îngrămădit fără nici o socoteală unele peste altele. Şi casa a rămas în dezordinea provizorie pe care aceştia o creaseră.

Pe scaunul pe care mă urcasem peste noapte am descoperit o pisică năpîrlită, lingîndu-şi labele la soare. Părea bătrînă, ca tot ceea ce o înconjura. M-a privit cu ochii ei mari, înzestraţi, parcă, cu o lumină aparte. Ca nişte lentile verzi şi strălucitoare, fixate pe bot şi deasupra mustăţii cărunte. Mi-am frecat ochii şi am privit-o din nou. Şi-a arcuit spinarea lăsînd să i se vadă oasele corpului slab. Mi-am dat seama că, de fapt, avea acelaşi bizar aer de familie ca toţi ceilalţi ai casei ; ca şi ei, avea înfăţişare excentrică şi părea spiritualizată, slăbită parcă de posturi lungi, de lipsa luminii sau de cugetare. I-am surîs şi am început să mă îmbrac.

Deschizînd uşa de la camera mea m-am trezit brusc în aerul sumbru şi încărcat al holului de primire, către care dădeau toate încăperile casei. În faţă era sufrageria cu un balcon deschis spre soare. În drum m-am împiedicat de un os bine ros, probabil de vreun cîine. În încăpere nu era nimeni, în afara unui papagal care-şi bodogănea, la nesfîrşit, cuvintele învăţate, aproape rîzînd. Întotdeauna am avut impresia că pasărea asta-i

nebună. În clipele cele mai neașteptate scotea niște șuierături înfiorătoare. O masă mare, cu o zaharniță goală, abandonată pe ea. Pe un scaun, o păpușă de gumă veche și murdară.

Mi-era foame, dar nu se găsea absolut nimic de mîncare, în afară de ceea ce fusese pictat pe pereții cu aer de cîrciumă. Tocmai începusem să-i cercetez cu atenție cînd m-a strigat mătușa Angustias.

Camera ei dădea spre sufragerie și avea un balcon la stradă. Stătea cu spatele în fața unui birou scund. M-am oprit înspăimîntată, privind camera, căci, curată și ordonată cum era, părea o lume aparte. Un șifonier strălucitor și un crucifix acopereau o altă ușă care ducea spre hol. La capul patului, un telefon.

Mătușa și-a întors fața spre mine, privindu-mi mirarea cu o oarecare plăcere.

O clipă am rămas una înaintea celeilalte tăcînd, apoi eu am încercat un surîs de prietenie.

— Vino, Andrea, mi-a spus ea. Apropie-te. Șezi.

Am observat că la lumina zilei Angustias părea mai mare, căpătînd volum și formă sub halatul verde și am surîs de-a binelea, gîndindu-mă că imaginația mea la primele impresii, îmi juca mereu feste.

— Draga mea, nu știu cum te-au crescut...

(Din primele clipe, Angustias începuse să vorbească de parcă s-ar fi pregătit să țină un discurs).

Am vrut să-i răspund, dar m-a oprit cu un gest hotărît, ridicînd un deget.

— Da. Știu că ai făcut o parte din liceu la un colegiu de călugărițe și că ai rămas acolo aproape tot timpul războiului. Pentru mine asta-i o garanție... dar... Dar acești ultimi doi ani petrecuți lîngă verișoara ta — familia tatălui tău a fost întotdeauna destul de ciudată — în atmosfera unui mic tîrgușor, nu știu cum au fost. N-o să-ți ascund, Andrea, că mi-am petrecut noaptea asta gîndindu-mă la tine... E foarte greu să aibă cineva grijă de tine, să te modeleze cu răbdare și grijă. O să pot, oare ? Cred că da. Depinde de tine.

Nu mă lăsa să spun nimic și mă vedeam obligată să-i ascult discursul pînă la capăt fără să înțeleg mare lucru.

— Orașul, draga mea, e un iad. Și nu găsești în toată Spania unul mai rău ca Barcelona... Mă gîndeam cum de-ai avut curajul să vii, singură, noaptea trecută de la gară. S-ar fi putut să ți se întîmple vreun rău. Aici oamenii trăiesc înghesuiți, asmuțiți unul împotriva celuilalt ! Și ori cîtă băgare de seamă te-ai purta, tot degeaba, căci dracu știe să scornească tot felul de ispite ademenitoare... În Barcelona o fată trebuie să fie ca o fortăreață. Mă înțelegi ?

— Nu, mătușă.

Angustias m-a privit neliniștită.

— Nu pari prea deșteaptă, nepoțico.

Am tăcut.

— Am să-ți explic totul într-alt fel : ești nepoata mea ; deci, o fată de familie bună, manierată, credincioasă și nevinovată. Dacă eu nu m-aș ocupa de tot ceea ce îți trebuie, vei întîlni în Barcelona tot felul de pericole. Tocmai de asta vreau

să-ţi spun că nu-ţi voi da voie să faci măcar un pas fără îngăduinţa mea. Acum înţelegi ?

— Da.

— Bun. Atunci să trecem mai departe. Pentru ce ai venit aici ?

I-am răspuns repede :

— Să învăţ.

(Toată fiinţa mea se cutremura din pricina întrebării.)

— Să studiezi literele, nu ?... Am primit deja o scrisoare de la verişoara ta, Isabel. Bineînţeles, eu nu mă opun, dar trebuie să nu uiţi niciodată că totul ni se datoreşte nouă ,rudelor mamei tale. Şi că, graţie carităţii noastre ai putut reuşi în viaţă.

— Nu ştiu dacă aţi aflat că...

— Da. Ai o pensie de două sute de pesetas pe lună, bani care în vremurile de azi nu-ţi ajung nici pentru două săptămîni ca să poţi trăi. N-ai meritat o bursă pentru universitate ?

— Nu, dar nu plătesc nici un fel de taxă.

— Ăsta nu-i meritul tău, ci al faptului că eşti orfană.

Din nou începusem să nu mai pricep nimic, cînd Angustias reuşi să lege discuţia într-un mod cu totul neaşteptat.

— Trebuie să-ţi atrag atenţia asupra cîtorva lucruri. Dacă nu mi-ar fi greu să vorbesc despre fraţii mei, ţi-aş spune că după război au rămas cu nervii puţin şubrezi... Au suferit mult amîndoi, fetiţa mea, şi împreună cu ei a suferit inima mea... Ei nu-mi sînt recunoscători pentru asta, dar eu îi

iert și mă rog la bunul Dumnezeu pentru ei. Și totuși, trebuia să-ți atrag atenția...

Și-a înmuiat vocea pînă i-a devenit o șoaptă cu murmur plăcut.

— Unchiu-tău Juan s-a căsătorit cu o femeie plină de păcate... O femeie care i-a întunecat toată viața... Andrea ; dacă o să aflu că ai devenit prietenă cu ea, să nu uiți că asta are să mă supere mult, și că are să mă chinuie.

Stăteam în fața mătușii Angustias pe un scaun de lemn care mi se îngropa în carne. Eram tristă pentru că apucase să-mi spună că nu aveam voie să mă mișc fără aprobarea ei. Și-o judecam, fără nici un fel de milă, drept proastă și autoritară. Făcusem atîtea judecăți greșite, în viața mea, încît nici acum nu știu încă dacă cea de atunci a fost dreaptă. Fapt este că, după ce a coborît vocea și a început s-o vorbească de rău pe Gloria, mi-a devenit antipatică. Am socotit că e momentul destul de potrivit ca s-o indispun un pic și am privit-o chiorîș.

Mi-am dat seama că, la un loc, trăsăturile feței nu erau de loc urîte, și că, mai mult, mîinile ei aveau chiar o oarecare frumusețe a liniilor. Căutam desperată un detaliu urît și respingător, iar ea se străduia să reia discuția presărată cu sfaturi. Cînd mi-a îngăduit să plec, i-am văzut dinții de culoare murdară...

— Sărută-mă, Andrea, mi-a cerut ea.

I-am atins obrazul cu buzele și am fugit spre sufragerie, înainte ca ea să fi avut timp să mă sărute la rîndul ei.

În sufragerie se strînseseră deja ceilalţi. Am recunoscut-o de îndată pe Gloria, îmbrăcată într-un chimono ponosit, dînd un fel de terci, cu linguriţa, unui copil mic. Văzîndu-mă, m-a salutat surîzînd.

Mă simţeam apăsată ca de un aer ameninţător, pregătit de furtună, dar aveam senzaţia că nu sînt singura care încercam această stare, dată, poate, de o prea mare încordare a nervilor.

La capul celălalt al mesei un bărbat cu părul creţ, cu faţa plăcută şi inteligentă era ocupat cu ungerea unui pistol. Ştiam că e un alt unchi de al meu : Román. S-a ridicat de îndată să mă îmbrăţişeze cu căldură. Cîinele negru, pe care îl văzusem la sosirea mea stînd mereu pe lîngă femeia din casă, îl urma pas cu pas. Mi s-a spus că îl chema „Trăsnet" şi că era al lui. Animalele păreau să aibă faţă de el o afecţiune instinctivă. Eu însămi m-am simţit capabilă de un sentiment de admiraţie pentru exuberanţa lui plină de căldură. În cinstea mea, a scos papagalul din colivie şi l-a obligat să arate ce ştie. Pasărea încerca să spună ceva ca pentru sine. Abia după aceea mi-am dat seama că, de fapt, spunea nişte necuviinţe. Dar Román rîdea fericit.

— S-a obişnuit să le asculte mereu, nefericitul de el.

Gloria se uita la noi prostită, uitînd de terciul copilului. Román a schimbat dintr-o dată tonul, înspăimîntîndu-mă, deconcertîndu-mă.

— Ai văzut ce femeie tîmpită ? mi-a spus el, fără s-o privească pentru nimic în lume. Ai văzut cum se uită la mine „asta" ?

Mă înfricoşasem de-a binelea. Gloria a strigat, nervoasă :

— Nu mă uit la tine. N-am ce să văd la tine, băiete.

— Auzi ? a continuat să-mi vorbească Román. Acum are neruşinarea să-mi spună pînă şi porcăria asta...

Am crezut că unchiul meu a înnebunit de-a binelea şi m-am uitat, desperată, spre uşă. Juan, auzind gălăgie, sosisc şi el.

— Mă provoci, Román ? a strigat.

— Tu, mai întîi să-ţi legi pantalonii şi-apoi să taci ! i-a spus Román, întorcîndu-se spre el.

Cu faţa crispată, Juan s-a apropiat de Román şi-au rămas amîndoi faţă în faţă, într-o poziţie ridiculă şi-n acelaşi timp sinistră, de cocoşi gata de luptă.

— Loveşte, bădăranule, dacă îndrăzneşti ! a ţipat Román. Mi-ar face plăcere să ai curajul ăsta !

— Să te lovesc ? Mai degrabă te-aş strînge de gît !,... Şi-ar fi trebuit s-o fac mai de mult...

Juan îşi ieşise din fire. I se umflaseră vinele, dar nu făcea nici un pas. Îşi strîngea doar pumnii.

Román îl privea calm şi încerca să-i surîdă.

— Poftim, ia pistolul meu, i-a spus el.

— Nu mă provoca, canalie !... Să nu mă provoci că...

— Juan ! a ţipat Gloria. Vino încoa !

Papagalul a început să ţipe ca un desperat şi am văzut-o pe Gloria cu faţa înspăimîntată sub

părul despletit și roșcat. Nimeni nu i-a dat atenție. Juan a privit-o doar cîteva clipe.

— Poftim, ia pistolul meu, continua Román. Iar celălalt strîngea și mai tare pumnii. Gloria a reînceput să țipe.

— Juan ! Juan !

— Taci, blestemato !

— Vino încoa, omule ; vino o dată !

— Taci !

Furia lui Juan părea să se descarce pentru moment asupra femeii și a prins s-o insulte. Ea a început să țipe și-a terminat în plîns.

Román îi privea mulțumit. S-a întors spre mine și mi-a spus liniștit :

— Nu te înspăimînta, fetițo. Asta se repetă în fiecare zi.

Și-a vîrît pistolul în buzunar. Eu l-am privit lucindu-i în mîini, negru, curățat cu grijă. Román mi-a surîs și mi-a mîngîiat obrajii. Și-n timp ce discuția dintre Gloria și Juan începea să se aprindă, a ieșit cu pași rari. În ușă s-a întîlnit nas în nas cu bunica, abia sosită de la liturghia de dimineață. A mîngîiat-o și pe ea, în trecere. Bunica și-a făcut apariția în sufragerie tocmai cînd intrase și mătușa Angustias, înfuriată de gălăgie, cerînd liniște.

Juan a luat farfuria cu terciul copilului și i-a aruncat-o în cap. N-a țintit bine și farfuria s-a spart de ușa pe care mătușa Angustias a închis-o în mare viteză. Copilul plîngea cu bărbia plină de salivă.

În clipa aceea Juan a început să se liniștească. Bunica și-a lăsat broboada neagră cu care-și acoperise capul, suspinînd.

A intrat femeia să pună masa. Ca și noaptea trecută, femeia aceasta mi-a atras întreaga atenție. Pe fața-i urîtă desluşeam un aer disprețuitor, ca de triumf, în timp ce bodogănea provocator, așezînd fața de masă roasă și cestile pentru ceai, ca și cum ea era cea care punea, în felul acesta, capăt discuției.

III

— Te-ai distrat, fetițo? m-a întrebat Angustiâs, cînd, înainte de a se întuneca, m-am întors din oraș.

În timp ce-mi spunea astea, mîna ei dreaptă se înfigea adînc în umărul meu, atrăgîndu-mă spre ea. Întotdeauna cînd mă îmbrățișa sau îmi spunea vorbe dulci, aveam impresia că lucrurile merg cam pe dos, răsturnate. Că ceva nu era normal. Trebuia însă să mă obișnuiesc, pentru că Angustias mă îmbrățișa destul de des.

Uneori mi se părea că-i înfuriată pe mine. Se învîrtea în jurul meu. Dacă mă ascundeam prin vreun colț, mă căuta. Cînd vedea că rîd sau sînt atrasă de discuția celor din casă, cuvintele ei erau pline de umilință. Se așeza alături de mine, îmi lua capul în mîini și mi-l apăsa la sînul ei. Mă durea gîtul, dar trebuia să stau așa, apăsată de mîinile ei, lăsînd-o să mă mustre pă-

rinteşte. Cînd, dimpotrivă, i se părea că-s tristă sau înspăimîntată, era autoritară şi mulţumită.

Alteori, cînd mă obliga să ies cu ea în oraş, mi-era ruşine. O vedeam cum îşi aşază, ca pe o cască, pălăria de fetru cenuşiu, împodobită cu o pană de cocoş, care dădea feţei ei aspre un aer de războinic. Mă obliga să-mi pun şi eu o pălărie veche, ponosită, albastră şi să merg cu rochia mea prost croită. Pe atunci nu cunoşteam altă formă de nesupunere decît pasivitatea.

Luată de braţ, băteam străzile care mi se păreau mai puţin strălucitoare şi mai puţin fascinante decît mi le închipuisem.

— Nu întoarce capul, îmi spunea Angustias. Nu te uita aşa la lume.

Şi nu puteam să uit decît pentru foarte puţin timp că mergem împreună.

Cîteodată vedeam vreun bărbat sau vreo femeie care aveau în înfăţişarea lor ceva ciudat, nedesluşit, şi-mi venea să mă iau după ei. Mi-aminteam însă dintr-o dată de pălăria mea şi a Angustiei şi lăsam totul baltă, roşindu-mă.

— Eşti prea sălbatică şi prea ţărancă, fata mea, zicea Angustias cu o oarecare plăcere. Cînd stai între oameni eşti tăcută, îndurerată, de parcă ai vrea să fugi în fiecare clipă. Uneori, cînd intrăm în cîte o prăvălie şi mă uit la tine, îmi vine să rîd.

Plimbările astea prin Barcelona erau cele mai triste din cîte se pot închipui.

La cină, Román îmi ghicea tristeţea şi rîdea. Asta năştea o discuţie înveninată cu mătuşa Angustias, în care, în cele din urmă, se amesteca şi

Juan. Mi-am dat seama că el era mereu de partea lui Román, care nu-l prea accepta, neplăcîndu-i acest ajutor.

Cînd avea loc o astfel de discuţie, Gloria ieşea dintr-o dată din obişnuita-i apatie. Devenea nervoasă, striga :

— Dacă te simţi în stare să vorbeşti cu fratele tău, cu mine să nu încerci.

— Sigur că sînt în stare ! Nu sînt un porc, cum crezi tu. Asta eşti tu şi cu el.

— Da, fiul meu, spunea bunica, învăluindu-l într-o privire drăgăstoasă, faci bine ceea ce faci.

— Taci, mamă, şi nu mă obliga să te blestem şi pe tine. Nu mă face să...

Sărmana, îşi clătina capul şi îngîna în şoaptă :

— El e cel mai bun dintre toţi, fata mea. Cel mai bun şi cel mai nefericit. Un sfînt...

— Mamă, vrei să-mi faci plăcerea şi să taci ? Vrei să nu-i mai bagi în cap fetei ăştia tot felul de prostii de care n-are nevoie ?

Tonul era destul de ridicat şi destul de fără de control.

Román, ocupat cu prepararea mîncării pentru papagal, termina cina fără să se preocupe de noi. Mătuşa Angustias suspina lîngă mine, muşcîndu-şi batista, pentru că nu numai că se simţea puternică şi capabilă să-i conducă pe ceilalţi, ci şi sensibilă, nefericită şi disprețuită. Nu prea ştiu ce i-ar fi plăcut mai mult din toate astea. Gloria îndepărta scaunul copilului de masă şi-mi surîdea din spatele lui Juan, ducîndu-şi, cu subînţeles, arătătorul la tîmplă : „E nebun, săracul !"

Juan, absent și tăcut, părea neliniștit, gata de hartă.

Cînd Román își termina treburile, o mîngîia pe bunica pe umeri, plecînd înaintea tuturora din sufragerie. Se oprea în ușă pentru a-și aprinde țigara și mai arunca o ultimă frază :

— Pînă și tîmpita de nevastă-ta rîde de tine, Juan. Ai grijă...

Și, ca de obicei, nu ridica niciodată ochii spre Gloria. Finalul nu se lăsa așteptat. Un pumn zdravăn în masă și o avalanșă de înjurături împotriva lui Román care nu încetau nici după ce acesta trîntise ușa în urma lui.

Gloria își lua copilul în brațe și pleca să se culce. Mă privea în treacăt, întrebîndu-mă :

— Nu vii, Andrea ?

Mătușa Angustias stătea cu capul în palme. Îi simțeam privirea printre degetele întredeschise. Ochi neliniștiți, uscați de rugăciune. Mă ridicam.

— Da, vin și eu.

Și, din prag, bunicuța îmi arunca un zîmbet vag. Atunci mătușa se grăbea să se închidă în camera ei, indignată și, bănuiesc, tremurînd de furie.

Camera Glorici semăna cu o cușcă de fiare. Era așezată în interiorul casei și aproape toată era ocupată de patul matrimonial și de leagănul copilului. Mirosea greu, a copil, pudră și rufe murdare. Pereții erau plini cu fotografii de tot felul, iar între ele, într-un loc bine ales, trona o vedere luminoasă cu doi pisoi.

Gloria se așeza pe marginea patului, cu copilul în brațe. Copilul era drăguț, iar cînd dor-

mea, picioruşele-i atîrnau, grăsuţe şi murdare. Ea îl lua şi-l punea în pat, şi-apoi se întindea cu plăcere, trecîndu-şi degetele prin părul bogat, strălucitor. Apoi se trîntea alături, cu gesturi cochete.

— Ce crezi despre mine ? mă întreba în şoaptă.

Îmi plăcea să stau de vorbă cu ea pentru că niciodată nu mă obliga să-i răspund.

— Nu-i aşa că-s tînără şi foarte frumoasă ? Ce crezi ?...

Avea o vanitate prostească şi nevinovată, care nu-mi displăcea ; în afară de asta, era într-adevăr tînără şi ştia să rîdă ca o nebună cînd îmi povestea întîmplări din casă. Cînd îmi vorbea de Antonia sau de Angustias, avea o graţie aparte.

— Cu timpul ai să-i cunoşti pe toţi ; sînt groaznici, ai să vezi... Nu-i nimeni cinstit aici, în afară de bunica, iar ea, sărăcuţa, s-a ramolit... Juan, da, Juan e un om bun, drăguţo. Nu vezi cîtă gălăgie face ? E foarte bun, însă...

Mă privea şi, în faţa obrazului meu împietrit, începea să rîdă...

— Iar eu, ce crezi ? încheia ea. Dacă eu n-aş fi bună, Andrea, cum i-aş fi răbdat ?

O urmăream cum se mişcă şi cum vorbeşte cu o plăcere inexplicabilă. În atmosfera apăsătoare a camerei, întinsă pe pat, semăna cu o păpuşă de cîrpă cu părul lung, bogat şi roşu. Abia la sfîrşit, îmi povestea tot felul de minciuni de care ştia să lege cîte un fapt adevărat. Nu mi se părea prea inteligentă, iar farmecul ei personal nu cred că se datora sufletului. Poate că simpatia mea pen-

tru ea s-a născut în ziua cînd am văzut-o dezbrăcată, servindu-i de model lui Juan.

Nu intram niciodată în camera unde lucra unchiul Juan pentru că-mi inspira oarecare teamă. Într-o dimineaţă, la sfatul bunicii, m-am dus să caut un creion, asigurîndu-mă că am să găsesc acolo.

Înfăţişarea acestui atelier, destul de mare, era foarte ciudată. Era instalat în vechiul apartament al bunicului. Urmînd tradiţia celorlalte încăperi ale casei, se îngrămădiseră şi aici, fără nici o ordine, cărţi, cartoane şi figuri de ghips, care serveau drept model pentru emulii lui Juan. Pereţii erau plini cu tablouri în tonuri ţipătoare pictaţi de unchiul Juan Într-un colţ se găsea, inexplicabil, un schelet din cele folosite de către studenţii de la medicină, ţinut drept cu o vergea de aramă care trecea, în sus, pe lîngă şira spinării. Pe o pernă mare, pătată de vopsele, stăteau, tolăniţi, copilul şi pisica, scăldaţi de razele soarelui ce pătrundeau prin balcon. Motanul părea că agonizează, cu coada lui moale, lăsîndu-se chinuit de şotiile băiatului.

Toate astea le-am văzut în jurul Gloriei, care stătea pe un taburet acoperit cu o draperie, goală, într-o poziţie destul de incomodă.

Juan picta mult, harnic şi fără talent, încercînd să reproducă fidel, tuşă cu tuşă, corpul acela fin şi elastic. Mi se părea o muncă inutilă. Pe pînză apărea un fel de păpuşă de carton, cu o expresie la fel de stupidă ca mutra Gloriei cînd asculta toate discuţiile mele cu Román. Acum însă, în faţa noastră, fără de îmbrăcămintea ei

ponosită, era nespus de frumoasă, albă între atîtea lucruri murdare, ca o minune a naturii. Un suflet blînd, malign, vibra în formele grațioase ale picioarelor, în brațe, în sînii ei frumoși. O inteligență subtilă și diluată în calda suprafață a pielii perfecte. Ceva care nu strălucea niciodată în ochii ei. Chemarea aceea a sufletului care atrage oamenii excepționali spre opera de artă.

Eu, care intrasem doar pentru cîteva clipe, am rămas fascinată. Juan părea încîntat de vizita mea și mi-a vorbit de îndată de proiectele lui în ale picturii. Nu-l ascultam.

Și-n noaptea aceea, aproape fără să-mi dau seama, m-am surprins discutînd cu Gloria și am intrat, pentru prima dată, în camera ei. Pălăvrăgeala ei, fără substanță, semăna cu zgomotul unei ploi pe care o asculți cu plăcere și lene. Începeam să mă obișnuiesc cu ea, cu întrebările ei repezi, la care nu primea răspuns, cu inteligența ei redusă și destul de întortochiată.

— Da, da, sînt o femeie de treabă... nu rîde.

Tăceam. Apoi se apropia de mine și mă întreba :

— Dar de Román ? Ce crezi de Román ?

Și făcea un gest deosebit pentru a adăuga :

— Da, știu că-ți pare simpatic, nu ?

Dădeam din umeri. După cîteva clipe începea iar :

— Ți-e mai simpatic decît Juan, nu ?

Într-o zi, pe neașteptate, s-a pus pe plîns. Un plîns ciudat, scurt și întețit, de parcă ar fi încercat să-l sfîrșească repede.

— Román e un blestemat, mi-a spus, ai să-ţi dai tu singură seama. Mie mi-a făcut un rău îngrozitor, Andrea. Şi-a şters lacrimile. N-o să-ţi pot spune dintr-o dată toate relele pe care mi le-a făcut, căci sînt multe ; încet, încet, ai să afli totul. Acum eşti fermecată de el şi nici nu m-ai crede.

Eu, sincer vorbind, nu eram fermecată de Román. Dimpotrivă, adesea îl cercetam cu răceală. Dar în puţinele seri cînd, după cină, totdeauna furtunoasă, devenea amabil şi mă invita : „Vii, mititico ?" mă simţeam bine. Román nu dormea la acelaşi etaj cu noi : îşi aranjase o cameră la mansarda casei, făcînd din ea un refugiu destul de plăcut. Îşi construise un şemineu din cărămizi vechi şi cîteva rafturi de cărţi, scunde, vopsite în negru. Dormea pe o sofa turcească, iar sub fereastra zăbrelită pusese o masă frumoasă, plină întotdeauna cu hîrtii, călimări de toate formele şi din toate vremurile, cu pene de gîscă înăuntru. Un telefon rudimentar servea, după cum mi-a explicat chiar el, pentru a vorbi cu femeia din casă. Mai exista un orologiu mic destul de încărcat, care bătea ora cu un timbru plăcut, aparte. De altfel, în toată încăperea erau trei ceasuri, toate vechi şi împodobite, măsurînd în neştire, trecerea vremii. Pe rafturi, monede, unele foarte ciudate ; opaiţe romane din ultima epocă şi un pistol vechi cu mîner de fildeş.

Pe rafturi, prin toate colţurile, se ascundeau neaşteptate casete umplute cu mici nimicuri rare, pe care Román avea să mi le arate, încetul cu

încetul. În ciuda atîtor lucruri mărunte, totul era curat și aranjat într-o anume ordine.

— Aici fiecare lucru se află la locul lui. Cel puțin așa încerc să fac... Îmi place ordinea, surîdea el ; să nu crezi că prin asta aș vrea să fiu original, dar ăsta-i adevărul. Cei de jos nu știu să aranjeze. Și ți se pare că aerul e plin de strigăte... Și de asta sînt vinovate lucrurile, asfixiate, îndurerate, încărcate de tristețe. În rest, să nu-ți închipui tot felul de romane ; nici discuțiile noastre, nici strigătele nemotivate nu duc la nimica... Ce-ai început să crezi despre noi ?

— Nu știu.

— Eu știu însă că te gîndești la tot felul de povești în legătură cu firea noastră.

— Nu.

Román punea în priză mașina de cafea și scotea, nu știu de unde, niște cești magice, cupe și lichior ; apoi, țigări.

— Știu că-ți place să fumezi.

— Nu, nu-mi place.

— De ce mă minți și pe mine ?

Față de mine glasul lui Román avea de fiecare dată o nuanță de curiozitate sinceră.

— Știu foarte bine tot ceea ce verișoara ta i-a scris Angustiei... Mai mult : am citit scrisoarea, fără să am acest drept ; din curiozitate.

— Și totuși, nu-mi place să fumez. La țară fumam înadins fără nici un alt motiv, numai ca s-o supăr pe Isabel, s-o înfurii, să-i devin nesuferită și să mă lase să vin la Barcelona.

Pentru că roșeam, Román nu mă credea decît pe jumătate, dar eu îi spuneam adevărul ade-

vărat. În cele din urmă acceptam o țigară, căci erau foarte bune ; aveau o aromă și un gust plăcut. Cred că abia atunci am început să găsesc o oarecare plăcere în fumat. Román surîdea.

Îmi dădeam seama că mă lua drept o ființă deosebită ; mult mai umblată și, deci, mai inteligentă, prin urmare mult mai ipocrită și mai plină de dorințe ciudate. Nu-mi plăcea să-l deziluzionez, căci, vag, mă simțeam inferioară : puțin prostuță, cu visele mele, cu fața mea de sentimentală, pe care încercam s-o ascund.

Román avea o agilitate deosebită în corpul lui slab. Vorbea cu mine stînd în genunchi, jos, pe dușumea, și atunci părea nervos, plin de moliciune, sub mușchii cenușii. Pe neașteptate, se trîntea pe sofa, ca într-un mormînt, fumînd abundent, cu fața relaxată, ca și cînd timpul n-ar fi însemnat nimic pentru el, ca și cînd ar fi vrut să moară cu țigara în gură.

Uneori, îi priveam mîinile, cenușii ca și obrazul, pline de viață, de vine, de noduri, cu degete subțiri și prelungi. Niște mîini care-mi plăceau foarte mult.

Și totuși, așezată pe singurul scaun din cameră, în fața mesei, mă simțeam foarte departe de el. Senzația de a mă simți tîrîtă de simpatia lui, pe care am încercat-o cînd mi-a vorbit prima dată, n-am mai încercat-o în nici o altă împrejurare.

Făcea o cafea minunată și camera se umplea cu mireasmă caldă. Mă simțeam bine aici, ca într-un refugiu, scăpată de iadul de jos.

— Jos, totul seamănă cu o corabie gata să se scufunde. Noi sîntem ca niște șobolani nenoro-

ciți, care se uită la apă și nu știu ce să facă... Mama ta a evitat nenorocirea, plecînd înaintea tuturor. Două dintre mătușile tale s-au măritat cu primul venit, tot ca să fugă. Am rămas numai noi, nefericita de Angustias, Juan și eu, ca două canalii. Tu, șoricel rătăcit, dar nu într-atît de nefericit pe cît crezi, ai venit abia acum.

— Nu vrei să cînți, astăzi ?

Și-atunci, Román deschidea dulapul și scotea o vioară. Pe fundul dulapului se mai găseau niște pînze pictate, răsucite ca vai de ele.

— Și tu pictezi ?

— Am făcut de toate. Nu știai că la început am studiat medicina și-am părăsit-o pentru a mă face inginer ? N-am ajuns nici asta, pentru că n-am luat examenele. Am început să pictez din plăcere... Pictam însă mult mai bine ca Juan. Te-asigur.

Nu mă îndoiam : ghiceam în Román un fond infinit de posibilități. În clipa cînd, în picioare, lîngă șemineu, începea să cînte, mă schimbam brusc. Toate rezervele mele dispăreau, iar mantia ușoară de ostilitate pe care mi-o croisem împotriva tuturor dispărea și ea. Sufletul meu, întins ca și mîinile mele, primea sunetul viorii așa cum primește țărîna uscată ploile binefăcătoare. Román mi se părea un artist minunat și unic. Știa să smulgă din coardele viorii o bucurie atît de subtilă, încît părea că trece dincolo de tristețe. O muzică fără nume. Muzica lui Román, pe care după aceea n-am mai auzit-o niciodată.

Fereastra se deschidea spre cerul întunecat al nopții. Lampa, aprinsă, îl făcea pe Román mult

mai înalt şi mai nemişcat, contopit cu muzica lui. Veneau spre mine, în valuri, primele amintiri nevinovate, vise, lupte, propriul prezent şovăielnic, iar apoi veselii puternice, tristeţi şi desperări, o crispare neputincioasă de viaţă şi senzaţia de-a nu şti ce doreşti. Poate chiar moartea mea, sentimentul desperării mele devenit în întregime frumuseţe, neliniştită armonie fără lumină.

Şi, brusc, o linişte puternică, iar mai apoi vocea lui Román :

— Pe tine te-aş putea hipnotiza... Ce-ţi spune muzica ?

Mi se-nchideau mîinile şi sufletul.

— Nimic, nu ştiu ; îmi place, dar...

— Nu-i adevărat. Mărturiseşte-mi ce-ţi spune. Ce-ţi spune la sfîrşit ?

— Nimic.

Mă privea, păgubit parcă, apoi, în timp ce-şi aranja vioara în dulap, îmi vorbea din nou :

— Nu-i adevărat.

La plecare, îmi lumina treptele cu o lanternă, pentru că becul scării se aprindea numai de la intrare şi pînă la locuinţa noastră trebuia să cobori trei etaje.

Prima dată mi s-a părut că alături de mine, învăluit în umbră, cobora cineva. Am luat totul drept o copilărie şi n-am zis nimic.

Cu un alt prilej însă, impresia aceasta a fost mult mai vie. Román m-a lăsat atunci în întuneric şi a îndreptat fasciculul luminos pe partea scării de unde părea că se mişcă ceva. Am zărit-o, clară şi grăbită, coborînd scările spre ieşire, pe Gloria.

IV

Cîteva zile fără importanţă ! Toate cîte trecuseră de la sosirea mea, cînd mă-ntorceam de la universitate, tîrîndu-mi picioarele, îmi apăsau sufletul. Le simţeam grele, ca o piatră cenuşie pe creier.

Vremea era umedă şi dimineaţa aceea mirosea a nori şi a roţi de cauciuc ude... Frunzele veştede şi ruginite cădeau ca o ploaie liniştită din crengi. O dimineaţă de toamnă în oraş, aşa cum visasem de atîtea ori că trebuie să fie toamna aici : frumoasă, cu natura adunată pe terasele caselor şi pe troleele tramvaielor ; şi, totuşi, eram tristă. Îmi venea să mă sprijin de un zid, să-mi iau capu-ntre mîini, să închid ochii şi să întorc spatele la tot ce există.

Cîte zile fără de rost ! Pline de poveşti, o groază de poveşti întunecate. Poveşti terminate, altele abia începute, înfipte-n întunecimea zilei ca o creangă moartă. Unele, destul de misterioase pentru mine. Mireasma lor, care nu era alta decît mireasma de putreziciune din casă, îmi făcea greaţă... Şi totuşi, începuseră să reprezinte singurul interes al vieţii mele. Încetul cu încetul începusem s-ajung în proprii mei ochi pe un al doilea plan, cu simţurile larg deschise numai la viaţa care se desfăşura în casa de pe strada Aribau. Mă obişnuiam să uit de înfăţişarea şi visurile mele. Începuseră să nu mai aibă nici un gust lunile, închipuirile de viitor, şi în schimb să ia

proporții fiecare gest de-al Gloriei, fiecare obiecție de-a lui Román. Iar rezultatul părea să fie exact acea tristețe așteptată.

Cînd am intrat pe ușă, a început să plouă, iar portăreasa a strigat la mine să-mi șterg picioarele de preș.

Întreaga zi se scursese ca un vis. După ce-am mîncat, m-am așezat, ghemuită, pe un scaun scund, încălțată cu niște papuci largi, de pîslă, lîngă soba bunicii. Ascultam murmurul ploii. Firele de apă, prelungi, curățau, cu putere, praful de pe geamurile dinspre balcon. La început formaseră o mantie lipicioasă de noroi, iar acum, îndepărtînd-o, lunecau, strălucitoare, pe netezimea sticlei cenușii.

N-aveam nici un chef să mă mișc, nici să fac ceva, și pentru prima dată am zvîrlit, abia aprinsă, o țigară pe care mi-o dăduse Román. Bunica s-a apropiat să-mi țină de urît. Mi-am dat seama că încerca să coase, cu mîinile ei tremurînde, o cămășuță de copil. Gloria a sosit de îndată și ea și a început să vorbească, ținîndu-și mîinile încrucișate după ceafă. Vorbea și bunica, și, desigur, ca de obicei, aceleași lucruri. Erau fapte proaspete, petrecute în războiul de-acum, și altele de mai de mult, cînd fiii ei erau niște copii. În capul meu, care mă durea puțin, vocile lor s-au amestecat, prefăcîndu-se într-un cîntec de leagăn cu murmur de ploaie ce-mi făcea somn.

BUNICA. — Nu existau doi frați care să se iubească mai mult ca ei. (M-auzi, Andrea?) Nu existau doi frați ca Román și Juanito... Și-am

avut șase copii. Ceilalți patru erau altfel; fetele se băteau întotdeauna între ele, dar ăștia doi erau mici și cuminți ca niște îngeri... Juan era blond și Román brunet, iar eu îi îmbrăcam întotdeauna la fel. Duminica mergeau cu mine și cu bunicu-tău la biserică... La școală, dacă vreun copil se bătea cu vreunul din ei, celălalt îi sărea imediat în ajutor. Román era mai strengar... dar, Doamne, cît de mult se iubeau între ei !... Pentru o mamă, toți copiii trebuie să fie la fel, dar ăștia au fost totul pentru mine... erau și cei mai mici... și cei mai neajutorați... Mai ales Juan.

GLORIA. — Știai că Juan a vrut să se facă ofițer, dar pentru că l-au dat afară din examene a plecat în Africa și-a trăit acolo ani de zile ?

BUNICA. — Cînd s-a întors, a adus o grămadă de picturi de-acolo... Bunicu-tău s-a supărat foc cînd i-a spus că vrea să se apuce de pictură, dar eu i-am luat apărarea, și Román la fel, pentru că pe-atunci, fata mea, Román era de treabă... Întotdeauna mi-au fost dragi amîndoi și am căutat de fiecare dată să le trec cu vederea șrengăriile și nebuniile. Bunicu-tău se făcea foc pe mine, dar eu nu puteam suporta să-l văd cum îi mușstruluiește. Mă gîndeam : „Mai multe muște se prind cu o linguriță de miere"... Și știam foarte bine că spre seară ieșeau ca să petreacă și nu ca să învețe... Îi așteptam cu frica-n sîn c-o să-i găsească bunicu-tău... Îmi povesteau toate năzbîtiile și nu mă supăram pe ei, fetițo... Eram sigură că, încetul cu încetul, o să-și dea singuri seama încotro se află binele, împinși de propria lor inimă...

GLORIA. — Dar Román nu te iubeşte, mamă ; zice că tu, cu obiceiurile tale, i-ai făcut nefericiţi pe toţi.

BUNICA. — Román ?... Eh, da ! Mă iubeşte, totuşi. Sînt sigură că mă iubeşte... Se mînie însă mai repede decît Juan şi-i gelos din cauza ta, Gloria, zice că ţin mai mult la tine...

GLORIA. — Aşa a zis Román ?

BUNICA. — Da ; azi-noapte, cînd îmi căutam foarfecele... Era tîrziu şi vă culcaserăţi toţi. S-a deschis uşa şi-a apărut Román. Venea să mă sărute. Şi eu i-am spus : „Te porţi necuviincios faţă de nevasta fratelui tău ; e un păcat pe care Dumnezeu n-o să ţi-l ierte". Şi atunci... Iar eu i-am spus : „E o femeie nefericită şi asta numai din vina ta, iar frate-tău suferă şi el din pricina asta. Cum mai vrei tu, atunci, să te iubesc ca altădată ?"...

GLORIA. — Pe-atunci Román mă iubea ca un desperat. Asta-i o taină, Andrea, dar a fost îndrăgostit de mine.

BUNICA. — Vai de tine, fato. Cum putea să se-ndrăgostească Román de o femeie măritată ? Te iubea ca pe o soră şi atîta tot...

GLORIA. — Da, dar el m-a adus în casa asta... Chiar el, în timpul războiului. Şi-acum nu-mi dă nici bună ziua... Tu, Andrea, spune-mi, tu nu te-ai înspăimîntat cînd ai intrat prima dată aici ? Cu mine lucrurile s-au petrecut mult mai prost... Nimeni nu mă iubea...

BUNICA. — Nu-i adevărat : cu te iubeam, toți te iubeam. De ce ești atît de nerecunoscătoare ?

GLORIA. — Era timp de foamete, mizeria în casă era la fel ca acum și, pe deasupra, aici mai locuia și un om fugit, pe care-l căutau să-l omoare : patronul Angustiei, don Jerónimo ; nu ți-au vorbit de el niciodată ? Angustias îi dăduse camera ei, iar ea dormea unde dormi tu acum... Mie îmi dăduseră un colț în camera bunicii. Toți mă priveau cu neîncredere. Don Jerónimo nu voia să-mi vorbească pentru că eram iubita lui Juan și prezența mea îi devenise insuportabilă...

BUNICA. — Don Jerónimo era un om ciudat ; închipuiește-ți că voia să omoare pisica... Biata de ea, era foarte bătrînă și vomita prin toate colțurile, iar el n-o putea suferi. Am apărat-o însă, așa cum apăr întotdeauna pe cineva care-i urmărit și plin de tristețe...

GLORIA. — Eu eram la fel ca pisica aceea, iar mama m-a apărat. O dată m-am încăierat cu femeia din casă, cu Antonia, care-i și-acum aici...

BUNICA. — E de neînțeles cum de se poate bate cineva cu o slujnică... Pe vremea mea nu se pomenea așa ceva. Cînd eram tînără aveam o grădină care ducea pînă la malul mării. Bunicutău, într-o zi, m-a sărutat. Mult timp nu l-am putut ierta. Eram...

GLORIA. — Cînd am venit aici eram înspăimîntată. Román îmi spunea : „Nu-ți fie teamă !“ De-atunci, însă, s-a schimbat și el.

BUNICA. — S-a schimbat în lunile cînd a fost închis. L-au torturat. Cînd s-a întors acasă nu-l mai recunoşteam. Dar Juan a fost mult mai nefericit decît el şi de asta ţin mai mult la el. El îmi lipseşte mai mult ca Román. Şi fata asta la fel. Dacă n-aş fi fost eu, ce s-ar fi ales de cinstea ta ?

GLORIA. — Román se schimbase dinainte. Chiar din clipa cînd am intrat în Barcelona, în maşina aceea oficială. Nu ştii că Román avea o funcţie de răspundere la republicani ? Era însă un spion, o fiinţă murdară şi decăzută, un fel de luda. Pentru orice s-ar face, spionajul e o meserie de laşi...

BUNICA. — Laşi ? Fata mea, în casa asta nu există laşi... Román e bun şi-i curajos. Îşi punea viaţa-n joc pentru mine, căci eu nu vroiam să se dea cu lumea aceea. Cînd era mic...

GLORIA. — O să-ţi spun o istorie-ntreagă, Andrea. Istoria mea. Şi ai să vezi că-i un roman adevărat... Tu ştii că în vremea războiului trăiam într-un sătuleţ din Tarragona, evacuată... Pe vremea aceea toţi eram în afara căminelor noastre. Ne luam aşternuturile, boarfele şi fugeam. Mulţi plîngeau. Pe mine mă distra, însă. Cred că era prin ianuarie sau februarie cînd l-am cunoscut pe Juan. S-a îndrăgostit de mine lulea şi-n două zile ne-am şi căsătorit... L-am urmat peste tot pe unde mergea el... Era o viaţă minunată, Andrea. Juan era fericit cu mine, ţi-o jur, şi pe-atunci era foarte drăguţ, nu ca acum, un nebun. Şi erau multe fete care îşi urmau bărbaţii

sau logodnicii pretutindeni unde erau ei. Aveam întotdeauna prieteni veseli... Şi nu mi-a fost niciodată frică nici de gloanţe, nici de bombardamente... Dar nu ne prea apropiam de locurile periculoase. Nu ştiu prea bine ce sarcini îndeplinea Juan, dar erau importante. Eram fericită. Venea primăvara şi noi treceam prin locuri foarte frumoase. Într-o zi mi-a spus : „O să te prezint lui frate-meu". Şi, la început, Román mi s-a părut simpatic... Ţie ţi se pare că-i mai frumos ca Juan ? Am rămas cîteva zile împreună cu el, într-un sat. Un sat pe malul mării. În fiecare noapte Juan şi Román se-nchideau în cameră să discute, lîngă camera unde dormeam eu. Vroiam să ştiu ce discută. N-ai fi făcut la fel ? Mai ales că între cele două camere exista o uşă. Credeam că discută despre mine. Eram sigură. Şi-ntr-o noapte mi-am lipit urechea de uşă. Am privit prin gaura cheii. Stăteau aplecaţi peste un plan, iar Román vorbea : „Eu trebuie să mă întorc la Barcelona. Tu, însă, poţi să treci. E foarte simplu..." Încet, încet, am început să-mi dau seama că Román vroia să-l facă pe Juan să plece de la republicani... Şi închipuieşte-ţi, Andrea, că în zilele acelea mi-am dat seama că eram însărcinată. I-am spus lui Juan, iar el a rămas pe gînduri... Şi-n noaptea următoare am rămas din nou lîngă uşa care ne despărţea de camera lui Román. Eram desculţă, numai în cămaşă şi parcă şi azi simt neliniştea aceea. Juan era cel care vorbea de data asta : „Sînt hotărît, zicea el. Nimic nu mă poate opri." Nu puteam crede. Dac-aş fi crezut, chiar în clipa aceea l-aş fi ucis...

BUNICA. — Juan judeca foarte bine. Te-a trimis aici, la mine...

GLORIA. — În noaptea aceea n-au vorbit nimic despre mine. Cînd Juan a venit să se culce, m-a găsit plîngînd. I-am spus că am avut niște vise urîte. Că am crezut că vrea să mă părăsească cu copil cu tot. M-a mîngîiat și-a adormit fără să-mi spună nimica. Am rămas trează, să-l văd cum doarme și să ghicesc ce visuri visează...

BUNICA. — E frumos să-i vezi pe cei pe care-i iubești dormind. Fiecare copil doarme în felul lui...

GLORIA. — În ziua următoare Juan i-a cerut lui Román, în fața mea, să mă aducă în casa asta, cînd o să vină la Barcelona. Román a rămas surprins și-a spus : „Nu știu dacă o să pot". Peste noapte au discutat iarăși. Juan zicea : „E tot ce pot face ; pentru că n-are nici o rudă". Iar Román : „Bine, dar Paquita ?" N-auzisem niciodată numele ăsta și eram foarte curioasă. Dar Juan a repetat din nou : „Ia-o acasă". Și-n noaptea aceea n-au mai vorbit nimic despre mine. S-a mai petrecut încă un lucru curios : Juan i-a dat lui Román o grămadă de bani și multe alte lucruri, pe care acesta nu a mai vrut să i le restituie. Dumneata știi foarte bine, mamă.

BUNICA. — Fata mea, nu-i frumos să te uiți prin gaura cheii. Mama nu mi-ar fi dat voie. Tu însă ești orfană și de asta...

GLORIA. — Din cauza mării, însă, nu puteam s-aud tot ce-și spuneau. Și n-am putut afla nici

cine era Paquita, nici nimic altceva interesant. A doua zi ne-am despărțit. Eram foarte tristă, dar mă consolasem cu ideea că veneam acasă la Juan : Román conducea mașina, iar eu stăteam alături de el. Pe drum a început să glumească... Era foarte simpatic. Cînd vrea e foarte simpatic, dar în sufletul lui e un om rău. Pe drum ne-am oprit de mai multe ori. Într-un sat am rămas timp de patru zile, într-un castel... Era un castel minunat, refăcut de curînd pe dinăuntru și avea tot confortul modern. Dar cîteva camere fuseseră devastate. Soldații locuiau în camerele de jos. Noi dormeam sus, cu oficialitățile... Pe atunci Román era foarte atent cu mine. Era foarte amabil, fetițo. A făcut rost de un pian și-a început să cînte pentru mine. Așa cum face acum pentru tine. Mai mult : mi-a cerut să mă las goală ; să mă picteze. Așa cum face Juan acuma. Am un corp foarte frumos.

BUNICA. — Fata mea, de ce vorbești prostii ? Șmechera asta inventează tot felul de povești... Să n-o asculți, Andrea...

GLORIA. — Dar e-adevărat, mamă. Dar eu n-am vrut, pentru că, tu știi foarte bine că, deși Román spune tot felul de lucruri despre mine, eu sînt o fată cinstită...

BUNICA. — Sigur, fata mea. Sigur că da... Bărbatu-tău face rău că te pictează așa. Dacă bietul Juan ar avea bani pentru modele, sînt convinsă că n-ar face așa ceva... Știu, fata mea, știu că te sacrifici pentru el și de asta te iubesc eu pe tine.

GLORIA. — Parcul castelului era plin cu crini. Román vroia să mă picteze cu crinii aceia în păr... Ce zici de asta ?

BUNICA. — Crini ? Ce frumoşi sînt ! Şi de cît timp nu mai am nici o floare pentru biserică !

GLORIA. — Apoi am venit aici. Îţi poţi închipui cît de nefericită am fost. Toată lumea de-aici mi se părea scoasă din balamuc. Don Jerónimo şi Angustias ziceau că unirea noastră nu era prea nimerită şi că Juan, cînd o să se-ntoarcă acasă, n-o să se însoare cu mine, pentru că eram o femeie decăzută şi ignorantă... Într-o zi a venit pe la noi nevasta lui don Jerónimo, care sosea, adesea, pe ascuns, să-şi vadă bărbatul şi să-i aducă lucruri bune. Cînd a aflat că în casă se afla o femeie de moravuri uşoare, cum zicea ea, a avut un atac. Mama i-a răcorit faţa cu apă. Eu i-am cerut lui Román să-mi restituie banii pe care îi primise de la Juan, pentru că vroiam să plec de-aici. Erau bani buni de argint, dinainte de război. Dar în zadar. Cînd şi-a dat seama că ascultasem discuţiile lor s-a făcut foc. M-a tratat mai rău ca pe-un cîine. Mai rău ca pe-un cîine turbat...

BUNICA. — Şi ce, nu cumva vrei să plîngi de asta, prostuţo ? Román era, ce-i drept, puţin furios. Aşa sînt bărbaţii. Dar ca să asculţi pe la uşi, asta-i treabă urîtă. Eu ţi-am spus întotdeauna...

GLORIA. — Într-una din zile au venit să-l caute pe Román şi l-au dus la poliţie. Vroiau să-l

facă să vorbească şi din cauza asta nu l-au împuşcat. Antonia, slujnica, era îndrăgostită de el şi parcă turbase. A declarat în favoarea lui. A spus că eu sînt o curvă şi-o nerușinată. Şi că Juan, cînd o să se întoarcă, o să mă arunce de la fereastră. Şi că eu l-aş fi denunţat pe Román. Şi că o să mă spintece cu cuţitul. Atunci m-am încăierat cu ea...

BUNICA. — Femeia asta e ca o fiară. Dar, mulţumită ei, nu l-au împuşcat pe Román. De asta am ţinut-o în casă. Şi niciodată nu doarme. Cîteodată, noaptea, cînd viu să-mi caut coşul de lucru sau foarfecele, pe care niciodată nu le găsesc, ea apare în faţa uşii şi ţipă la mine : „De ce nu vă duceţi la culcare, doamnă ? Ce faceţi la ora asta ?“ Într-o noapte m-a speriat atît de rău, încît am căzut jos şi...

GLORIA. — Făceam foame. Mama, sărăcuţa de ea, îmi păstra o parte din mîncarea ei. Angustias şi don Jerónimo aveau o groază de bunătăţi, se aprovizionaseră bine, dar mîncau numai ei. Slujnicei îi dădeau cîte ceva, din cînd în cînd, de frică...

BUNICA. — Don Jerónimo era un laş. Şi mie nu-mi plac oamenii laşi... Dar era şi mai rău. Cînd a venit un republican să percheziţioneze casa, i-am arătat toate icoanele mele. „Şi dumneata, a zis el, crezi în paparudele astea ?“ „Sigur că da, i-am spus eu. Dar ce, dumneavoastră nu credeţi ?“ „Nu. Şi nu-i îngădui nimănui să creadă în bazaconiile astea“, a încheiat el. „Atunci, i-am replicat eu, înseamnă că eu sînt mai republicană decît dumneavoastră, pentru că nu mă interesează ce

cred alţii. Eu cred în libertatea ideilor." A clătinat din cap şi mi-a dat dreptate. Într-una din zilele următoare mi-a dăruit un şirag de mătănii, dintre cele pe care le ridicaseră de la alţii. În aceeaşi zi, vecinilor de sus le-au aruncat pe fereastră statueta Sfîntului Anton, singura pe care-o aveau în casă...

GLORIA. — Nu pot să-ţi spun cîte-am pătimit în lunile-acelea. Dar sfîrşitul a fost mult mai rău. Copilul s-a născut cînd au intrat în oraş brigăzile naţionale. Angustias m-a dus la o clinică şi m-a părăsit acolo... Era o noapte de bombardament groaznic, iar infirmierele m-au lăsat singură. După naştere, am avut o infecţie. Am stat cu febră mai mult de-o lună. Şi nu mă cunoştea nimeni. Nici nu ştiu cum de nu mi-a murit copilul. Cînd s-a terminat războiul, eram încă în pat şi-mi treceam zilele fără să mă pot mişca, nici măcar să gîndesc nu puteam. Într-o dimineaţă s-a deschis uşa şi a venit Juan. Nu l-am recunoscut dintr-o dată. Mi se părea mai înalt şi foarte slab. S-a aşezat pe marginea patului şi m-a îmbrăţişat. Mi-am aplecat capul pe umărul lui şi-am început să plîng. Iar el mi-a spus : „Iartă-mă, Iartă-mă", în şoaptă. Am început să-i pipăi obrajii, căci nu credeam că-i el, şi-am stat aşa o bucată bună de timp.

BUNICA. — Juan adusese o groază de bunătăţi pentru mîncat ; lapte condensat, cafea şi zahăr... M-am bucurat pentru Gloria, gîndindu-mă: „O să-i fac o prăjitură, ca pe la noi". Dar

Antonia, femeia asta cu suflet de fiară, nu m-a lăsat să intru în bucătărie...

GLORIA. — Şi-am stat aşa, îmbrăţişaţi mult timp. De unde să ştiu eu ce avea să vină ? Trăiam parcă sfîrşitul unui roman. Sfîrşitul tuturor tristeţelor. Cum puteam şti eu că răul abia începea ? Román s-a-ntors de la închisoare şi semăna cu un înviat din morţi. Mi-a făcut tot răul care a fost în stare faţă de Juan. Nu vroia să-l lase să se însoare cu mine sub nici un chip. Ar fi vrut să ne vadă azvîrliţi în brînci, afară din casă, pe mine şi pe copil... A trebuit să mă apăr şi-am spus adevărul. De asta Román nu mă poate suferi.

BUNICA. — Fata mea, tainele trebuiesc ţinute pentru tine şi nu ca să bagi vrăjmăşie între oameni. O dată, cînd eram foarte tînără, într-o seară de august, o seară senină — senină, îmi amintesc bine, senină şi caldă, am văzut ceva...

GLORIA. — Eu n-am să pot uita niciodată clipele acelea cît am stat îmbrăţişată cu Juan şi cît de tare-i bătea inima... Ţin minte că don Jerónimo şi Angustias ziceau că Juan avea o logodnică frumoasă şi putred de bogată şi că are să se însoare cu ea. L-am întrebat, iar el a dat din cap şi-a spus că nu. Şi-mi săruta părul. Nenorocirea a fost c-a trebuit să ne întoarcem tot aici, căci n-aveam bani. Altfel, am fi fost fericiţi şi Juan nu s-ar fi amărît atîta... Întoarcerea a fost ca-n filme.

BUNICA. — Şi eu am fost naşa copilului... Andrea, dormi ?

GLORIA. — Andrea, ai adormit ?

Nu dormeam. Şi cred că-mi amintesc foarte bine poveştile astea. Dar febra, care urca, mă muiase de tot. Aveam frisoane, şi Angustias m-a dus la culcare. Patul era umed, mobila, sub lumina puţină, părea mai tristă, monstruoasă, neagră. Am închis ochii şi am văzut o întunecime roşiatică pe după pleoape. Apoi am văzut-o pe Gloria la maternitate, albă, sprijinită de umărul lui Juan, distins şi înduioşat, datorită poate chipului fără umbră...

Am zăcut cîteva zile. Febra creştea şi visam tot felul de năzbîtii. O dată am visat că a venit să mă vadă Antonia, cu mirosul îmbîcsit al hainelor ei negre, ascuţind un cuţit mare. Am visat-o şi pe bunica, tînără, îmbrăcată în albastru, într-o după-amiază de august, la marginea mării. Dar cea pe care-o visam mereu era Gloria. Plîngea pe umărul lui Juan, iar el îi mîngîia părul cu mîinile lui mari, butucănoase. Ochii lui, pe care-i ştiam neliniştiţi şi umezi, aveau o lumină aparte, tandră şi necunoscută.

În ultima după-amiază cînd am rămas în pat, a venit pe la mine Román. A venit cu papagalul pe umăr, iar cîinele a năvălit după el zgomotos şi s-a apropiat să mă lingă pe faţă.

— De ce nu cînţi oleacă la pian pentru mine ? Am auzit că ştii să cînţi foarte bine.

— Da. Cînt pentru plăcerea mea.

— Şi n-ai compus niciodată nimic pentru pian?

— Ba da, am compus. Dar de ce mă-ntrebi?

— Cred că făceai foarte bine dacă te-ai fi ocupat numai de muzică, Román. Cîntă-mi ceva din ce-ai compus pentru pian.

A lovit clapele de cîteva ori şi mi-a spus :

— Asta-i ceva uşor, dar o să-ţi cînt legenda lui Xochipilli... Mai ţii minte idolul de lut pe care-l am sus, în cameră?... Să nu crezi că-i autentic. L-am făcut chiar eu. Dar îl reprezintă pe Xochipilli, zeul cîntecelor şi al florilor la azteci. În timpurile bune, zeii aceştia primeau drept ofrandă inimile oamenilor... E mult de-atunci, iar eu, într-un moment de entuziasm pentru el, am compus o melodie. Bietul Xochipilli a decăzut... Ai să vezi...

S-a aşezat la pian şi a cîntat ceva vesel, ceea ce nu făcea niciodată. Apoi a urmat o parte care-mi evoca o revenire la viaţă, primăvara, o melodie cu note joase, puternice, ca o mireasmă care se-mprăştie şi-mbată.

— Tu eşti un mare muzician, Román, i-am spus eu, şi eram sigură că aşa e.

— Nu-i adevărat. Tu n-ai pic de cultură muzicală şi de asta vorbeşti aşa. Dar îmi place ce-mi spui. Ah! a spus el cînd era deja lîngă uşă ; să nu uiţi că am făcut un mic sacrificiu cîntînd pentru tine. Xochipilli mi-aduce întotdeauna nenoroc.

În noaptea aceea am avut un vis limpede, în care se repeta o imagine veche, obsedantă : Gloria, sprijinită de umărul lui Juan, plîngea... Încet, încet, Juan a început să se schimbe într-un mod

ciudat. La sfîrşit era cît un uriaş, întunecat, şi împrumutase trăsăturile feţei plină de mistere a zeului Xochipilli. Faţa Gloriei a început să se însenineze, surîzînd o dată cu Xochipilli care surîdea, la rîndu-i, şi el. Brusc, i-am recunoscut surîsul : era surîsul alb, puţin sălbatic al lui Román. Román era cel ce a îmbrăţişat-o pe Gloria, iar ei surîdeau. Nu erau la maternitate, ci pe cîmp. Într-o poiană plină cu crini, iar vîntul se umfla în părul Gloriei.

M-am trezit fără febră, cu gura amară, nedumerită, ca şi cînd aş fi dezlegat o taină deosebită.

V

Nu ştiu cărui fapt s-au datorat frigurile acelea, care au trecut peste mine ca un vînt dureros, cutremurîndu-mi toate ungherele sufletului, dar ştergînd, în acelaşi timp, norii negri aşezaţi peste el. Fapt e că au dispărut înainte ca cineva să se fi gîndit să cheme doctorul şi că, pierind, mi-au lăsat o stare ciudată de bună dispoziţie. În prima zi cînd am putut să mă ridic din pat, mi s-a părut că o dată cu aşternutul care cădea de pe mine cădea şi atmosfera aceea apăsătoare care mă anulase definitiv de la sosirea mea aici.

Angustias, cercetîndu-mi pantofii, a căror piele brăzdată, asemeni unui obraz expresiv, arăta bătrîneţe, a observat că aveau tălpile rupte şi mi-a spus că m-au luat frigurile pentru că am stat cu picioarele ude.

— În afară de asta, fata mea, cînd eşti săracă şi te vezi nevoită să trăieşti pe seama rudelor, e bine să-ţi îngrijeşti hainele mai cu atenţie. Trebuie să te plimbi mai puţin şi să calci mai cu grijă... Nu mă privi aşa, căci ştiu foarte bine cu ce te ocupi cînd sînt plecată. Ştiu că pleci în oraş şi te-ntorci înaintea mea, ca să nu te pot certa. S-ar putea şti unde te duci ?

— În nici un loc anume. Îmi place să văd străzile, oraşul...

— Da, dar îţi place să te plimbi singură, fata mea, ca şi cînd ai fi o haimana. Expusă obrăznicriilor oamenilor. Crezi, cumva, că eşti o servitoare ? La vîrsta ta, pe mine nu mă lăsau să ies singură nici pînă la poartă. Ştiu foarte bine că trebuie să te duci şi să vii singură de la universitate, dar ca să umbli aşa, teleleu, ca un cîine vagabond... Cînd eşti singură pe lume, faci ce-ţi place. Acum, însă, ai o familie, o casă, un nume. Bănuiam eu că verişoara ta nu te-a putut învăţa lucruri prea bune. Taică-tău era un om destul de ciudat... Nu pot spune că verişoara ta n-ar fi o femeie foarte cumsecade, dar îi lipseşte educaţia. Cu toate astea, nădăjduiesc că nu te lăsa să baţi uliţele satului.

— Nu.

— Cu atît mai mult la oraş. Mă-nţelegi ?

N-am insistat. Ce puteam spune ?

S-a dus în cameră şi s-a întors cu pălăria ei cu pană de cocoş, gata de plecare.

— Sper că n-ai coborît niciodată pînă la port pe Ramblas.

— Şi de ce nu ?

— Fata mea, există nişte străzi pe care, dacă o domnişoară calcă o singură dată şi-a pierdut cinstea pentru totdeauna. Vorbesc despre cartierul chinezesc... Tu nu ştii unde-ncepe...

— Ba ştiu foarte bine. N-am intrat în el niciodată... Dar, ce-i acolo ?

Angustias m-a privit furioasă.

— Curve, hoţi şi lumina atrăgătoare a diavolului. Asta-i acolo.

(Iar eu, în clipa aceea, mi-am închipuit cartierul chinezesc strălucind de o flacără a frumuseţii...)

Momentul de bătălie cu mătuşa mea Angustias, se apropia din ce în ce, ca o furtună inevitabilă. De la prima discuţie cu ea mi-am dat seama că n-o să ne putem înţelege. După aceea, uimirea şi tristeţea primelor mele impresii i-au creat un mare avantaj faţă de mine. „Dar, m-am gîndit eu, tulburată după discuţie, perioada asta o să treacă." M-am trezit intrînd într-o viaţă nouă, în care dispuneam singură de timpul meu şi-i surîdeam Angustiei cu viclenie.

Cînd am început cursurile, mi s-a părut că impresiile mele de început prindeau să fermenteze. Şi pentru prima dată în viaţa mea m-am trezit veselă, expansivă, dornică de prietenii. Fără prea mare greutate am devenit prietena unui grup de băieţi şi fete din aceeaşi clasă. Adevărul e că mă mîna spre ei o dorinţă nedesluşită, pe care acum o pot explica printr-un instinct de apărare : numai fiinţele acelea, de aceeaşi vîrstă cu mine şi cu vise asemănătoare, puteau să mă facă tare.

să mă apere de lumea puțin fantomatică a celor maturi. Și cred sincer că, pe vremea aceea, aveam nevoie de acest sprijin.

Mi-am dat imediat seama că în cazul băieților tonul misterios și reticent al confidențelor era imposibil, deși fetelor le e mai la îndemînă. Căci lor le place să-și ușureze sufletul și bruma de sensibilitate înmagazinată de-a lungul cîtorva ani... În prieteniile mele cu grupul acesta de tineri m-am trezit cufundată într-o serie de discuții despre probleme generale pe care nici măcar nu le visasem altădată și mă simțeam dezorientată și-n același timp mulțumită.

Pons, cel mai tînăr din grupul nostru, mi-a spus într-o zi :

— Cum puteai să trăiești înainte, fugind de lume ? Și-ți mărturisesc că erai destul de caraghioasă. Ena rîdea de tine. Zicea că ești ridicolă. Ce se petrecea cu tine pe atunci ?

Am dat din umeri, puțin întristată, căci din toți prietenii mei Ena îmi era cea mai apropiată.

Încă din timpul cînd nu mă gîndeam să fiu prietenă cu ea, mi-era dragă și eram sigură de sinceritatea ei. Se apropiase de mine de cîteva ori și încercase să discute cu mine folosind tot felul de pretexte. În prima zi de curs m-a întrebat dacă nu sînt cumva rudă cu un celebru violonist. Țin minte că întrebarea mi s-a părut nelalocul ei și m-a făcut să rîd.

Nu eram singura care-o iubea pe Ena. Ea era asemeni unui centru de atracție al discuțiilor noastre, pe care, de altfel, le conducea de multe ori. Maliția și inteligența ei erau proverbiale. Și

eram sigură că dacă, într-o zi, i-aş fi luat în serios glumele, m-aş fi făcut de rîsul întregului an.

Am cercetat-o distantă, cu o anumită ciudă. Avea o faţă plăcută, senzuală, în care străluceau doi ochi teribili. Exista ceva fascinant în acest contrast dintre gesturile suave, tinereţea trupului, părul blond şi privirea verde, încărcată de strălucirea şi ironia ochilor ei mari.

În timp ce vorbeam cu Pons, m-a salutat cu mîna. Apoi s-a apropiat brusc de mine, străbătînd grupurile gălăgioase care aşteptau intrarea la curs în curtea Facultăţii de litere. Cînd a ajuns lîngă mine avea faţa aprinsă şi părea de o dispoziţie nespus de bună.

— Lasă-ne singure, Pons. Te superi ? Faţă de Pons, mi-a spus, cînd acesta s-a îndepărtat, trebuie să te porţi cu grijă. E unul din cei ce se bosumflă din nimica toată. Chiar acum, pentru că i-am cerut să ne lase singure, crede că i-am făcut un mare rău. Dar trebuie să-ţi vorbesc.

Eu mă gîndeam că numai cu cîteva clipe mai înainte mă simţisem şi eu rănită de glumele ei, despre care pînă aici nici n-aveam idee... Şi-acum eram cucerită cu totul de simpatia ei.

Îmi plăcea să mă plimb cu ea prin curtea pietruită a universităţii, s-o ascult vorbind şi să mă gîndesc că în una din zile trebuie să-i povestesc viaţa aceea întunecată din casa mea, poveste care, în clipa cînd începea să devină motiv de discuţie, mi se părea plină de romantism. Ena părea însă foarte interesată de aceste lucruri, şi mai ales, părea că le înţelegea mult mai bine ca mine. Şi totuşi, pînă atunci nu-i povestisem nimic despre

viața mea. Mă împrietenisem cu ea numai din dorința de a-i vorbi. Dar, de la a dori și pînă la a vorbi mi-era foarte greu și de aceea preferam s-o ascult cu o senzație de așteptare care părea să mă dezorienteze și, în același timp, să mă atragă. Astfel, cînd ne-a lăsat Pons, în seara aceea, nu puteam crede că încordarea acru-dulce dintre șovăiala mea și dorința de confidență avea să se termine.

— Am descoperit azi că violonistul despre care ți-am vorbit o dată... mai ții minte ? nu numai că poartă numele tău, dar locuiește pe aceeași stradă cu tine. Îl cheamă Román. Și zici că, într-adevăr, nu-i rudă cu tine ?

— Ba da, e unchiul meu ; dar nu știam că-i un muzician atît de cunoscut. Eram sigură că în afara familiei nimeni nu mai știe că ar cînta la vioară.

— Vezi, că eu, totuși, îl știam din auzite.

Am început să mă tem că Ena ar fi putut avea vreo legătură cu casa noastră. Și m-am simțit frustrată.

— Vreau să mă prezinți unchiului tău.

— Bine. Dacă-ți face plăcere.

Am tăcut. Așteptam ca Ena să-mi dea o explicație. Iar ea aștepta să vorbesc eu. Dar, fără să știu de ce, mi s-a părut imposibil să discut cu prietena mea despre lumea din casa noastră. Și m-am gîndit că ar fi într-adevăr un chin s-o duc pe Ena și s-o prezint lui Román — „un violonist celebru" — presimțind deziluzia și jocul ochilor ei în fața omului acesta cu aspect neîngrijit. Am trăit, cred, unul din momentele acelea de leșin și

rușine, ce se trăiesc atît de des în tinerețe, simțindu-mă pe mine însumi prost îmbrăcată, mirosind a leșie și săpun aspru, alături de hainele Enei, bine croite, și de parfumul ei suav.

Ena mă privea. Și, mi-amintesc, că mi-a fost ciudă că trebuia să intrăm la curs.

— Așteaptă-mă la ieșire, mi-a spus.

Eu mă așezam întotdeauna în ultima bancă, iar ei îi păstrau prietenii, de fiecare dată, un loc în primul rînd. Tot timpul explicațiilor profesorului n-am putut fi atentă și-am rămas cu privirea pierdută. M-am jurat să nu amestec niciodată acele două lumi ce începeau să se distingă, limpede, în viața mea : cea a prieteniilor de studenție, cu atît de plăcuta ei cordialitate, și cea a casei mele, murdară și foarte puțin atrăgătoare. Dorința mea de a vorbi despre muzica lui Román, despre părul roșu al Gloriei și despre bunica mea, copilăroasă și umblînd dintr-o cameră în alta toată noaptea, mi s-a părut o idiotenie. În afară de încîntarea de a fi îmbrăcat toată această lume în presupuneri fantastice și în discuții lungi, rămînea numai realitatea mizerabilă, care mă înspăimîntase la sosire mea, iar asta era exact ceea ce putea să vadă Ena, dacă ajungea să-l cunoască pe Román.

Astfel, cînd s-au terminat cursurile din ziua aceea, am țîșnit afară și-am fugit acasă ca și cînd s-ar fi întîmplat un lucru groaznic, ferindu-mă de privirea încrezătoare a prietenei mele.

Cînd am ajuns la etajul unde locuiam noi, am vrut, totuși, să-l întîlnesc pe Román, căci era o tentație destul de mare să-i dau să înțeleagă că știam secretul — secret pe care el părea să-l păs-

treze cu mare grijă — celebrității și gloriei lui de altădată. Dar în ziua aceea Román n-a venit la masă. Asta m-a întristat cu toate că nu mi s-a părut nimic curios, căci mai lipsise și altădată. Gloria, suflînd nasul băiatului, mi s-a părut o ființă nespus de vulgară, iar Angustias insuportabilă.

A doua zi, și încă vreo cîteva zile după aceea, m-am ferit de Ena pînă ce am început să cred că uitase de întrebările ei. Iar Román nu mai apărea pe acasă.

— Tu nu știi că din cînd în cînd pleacă în voiaj ? Nu spune nimănui și nimeni nu știe unde pleacă în afară de Antonia...

(„Oare știe Román, mă gîndeam eu, că unii oameni îl considerau o celebritate și că lumea nu-l dăduse uitării ?")

Într-o după-amiază m-am apropiat de Antonia :

— Spune-mi, dumneata știi cînd se-ntoarce unchiul Román ?

Femeia s-a răsucit spre mine cu un rîs înspăimîntător :

— O să se-ntoarcă. Întotdeauna se-ntoarce. Pleacă și vine. Revine și se duce iar... Dar niciodată nu se rătăcește ; adevărat, Trăsnet ? N-ai de ce să-ți faci griji.

S-a întors spre cîinele care stătea, ca de obicei, în spatele ei, cu limba scoasă.

— Nu-i așa, Trăsnet, că nu se rătăcește niciodată ?

Ochii animalului luceau, galbeni, privind-o pe femeie, iar ochii aceștia străluceau de asemeni, mici și întunecați, în spatele focului abia ațîțat.

Am stat așa cîteva clipe, înmărmuriți, ca niște hipnotizați. Și-am fost sigură că Antonia n-o să mai adauge nici un cuvînt în plus la ceea ce spusese deja.

N-am putut afla nimic despre Román pînă cînd n-a apărut el însuși, într-o după-masă. Eram singură în casă, doar cu bunica și Angustias, și începusem să am senzația că mă aflu ca într-o casă de corecție, căci Angustias mă oprise chiar în clipa cînd ieșeam în stradă pentru a da o raită prin oraș. Astfel că, sosirea lui Román m-a bucurat nespus de mult.

Mi s-a părut că-i mai brunet decît îl știam, cu fruntea și nasul pîrlit de soare, dar slăbit, neras și cu gulerul de la cămașă murdar. Angustias l-a măsurat de sus pînă jos.

— S-ar putea ști pe unde-ai umblat ?

El a privit-o din nou, viclean, în timp ce scotea papagalul ca să-l mîngîie.

— Poți fi sigură c-ai să afli... cine-a avut grijă de papagal, mamă ?

— Eu, băiatul meu, a spus bunica surîzînd. Niciodată nu mi-am uitat de el.

— Mulțumesc, mamă.

A strîns-o de mijloc, ca și cînd ar fi vrut s-o ridice, și i-a sărutat părul.

— N-ai umblat tu pe drumuri prea bune. Mi s-a atras deja atenția asupra hoinărelilor tale, Román. Bagă de seamă că eu știu că te-ai cam schimbat... purtarea ta lasă mult de dorit.

Román și-a umflat pieptul, ca și cînd ar fi vrut să se scuture de enervarea călătoriei.

— Şi dacă ţi-aş spune că în hoinărelile astea am reuşit să aflu cîte ceva despre comportarea morală a surioarei mele ?

— Nu vorbi prostii, băiete ; şi, mai ales, în faţa nepoatei.

— Nepoţica n-o să se înspăimînte, iar tu, mamă, degeaba faci mutra asta...

Obrajii Angustiei au pălit, apoi au roşit şi mi s-a părut destul de curios că pieptul său tresălta ca la orice femeie tulburată.

— Am umblat puţin prin Pirinei, a spus Román. M-am oprit cîteva zile la Puigcerdá, un sătuleţ frumos şi, bineînţeles, am vizitat o biată doamnă pe care am cunoscut-o în vremurile bune şi pe care soţul ei a închis-o în casa-i imensă şi lugubră şi a pus slugile s-o păzească de parcă ar fi un criminal.

— Dacă vorbeşti de nevasta lui don Jerónimo, şeful de la serviciul meu, ştii perfect de bine că biata de ea a înnebunit şi că el, în loc s-o trimită la ospiciu, a preferat să...

— Da, văd că eşti la curent cu treburile şefului tău ; e vorba de biata doamnă Sanz... Că e nebună, nu mă îndoiesc, dar cine e vinovat c-a ajuns în halul ăsta ?

— Ce-ai vrea să insinuezi ? a strigat Angustias atît de îndurerată, (de data asta sincer), încît m-a întristat.

— Nimic, a spus Román, cu o surprinzătoare uşurinţă, în timp ce pe buzele lui se năştea un rînjet înspăimîntător.

Rămăsesem cu gura căscată, la mijlocul dorinţei de a vorbi cu Román. Îmi petrecusem zilele

gîndindu-mă numai la posibilitatea de a vobri cu unchiul meu şi-acum, toate ştirile pe care le credeam interesante şi plăcute pentru el, simţeam că trebuie să le ţin în taină.

Cînd m-am ridicat de pe scaun pentru a-l îmbrăţişa, cu un elan mai mare decît obişnuiam, bucuria acestei surprize pe care i-o pregătisem îmi stătea în vîrful limbii. Dar scena care a urmat mi-a tăiat orice entuziasm.

Am văzut-o pe mătuşa Angustias cu coada ochiului, în timp ce Román îmi vorbea, sprijinită cu capul pe masă, gînditoare, urîţită de o mutră îndurerată, dar fără să plîngă, ceea ce era destul de ciudat pentru ea.

Román s-a aşezat liniştit pe un scaun şi a început să-mi vorbească despre Pirinei. Mi-a spus că acele minunate brazde de pămînt care se ridică între noi. spaniolii, şi restul Europei, constituie unul dintre locurile într-adevăr grandioase ale globului. Mi-a vorbit de zăpadă, de văi adînci, de cerul îngheţat şi strălucitor.

— Nu ştiu de ce nu pot să iubesc natura : e atît de teribilă, atît de crudă şi de minunată, adeseori... cred că am pierdut gustul pentru colosal. Tic-tacul ceasornicelor mele îmi trezeşte mai multe amintiri decît curgerea vîntului prin defileuri... Sînt un om sfîrşit, a încheiat el.

Ascultîndu-l, mă gîndeam că nu merita să-i vorbesc de faptul că o fată de vîrsta mea îi cunoştea talentul, căci pe el gloria şi talentul nu-l interesau. Că era, într-adevăr, în mod voit, un om terminat.

În timp ce vorbea, Román mîngîia urechile cîinelui care închidea ochii de plăcere. În uşă, servitoarea îi privea. Îşi ştergea mîinile de şorţ, mîinile acelea aspre, cu unghii negre, fără să ştie ce făcea şi privea sigură, cu răbdare, mîinile lui Román mîngîind urechile cîinelui.

VI

M-a surprins de foarte multe ori, în lumea aceea din strada Aribau, aspectul tragic pe care îl luau întîmplările cele mai mărunte, deşi toate fiinţele acelea purtau în ele o obsesie reală, numai a lor, la care de puţine dăţi făceau aluzie.

În ziua de Crăciun m-am trezit amestecată într-unul din scandalurile lor, şi poate că datorită faptului că pînă atunci obişnuiam să mă ţin departe de astfel de lucruri, scandalul acesta mi-a făcut o impresie mai mare decît oricare altul. S-ar putea ca senzaţia aceasta să se fi datorat şi stării sufleteşti în care mă lăsase unchiul Román, şi pentru care nu am mai avut alt remediu decît să încep a privi lucrurile şi sub aspectul lor neplăcut.

Discuţia aceea s-a datorat prieteniei mele cu Ena. Mult mai tîrziu, amintindu-mi de asta, m-am gîndit că numai o anumită predestinare a apropiat-o pe Ena chiar de la început de viaţa ce se desfăşura în strada Aribau, atît de impregnată cu fapte stranii.

Prietenia mea cu Ena își urmase cursul normal al unor relații între două colege de an, care se simpatizau nespus de mult. Am început să-mi amintesc de încîntarea prieteniilor mele din școală, uitate deja, datorită ei. Nu-mi erau ascunse nici avantajele prieteniei cu Ena. Ceilalți colegi mă stimau mai mult. Li se părea, bineînțeles, mai ușor să se apropie în felul acesta de frumoasa mea prietenă.

Și totuși, pentru mine era un lux destul de scump să iau parte la obiceiurile ei. Mă tîra în toate zilele la bar, singurul loc în care era cald, din cîte-mi amintesc, din toată universitatea de piatră (în afara soarelui din parc), și îmi plătea consumația, căci făcusem o convenție prin care interziceam băieților, aproape toți foarte tineri și, în majoritate, cu puține resurse bănești, să invite fetele în contul lor. Eu n-aveam bani pentru o cafea. Nu puteam să-mi plătesc nici chiar tramvaiul — dacă, în vreo după-amiază, reușeam să înșel atenția Angustiei și să ies cu prietena mea la plimbare — și nici să cumpăr castane. Iar Ena le prevedea pe toate. Și asta-mi făcea viața mult prea neplăcută. Toate micile mele bucurii din lunile acelea erau îngrădite de obsesia unui singur gînd ; să-i răsplătesc Enei, pentru atențiile ei față de mine. Pînă atunci nimeni, din toate ființele pe care le-am iubit, nu-mi dovedise atîta afecțiune și mă rodea nevoia de a-i oferi ceva în plus față de prietenia mea, nevoia pe care o simt cei iubiți de a plăti, bănește, un lucru cu valoare extraordinară pentru ei : interesul și simpatia.

Nu-mi dau seama dacă era un sentiment frumos sau meschin — şi atunci nu mi-ar fi trecut prin gînd să-l analizez — sentimentul care m-a împins să deschid geamantanul pentru a face o revizuire a bunurilor mele. Am cercetat cărţile pe rînd, una cîte una, le-am privit şi le-am scuturat de praf. Le luasem, pe toate, din biblioteca tatălui meu, pe care verişoara Isabel o aruncase în holul casei. Erau nişte cărţi îngălbenite, care prinseseră, parcă, mucegai. Lenjeria mea şi o casetuţă de tablă completau tabloul a tot ceea ce aveam pe lume. În casetă am găsit nişte fotografii vechi, verighetele părinţilor mei şi un medalion de argint cu data naşterii mele. La fund de tot, înfăşurat în hîrtie de mătase, aveam un minunat şal de dantelă, pe care mi-l dăduse bunica în ziua primei comuniuni. Nu mai ştiam dacă e atît de frumos şi bucuria de-al putea dărui Enei îmi compensa multe din amărăciuni. Îmi compensa mai întîi străduania, care începuse să mă coste cam mult, de a mă duce la universitate curată sau, cel puţin, de a părea la fel de îngrijită ca şi colegele mele. Tristeţea aceea de a-mi cîrpi mînuşile, de a-mi spăla bluzele în apa cenuşie şi rece a spălătorului din galerie, cu aceeaşi bucată de săpun cu care Antonia îşi curăţa cratiţile şi cu care, în fiecare dimineaţă, mă frecam, zgîriindu-mă, sub duş. A putea să-i dăruiesc Enei un lucru atît de delicat şi frumos mă compensa de toată meschinătatea vieţii mele. Mi-amintesc că l-am luat cu mine la universitate, în ultima zi de cursuri, înainte de vacanţa de Crăciun, şi că am ascuns acest lucru cu

foarte mare grijă de privirile rudelor mele. Nu pentru că mi s-ar fi părut că fac o faptă urîtă dacă dăruiesc ceva care îmi aparţine, ci pentru că acel dar aparţinea lucrurilor mele, celor mai intime, de la care excludeam pe toată lumea. Pe atunci mi s-ar fi părut imposibil să-i vorbesc lui Román despre Ena. Nici măcar să-i fi spus că cineva admira arta lui.

Ena a fost înduioşată şi-atît de veselă cînd a găsit în pachetel fleacul frumos pe care i l-am dat, încît această veselie a ei ne-a unit mai mult decît toate celelalte dovezi de afecţiune pe care mi le dăduse pînă aci. M-a făcut să mă simt cum nu puteam fi : bogată şi fericită. Şi asta n-am s-o pot uita niciodată.

Mi-amintesc că acest eveniment mi-a creat o bună dispoziţie şi că mi-am început vacanţa cu un calm şi o plăcere pe care nu le cunoscusem pînă atunci. Pînă şi cu Angustias devenisem amabilă. În noaptea de Crăciun m-am îmbrăcat, pregătindu-mă pentru a mă duce la biserică împreună cu ea, deşi nu-mi ceruse acest lucru. A fost însă o mare surpriză pentru mine cînd am văzut-o înfuriindu-se.

— Prefer să mă duc singură în noaptea asta, fetiţo...

I s-a părut că am rămas decepţionată şi m-a mîngîiat pe obraz.

— Ai să mergi dimineaţă cu bunică-ta...

Eu nu eram decepţionată, ci doar surprinsă, căci la toate celelalte slujbe Angustias mă obliga să merg cu ea şi chiar îi plăcea să-mi supravegheze şi să-mi critice devoţiunea.

Dimineața a fost splendidă, iar eu dormisem destul de mult. Am însoțit-o, într-adevăr, pe bunica la biserică. La lumina puternică a soarelui, bătrînica, în paltonul ei negru, părea o mică stafidă scorojită. Mergea lîngă mine atît de mulțumită, încît m-a cutremurat o remușcare neclară de a n-o putea iubi mai mult decît o iubeam.

Cînd ne întorceam, mi-a spus că s-a rugat tot timpul pentru pacea familiei.

— Să se împace frații ăștia, fetița mea, asta e singura mea dorință, și, de asemeni, ca Angustias să înțeleagă cît de bună e Gloria și cît de nefericită a fost.

Cînd urcam scara am auzit niște țipete care ieșeau din apartamentul nostru. Bunica s-a ghemuit lîngă mine și-a suspinat.

Cînd am intrat, Gloria, Angustias și Juan se certau în sufragerie. Gloria plîngea ca o isterică.

Juan încerca s-o lovească pe Angustias cu un scaun în cap, iar ea apucase un altul și îl ținea ca pe un scut, mișcîndu-se dintr-o parte în alta ca să se apere.

Papagalul bolborosea, înfuriat și el, iar Antonia cînta liniștită, în bucătărie. Scena avea oarecare haz.

Bunica s-a vîrît de îndată în bătălie, agitată, încercînd s-o înmoaie pe Angustias, care începuse să dea semne de desperare.

Gloria s-a apropiat de mine.

— Andrea, numai tu poți să spui că nu-i adevărat.

Juan a lăsat scaunul şi m-a privit.

— Ce poate să spună Andrea ? a strigat Angustias. Ştiu foarte bine că l-ai furat.

— Angustias, bagă de seamă, dacă mai continui cu insultele, îţi crăp capul ! Blestemato !

— Bine, dar ce trebuie să spun eu ?

— Angustias zice că Gloria ţi-a luat şalul de dantelă pe care-l aveai în geamantan.

Am simţit că roşesc fără nici un motiv, de parcă pe mine însămi m-ar fi acuzat de ceva. M-a luat cu călduri. Sîngele mi s-a zbătut în obraji, în urechi, în vinele gîtului.

— Eu nu vorbesc fără dovezi ! a spus Angustias întinzînd arătătorul către Gloria. Există cineva care te-a văzut ieşind cu şalul din casă ca să-l vinzi. În mod sigur, ăsta-i singurul lucru de preţ pe care-l avea nepoata în geamantanul ei şi n-ai să-mi spui că e pentru prima dată cînd îi inspectezi lucrurile pentru a-i lua cîte ceva. De două ori te-am prins îmbrăcată cu lucrurile Andreei.

Asta era, într-adevăr, aşa. Un nefericit obicei de-al Gloriei, murdară şi neîngrijită, şi fără nici un fel de scrupul faţă de bunurile altcuiva.

— Dar că mi-ar fi furat şalul, asta nu-i adevărat, am spus eu, gîtuită de o nelinişte copilărească.

— Ai văzut, vrăjitoare nerușinată ! Mai bine ţi-ar fi ruşine de purtările tale şi nu te-ai amesteca în treburile altora.

Ăsta era, bineînţeles, Juan.

— Şi ce, nu-i adevărat ? Nu-i adevărat că ţi-a furat şalul tău de la prima comuniune ?

Unde-i, dacă nu ţi l-a furat ? Pentru că eu, chiar azi dimineaţă m-am uitat în geamantan şi nu l-am văzut.

— L-am dat cuiva, am zis eu, încercînd să-mi stăpînesc bătăile inimii. L-am dăruit.

Mătuşa Angustias s-a apropiat atît de repede de mine, încît am închis ochii, într-un gest instinctiv, temîndu-mă c-o să mă lovească. I-am simţit respiraţia în obraz.

— Să-mi spui cui l-ai dat ! Imediat ! Logodnicului tău ? Ai un logodnic ?

Am dat din cap, în semn că nu.

— Atunci nu-i adevărat. E o minciună pe care o spui ca s-o aperi pe Gloria. Nu-ţi pasă că pe mine mă faci de rîs, iar pe curva asta o scoţi basma curată...

În mod obişnuit mătuşa Angustias îşi măsura bine cuvintele. De data asta însă s-a lăsat tîrîtă de atmosfera generală. Ceea ce a urmat s-a petrecut foarte repede : un pumn al lui Juan, atît de tare, încît Angustias a început să se clatine şi a căzut jos, pe duşumea.

M-am aplecat în grabă peste ea şi am încercat s-o ajut să se ridice. M-a respins, cu brutalitate, izbucnind în plîns. Scena îşi pierduse, de fatp. tot hazul pentru mine.

— Şi ia aminte, vrăjitoareo, a strigat Juan, nu ţi-am spus-o pînă acuma pentru că sînt de o sută de ori mai bun decît tine şi decît tot neamul blestemat de sub acoperişul ăsta, dar mă interesează foarte puţin faptul că nevasta şefului tău are dreptate cînd te insultă la telefon adeseori

și că aseară n-ai fost la biserică și nici într-un alt loc sfînt.

O să-mi fie foarte greu să uit mutra pe care a făcut-o Angustias în clipa aceea. Cu părul despletit, cu ochii atît de măriți încît mă înspăimîntau, și ștergîndu-și cu două degete un firicel de sînge din colțul gurii. Părea beată.

— Canalie, canalie! Descreieratule! a strigat ea.

Apoi și-a acoperit fața cu mîinile și s-a dus în camera ei. Am auzit patul scîrțîind sub greutatea trupului și după aceea i-am deslușit plînsul.

Sufrageria a rămas învăluită într-o liniște înfricoșătoare. M-am uitat la Gloria și mi-am dat seama că îmi surîdea, dar habar n-aveam ce trebuie să fac. Am bătut timid în ușa Angustiei și parcă mi-a părut bine că n-a vrut să-mi răspundă.

Juan s-a dus în atelier și de aci a chemat-o pe Gloria, după care i-am auzit începînd o nouă discuție, ce răzbătea pînă la mine înmuiată, ca o furtună care se îndepărtează.

M-am apropiat de balcon și mi-am rezemat fruntea de fereastră. În stradă, ziua aceea de Crăciun avea un aspect de uriașă cofetărie aurită, plină cu lucruri ispititoare.

Am simțit-o pe bunica apropiindu-se în spatele meu și după aceea mîna ei mică, întotdeauna înviețită de frig, a încercat o ușoară mîngîiere.

— Hoțomano! mi-a spus. Hoțomano, ai dat șalul meu!

M-am uitat la ea și mi-am dat seama că era tristă, cu o adîncă mîhnire sufletească în ochi.

— Nu-ţi plăcea şalul meu? Îl aveam de la mama mea şi am vrut să-ţi rămînă ţie...

Nu am ştiut ce să-i răspund şi i-am răsucit mîna pentru a-i săruta palma crăpată şi, totuşi, suavă. Mă gîtuia şi pe mine această mîhnire, ca o frînghie aspră. M-am gîndit, atunci pentru prima dată, că orice bucurie din viaţa mea trebuie s-o răscumpăr cu ceva neplăcut. Că poate asta era o lege fatală.

A venit Antonia să pună masa. La mijloc, ca şi cînd ar fi fost nişte flori, a pus o tavă mare cu alviţă. Mătuşa Angustias nu a vrut să iasă din camera ei ca să mănînce.

Eram numai noi, bunica adică, Gloria, Juan, Román şi eu, stînd la acea masă stranie de Crăciun, o masă mare cu o faţă în carouri şi cu marginile de dantelă deşirate.

Juan şi-a frecat mîinile nerăbdător.

— Să ne veselim, a spus şi a desfundat o sticlă.

Fiind ziua Crăciunului, Juan se simţea foarte bine. Gloria a început să mănînce încă de la supă bucăţi de alviţă, folosindu-le drept pîine. După primul pahar de vin, bunica rîdea clătinînd din cap.

— Nu mai există pui, nici curcani, dar un iepure bine gătit e mai bun decît orice, a spus Juan.

Numai Román, ca întotdeauna, părea departe de cele lumeşti. Din cînd în cînd lua cîte o bucată de alviţă şi o dădea cîinelui.

Semănam cu oricare familie liniştită şi fericită, învăluită într-o sărăcie curată, fără să-şi mai dorească altceva.

Un ceas, care rămînea întotdeauna în urmă, a bătut de cîteva ori furtunos, iar papagalul a scuturat din aripi, mulţumit.

Deodată, toată povestea asta a început să mi se pară idioată, comică, lipsită de importanţă. Şi fără să pot îndrepta cu ceva lucrurile, am izbucnit în rîs, cînd nimeni nu vorbea, şi m-am înecat. Au început să-mi dea cu pumnul după ceafă, iar eu rîdeam în continuare, crispată, tuşind de-mi dădeau lacrimile. Am terminat într-un plîns adevărat, mîhnită, tristă şi pustie.

După-amiază mătuşa Angustias m-a chemat în camera ei. Se vîrîse în pat şi îşi pusese cîteva prosoape cu apă şi oţet pe frunte. Se liniştise şi părea bolnavă.

— Apropie-te, fetiţo, apropie-te, mi-a spus, trebuie să-ţi explic ceva. E interesul meu ca tu să ştii că mătuşa ta este incapabilă să facă vreun rău cuiva, oricît de mic ar fi el.

— Ştiu foarte bine asta, nu m-am îndoit niciodată.

— Mulţumesc, fetiţo. Chiar n-ai crezut în calomniile lui Juan ?

— Ah, că aseară n-ai fost la biserică ? am încercat eu să surîd. Nu. De ce să nu fi fost ? Şi în afară de asta nu mi se pare ceva prea important.

S-a foit, neliniştită.

— Mi-e foarte greu să-ţi explic, dar...

Glasul ei parcă venea încărcat cu ape, ca niște nori de primăvară umflați. Mi-ar fi fost imposibil să mai suport o nouă scenă, și i-am atins brațul cu vîrful degetelor.

— Nu vreau să-mi explici nimic. Nu cred că trebuie să-mi dai socoteală de treburile tale, mătușo. Dacă tu crezi că asta îți servește la ceva, o să-ți spun că socotesc imposibil orice lucru urît ce mi s-ar spune despre tine.

Ea m-a privit, clipind de sub prosoapele ude, cu care era îmbrobodită.

— O să plec foarte repede din casa asta, fetițo, a spus cu voce nehotărîtă. Mai repede decît își poate închipui cineva. Și atunci adevărul o să iasă la lumină.

Am încercat să-mi imaginez cum ar arăta viața fără mătușa Angustias și situația în care aș fi rămas eu după aceea... Nu mi-a lăsat timp să mă gîndesc.

— Și acum, Andrea, ascultă-mă — își schimbase vocea ; dacă ai dăruit șalul acela cuiva, trebuie să-l rogi să ți-l dea înapoi.

— Pentru ce ? Era doar al meu.

— Fiindcă eu îți cer lucrul ăsta.

Am rîs, gîndindu-mă la ciudățeniile acestei femei.

— Nu pot să fac asta. N-o să fac asemenea tîmpenie.

Ceva ca un hîrîit se auzea în gîtul mătușii Angustias. Ca un sfîrîit de pisică. S-a ridicat din pat și și-a scos de pe frunte prosoapele umede.

— Ai avea curajul să juri că l-ai dăruit cuiva ?

— Bineînțeles că da. Pe însuși Dumnezeu !

În clipa aceea eram deja plictisită și desperată de subiectul în cauză.

— L-am făcut cadou unei colege de la universitate.

— Gîndește-te că juri strîmb.

— Mătușo, nu-ți dai seama că toată povestea asta devine ridicolă ? Doar spun adevărul. Cine ți-a vîrît în cap că mi l-ar fi furat Gloria ?

— M-a asigurat unchiul tău Román, fetițo ! a spus ea, așezîndu-și pernele sub cap. Să-l ierte Dumnezeu dacă m-a mințit. Mi-a spus că el ar fi văzut-o pe Gloria vînzînd șalul tău într-o prăvălie de vechituri ; de asta ți-am inspectat geamantanul azi-dimineață.

Am rămas înmărmurită, ca și cînd mi-aș fi vîrît mîinile în ceva murdar, nemaiștiind nici ce să fac și nici ce să spun.

Și am sfîrșit ziua de Crăciun în camera mea, între acea fantastică îngrămădire de mobilă acoperită de amurg. Stăteam pe patul turcesc, învelită cu o cuvertură și cu capul sprijinit pe genunchii îndoiți.

Afară, în magazine, țîșneau jeturi de lumină, iar lumea ieșea încărcată de pachete. Betleemurile, gătite cu mulțimea lor de ciobani și de oi, începeau să se aprindă. Vor trece peste străzi bomboane, buchete de flori, panglici împodobite, felicitări și daruri.

Gloria și Juan ieșiseră să se plimbe cu copilul. M-am gîndit că mutrele lor între atîta lume vor fi și mai palide, și mai șterse, și mai pierdute. Antonia ieșise și ea și am ascultat pașii bunicuței, nervoasă și plină de speranță, ca un

șoricel, adulmecînd lumea interzisă a bucătărici. Erau domeniile unei femei teribile : Antonia. Bunicuța a tras un scaun pentru a ajunge la ușa dulapului. Cînd a găsit cutia cu zahăr, am auzit scîrțiindu-i între dinți bucățelele albe.

Ceilalți stăteau în pat. Mătușa Angustias, eu, iar sus, izolat de straturile care amortizează zgomotele (sunetul patefonului, dansul, discuțiile gălăgioase) ale fiecărui apartament, mi-l puteam închipui pe Román, întins și el în pat, fumînd, fumînd...

Toți trei ne gîndeam la noi înșine, fără să putem ieși din limitele acelei vieți restrînse. Nici chiar el, Román, cu toată falsa lui aparență spiritualizată. El, Román, mai meschin, mai strîns decît oricine în nimicurile zilnice. Cheltuindu-și viața, deprinderile și arta sa pentru pasiunea acestei forfote continui din casă. El, Román, capabil de a se uita în geamantanul meu și de a născoci minciuni ; de a arunca vinovății împotriva unei ființe pe care o disprețuia într-atîta, încît îi ignora, la modul absolut, pînă și existența.

Așa s-a sfîrșit, pentru mine, ziua aceea de Crăciun, dîrdîind de frig în camera mea și gîndindu-mă la lucrurile acestea.

VII

Două zile după furtunoasa scenă pe care am povestit-o, Angustias și-a scuturat de praf geamantanele și a dispărut fără să ne spună nici unde se duce, nici cînd are de gînd să revină.

Şi totuşi, călătoria asta nu a schimbat cu nimic caracterul de tainică escapadă pe care Román voia să-l insinueze. S-a întors după două zile, cu ordinele şi ţipetele ei de întotdeauna. Era nervoasă şi se contrazicea. Uneori plîngea.

Şi din nou, cînd geamantanele au fost închise, iar un taxi se afla în faţa casei, s-a îmbrăţişat cu bunica.

— Binecuvîntează-mă, mamă !

— Da, fata mea, da, fata mea.

— Şi ţine minte ce ţi-am spus.

— Da, fata mea.

Juan privea scena cu mîinile în buzunar, neliniştit.

— Eşti mai nebună decît o capră, Angustias !

Ea nu i-a răspuns. O vedeam în paltonul ei larg şi cenuşiu, cu eterna ei pălărie, sprijinită de umărul bunicii, aplecîndu-se pînă să atingă cu fruntea ei fruntea albă a bunicii, şi-am avut senzaţia că mă aflu în faţa uneia din acele ultime frunze de toamnă, moartă în copac, înainte ca vîntul s-o smulgă.

Cînd, în sfîrşit, a plecat, mult timp am avut senzaţia că în aer plutesc încă vorbele ei. Chiar în după-amiaza aceea a sunat cineva. Am deschis unui necunoscut venit în căutarea ei.

— A plecat deja ? a întrebat el, îngrijorat, ca şi cînd ar fi venit alergînd.

— A plecat.

— Atunci, pot intra s-o văd pe bunica ?

L-am invitat în sufragerie, iar el a aruncat peste toată acea ruinată tristeţe o privire neliniş-

tită. Era un om înalt și gros, cu sprîncene negre și rare.

Bunicuța a apărut cu copilul atîrnat de fustă și cu aerul acela, spectral și dezastruos de femeie bogată, surîzîndu-i dulce, fără să-l recunoască.

— Nu mai știu de unde vă..

— Am trăit multe luni de zile în casa aceasta, doamnă. Sînt Jerónimo Sanz.

L-am cercetat pe șeful Angustiei cu o curiozitate obraznică. Părea un om rău, care se stăpînește cu dificultate. Se purta foarte bine îmbrăcat. Ochii negri, aproape fără pic de alb, mi-au amintit de porcii pe care-i creștea Isabel, cînd eram la țară.

— Doamne, Doamne, spunea bunica, clătinînd din cap. Sigur că da, luați loc. O cunoașteți pe Andrea ?

— Da, doamnă ; am văzut-o cînd am fost aici ultima dată. S-a schimbat foarte puțin. Seamănă cu mama ei la ochi, la înălțime și la subțirime. În realitate, Andrea are o mare asemănare cu familia dumneavoastră.

— Este leită fiul meu, Román ; dacă ar fi avut ochii lui negri, ar fi mai mult decît leită, a zis bunica, pe neașteptate.

Don Jerónimo a răsuflat adînc din scaunul lui. Discuția despre mine îl interesa tot atît de mult ca și pe mine însămi. S-a întors spre bunica și și-a dat seama că aceasta își uitase de el și se juca nepăsătoare cu copilul.

— Doamnă, aș fi vrut să aflu adresa Angustiei... E o rugăminte pe care v-o fac dumneavoastră. Știți foarte bine... Am multe probleme

la birou, pe care numai ea poate să mi le rezolve căci... Nu şi-a amintit de asta... Şi...

— Da, da, a spus bunica. Se vede treaba că a uitat. Şi a uitat să-mi spună şi unde pleacă ; nu, Andrea ?

A surîs din nou lui don Jerónimo, cu ochii ei clari şi dulci.

— A uitat să-şi lase adresa, a încheiat ea. Poate că o să ne scrie. Fata mea e o fiinţă aparte. Închipuiţi-vă şi dumneavoastră, are mania să spună că nora mea, cumnata ei, Gloria, nu este perfectă...

Don Jerónimo, roşind pe gîtul lui alb, a căutat un moment ca să poată pleca. Din uşă, mi-a aruncat o privire de nemăsurată ură. Am avut senzaţia că trebuie să alerg după el, să-l apuc de pulpană şi să-i strig furioasă :

„De ce mă priviţi aşa ? Cu ce v-am greşit eu dumneavoastră ?"

Dar, bineînţeles, i-am surîs şi am închis uşa cu băgare de seamă. Întorcîndu-mă, am dat peste faţa bunicii, copilăroasă, căzînd la pieptul meu.

— Sînt mulţumită, fata mea. Sînt mulţumită, dar de data asta mi se pare că trebuie să mă spovedesc. Sînt sigură, totuşi, că nu e un păcat prea mare. Oricum, tot trebuie să mă duc mîine la biserică, aşa că...

— Înseamnă că i-ai spus o minciună lui don Jerónimo ?

— Da, da... şi bunicuţa a surîs iarăşi.

— Şi-atunci, unde e Angustias, bunicuţo ?

— Nici ţie nu pot să ţi-o spun, hoţomano... Şi mi-ar face plăcere să ştii, pentru că despre

biata Angustias unchii tăi cred tot felul de prostii care nu sînt adevărate şi s-ar putea ca şi tu să crezi acelaşi lucru... Biata fată are un singur defect : acela că e foarte supărăcioasă... Dar nu trebuie făcut un caz din asta.

Gloria şi Juan au venit lîngă noi.

— Dacă nu cumva Angustias a fugit chiar cu don Jerónimo, a aruncat, Juan, brutal.

— Taci ! Taci odată ! Ştii foarte bine că sora ta nu e în stare de astfel de lucruri.

— Bine, bine, dar noi, mamă, am văzut-o în noaptea de Crăciun, aproape spre dimineaţă, întorcîndu-se acasă cu don Jerónimo. Juan şi eu ne-am ascuns în umbră, ca să-i vedem trecînd. Sub felinarul care se află la intrare s-au despărţit ; don Jerónimo i-a sărutat mîna, iar ea a izbucnit în plîns...

— Fata mea, a spus bunica dînd din cap, nu toate lucrurile care se văd sînt ceea ce par.

Puţin după aceea am privit-o cum pleacă, sfidînd întunericul rece al înserării, pentru a se spovedi la biserica din apropiere.

Am intrat în camera Angustiei şi salteaua moale şi goală m-a făcut să-mi vină ideea de a dormi aici atîta timp cît ea va fi plecată. Şi, fără să întreb pe nimeni, mi-am adus lucrurile pe patul acela, nu fără o oarecare nelinişte, căci toată camera era impregnată de naftalina şi de tămîia pe care le folosea stăpîna camerei, iar ordinea în care se aflau scaunele părea dictată încă de vocea ei. Camera avea ceva dur, ca şi trupul Angustiei, dar aici totul era mai curat şi mai

independent decît în oricare parte din întreaga casă. M-am acoperit, instinctiv, încercînd să mă simt bine.

Cîteva ore mai tîrziu, cînd toată casa se adîncise în liniştea nopţii — un scurt repaus obligatoriu — aproape de ziuă, m-am deşteptat cu lumina electrică în ochi. M-am ridicat din pat şi l-am văzut pe Román.

— Ah ! a spus el, încruntîndu-se, dar în acelaşi timp încercînd să schiţeze un surîs. Profiţi de absenţa Angustiei ca să dormi în alcovul ei... Nu ţi-e teamă c-o să te strîngă de gît cînd o să se întoarcă ?

Nu i-am răspuns, dar l-am privit întrebătoare.

— Nimic, a zis el, nimic... Nu voiam nimic de aici.

A stins lumina şi a dispărut. După aceea l-am auzit ieşind din casă.

Primele zile am avut impresia că apariţia aceasta a lui Román la o astfel de oră din noapte a fost un vis ; dar mi-am amintit-o foarte pe viu, puţin după aceea.

A fost o după-amiază cu lumină tristă. Obosisem privind fotografiile vechi pe care mi le arăta bunica, în camera ei. Avea o ladă plină cu fotografii în cea mai înspăimîntătoare dezordine, multe cu colţurile mîncate de şoareci.

— Asta eşti tu, bunicuţo ?

— Da...

— Ăsta e bunicuţul ?

— Da, e tatăl tău.

— Tatăl meu ?

— Da, adică soţul meu.

— Atunci nu e tatăl meu, ci bunicul...
— Ah... Da, da.
— Cine e fata asta atît de grasă ?
— Nu ştiu.

Dar pe dosul fotografiei era o dată foarte veche şi un nume : „Amalia".

— E mama mea cînd era mică, bunicuţo !
— Mi se pare că te înşeli.
— Nu, bunicuţo.

Îşi amintea de toţi prietenii ei din tinereţe.

— Acesta e fratele meu... Un văr care a stat în America...

Am obosit şi m-am dus în camera Angustiei. Voiam să rămîn singură un moment, pe întuneric. „Dacă am poftă — m-am gîndit cu uşoara indispoziţie pe care-o încercam ori de cîte ori mă gîndeam la ceva — o să învăţ puţin."

Am deschis uşa cu grijă şi-am dat înapoi, înspăimîntată : lîngă balcon, profitînd de ultima lumină a după-amiezii pentru a citi, stătea Román cu o scrisoare în mînă.

S-a întors brusc, dar văzîndu-mă, a schiţat un surîs.

— Ah, tu eşti, mititico ? Bine, măcar acum să nu mă alungi, fă-mi plăcerea.

Am rămas liniştită şi-am văzut că el, cu o mare îndemînare şi stăpînire de sine, îndoia scrisoarea aceea şi o aşeza pe un maldăr de alte scrisori care se aflau pe birou. (Îi priveam mîinile îndemînatice, arse de soare, pline de viaţă.) A deschis unul din sertarele Angustiei, după aceea a scos un portchei din buzunar, a găsit de îndată cheia pe care o căuta şi a închis, după

ce pusese înăuntru scrisorile, fără zgomot, sertarul.

În timp ce făcea toate aceste operații, continua să-mi vorbească :

— Simțeam foarte mult nevoia să vorbesc cu tine în după-amiaza aceasta, mititico. Am sus o cafea excelentă și voiam să te invit la o ceașcă. Mai am niște țigări și niște bomboane, pe care le-am cumpărat ieri gîndindu-mă la tine... Ce zici ? a spus el la sfîrșit, văzînd că eu continuam să tac. Se sprijinise de biroul Angustiei, iar ultima lumină de zi năvălea prin balcon, conturîndu-i umbra pe perete. Stăteam în fața lui.

— Încep să-ți sclipească ochii, ca la pisici.

Eu am încercat să ies din aiureala aceasta, scoțînd un oftat care semăna mai degrabă a suspin.

— Răspunde-mi, nu vrei să vii ?

— Nu, Román, mulțumesc. După-masă vreau să învăț.

Román a aprins un chibrit pentru țigară ; o clipă, printre umbre, pe fața lui luminată de o scînteiere roșiatică am întrezărit surîsul lui aparte, apoi am văzut țigara arzînd. Un punct roșu în jurul căruia se rotea lumina cenușiu-violetă a înserării.

— Nu cred că ai atît de mult chef de învățat, Andrea... Haidem, a spus el, apropiindu-se brusc de mine, și apucîndu-mă de umăr. Să mergem !

Mă simțeam țeapănă și am încercat, fără putere, să-i desprind degetele de pe braț.

— Nu astăzi... mulţumesc.

M-a eliberat de îndată; dar stăteam încă aproape unul de altul şi nici unul nu se mişca.

S-au aprins luminile pe stradă şi un şuvoi galben s-a reflectat pe scaunul pustiu al Angustiei, alergînd pe spătar...

— Poţi să faci ce vrei, Andrea, a spus el în cele din urmă. Pentru mine nu-i o problemă de viaţă sau de moarte.

Glasul îi răsuna profund, cu un ton nou.

„E desperat", m-am gîndit, fără să ştiu prea bine cum de puteam recunoaşte desperarea în felul lui de a vorbi. A ieşit repede şi a trîntit uşa cu putere, ca întotdeauna. Mă simţeam emoţionată într-un fel neplăcut, şi m-a încercat imediat dorinţa de a-l urma, dar ajungînd în hol, m-am oprit din nou. Cu cîteva zile în urmă, cînd refuzam efuziunea lui Román, mi se părea imposibil c-o să mai mă pot considera prietenă cu el după acest atît de neplăcut episod cu şalul. Cu toate acestea el îmi inspira mai mult interes decît toţi ceilalţi din casă la un loc. ...„E meschin, e o fiinţă nedemnă", am gîndit eu cu voce tare, în obscuritatea liniştită a casei.

Şi totuşi, m-am hotărît să deschid uşa şi să urc scara. Simţind pentru prima dată, fără să înţeleg, că interesul şi stima pe care ţi-o inspiră o persoană sînt două lucruri care nu merg întotdeauna împreună.

Urcînd, mă gîndeam că în prima noapte cînd am dormit în camera Angustiei, îndată după apariţia lui Román şi după aceea, cînd a trîntit uşa în urma lui, i-am auzit paşii pe scară şi-apoi

am auzit-o pe Gloria părăsind casa. Camera Angustiei primea zgomotele direct de pe scară. Era ca o mare ureche a casei. Şoapte, uşi trîntite, discuţii, totul se auzea aici. Surescitată cum eram, am încercat să ascult. Închisesem ochii să aud mai bine ; mi se părea că o văd pe Gloria, cu faţa ei albă şi triunghiulară, şovăind pe palierul scării. A făcut cîţiva paşi şi s-a oprit din nou, nehotărîtă ; şi iar a început să meargă şi iar s-a oprit. Îmi bătea inima puternic pentru că eram sigură că ea n-o să poată rezista dorinţei de a urca treptele scării care despărţeau locuinţa noastră de camera lui Román. Poate că nu putea rezista tentaţiei de a-l spiona... Şi totuşi, în cele din urmă paşii Gloriei s-au hotărît brusc, începînd să coboare scara, pentru a se pierde în stradă. Mi se părea totul atît de înspăimîntător, încît am atribuit zăpăceala mea faptului că eram pe jumătate adormită.

Acum, însă, eu eram cea care urca scara, încercînd să-mi stăpînesc bătăile inimii, spre camera lui Román. Mi se părea că, într-adevăr, avea nevoie de mine, că simţea neapărat dorinţa de a-mi vorbi, aşa cum îmi spusese. Poate că dorea să se mărturisească în faţa mea. Să se pocăiască sau să se justifice.

Cînd am intrat, l-am găsit trîntit în pat, mîngîind cîinele.

— Crezi că mi-ai făcut o favoare că ai venit ?

— Nu... Dar cred că doreai să vin.

S-a ridicat şi m-a privit cu o expresie de curiozitate.

— Aș vrea să știu cam pînă unde pot conta pe tine ; cam cît de mult ai să mă poți iubi... Tu mă iubești, Andrea ?

— Da, e firesc... am spus eu stînjenită. Dar nu știu cam cît trebuie să-și iubească nepoatele obișnuite unchii.

Román a început să rîdă.

— Nepoatele obișnuite ? Dar ce, tu te consideri o nepoată neobișnuită ? Hai, Andrea, privește-mă... Prostuțo... Nepoatele, de toate felurile, obișnuiesc să se poarte fără teamă față de unchii lor...

— Da, uneori am impresia că e mai bună prietenia decît familia, iar cineva, în anumite împrejurări, se poate înțelege mai degrabă cu un străin, decît cu cineva din sîngele lui...

Chipul Enei, uitat cu desăvîrșire în zilele acelea, începea să se deseneze în imaginația mea ca un profil vag. Urmărită de această idee, l-am întrebat pe Román :

— Tu nu ai prieteni ?

— Nu ; Román mă observa. Eu nu sînt om pentru prieteni. Nimeni din casa asta nu are nevoie de prieteni. Ne ajungem nouă înșine. O să te convingi și tu singură...

— Nu cred. Nu sînt prea sigură... Ar fi mai bine să vorbești cu un om de vîrsta ta, decît cu mine...

Gîndurile îmi înăbușeau vocea și nu puteam să vorbesc.

Román avea un ton iritat, cu toate că surîdea încă.

— Dacă aș fi avut nevoie de prieteni, i-aș avea. Am avut și m-am străduit să-i pierd. O să te saturi și tu de toate... Oare ce ființă există, în această murdară și civilizată lume, care să aibă vreun interes deosebit pentru a te suporta? O să trimiți și tu, foarte curînd, toată lumea la dracu. Cînd o să-ți treacă romantismul ăsta de școlăriță pentru prietenii.

— Dar și tu, Román, ai să te duci la dracu cu lumea asta cu tot... Niciodată nu am făcut atîta caz de lume cum faci tu, și nici nu m-au interesat, măcar din curiozitate, treburile ei intime... Eu nu bodicăi prin sertarele altora, nici nu mă interesează ceea ce au alții în geamantanele lor.

Am roșit și am simțit asta, pentru că lumina era aprinsă și ardea și focul din cămin. Dîndu-mi seama, un nou val de sînge mi-a năvălit în obraz, dar am avut îndrăzneala să-l privesc pe unchiul meu drept în ochi.

— Ah, va să zică ai vrea să știi ce a fost cu dispariția mea din zilele acestea?

— Da.

— Ascultă, a schimbat el tonul, tu să nu te amesteci în ceea ce nu înțelegi... N-ai să înțelegi mare lucru dacă o să-ți explic treburile mele, și, la urma urmei, nici nu m-am gîndit să-ți dau socoteală.

— Nici nu-ți cer asta.

— Da, dar eu sînt cel care vrea să-ți vorbească. Vreau să-ți spun unele lucruri.

Mi s-a părut destul de zăpăcit. Și pentru întîia oară, lîngă el, am avut aceeași senzație de

dezechilibru, pe care o încercam întotdeauna cînd mă aflam lîngă Juan. În timpul discuției pe care am avut-o, au existat clipe în care fața i se lumina de o răutăcioasă bună dispoziție, și clipe cînd eram privită de o frunte pe jumătate încreștită și de niște ochi pătrunzători, de parcă ar fi fost cu adevărat pasionant ceea ce îmi spunea. Ca și cum ar fi fost cel mai important lucru din viața lui.

Prima dată mi s-a părut că nu știe cum să înceapă. A umblat puțin cu ibricul, apoi a stins lumina și am rămas numai cu licărirea căminului, pentru a ne bea în felul acesta cafeaua. M-am așezat pe covor, lîngă foc, iar el a stat o clipă lîngă mine, în genunchi, fumînd. După aceea s-a ridicat.

„O să mă facă să-l rog ca de obicei, să-mi cînte ceva", m-am gîndit, dîndu-mi seama că liniștea începea să dureze. Mi se părea că regăsiserăm, în sfîrșit, atmosfera normală. Deodată, însă, vocea lui m-a înspăimîntat.

— Ascultă, voiam să vorbesc cu tine, dar mi-e imposibil. Tu ești o ființă ciudată... „Ceea ce-i bun", „Ceea ce-i rău", „Ceea ce-mi place", „Ceea ce nu-mi place să fac"... Asta-i tot ce ai în cap, cu o limpezime de copil. Uneori mi se pare că semeni cu mine, că mă înțelegi, că înțelegi muzica mea, că înțelegi muzica acestei case... Prima dată cînd am cîntat la vioară pentru tine tremuram de speranță, de o bucurie atît de mare, căci mi se părea că ochii tăi se schimbau o dată cu melodia... Mă gîndeam, mititico, atunci, că tu ai să poți să mă înțelegi chiar și

fără cuvinte; că tu ești auditoriul meu, auditoriul care-mi lipsește... Și tu nici măcar nu ți-ai dat seama de ceea ce eu știam, pentru că, într-adevăr, știu absolut totul, știu absolut tot ceea ce se află pe dedesubtul lucrurilor. Știu tot ceea ce simte Gloria, toate poveștile ridicole ale Angustiei, știu cît suferă Juan... Tu nu ți-ai dat, oare, seama că eu îi dirijez pe toți și că dispun după cum am eu chef de nervii și de gîndurile lor?... Dacă ți-aș putea explica faptul că uneori sînt pe punctul de a-l înnebuni pe Juan!... Dar n-ai văzut chiar tu lucrul ăsta? Trag de puterea lui de înțelegere, de nervii lui, pînă sînt gata să se rupă... Uneori, cînd țipă cu ochii măriți, mă emoționez. Dacă tu ai simți măcar o dată această emoție atît de rară, atît de ciudată, înăbușindu-te, m-ai înțelege. Mă gîndesc că îl pot calma cu o singură vorbă, îl pot înmuia, îl pot face să fie al meu, îl pot face să surîdă... Tu nu știi treaba asta? Tu știi foarte bine pînă în ce punct îmi aparține Juan, pînă în ce punct se tîrăște după mine, pînă în ce punct îl maltratez. Să nu-mi spui că nu ți-ai dat seama... Nu vreau să-l fac fericit. O să-l las așa, să se scufunde singur. Și pe ceilalți la fel. Toată familia din casa asta, murdară ca un rîu tulbure... După ce-o să trăiești mai mult timp aici, după ce-o să inspiri mai mult casa asta și aerul ei, lucrurile ei învechite, dacă ești într-adevăr ca mine, ai să simți și tu cum îți sfîșie viața. Și tu ești, într-adevăr, ca mine. Vrei să spui că nu? Spune, nu ți se pare că semeni cu mine?

Stăteam nemişcaţi : eu pe covor, el în picioare. Nu ştiu dacă se bucura înspăimîntîndu-mă, sau era de-a dreptul nebun. Încetase de-a mai vorbi din clipa cînd mi-a adresat ultima întrebare. Eu eram liniştită, doream numai să scap, să nu mă înfurii.

Mi-a atins părul cu degetele, obligîndu-mă să mă ridic, brusc, gata să strig.

Atunci a început să rîdă de-a binelea, entuziasmat, copilăros, încîntător ca întotdeauna.

— Ce spaimă ! Nu, Andrea ?

— De ce mi-ai spus atîtea aiureli, Román ?

— Aiureli ! ? Şi rîdea. Nu sînt atît de sigur că sînt aiureli... Nu ţi-am spus povestea zeului Xochipilli, micul meu idol, obişnuit să primească suflete de oameni. Într-o zi se va plictisi din cauza palidelor mele ofrande muzicale şi-atunci...

— Román, pe mine nu mă mai înspăimînţi, dar sînt nervoasă... N-ai putea să-mi vorbeşti pe alt ton ? Dacă nu se poate, plec...

— Şi-atunci, Román rîdea cu şi mai mare poftă, arătîndu-şi dinţii albi, sub mustaţa mică şi neagră, atunci o să i-l ofer lui Xochipilli pe Juan, o să-i ofer creierul lui Juan şi inima Gloriei...

A oftat.

— Ofrande meschine, totuşi. Frumosul şi ordonatul tău creier poate c-ar fi mai bun...

Am coborît scările mai mult alergînd, urmărită de rîsul distrat al lui Román. Căci, într-adevăr, am scăpat greu de acolo şi treptele scării îmi zburau sub picioare. Rîsul lui Román mă

ajungea ca mîna osoasă a unui drac şi mi se agăţa de poalele rochiei....

N-am vrut să mănînc ca să nu dau ochii cu el. Nu pentru că mi-ar fi fost frică. Nu. La un minut numai după toată povestea asta, discuţia mi s-a părut absurdă, dar mă cam tulburase, eram nervoasă şi n-aveam nici un chef să-i văd mutra. Acum, cînd am văzut cum adulmecă, meschin, fără nici un respect faţă de viaţă şi faţă de ceilalţi, acum, şi nu în acele zile de demult, cînd fugeam de el, crezînd că îl disprefuiesc, abia acum îmi dădeam seama de repulsia nemăsurată pe care-o aveam faţă de el.

M-am culcat şi n-am putut să dorm. Lumina din bucătărie arunca o rază strălucitoare pe sub uşă. Se auzeau glasuri. Ochii lui Román erau aţintiţi asupra mea : „Atunci cînd lucrurile din casa asta o să-ţi calce pe nervi n-o să mai ai nevoie de nimic"... Mi s-a părut oarecum îngrozitor faptul că mai continuam să rumeg gîndurile pe care mi le sugerase. Şi m-am gîndit singură şi pierdută sub păturile mele. Pentru prima dată am simţit o dorinţă puternică de prietenie omenească. Pentru prima dată simţeam nevoia unei alte mîini, mîngîind mîna mea şi liniştind-o...

Şi atunci telefonul, aici, pe noptiera patului, a început să sune. Uitasem de-a binelea că există un astfel de fleac în casa aceasta, căci numai Angustias se folosea de el. Am ridicat receptorul, scuturată încă de frică, datorită impresiei pe care mi-o făcuse sunetul lui ascuţit, iar prin urechi mi-a pătruns o bucurie atît de mare (căci era ca şi un răspuns dat dispoziţiei mele din

acel moment), încît nici nu mi-am dat seama imediat ce se întîmplă cu mine.

Era Ena. Găsise numărul în cartea de telefon şi mă chema.

VIII

Angustias s-a întors cu un tren de la miezul nopţii şi a întîlnit-o pe Gloria coborînd scările. M-a trezit discuţia lor. Şi imediat mi-am dat seama că dormeam într-o cameră care nu era a mea şi din care trebuia să ies pentru că stăpîna avea să mi-o ceară.

Am sărit din pat, scuturată de frig şi de vis, atît de înspăimîntată, încît aveam senzaţia că n-o să mă pot mişca deşi, în realitate, nu am făcut nimic altceva decît asta : în cîteva clipe am smuls lucrurile de pe pat şi m-am înfăşurat în ele. Am luat perna în fugă şi-am pus-o pe un scaun din sufragerie. Apoi m-am dus pînă în hol, numai în capod, desculţă, pe mozaicul rece, exact în momentul în care Angustias intra, însoţită de şofer, cu geamantanele şi conducînd-o pe Gloria de braţ. Bunica a apărut şi ea, imediat.

— Intră, fata mea, intră în camera mea, i-a spus.

— Nu, mamă, sub nici un chip.

Şoferul privea scena nedumerit. Angustias i-a plătit, a închis uşa şi s-a întors spre Gloria.

— Nerușinato ! Ce făceai la ora asta pe scări ? Ia spune !

Gloria, deconcertată, semăna cu o pisică plouată. Buzele, rujate puternic, îi dădeau o lumină tristă.

— Ţi-am spus doar că te simţisem sosind şi-am ieşit să-ţi ţin calea.

— Ce neobrăzare ! a strigat Angustias.

Mătuşa mea avea o înfăţişare lamentabilă. Purta, ca de obicei, veşnica ei pălărie, aceeaşi din ziua în care plecase ; dar pana, răsucită, semăna cu un corn ameninţător. S-a închinat şi a început să se roage, cu mîinile împreunate la piept.

— Doamne, Dumnezeule, dă-mi puterea să rabd ! Dă-mi răbdare, Dumnezeul meu !

Am simţit frigul aprinzîndu-mi tălpile picioarelor şi tremuram din tot trupul.

„Ce-o să spună, mă gîndeam eu, cînd va afla că am dormit în camera ei ?"

Bunicuţa a început să plîngă.

— Angustias, las-o în pace pe fata asta. Las-o în pace !

Părea un animal neajutorat.

— E o neobrăzare, mamă, e o neobrăzare curată, a început Angustias să strige din nou. Nici măcar n-ai întrebat-o unde-am găsit-o. Ţi-ar fi plăcut ţie ca o fată de-a ta să se poarte astfel ? Tocmai tu, mamă, tu, care nici măcar duminica nu ne lăsai în casele prietenilor noştri, cînd eram tinere ? Tocmai tu iei apărarea escapadelor nocturne ale acestei nerușinate ?

Şi-a dus mîinile la cap şi şi-a scos pălăria. Apoi s-a aşezat pe geamantan şi a început să geamă.

— O să înnebunesc ! O să înnebunesc de-a binelea.

Gloria a țîșnit ca o umbră către camera bunicii, exact în clipa în care își făcea apariția Antonia, adulmecînd, și după ea Juan, pierdut sub paltonul lui ponosit.

— Se poate ști de ce se țipă atîta în casa asta ? Nesimțito, a spus el, adresîndu-i-se Angustiei. Nu știi că dimineața trebuie să mă scol la cinci și că pentru asta trebuie să dorm ?

— Mai bine ai întreba-o pe femeia ta cu ce se ocupă noaptea pe stradă. Și nu mai m-ai insulta pe mine.

Juan a rămas pe loc, cu falca de jos căzută, uitîndu-se spre bunica.

— Ce legătură are asta cu Gloria ?

— Gloria e în camera ei, băiatule... adică în camera mea, vreau să spun, cu copilul... A ieșit s-o întîmpine pe Angustias pe scară, și ea a crezut că vrea să plece în oraș. E o neînțelegere.

Angustias se uita furioasă la bunica, iar Juan părea, între noi toți, uriaș. Reacția lui, însă, nu a întîrziat.

— De ce minți, mamă ? Blestemată să fie... Și tu la fel, vrăjitoareo. Pentru ce te amesteci unde nu-ți fierbe oala ? Ce treabă ai tu cu femeia mea ? Cine ești tu ca s-o împiedici să nu iasă noaptea din casă, dacă-i face plăcere ? Eu sînt singurul din toată casa asta căruia trebuie să-i ceară voie, și singurul care poate să-i dea voie. Du-te în camera ta și nu mai țipa.

Angustias s-a dus într-adevăr în camera ei, iar Juan a rămas să-și muște buzele, ca întotdeauna

cînd era nervos. Antonia a dat un țipăt de plăcere, neliniștită cum era, în fața ușii ei. Juan s-a întors spre ea cu pumnul ridicat, dar l-a lăsat să-i cadă, moale, de-a lungul trupului.

Am intrat în salon, unde dormisem prima dată, și am fost izbită de duhoarea aerului stătut și îmbîcsit. Și cît de frig era! Pe salteaua acelei sofale nenorocite, subțire ca frunza, n-aș fi putut face altceva decît să tremur toată noaptea. S-a deschis însă ușa în spatele meu și înaintea ochilor mei a apărut încă o dată Angustias. A gemut lovindu-se de un scrin, ascuns în întuneric.

— Andrea, a țipat ea, Andrea!

Simțeam că respiră puternic.

— Sînt aici.

— Să te ierte Dumnezeu pentru amărăciunea pe care mi-ai făcut-o... S-ar putea ști ce caută rochia ta la mine în cameră?

Am șovăit. Și în liniștea aceasta s-a auzit o discuție aprinsă în camera bunicii.

— Am dormit în ultimele nopți acolo, i-am spus eu, în cele din urmă.

Și-a deschis brațele ca și cînd ar fi fost gata să cadă sau să pipăie aerul pentru a mă găsi. Am închis ochii, iar ea s-a lovit din nou de scrin și iarăși a gemut.

— Dumnezeu să te ierte pentru neplăcerea pe care mi-ai făcut-o. În ochii mei semeni cu un corb... Un corb care ar dori să mă moștenească.

În clipa aceea strigătul Gloriei a străbătut holul, și apoi ușa care despărțea dormitorul ei de cel al lui Juan s-a auzit trîntită cu zgomot, închizîn-

du-se. Angustias a ascultat, atentă. Acum părea că e vorba de un plîns înăbuşit.

— Doamne, Dumnezeule, aşa se poate înnebuni ! a murmurat mătuşa mea.

Şi-a schimbat tonul :

— Iar cu tine, domnişoară, o să ne socotim dimineaţă. Îndată ce te scoli, vino la mine. Ai înţeles ?

— Da. Am înţeles.

A închis uşa şi a dispărut. Casa a rămas plină de ecouri, gemînd ca un animal îmbătrînit. De după uşa Antoniei, cîinele a început să urle, să scîncească, iar la scîncetul lui s-a adăugat un alt ţipăt, al Gloriei, iar plînsului ei, care a continuat, i s-a adăugat un alt plîns, mai îndepărtat, cel al copilului. După aceea, plînsul copilului a fost cel care a predominat şi a umplut toate ungherele casei cu luminile stinse. L-am simţit pe Juan ieşind din nou din camera lui pentru a-şi căuta copilul. Şi l-am auzit după aceea, cum, tot el, îl plimba prin hol şi îi vorbea, blînd, pentru a-l linişti şi a-l face să adoarmă. Nu era pentru prima dată cînd în nopţile friguroase cantilenele lui Juan pentru fiul lui pătrundeau pînă la mine. Avea o dragoste nebănuită pentru copilul lui, o dragoste puternică, aproape sălbatică. Numai o dată la două săptămîni se ducea Gloria să doarmă cu copilul în camera bunicii, pentru ca plînsul acestuia, capricios, să nu-l trezească pe Juan, atunci cînd acesta era obligat să se scoale înainte de a se lumina de ziuă şi după aceea să lucreze cîteva ore în plus, să cîştige şi el ceva peste, şi să revină acasă abia noaptea tîrziu.

Noaptea aceea, atît de nefericită, în care s-a reîntors Angustias, era una din nopţile în care unchiul meu trebuia să se scoale devreme.

Trează încă, l-am auzit ieşind înainte de sunetul sirenelor care rup cu şuierăturile lor ceaţa leneşă a dimineţilor. Cerul Barcelonei mai era încă încărcat cu întunericul mării şi-al stelelor.

Încercam să adorm, ghemuită şi îngheţată, cînd m-am trezit sub impresia că văd ochii Antoniei. Era într-adevăr ea, surîzîndu-mi cu intimitate. Mi-a spus :

— Mătuşa dumneavoastră spune că vrea să vă vadă.

Şi în timp ce eu mă frecam la ochi şi încercam să mă-mbrac a rămas nemişcată, cu mîinile în şolduri.

Cînd m-am deşteptat de-a binelea, aşezată pe marginea patului, m-am simţit din nou în una din perioadele mele de furie împotriva Angustiei. Poate cea mai puternică din toate. Mi-am dat seama că n-o să-i pot răbda, după aceste zile de completă libertate de care mă bucurasem în absenţa ei, toate mofturile. Noaptea, agitată, mă tulburase şi simţeam cum eu însămi devin isterică, plîngăreaţă şi desperată. Înţelegeam că puteam suporta orice : frigul care se ascundea în îmbrăcămintea mea, tristeţea mizeriei mele fără margini, oroarea surdă pentru casa aceasta murdară. Absolut totul, însă fără autoritatea Angustiei asupra mea. Aceasta era cea care mă înăbuşise îndată după sosirea mea la Barcelona, cea care mă făcuse să cad în apatie, cea care îmi frîngea orice iniţiativă ; privirea aceea a Angus-

tiei, mîna aceea care îmi strîngea ca o gheară mişcarea şi curiozitatea noii mele vieţi... Angustias, totuşi, în felul ei, şi între nebunii aceia era o fiinţă dreaptă şi bună. O fiinţă mai completă şi mai dinamică decît ceilalţi... Eu nu ştiam însă de ce mă încerca atîta indignare împotriva ei, de ce mi se întuneca în faţa ochilor chiar şi numai văzîndu-i faţa largă şi, mai ales, cînd era vorba de maniile ei nevinovate de grandomanie. E greu să te înţelegi cu oamenii dintr-o altă generaţie. Chiar şi atunci cînd aceştia nu caută să-ţi impună neapărat modul lor de a vedea lucrurile. Iar în aceste cazuri, cînd vor să ne facă să vedem cu ochii lor, e nevoie de un tact şi de-o sensibilitate deosebită din partea vîrstnicilor şi de o mare admiraţie faţă de ei din partea celor tineri.

Înfuriată, am stat o bună bucată de timp fără să răspund chemării ei. M-am îmbrăcat şi m-am pregătit să plec la universitate, aranjîndu-mi caietele în servietă, şi abia după aceea m-am hotărît să intru în camera ei.

Stătea pe scaun, în faţa biroului. Atît de înaltă şi de obişnuită în rigiditatea halatului ei, ca şi cînd niciodată — de la prima noastră discuţie, din dimineaţa sosirii mele aici — nu s-ar fi mişcat de pe locul acela. Ca şi cînd soarele, care-i lumina părul răvăşit şi buzele groase, ar fi fost acelaşi soare din ziua aceea, îndepărtată. Ca şi cînd nu şi-ar fi ridicat încă degetele, gînditoare, de la tîmplă.

(Era o imagine destul de inexactă despre această cameră cu lumină de amurg, cu un scaun

pustiu și cu mîinile lui Román, vioaie, diabolice și atractive, mișcîndu-se peste acel birou mic, în căutarea unui sertar).

Am observat că Angustias avea un aer de om împăcat cu soarta și cam nehotărît. Ochii îi erau umezi și triști. Timp de trei sferturi de oră se îngrijise de dulceața glasului ei.

— la loc, micuțo. Trebuie să vorbesc cu tine serios.

Cuvinte obișnuite, de care eram sătulă pînă peste cap. Am suportat însă cu resemnare ; ca întotdeauna, eram dispusă să suport în liniște toate măgăriile. Și totuși, ceea ce mi-a spus era extraordinar :

— Ai să fii mulțumită, Andrea (pentru că tu nu mă iubești...) ; peste cîteva zile am să plec pentru totdeauna din casa asta. Foarte curînd ai să poți dormi în patul meu, la care rîvnești atît de mult. Ai să poți privi în oglinda șifonierului ; ai să poți studia la masă... Azi-noapte m-am înfuriat pe tine pentru că ceea ce se petrecea îmi era insuportabil... Am păcătuit din cauza mîndriei mele. Iartă-mă.

Mă privea cu coada ochiului, cerîndu-mi o iertare atît de puțin sinceră, încît m-a făcut să surîd. Și atunci ea a rămas cu fața întinsă, semănată de dungi verticale.

— N-ai pic de inimă, Andrea !

Mă temeam că nu-i înțelesesem bine primele vorbe. Că nu ar fi fost adevărată acea veste fantastică de libertate.

— Unde te duci ?

Mi-a explicat că se întorcea la mănăstirea unde-şi petrecuse zilele acelea de intensă pregătire sufletească. Un ordin monahal pentru care mulţi ani la rînd a trebuit să-şi strîngă o dotă şi pe care acum o avea completă. Mie mi se părea absurdă ideea Angustiei de a se supune unui mediu contemplativ.

— Întotdeauna ai fost credincioasă ?

— Cînd ai să fii mare ai să înţelegi pentru ce o femeie nu trebuie să treacă singură prin lume.

— După părerea ta, o femeie dacă nu se poate căsători, nu mai are nici un fel de scăpare decît să intre într-o mănăstire ?

— Asta nu-i ideea mea.

(S-a foit, neliniştită.)

— Dar e adevărat că nu există decît două drumuri pentru o femeie. Numai două drumuri cinstite... Eu l-am ales pe-al meu şi sînt mîndră de el. Am procedat aşa cum trebuia să procedeze o fată din familia noastră. Aşa cum ar fi făcut şi mama ta în cazul meu. Dumnezeu o să-mi înţeleagă sacrificiul...

A rămas cu privirile în gol.

„Unde se dusese, mă gîndeam eu, familia aceea care se aduna în zile de sărbătoare în jurul pianului, apărată de frigul de afară, de draperii confortabile şi urîte, din catifea verde ? Unde se duseseră fetele acelea ruşinoase, apăsate de pălării enorme, care — supravegheate de tatăl lor — atunci cînd călcau trotuarul străzii Aribau, veselă şi puţin răvăşită, unde trăiau, coborau ochii, privind pe furiş la trecători ?“ M-a cuprins un fior

de teamă, gîndindu-mă că una dintre ele murise şi că frumoasa ei coadă lungă şi neagră se păstra într-un şifonier vechi, într-un sat, foarte departe de aici. Cealaltă, cea mai mare, va dispare din scaunul ei, din balconul ei, ducîndu-şi pălăria — ultima pălărie din casă ! — foarte curînd.

Angustias a oftat şi mi-a apărut în faţa ochilor aşa cum era. A bătut de cîteva ori cu creionul în masă.

— În toate zilele astea m-am gîndit la tine... A fost o vreme (după sosire), cînd mi s-a părut că aveam obligaţia să-ţi fiu mamă. Să rămîn alături de tine, să te apăr. Tu m-ai înşelat însă, m-ai decepţionat. Am crezut că dau peste o orfană mică, dornică de mîngîiere, şi-am întîlnit un demon revoltat, o fiinţă care alintată, devenea obraznică. Ai fost ultima mea iluzie şi ultima mea decepţie, fetiţo. Şi nu-mi mai rămîne altceva decît să mă rog pentru tine. Căci ai nevoie de aşa ceva. Ai absolută nevoie.

După aceea mi-a spus :

— Dacă te-aş fi cunoscut mai de mică, te-aş fi omorît în bătaie.

Glasul ei avea o oarecare amărăciune, făcîndu-mă să mă simt în afară de orice pericol.

Am schiţat un gest ca şi cînd aş fi vrut să plec, dar m-a oprit.

— Nu contează că azi o să-ţi pierzi orele de la facultate. Trebuie să mă asculţi... Timp de cincisprezece zile m-am rugat la Dumnezeu să te ia... sau să te salveze. O să te las singură în casa asta, care nu mai e ceea ce a fost... pentru că înainte era ca un paradis şi acum — mătuşa Angus-

tias a avut o flacără de inspirație — o dată cu sosirea nevestei unchiului tău, Juan, aici, a intrat șarpele. Ea a înveninat totul. Ea, numai ea, a înnebunit-o pe mama mea... căci bunica ta e nebună, fetițo, și, ceea ce e și mai rău, e faptul că dacă nu se îndreaptă înainte de a muri, o și văd prăbușindu-se în tenebrele infernului. Bunica ta a fost o sfîntă, Andrea ; în tinerețea mea, mulțumită ei am trăit cel mai pur vis din cîte există. Dar acum, cu vîrsta a înnebunit. Datorită războiului pe care, aparent, îl suporta foarte ușor, a înnebunit. Și apoi, femeia asta, cu lingușelile ei, a sfîrșit prin a-i zdruncina nervii. Eu nu pot să înțeleg decît așa faptele ei.

— Bunica încearcă să-i înțeleagă pe toți.

(Mă gîndeam la cuvintele ei : „Nu tot ceea ce se vede este adevărat", atunci cînd încerca s-o apere pe Angustias... dar puteam eu oare îndrăzni să-i vorbesc mătușii de don Jerónimo ?)

— Da, fata mea... Ție îți convine situația asta. Se pare că în timpul războiului ai trăit liberă, nu într-o mănăstire de călugărițe. Chiar Gloria, și ea, în dorințele ei de emancipare și desfrîu, are mai multe scuze decît tine. Ea e o haimana de pe stradă, în timp ce tu ai primit o educație... să nu te scuzi prin curiozitatea de a cunoaște Barcelona. Barcelona ți-am arătat-o eu.

M-am uitat la ceas cu insistență.

— Mă asculți așa cum ascultă cineva ploaia. Îmi dau seama... Nefericita de tine ! Ai să te lovești tu de viață, ai să te sfărîmi și abia atunci ai să-ți amintești de mine. Ar fi fost bine să te fi ucis de mică, decît să crești în felul acesta. Să

te uiți la mine cu nedumerire. Eu știu că pînă acum n-ai făcut nimic rău, dar ai s-o faci de îndată ce eu n-o să mai fiu aici. Ai s-o faci, ai s-o faci ! Pentru că tu nu știi să-ți stăpînești sufletul și trupul. Tu nu, tu nu știi... Tu n-ai să poți să te stăpînești.

Vedeam în oglindă, pieziș, imaginea celor 18 ani ai mei, arizi, închiși într-o figură neclară și vedeam frumoasa și rotunda mînă a Angustiei crispîndu-se pe spătarul scaunului. O mînă albă, cu palma plinuță, suavă. O mînă senzuală, acum brăzdată de vîrstă, strigînd cu crisparea degetelor mai puternic decît cu vocea mătușii mele.

Mă simțeam emoționată și un pic înspăimîntată, căci aiureala Angustiei amenință să se transforme în îmbrățișare. Să mă tîrască o dată cu ea.

A terminat în sughițuri. Rareori plîngea mătușa Angustias cu adevărat. Întotdeauna plînsul o urîțea, dar de data aceasta era înspăimîntător. Și nu-mi provoca repulsie, ci o anumită plăcere. Ceva asemănător cu ceea ce simți cînd trece o furtună.

— Andrea, a spus în cele din urmă, Andrea... Trebuie să vorbesc cu tine despre *altceva*. S-a frecat la ochi și a început să facă socoteli. De acum încolo ai să primești tu singură pensia. Tu singură ai să-i dai bunicii ceea ce crezi că se cuvine pentru a contribui la hrana ta și tot tu ai să faci economii ca să-ți cumperi ceea ce îți va trebui... Nu vreau să spun că tu ai să fii ultimul lor sprijin. În ziua în care o să lipsească leafa mea, casa aceasta va fi o ruină. Bunica ta și-a dorit întotdeauna numai băieți, — aici mi se păru

că se bucură — dar aceşti băieţi o s-o facă să sufere de foame... În casa aceasta femeile sînt cele care au ştiut să-şi păstreze mai bine demnitatea.

A suspinat.

— Şi poate şi mai mult. Dacă n-ar fi venit Gloria !

Gloria, femeia şarpe, a dormit dusă pînă la amiază în patul ei, gemînd, ghemuită, în vis. Spre seară mi-a arătat vînătăile pe care i le făcuse Juan noaptea trecută şi care începeau să se lăţească pe corp.

IX

În ziua aceea, îmbrăcate în negru, prietenele Angustiei stăteau în camera ei ca un stol de corbi pe creanga spînzuratului. Angustias era singura fiinţă care păstrase cu sfinţenie manierele de societate ale casei noastre.

Prietenele ei erau aceleaşi care valsaseră la melodiile pianului bunicii. Aceleaşi pe care anii şi necazurile le îndepărtaseră şi care, acum, se întorceau, bătînd din aripi, să revadă acea pudică şi frumoasă moarte pentru viaţa din această lume a Angustiei. Veniseră din toate colţurile Barcelonei şi se aflau la o vîrstă atît de ciudată a trupului lor, încît păreau nişte adolescente. Foarte puţine mai păstrau o înfăţişare normală. Slabe sau grase, cu feţele mici sau mari, după împrejurări. Mă distram, uitîndu-mă la ele. Unele încă-

runțiseră, și asta le dădea o noblețe pe care celelalte nu o aveau.

Toate își aminteau de vremurile de altădată.

— Tatăl tău !... Ce om ! Cu barba lui...

— Surorile tale ! Cît de neastîmpărate erau !... Doamne, Doamne !... Cum s-a schimbat casa asta !

— Mai întîi s-au schimbat vremurile.

— Da, vremurile...

(Se priveau cu șiretenie.)

— Ți-amintești, Angustias, de rochia aceea verde pe care ai îmbrăcat-o cînd ai împlinit 20 de ani ? În după-amiaza aceea ne-am adunat un grup întreg de fete... Și, îl mai ții minte pe pretendentul acela al tău, Jerónimo Sanz, după care umblai ca o nebună ? Pe unde o mai fi ? Ce s-o fi ales de el ?

Cineva calcă piciorul vorbăreței, care amuțește, înspăimîntată. Trec cîteva clipe de neliniște și după aceea vorbesc toate deodată.

(Adevărul e că semănau cu niște păsări bătrîne și cenușii, cu piepturile tresărind din cauza zborului îndelungat pe un petic de cer foarte mic.)

— Eu nu știu, fetițo, spunea Gloria, de ce Angustias asta n-a plecat cu don Jerónimo, nici pentru ce se călugărește ; căci ea nu-i făcută pentru rugăciuni...

Gloria stătea înmormîntată în patul ei, unde se juca și copilul, iar ea se forța să gîndească, poate pentru prima dată în viața ei.

— De ce crezi că Angustias nu-i făcută pentru rugăciuni ? am întrebat-o eu. Știi foarte bine cît de mult îi place să meargă la biserică.

— Pentru că o compar cu bunica ta, care este foarte credincioasă, și-mi dau seama de diferența dintre ele... Mama rămîne transportată, ca și cînd ar auzi o muzică cerească. Peste noapte vorbește cu Dumnezeu și cu Sfînta Fecioară. Spune că Dumnezeu e în stare să vindece toate suferințele și că pentru asta Dumnezeu mă va vindeca și pe mine, cea care nu mă rog cît ar trebui... Și cît de bună e ! Niciodată n-a ieșit din casa ei, și totuși, înțelege toate nebuniile și le iartă. Angustiei însă Dumnezeu nu i-a dat nici un fel de înțelegere, iar cînd se roagă la biserică, n-aude muzica cerului, ci întoarce capul, să vadă cine a intrat cu mînecile scurte și fără ciorapi... Eu cred că rugăciunile o interesează tot atît de puțin ca și pe mine, care nu sînt bună pentru asta... Dar adevărul, conchidea ea, e că bine face că pleacă... Noaptea trecută Juan m-a bătut datorită ei. Datorită ei și pentru nimic altceva...

— Unde te duci, Gloria ?

— Vai, fetițo, la nimic rău. S-o văd pe sora mea... Știu că nu mă crezi, dar acolo mă duc. Pot să jur. Juan nu mă lasă și mă pîndește mereu. Nu te uita așa la mine, Andrea. Nu te uita cu mutra asta la mine că-mi vine să rîd.

— Bahh ! făcu Román. Mă bucur că pleacă Angustias, căci acum nu-i decît o bucată vie de trecut care împiedică mersul lucrurilor... Al lucrurilor mele. Pentru că ne obosește pe toți, pentru

că ne amintește tuturora că nu sîntem niște ființe mature, așezate, ca ea ; ci doar niște ape tulburi, care curg peste țărînă, așa cum pot, ca să ajungă nici ele nu știu unde... De asta mă bucur. Cînd o să plece am s-o iubesc, Andrea ! Înțelegi ? Și-o să mă înduioșeze amintirea pălăriei ei de fetru, urîtă, cu pana ridicată pînă în ultima clipă, ca un pavilion... arătînd că încă bate inima unui cămin care a fost și pe care noi toți ceilalți l-am pierdut... S-a întors spre mine surîzînd, ca și cînd am fi împărțit amîndoi o taină. În același timp, îmi pare rău că pleacă, pentru că nu mai pot să citesc scrisorile de dragoste pe care le primește, nici jurnalul ei masochist. Citirea acestor lucruri îmi satisfăcea toate instinctele mele de cruzime.

Și Román și-a trecut vîrful limbii peste buze.

Juan și eu păream să fim singurii fără nici un fel de opinie în fața desfășurării evenimentelor. Eu eram destul de uimită pentru că unica mea dorință a fost să mă lase în pace, să-mi satisfac capriciile mele și, în clipele acelea, părea că sosise momentul cînd puteam obține acest lucru fără nici un fel de efort din parte-mi. Îmi aminteam de lupta surdă pe care am dus-o timp de doi ani cu verișoara mea Isabel, pentru ca în cele din urmă să-mi dea voie să plec de lîngă ea pentru a urma facultatea. Cînd am sosit la Barcelona, eram înspăimîntată de primul meu triumf, dar după aceea m-am întîlnit cu ochii vigilenți ai Angustiei ațintiți asupra mea și m-am obișnuit cu jocul de a mă preface și de a mă ascunde... Și acum, dintr-o dată, mă găseam fără dușman.

Am devenit supusă față de Angustias, în acele zile. I-aș fi sărutat mîinile dacă ar fi vrut. O bucurie înspăimîntătoare părea să iasă din mine. La ceilalți nu mă mai gîndeam : mă gîndeam doar la mine.

Mi s-a părut totuși ciudată absența lui don Jerónimo de la acea nesfîrșită paradă a prietenilor. Erau femei toate, cu excepția cîte unui soț burtos, dar și acela destul de rar.

— Parcă sînt zile de înmormîntare, nu ? a țipat Antonia din ușa bucătăriei.

Și toți, în acele ore, am trăit închipuiri și gînduri macabre.

Gloria mi-a spus că don Jerónimo și Angustias se vedeau în toate diminețile la biserică, și că ea știa totul... întreaga poveste a Angustiei, semănînd cu un roman din secolul trecut.

În ziua cînd a plecat mătușa Angustias, toți cei din familie ne-am sculat încă din zorii zilei. Țin minte că ne ciocneam unii de alții prin casă, nervoși pînă în vîrful degetelor. Juan a început să spună necuviințe la fiecare pas. În ultima oră ne-am hotărît să plecăm cu toții la gară ; în afară de Román. El a fost singurul care nu și-a făcut apariția întreaga zi. Mai tîrziu avea să-mi spună că s-a dus foarte de dimineață la biserică, urmărind-o pe Angustias și spionînd-o la spovedanie. Mi l-am imaginat pe Román cu urechile ciulite către acea lungă mărturisire, invidiindu-l pe bietul popă bătrîn și obosit, aruncînd, fără nici un chef, iertarea peste capul mătușii mele.

Mașina care ne-a dus la gară era plină vîrf. Cu noi veneau încă trei prietene de-ale Angustiei ; cele mai apropiate.

Copilul, înspăimîntat, se apuca de gîtul lui Juan. Nu-l scotea la plimbare decît foarte rar și, deși era gras, pielea lui, la întîlnirea cu soarele, avea un ton trist.

Pe peron stăteam strînși în jurul Angustiei, care ne săruta și ne îmbrățișa pe rînd. A apărut și bunica, plîngăreață, la ultima îmbrățișare.

Eram o adunătură atît de grotescă, încît toată lumea întorcea capul și se uita la noi.

Cu cîteva minute înainte de plecarea trenului, Angustias s-a urcat în vagon și ne-a privit de la fereastră, hieratică, tristă, cu lacrimi în ochi, de parcă ne-ar fi binecuvîntat ca o sfîntă adevărată.

Juan era nervos ; făcea niște strîmbături ironice față de toți ceilalți, înspăimîntîndu-le pe prietenele Angustiei — care se strînseseră la un loc, cît mai departe posibil — ori de cîte ori își dădea ochii peste cap. Picioarele au început să-i tremure. Nu putea să se stăpînească.

— Să nu faci pe martira, Angustias, că nu duci pe nimeni cu asta. Ai să simți o plăcere mai mare decît a hoțului cu buzunarele pline... Pe mine n-o să mă poți duce cu comedia asta a sfinteniei tale.

Trenul a început să se îndepărteze, iar Angustias s-a închinat și și-a înfundat urechile, pentru că glasul lui Juan plutea peste tot peronul.

Gloria l-a apucat de haină, înspăimîntată. El s-a întors către ea, cu ochii lui de nebun furios,

tremurînd, ca şi cînd l-ar fi lovit epilepsia. Şi apoi a început să fugă pe lîngă fereastra trenului, strigînd către Angustias, care nu mai putea să-l audă :

— Eşti o meschină ! Mă auzi ? Nu te-ai căsătorit cu el pentru că tatălui tău i-a dat prin cap să-ţi spună că un fiu de negustoraş, pentru tine, nu era mare brînză. De asta ! Şi acum, cînd s-a întors căsătorit şi bogat din America, i-ai fost ţiitoare, l-ai furat de la nevasta lui timp de douăzeci de ani... Şi nu-ţi convine să pleci cu el pentru că tu crezi că toată strada Aribau şi chiar toată Barcelona ar depinde de tine... Şi o dispreţuieşti pe nevasta mea ! Blestemato ! Şi pleci cu o aureolă de sfîntă !

Lumea a început să rîdă şi să alerge după el, pînă la marginea peronului unde, după ce trenul dispăruse, se învîrtea pe loc. Îi curgeau lacrimile, dar rîdea împăcat.

Întoarcerea acasă a fost o calamitate.

PARTEA A DOUA

X

Am ieşit din casa Enei ameţită, cu senzaţia că trebuie să fie foarte tîrziu. Toate porţile erau închise, iar cerul coborîse peste terase cu o ploaie măruntă de stele.

Pentru prima dată mă simţeam liberă şi eliberată, fără teamă de fantasma timpului. Băusem puţin lichior. Căldura şi alcoolul pluteau prin trupul meu în aşa fel că nu simţeam frigul şi nici măcar forţa gravitaţiei sub picioarele mele.

M-am oprit la mijlocul străzii Layetana şi m-am uitat la clădirea înaltă, spre ultimul etaj, unde locuia prietena mea. Nu se vedea lumina de după jaluzelele lăsate, cu toate că mai rămăseseră, la plecarea mea, cîteva persoane, iar înăuntru camerele confortabile erau luminate. Poate că mama Enei se aşezase din nou la pian şi cînta. M-a zguduit un fior amintindu-mi de vocea aceea pătimaşă, care, cînd am ieşit, părea să aprindă şi să îmbrace în splendoare trupul pipernicit al stăpînei ei.

Glasul acela trezise toate izvoarele sentimentalismului şi nestăvilitului meu romantism de la optsprezece ani. Din clipa cînd a tăcut, am fost

neliniştită şi am vrut atît de mult să scap de tot ceea ce mă înconjura. Mi se părea imposibil că ceilalţi continuau să fumeze şi să mănînce dulciuri. Chiar Ena, care o ascultase pe mama ei cu o înspăimîntătoare şi deconcertantă atenţie, se întorsese la distracţie, la rîs, străduindu-se să strălucească între prietenii ei, ca şi cînd petrecerea aceea începută în ultima oră a după-amiezei, pe neprevăzute, nu luase sfîrşit. M-am trezit în stradă. Aproape că fugisem, împinsă de o neliniştе atît de puternică şi atît de ireală, ca tot ceea ce mă înfricoşa la acea vîrstă.

Nu ştiu dacă simţeam nevoia să merg printre casele liniştite, într-un cartier adormit, respirînd vîntul întunecat al mării sau să simt valurile de lumină ale reclamelor colorate care plouau cu foc peste centrul oraşului. Încă nu eram sigură şi nu ştiam ce putea să calmeze mai bine acea, aproape neliniştită, sete de frumuseţe pe care mi-o insuflase mama Enei, cînd am auzit-o cîntînd. Aceeaşi stradă Layetana, cu panta ei uşoară, care pleacă din Piaţa Urquinaona, unde cerul se ştergea sub culoarea roşie a luminii artificiale, pînă la marele edificiu al poştei şi la portul scăldat în umbre, argintat de lumina stelară, sub flăcările albe ale felinarelor. Nehotărîrea creştea.

Am auzit, grav, prin aerul curat al iernii, clopotele bătînd ora unsprezece într-un concert care venea din turlele vechilor biserici.

Strada Layetana, atît de largă, de mare şi de nouă, străbătea inima bătrînului cartier. Abia atunci mi-am dat seama ce doream : doream să

văd Catedrala, învelită în farmecul și misterul nopții. Și, fără să mă mai gîndesc prea mult, m-am pierdut prin întunecimea ulicioarelor care o înconjoară. Nimic nu putea să liniștească și să minuneze imaginația mea ca acea citadelă gotică naufragiind printre case umede, fără nici un stil, în mijlocul venerabilelor ei trepte, peste care anii depuseseră o patină specială, ca și cînd ar fi îmbolnăvit-o cu frumusețe, cu minunăție.

Pe străduțele răsucite cerul părea și mai înghesuit. Fîșii strălucitoare printre terasele aproape împreunate. O singurătate impresionantă, ca și cînd toți locuitorii acelui oraș ar fi murit. Doar cîte un vaiet al aerului izbit de porți venea pînă la mine. Nimic altceva.

Lîngă altarul Catedralei, am rămas cu ochii bironiți la dansul de lumină pe care îl făceau felinarele prin toate ungherele, romantice și tenebroase. Am auzit un foșnet aspru ca și cînd i s-ar fi sfîșiat cuiva pieptul în hățișul ulicioarelor. Era un sunet sinistru, întretăiat de ecouri, care începea să se apropie. Am petrecut cîteva clipe de spaimă. Și-am văzut apărînd prin ceață un bătrîn uriaș, cu o înfățișare mizeră. M-am strîns lîngă zid. M-a privit cu neîncredere și a trecut mai departe. Purta o barbă mare, argintie, risipită în vînt. Inima a început să-mi bată cu putere și, luată de acel impuls emotiv, am început să alerg după el. L-am luat de braț. După aceea am început să-mi scotocesc poșeta, nervoasă, în timp ce bătrînul se uita la mine. I-am dat două

pesetas. Am deslușit în ochii lui o ușoară strălucire de ironie. Le-a vîrît în buzunar fără a spune nimic și a plecat, aruncînd parcă în spatele lui, ca pe o glumă proastă, tusea sa seacă. Acest contact omenesc, în concertul tainic al pietrelor, m-a liniștit însă puțin. M-am gîndit că trăiam poate, în noaptea aceea, fără voință, ca o hîrtie dusă de vînt. Totuși, am grăbit pasul, pînă am ajuns în fața Catedralei și, ridicîndu-mi ochii, am găsit, în cele din urmă, împlinirea a ceea ce căutam.

O forță mai puternică decît cea a vinului și a muzicii a coborît în mine privind corul de umbre al pietrei dantelate. Catedrala se ridica într-o armonie severă, stilizată în forme aproape vegetale, pînă la înălțimea limpede a cerului mediteranean. O pace, o impunătoare limpezime se cernea, se revărsa peste minunea arhitecturii. În jurul dantelelor întunecate, noaptea tresărea strălucitoare, rotindu-se lent, sub scurgerea orelor. Am lăsat ca acea profundă vrajă a formelor să pătrundă în mine pentru cîteva clipe. Apoi am vrut să plec.

Și mi-am dat seama că nu eram singură-n piață. O siluetă, oarecum diabolică, se deslușea în partea cea mai obscură. Mărturisesc că m-am simțit posedată de toate spaimele din copilăria mea și că m-am închinat. Se apropia de mine și am văzut că era un om înfășurat într-un palton bun și cu o pălărie trasă pînă peste ochi. M-a oprit în clipa cînd începeam să cobor treptele de piatră.

— Andrea ! Nu te cheamă Andrea ?

Era ceva insultător, care m-a durut, în felul lui de a mă chema, dar m-am oprit, înspăimîntată. El rîdea cu niște dinți frumoși și puternici.

— Asta-i spaima pe care o au toate fetele cînd se plimbă singure la ore tîrzii... Nu mă mai ții minte din casa Enei ?

— Ah... da, da, am spus eu nehotărîtă.

„Blestematule ! am gîndit ; mi-ai furat toată fericirea cu care vroiam să plec de aici."

— Păi, a continuat el, mulțumit, eu sînt Gerardo.

Stătea nemișcat, cu mîinile în buzunare, privindu-mă. Am făcut un pas pentru a coborî prima treaptă, iar el m-a apucat de braț.

— Privește ! mi-a poruncit el.

Și am văzut, la picioarele scării, strîngîndu-se niște case vechi pe care războiul le transformase în ruine luminate de felinare.

— Toate astea o să dispară. Pe aici o să treacă o stradă largă, și va fi spațiu mult pentru a putea vedea Catedrala de departe.

Nu mi-a spus nimic mai mult în clipa aceea, și am început să coborîm, împreună, treptele de piatră. Parcurseserăm deja o bucată bună cînd s-a oprit.

— Nu ți-e frică să te plimbi atît de singură pe străzi ? Dacă te mănîncă cineva ?...

Nu i-am răspuns.

— Ești mută ?

— Prefer să merg singură, i-am răspuns cu asprime.

— Nu, asta nu se face, fetiţo... Astăzi o să te însoţesc eu ; pînă acasă... Vorbesc serios, Andrea. Dacă aş fi tatăl tău, nu te-aş lăsa atît de liberă.

M-am înfuriat, insultîndu-l în gînd. Încă din clipa în care-l văzusem în casa Enei, mi se păruse un băiat urît şi prostuţ.

Am traversat Ramblas, pline de animaţie şi de lumini, şi am luat-o pe strada Pelayo, pînă în Piaţa Universităţii. Aici mi-am luat rămas bun.

— Nu, nu ; pînă acasă.

— Eşti un imbecil ! i-am spus fără echivoc ; şi te rog să pleci imediat !

— Aş fi vrut să fiu prietenul tău. Eşti o pasăre destul de ciudată. Dacă îmi promiţi că într-una din zile ai să mă chemi la telefon pentru a te plimba cu mine, ne despărţim. Şi mie îmi plac mult străzile vechi şi cunosc toate colţurile pitoreşti ale oraşului. Aşadar, ne-am înţeles ?

— Da, i-am răspuns nervoasă.

Mi-a dat cartea lui de vizită şi a plecat.

Intrînd pe strada Aribau, era ca şi cînd aş fi intrat în casa mea. Acelaşi paznic din ziua cînd sosisem la oraş mi-a deschis poarta, şi bunicuţa, tot ca atunci, a ieşit pentru a mă primi, vînătă de ger. Ceilalţi se culcaseră.

Am intrat în camera Angustiei, pe care o moştenisem, în sfîrşit, de cîteva zile, şi, aprinzînd lumina, am descoperit că puseseră pe şifonierul meu nişte scaune, din cele care prisoseau prin toate colţurile casei şi care aici, ameninţau să

cadă, sumbre. De asemenea, instalaseră în cameră dulapul care servea pentru hainele copilului și o mașină de cusut, veche, care mai înainte stătuse într-un colț din dormitorul bunicii. Patul, desfăcut, păstra urmele unei sieste a Gloriei. Am înțeles îndată că visul meu de independență, izolată de restul casei în acest refugiu moștenit, începea să se prăbușească. Am oftat și am început să mă dezbrac. Pe noptieră era o hîrtie cu o însemnare de-a lui Juan : „Nepoato, fii atît de bună și nu închide cu cheia. Camera ta trebuie să fie deschisă în orice moment pentru a putea răspunde la telefon." Supusă, am traversat camera rece pentru a deschide ușa, după care m-am întins pe pat și m-am înfășurat, cu voluptate, în cuvertură.

Am auzit pe cineva în stradă chemînd paznicul. Mult după aceea, sirena unui tren trecînd peste strada Aragon, îndepărtată și nostalgică. Ziua următoare mi-a adus începutul unei vieți noi. Înțelegeam că Juan a dorit să mă stingherească atît cît era posibil, dîndu-mi să înțeleg că, dacă mi se dădea un pat în casă, asta era tot ceea ce mi se putea da...

Chiar în noaptea în care a plecat Angustias le spusesem că nu doream să mănînc acasă și că prin urmare o să plătesc o chirie lunară numai pentru cameră. Folosisem ocazia de a spune acest lucru cînd Juan, beat și furios după emoțiile din ziua aceea, s-a certat cu mine.

— Ia să vedem, nepoată, cu ce-o să contribui tu în casă... pentru că eu, îți spun adevărul, nu sînt dispus să întrețin pe nimeni...

— Nu, ceea ce pot da eu e atît de puțin, că nu merită atenție, i-am spus, diplomată. O să aranjez cu însă, cumva, încercînd să mănînc pe banii mei. O să-mi plătesc numai rația de pîine și camera.

Juan a dat din umeri.

— Faci ce vrei, a zis el, prost dispus.

Bunicuța a ascultat, dînd din cap cu un aer de reproș, supusă parcă voinței lui Juan, și a izbucnit în plîns.

— Nu, nu, să nu plătească pentru cameră. Nepoata mea să nu plătească pentru cameră în casa bunicii ei.

Dar așa a rămas hotărît. Și nu trebuia să plătesc mai mult decît pîinea.

Luasem în ziua aceea banii pe februarie și, furată de bunătățile pe care puteam să le gust, am pornit pe stradă, cumpărînd imediat prăjiturile pe care le doream atît și tot felul de fleacuri : un săpun bun, parfum și, de asemeni, o bluză pentru a mă putea duce în casa Enei, care mă invitase la masă. Mai cumpărasem și cîțiva trandafiri pentru mama ei. Asta m-a emoționat în mod deosebit. Erau niște flori minunate, destul de scumpe în luna aceea. Se putea chiar spune că, pentru mine, erau inaccesibile. Și, totuși, le-am avut în brațele mele și le-am dăruit. Această plăcere în care regăseam dorința de revoltă care a fost viciul — într-un anume fel vulgar — al tinereții mele, s-a transformat mai tîrziu în obsesie.

Îmi aminteam — adîncită în pat — de cordialitatea cu care m-au primit în casa Enei părinții

ei și cum, obișnuită cu fețele brunete, cu trăsături bine marcate ale oamenilor din casa mea, am început să ametesc de atîtea capete blonde care mă înconjurau, stînd la masă.

Părinții Enei și toți cei cinci frați erau blonzi. Acești frați, mai mici decît ea, se confundau, în imaginația mea, cu chipurile lor plăcute, visătoare și vulgare. Nici măcar răsfățatul de șapte ani, căruia schimbarea dinților îi dădea o expresie comică atunci cînd rîdea, și pe care-l chema Ramón Berenguer, ca și cînd ar fi fost un conte de demult al Barcelonei, nu se distingea de frații lui mai mari prin aceste două particularități.

Tatăl părea să aibă același caracter bun ca al progeniturilor sale, și în afară de asta era un om într-adevăr frumos, cu care Ena semăna foarte mult. Avea, ca și ea, ochii verzi, deși nu cu acea stranie și magnifică lumină care a înflăcărat privirile fiicei lui. Era liniștit și sincer în toate, fără nici un fel de cochetărie. Mi-amintesc că în timpul mesei a rîs, povestindu-mi anecdote despre călătoriile lor, făcute împreună, în diverse locuri din Europa, pe unde petrecuseră mulți ani. Părea că mă cunoaște dintotdeauna, că numai pentru faptul de a mă avea la masa sa îmi acorda atenția patriarhală a familiei.

Mama Enei, dimpotrivă, făcea impresia unei ființe retrase, cu toate că și ea, prin surîsul ei, contribuia la ambianța aceea plăcută. Între soț și copii — toți înalți și bine făcuți — ea era o pasăre străină și slabă. Era mititică și mi se părea înspăimîntător faptul că trupul ei mărunțel

suportase, de şase ori, greutatea unui copil. Prima dată mi-a făcut impresia unei femei de o stranie urîţenie. După aceea am recunoscut în ea două-trei trăsături de minunată frumuseţe: un păr mai luminos decît al Enei, bogat, nişte ochi mari, strălucitori şi un glas nemaiîntîlnit.

— Aşa cum o vezi dumneata, Andrea, spuse capul familiei, nevasta mea are în ea ceva de vagabond. Nu poate să stea liniştită în nici un loc şi ne tîrăşte după ea pe toţi.

— Nu exagera, Luis ; stăpîna casei surîdea cu suavitate.

— La urma urmei este adevărat. Sigur că tatăl tău e cel care a hotărît să reprezint şi să-i conduc afacerile în locurile cele mai ciudate... socrul meu este, în acelaşi timp, şi şeful meu comercial, ştiai asta, Andrea ?... ; dar tu eşti la curent cu toate fleacurile. Dacă tu ai vrea, n-o să-mi spui că tatăl tău nu te-ar lăsa să trăieşti o viaţă liniştită în Barcelona. S-a văzut foarte bine influenţa pe care o ai asupra lui cînd cu afacerea aceea de la Londra... Desigur, eu sînt încîntat de gusturile tale, fata mea ; nu sînt eu cel care ţi le reproşează, şi a învăluit-o într-un surîs drăgăstos. Toată viaţa mea mi-am cheltuit-o călătorind şi văzînd lucruri noi. Nici eu nu pot să-mi stăpînesc o anumită febră de activitate, care aproape că e o plăcere atunci cînd intru într-un nou mediu comercial, cu o lume a cărei psihologie mi-e atît de necunoscută. E ca şi cînd aş începe din nou lupta şi mă simt reîntinerit...

— Dar mamei, a spus Ena, Barcelona îi place mai mult decît oricare alt loc din lume. O știu foarte bine.

Mama i-a aruncat un surîs anume, visător și vesel în același timp.

— Mă simt întotdeauna bine în oricare loc unde vă aflați voi. Tatăl tău are dreptate cînd spune că adesea simt dorința de a călători. Desigur că de aici pînă a conduce pe tatăl meu, a surîs ea mai pronunțat, e cale lungă...

— Și, fiindcă veni vorba tocmai despre lucrurile astea, a continuat el, știai, Margarita, ce mi-a spus taică-tău mai ieri ? Că s-ar putea ca în următoarele luni să fie nevoie de noi la Madrid... Ce părere ai ? Adevăru-i că-n acest timp aș fi preferat să stau la Barcelona mai mult decît în oricare alt loc. Mai ales dacă ținem cont că fratele tău...

— Da, Luis, ai dreptate. Cred că va trebui să mai discutăm despre asta. Dar acum o cam plictisim pe biata fată. Iartă-l, Andrea. La urma urmelor sîntem o familie de comercianți, care-și încheie toate discuțiile cu treburi negustorești...

Ena ascultase ultima parte cu un interes extraordinar.

— Ah ! Mi se pare că bunicuțul e puțin cam țicnit. E-atît de înduioșat și de plîngăreț cînd o revede pe mama după o călătorie îndepărtată, dar, imediat, îi vine ideea că ar trebui să plecăm iar. Eu nu vreau să plec acum din Barcelona... Ar fi o prostie... Căci, la urma urmelor, s-ar putea spune că Barcelona e orașul meu și că-l cunosc numai de cînd s-a terminat războiul.

(M-a privit scurt, iar eu am înțeles de îndată pentru că știam că se îndrăgostise de curînd și că ăsta era supremul și tainicul ei argument pentru care nu vroia să părăsească orașul.)

Sub cearșafurile mele, în strada Aribau, îmi aminteam de toată această discuție, parte cu parte, în toate amănuntele ei, și m-am înfricoșat numai la gîndul că ar fi fost posibil să mă despart de prietena mea tocmai acum, cînd ne apropiaserăm atît de mult. M-am gîndit că planurile acelui bătrîn important — bunicul ei — puneau în mișcare o lume întreagă, rănind destule suflete.

Sub plăcuta curgere nedeslușită a ideilor de dinaintea somnului, frica mea a început să scadă treptat, fiind înlocuită cu priveliști vagi de străzi sub noapte. Visul frumos al Catedralei a năvălit în mine.

Am adormit agitată, cu ultima privire a ochilor mamei Enei care, după ce ne despărțiserăm deja, s-au ridicat spre mine, repede, cu o lucire stranie, de neliniște și teamă.

Ochii aceia s-au înfipt adînc în visul meu și mi-au dat coșmaruri.

XI

— Nu fi încăpățînată, nepoato, mi-a spus unchiul Juan, o să mori de foame ; și mi-a pus mîinile pe umeri, într-o mîngîiere prostească.

— Nu, mulțumesc, o să mă descurc destul de bine...

În același timp, l-am privit cu coada ochiului și mi-am dat seama că-i convenea de minune hotărîrea mea. Mă văzuse bînd apa care rămînea de la fiertul legumelor, rece și pusă la întîmplare într-un colț al bucătăriei, gata să fie aruncată.

Antonia strigase cu scîrbă :

— Ce-i porcăria asta ?

Am roșit.

— Nici o porcărie. Mie-mi place supa asta și, cum trebuia s-o aruncați...

La țipetele Antoniei alergaseră toți ceilalți din casă. Juan mi-a propus o reconciliere a intereselor noastre economice. Am refuzat.

Și adevărul e că, de cînd nu mai eram legată de lumea aceea de la bucătărie, mă simțeam fericită. Nu mă interesa faptul că în luna aceea cheltuisem cam mult și că, pentru mîncare, abia de-mi mai rămăsese cîte-o peseta pe zi. Iarna, ora de la amiază este cea mai frumoasă. Numai bună pentru a ți-o petrece stînd la soare, într-un parc sau în Piața Cataluña. Uneori, mi se întîmpla să mă gîndesc, nu fără o oarecare plăcere, la ceea ce s-ar fi putut petrece, la ora aceea, în casă. Auzul mi se umplea de țipetele copilului și ale papagalului, sau de necuviințele lui Juan. Preferam hoinăreala mea, liberă.

Am început să cunosc lucruri și plăceri care, înainte, nici nu-mi trecuseră prin cap ; de exemplu, fructele uscate au însemnat pentru mine o descoperire. Migdalele prăjite sau, mai ales, alunele americane, a căror desfătare durează mai mult pentru că trebuie să le cureți de coajă, îmi produceau o devărată bucurie.

E drept că n-am avut puterea să-mi repartizez cele treizeci de pesetas, care-mi rămăseseră din prima zi, în așa fel ca să-mi ajungă treizeci de zile. Pe strada Tallers am descoperit un restaurant destul de ieftin, și am făcut prostia de a mînca aici de două sau trei ori. Mîncarea aceea mi s-a părut mai bună decît tot ceea ce gustasem pînă atunci și de zeci de ori mai bună decît cea pregătită de Antonia. Era un restaurant ciudat. Întunecos, cu mese triste. Servea un ospătar distrat. Oamenii mîncau grăbiți, privindu-se unii pe alții și fără să schimbe o vorbă în timpul acesta. Toate restaurantele și cantinele prin care intrasem pînă atunci erau mult mai gălăgioase. Acesta, nu. Se servea o supă care mi se părea foarte bună, făcută cu apă fierbinte și bucăți de pîine. Întotdeauna era la fel, colorată în galben, cu șofran, sau în roșu, cu boia de ardei. În meniu însă își schimba numele foarte des. Ieșeam de aici mulțumită și sătulă.

Dimineața mîncam pîine — de îndată ce Antonia lua rațiile de la brutărie — mîncam toată porția de pîine și-mi plăcea că era caldă și înmiresmată. Seara, de obicei, nu mîncam nimic; doar în cazul cînd mama Enei insista să rămîn la cină. Îmi luasem obiceiul să învăț cu ea în fiecare după-amiază și familia Enei începuse să se poarte cu mine ca și cînd aș fi fost de-a lor.

Mi-am dat seama că, într-adevăr, pentru mine începea o perioadă nouă, că această perioadă era una din cele mai frumoase din viața mea, căci nu avusesem niciodată o prietenă căreia să-i împărtășesc gîndurile și nici o libertate atît de

mare ca aceasta de care mă bucuram acum. Ultimele zile din lună le-am petrecut mîncînd numai şi numai raţia mea de pîine pe care o devoram dimineaţa — atunci m-a surprins Antonia bînd apa în care fiersese zarzavatul — dar începeam să mă obişnuiesc, şi că a fost aşa, dovadă e faptul că de îndată ce am primit banii pe luna martie, i-am cheltuit exact ca şi pe cei din luna trecută. Mi-amintesc că am simţit o foame de lup în clipa cînd am primit banii în mînă şi m-am bucurat ca o nebună gîndindu-mă c-o să mă pot sătura imediat. Mai mult decît orice, îmi plăceau prăjiturile şi dulciurile. Am cumpărat un tort şi m-am dus la un cinematograf scump. Eram atît de nerăbdătoare că, înainte de a se fi stins lumina, am rupt o bucată de hîrtie din ambalajul tortului şi am mîncat puţină cremă, cu toate că roşisem şi trăgeam cu ochiul în toate părţile. Cînd sala a rămas în întuneric, iar ecranul s-a aprins, am desfăcut pachetul şi l-am înghiţit în întregime, bucată cu bucată. Nu bănuisem niciodată pînă atunci că mîncarea ar fi putut fi atît de bună, atît de extraordinară... Cînd s-a făcut iarăşi lumină, nu mai aveam nimic în faţă. Mi-am dat seama că, lîngă mine, o doamnă mă privea cu dispreţ şi făcea haz cu însoţitorul ei. Rîdeau.

Cei din strada Aribau îndurau şi ei foamea, fără compensaţiile pe care mi le ofeream eu. Nu vorbesc de Antonia, nici de Trăsnet. Bănuiesc că aceştia aveau hrana asigurată, datorită generozităţii lui Román. Cîinele era dolofan, cu părul neted, strălucitor şi, deseori, l-am văzut ocupîn-

du-se cu niște oase destul de gustoase. Antonia avea și ea partea ei asigurată. Cei care făceau foame erau Juan și Gloria. De asemeni bunica și, uneori, chiar copilul.

Román a dispărut iar, într-o călătorie de aproape două luni. Înainte de a pleca a lăsat ceva provizii pentru bunica, lapte condensat și alte bunătăți, destul de greu de procurat în timpurile acelea. N-am văzut-o însă niciodată pe bunica mîncîndu-le. Dispăreau într-un mod misterios și mai tîrziu apăreau în gura copilului.

Chiar în ziua în care Juan m-a rugat să mă unesc din nou cu familia, a avut o discuție îngrozitoare cu Gloria. Toți cei din casă am auzit țipetele care veneau din camera lui. Am ieșit în hol unde am descoperit-o pe Antonia, cu urechile lipite de zid.

— M-am săturat de-atîtea murdării, a țipat Juan. Mă înțelegi ? Nu pot nici măcar să-mi schimb pensulele. Lumea ne datorează o mulțime de bani. Ceea ce nu pricep eu e faptul că nu vrei să mă lași să-i cer.

— Bine, omule, dar mi-am dat cuvîntul că n-ai să te amesteci în nimic și nu poți da înapoi. Și știi foarte bine că erai foarte mulțumit atunci cînd ai reușit să vinzi porcăria asta de tablou în rate...

— O să te sugrum ! Blestemato !

Antonia a suspinat cu plăcere, iar eu am ieșit în stradă să respir aerul rece, încărcat de mireasma prăvăliilor. Sub umezeala amurgului, trotuarele reflectau lumina felinarelor abia aprinse.

Cînd m-am întors, bunica şi Juan stăteau la masă. Juan mînca neatent, iar bunica, ţinînd copilul pe genunchi, spunea ceva incoerent, dumica pîine într-o cană cu cafea de malţ, pe care copilul o bea fără lapte şi zahăr. Gloria lipsea. Ieşise, imediat după mine, în oraş.

Şi încă nu venise cînd, cu stomacul pofticios şi pustiu, mă vîrîsem în pat. Am căzut de îndată într-un vis greu, în care lumea se mişca asemeni unei corăbii pe crestele valurilor... Poate că eram într-o bucătărie a vasului şi mîncam prăjituri bune sau fructe. M-au trezit nişte ţipete care cereau îndurare.

Mi-am dat seama că cea care striga era Gloria şi că, probabil, Juan îi dădea o bătaie zdravănă. M-am ridicat din pat şi-am stat un minut, gîndindu-mă dacă-i bine sau nu să-i vin în ajutor. Ţipetele continuau, urmate de blestemele şi înjurăturile cele mai tari din cîte există în limba spaniolă. De data asta Juan folosea, cu o uşurinţă şi o plăcere înspăimîntătoare, deopotrivă, spaniola şi catalana.

M-am oprit să-mi pun paltonul pe mine şi am ieşit, în cele din urmă, în obscuritatea locuinţei. Camera lui Juan era zăvorîtă, iar bunica şi servitoarea loveau cu putere în uşă.

— Juan, Juan! Copilul meu, deschide!

— Domnu Juan, deschide! Deschide odată!

Deslueam, în clipele de răgaz, insultele. Cineva fugea prin cameră şi se lovea de mobilă. Copilul s-a pus şi el pe plîns, înăuntru, iar bunica era desperată. A ridicat mîinile pentru a

lovi încă o dată, și i-am văzut brațele pînă sus, numai oase.

— Juan, Juan ! Copilul...

Ușa s-a deschis brusc, dintr-o lovitură de picior, și Gloria a ieșit singură, pe jumătate goală, sughițînd. Juan a ajuns-o din nou și, cu toate că ea încerca să-l zgîrie și să-l muște a apucat-o de braț, tîrînd-o în baie...

— Bietul de el !

Bunica fusese cea care strigase, și-acum alerga la copil, care stătea, în picioare, în pătucul lui, ținîndu-se cu mîinile de margini și gemînd... L-a luat în brațe și a apărut de îndată la locul scandalului.

Juan a băgat-o pe Gloria în cadă și, fără să-i scoată hainele, a pus dușul rece pe ea. O ținea de păr, așa că, dacă ar fi deschis gura n-avea decît să înghită apă. Între timp, s-a întors spre noi și a țipat :

— În cameră cu voi ! Nimeni n-are ce căuta aici !

Noi însă nu ne mișcam. Bunica îl ruga :

— Pentru copilul tău, pentru copilul tău ! Juan, vino-ți în fire !

Juan a lăsat-o dintr-o dată pe Gloria — cînd, de fapt, ea nu mai avea puterea să-i reziste — și s-a îndreptat spre noi cu atîta furie, încît Antonia s-a făcut imediat nevăzută, urmată de Trăsnet, care mergea mîrîind, cu coada între picioare.

— Și tu, mamă ! Du mai repede copilul ăsta de-aici, să nu-l mai văd ; sau îl zdrobesc !

Gloria, în genunchi în baie, începuse să plîngă sprijinindu-şi capul de marginea căzii, înecîndu-se din cauza sughiţurilor.

Stăteam ghemuită într-un colţ din holul întunecos. Nu ştiam ce să fac. Juan m-a văzut. Se mai liniştise.

— Să vedem dacă eşti bună de ceva ! mi-a zis el. Adă un prosop !

Îi vedeam coastele jucîndu-i pe sub maiou. Nu ştiam unde se ţin rufele în casa aceea şi am adus prosopul meu. Am luat şi-un cearşaf de pe pat, gîndindu-mă c-o să trebuiască. Mi-era teamă ca nu cumva Gloria să facă vreo pneumonie. Mie însămi îmi era frig.

Juan a încercat s-o scoată pe Gloria din cadă printr-o lovitură, dar ea i-a muşcat mîna. A înjurat-o şi a început să-i care la pumni în cap. Apoi a rămas, încă o dată, calm şi gîfîind.

— Din partea mea, poţi să mori, bestie ! a zis în cele din urmă.

Şi a dispărut, lăsîndu-ne numai pe noi două.

— Hai să mergem ! Ieşi mai repede de acolo !

Ea continua să tremure, fără să se mişte şi, auzind glasul meu, a izbucnit iarăşi în plîns, insultîndu-şi bărbatul. Nu s-a împotrivit cînd am început s-o ajut ca să iasă din cadă. Şi-a scos singură hainele răsmuiate, deşi mîinile-i tremurau şi-abia se putea servi de ele. Frecîndu-i trupul, m-am încălzit şi eu. Apoi m-a luat o frică de-mi tremurau genunchii.

— Dacă vrei, vino în camera mea, i-am spus, părîndu-mi-se imposibil s-o las, iarăşi, pe mîinile lui Juan.

M-a urmat înfășurată-n cearșaf, clănțănind. Ne-am culcat una lîngă alta, acoperindu-ne cu pledul meu. Trupul îi era ca un sloi de gheață și mă pătrundea și pe mine frigul, dar nu puteam fugi de lîngă ea. Părul, ud, i se răsfira pe pernă, negru și lipicios ca sîngele, atingîndu-mi uneori obrazul. Vorbea încontinuu. Și-mi era un somn de-mi cădeau pleoapele, ca de plumb.

— Animalul !... Bestia... După tot ce fac pentru el. Pentru că eu sînt atît de bună, fetițo, atît de bună... M-asculți, Andrea ? E nebun. Mi-e frică. Într-o zi are să mă omoare... Să nu adormi, Andrea... Ce-ai zice dacă aș pleca din casa asta ? Nu-i așa că și tu ai face la fel ? Nu-i așa că, în locul meu, tu nu te-ai lăsa bătută ?... Și eu, atît de tînără... Román mi-a spus odată că sînt una dintre cele mai frumoase femei pe care le-a văzut. Ție o să-ți spun adevărul, Andrea. Román m-a pictat în Parcul Castillo... Eu însămi am rămas surprinsă cît de frumoasă eram, cînd am văzut tabloul... Vai, fetițo ! Nu-i așa că-s foarte nefericită ?

Somnul îmi apăsa pieptul. Din cînd în cînd, abia apucam să ațipesc că mă și trezeam, ca să răspund la cîte-un cuvînt mai tare spus de Gloria sau la sughițurile de plîns care nu mai conteneau.

— Eu sînt foarte bună, foarte bună... Chiar bunică-ta spune asta. Îmi place, fetițo, îmi place să mă rujez puțin și să mă distrez cîte-o lecuță, dar e natural la vîrsta mea... Ce zici de povestea asta că nu mă lasă să-mi văd propria-mi soră ? O soră care mi-a fost ca o mamă... Și asta numai

pentru că-i femeie din popor şi nu face atîtea moşturi. Dar în casa ei se mănîncă bine. Are pîine albă, fetiţo, şi se mănîncă bine la ea... Vai de mine, Andrea, mai bine mă măritam după un muncitor. Muncitorii trăiesc mai bine decît funcţionarii, Andrea ; umblă-n sandale, dar nu le lipseşte mîncarea bună şi nici salariul. Aş fi dorit ca Juan să aibă salariul unui muncitor bun dintr-o fabrică... Vrei să-ţi spun un secret ? Sora mea mă împrumută uneori cu bani, cînd rămînem lefteri. Dacă ar şti Juan m-ar rupe-n bătaie. M-ar ucide cu pistolul lui Román. Chiar eu l-am auzit pe Román spunîndu-i asta : „Cînd vrei să-ţi zbori creierii ţie sau tîmpitei ăleia de nevastă-ta, poţi să te foloseşti de pistolul meu"... Ştii, Andrea, că-i interzis să ai arme ? Román se joacă cu legile...

Faţa Gloriei se apleca peste somnul meu. Faţă de şobolan ud.

— Vai, Andrea ! Uneori mă duc la sora mea numai ca să mănînc şi eu pe săturate, căci are o gospodărie frumoasă, fetiţo, şi cîştigă bani buni. La ea găseşti tot ce pofteşti... Unt proaspăt, ulei, cartofi, şuncă... O să te iau şi pe tine o dată.

Am oftat, complet trează, auzind vorbindu-se numai de mîncare. Stomacul meu a început să aştepte cu nerăbdare, în timp ce asculta înşirarea bunătăţilor din casa surorii Gloriei. Şi mi-a fost o foame cum n-am mai simţit niciodată. Stăteam în pat, legată de Gloria prin uriaşa dorinţă a organismului meu pe care vorbele ei îl treziseră, aşa cum mă simţeam legată de Román

cînd îmi evoca. prin muzica lui, dorurile neputincioase ale sufletului meu.

Şi ceva, asemeni nebuniei, a pus stăpînire pe sălbăticia mea, simţind atît de aproape bătaia aceea a gîtului Gloriei, care vorbea şi vorbea, fără să obosească. Îmi venea să-mi înfig dinţii în carnea ei şi să mestec. Să beau sînge cald şi limpede... M-am cutremurat de propriile mele aiureli înspăimîntătoare, stăpînindu-mă cu greu pentru ca Gloria să nu-şi dea seama ce se petrece cu mine.

Afară, frigul a început să se desfacă în picături de apă, sunînd pe geamuri. M-am gîndit că întotdeauna, cînd Gloria vorbea îndelung cu mine, ploua. În noaptea aceea părea că ploaia nu se va mai sfîrşi niciodată. Somnu-mi dispăruse cu totul. Gloria a tresărit deodată şi mi-a pus o mînă pe umăr :

— Auzi ?... Auzi ceva ?

Se desluşeau paşii lui Juan. Se vede că era nervos. Paşii se apropiau de uşă. Şi se îndepărtau iarăşi. În cele din urmă s-au întors, Juan a intrat înăuntru, şi, aprinzînd lumina, ne-a făcut să clipim. Peste maioul de bumbac şi pantaloni îşi pusese paltonul cel nou. Era nepieptănat şi ceva, ca o umbră înfricoşătoare, îi aluneca peste obraji şi privire. Avea ceva comic. S-a oprit în mijlocul camerei, cu mîinile-n buzunar, clătinînd din cap şi surîzînd cu o ironie agresivă.

— Perfect. De ce nu vorbiţi mai departe?... Ce dacă sînt eu aici ?... Nu-ţi fie frică, femeie, n-o să te mănînc... Ştiu perfect de bine, Andrea, ce sporovăieşte nevastă-mea. Ştiu foarte bine că mă

socotește nebun, pentru că cer banii care se cuvin pe picturile mele... Crezi tu, oare, că nudul acela, lucrat după Gloria, merită numai zece duros? Numai pentru vopsele și pensule am cheltuit mai mulți bani. Dar bestia asta crede că arta mea e la fel cu cea a unui necioplit de pe ganguri!

— Du-te de te culcă, omule, și nu mă plictisi! Asta nu-i oră potrivită ca să trăncănești, indiferent în fața cui, despre minunatele tale tablouri... Am văzut și pe alții, care pictau mai bine ca tine și nu se purtau atît de mîndri. M-ai schimonosit destul de bine ca să nu plac nimănui...

— Să nu mă scoți din fire! Blestemato! Sau, de unde nu...

Gloria, de sub cuvertură, s-a întors cu spatele și a început să plîngă.

— Nu mai pot să trăiesc așa. Nu mai pot.

— Trebuie să te-nveți să rabzi, nerușinato, că altfel, într-o bună zi, dacă te mai legi de tablourile mele, o să-ți frîng gîtul. De azi încolo tablourile mele nu le mai vinde nimeni altul decît eu... Înțelegi? Înțelegi ce-ți spun? Cum o să te prind că intri în atelier, îți crăp capul. Prefer să mor de foame decît să...

A început să străbată camera dintr-un colț într-altul, cu o furie atît de mare, încît abia de-și putea mișca buzele, îndrugînd vorbe fără sens.

Gloria a avut o sclipire de moment. S-a ridicat din pat, vînătă de frig și, apropiindu-se de bărbatu-său, l-a împins de spate.

— Să mergem, omule. Am supărat-o destul pe Andrea.

Juan a respins-o cu brutalitate.

— Să suporte și Andrea. Toată lumea să suporte. Și eu îi suport pe toți.

— Haide, să mergem la culcare...

Juan a început să privească în toate părțile, nervos. Cînd ieșeau pe ușă, i-a spus :

— Stinge lumina ca să poată adormi nepoata...

XII

Timpurie, primăvara mediteraneană începuse să-și trimită rafalele de vînt printre crengile copacilor încă înghețați. O bucurie descătușată plutea pe sus, aproape vizibilă, asemenea norilor transparenți care colindă uneori peste cerul albastru.

— Aș vrea să mă duc pe cîmpie, să văd copacii, mi-a spus Ena, adulmecînd aerul cu nările lărgite... Vreau să văd pinii (și nu platanii aceștia din oraș care miros de la o poștă a tristețe și a putreziciune) sau, poate că ceea ce aș dori să văd mai mult ar fi marea... Duminica viitoare o să mă duc cu Jaime și, de asemeni, cu tine... Nu vrei, Andrea ?

Cunoșteam la fel de bine ca și Ena felul de a fi al lui Jaime : gusturile lui, lenevia, melancoliile — care o desperau și o încîntau pe prietena mea — inteligența lui ascuțită. Deși nu-l văzusem încă niciodată. Seri la rînd însă, aplecate peste dicționarul grec, întrerupeam traducerea pentru a vorbi despre el. Ena devenea mai

frumoasă, cu ochii îndulciți de bucurie. Cînd își făcea apariția mama ei, tăceam, brusc, căci Jaime era marele secret al prietenei mele.

— Cred că aș muri dacă ar afla despre el. Tu nu știi... Sînt foarte mîndră. Mama mă cunoaște numai într-un fel : o ființă glumeață, gata oricînd de șotii, și așa-i și plac. Pe toți ai casei îi fac să rîdă cu felul în care mă port cu pretendenții mei... Pe toți, în afară de bunicul, bineînțeles ; astă-vară, cînd am refuzat un om respectabil și foarte bogat, cu care cochetasem un timp, aproape că a avut un atac de apoplexie... Pentru că îmi place să-i privesc pe dinăuntru... Să-i văd gîndind. Din ce fel de idei sînt făcute gîndurile lor ? Și ce simt ei, atunci cînd se îndrăgostesc de mine ? Adevăru-i că, dacă stai și te gîndești bine, jocul e cam plictisitor, căci au niște șiretlicuri copilărești, mereu aceleași. Și totuși, pentru mine e o adevărată plăcere să-i am în mîini, să-i încurc în propriile lor ițe și să mă joc cu ei, ca șoarecele cu pisica... Și, bineînțeles, am destule ocazii să mă distrez pentru că bărbații sînt proști și le plac mult... Cei din casă cred însă că n-o să mă îndrăgostesc niciodată. De asta nu pot să-mi fac iluzii ca o proastă și să-l prezint pe Jaime... În plus, ar veni toți să-l vadă : unchi, mătuși... ar trebui să-l prezint bunicului, ca pe un om aparte... și-apoi s-ar declara mulțumiți pentru că e bogat, dar ar rămîne disperați pentru că nu se pricepe nici cît e negru sub unghie să-și administreze averea. Știu absolut tot ceea ce ar spune fiecare. Ar dori să vină în casă în fiecare zi... Tu mă-nțelegi însă, Andrea, nu-i așa?

Aş sfîrşi prin a nu-l mai putea suporta pe Jaime. Dacă o să ne căsătorim vreodată, atunci n-o să am încotro şi va trebui să le spun. Dar nu-i timpul. În nici un caz.

— Şi de ce vrei să merg cu voi la iarbă verde? am întrebat-o eu.

— Am să-i spun mamei că plec cu tine pentru toată ziua... şi-i bine ca întotdeauna să fie adevărat. Tu nu mă plictiseşti niciodată, şi Jaime o să fie încîntat să te cunoască. Ai să vezi. I-am vorbit mult despre tine.

Ştiam că Jaime semăna cu Sfîntul Gheorghe din picturile lui Jaime Huguet. Sfîntul Gheorghe despre care se spune că ar fi un portret al Prinţului de Viana [1]. Mi-o spusese chiar Ena de mai multe ori şi o dată am privit împreună fotografia acestui tablou, pe care ea o aşezase, cu grijă, pe noptieră. Cînd l-am văzut pe Jaime, mi-am dat seama, efectiv, de asemănarea aceasta şi am rămas impresionată de aceeaşi uşoară melancolie a obrazului său. Cînd rîdea, asemănarea, atît de izbitoare înainte, se ştergea într-un mod deconcertant, Jaime rămînînd mult mai frumos şi mai bine legat decît cel din pictură. Părea fericit că ne va putea duce pe amîndouă la marginea mării, în perioada aceea din an cînd nu se ducea

[1] Don Carlos, infante de Navarra şi principe de Viana (1420—1461), cunoscut mai ales datorită neînţelegerilor cu tatăl său, Juan de Aragon, şi mama sa vitregă, Juana Enriquez. Blanca de Navarra, mama lui bună, i-a lăsat moştenire regatul cu acelaşi nume, şi Don Carlos a trebuit să-l apere de propriul său tată, care voia să-l dea fiului Juanei, viitorul rege Ferdinand Catolicul. A murit otrăvit. (N. tr.)

mai nimeni. Avea un automobil uriaş. Ena şi-a frecat fruntea.

— Ai prăpădit maşina punîndu-i gazogenul ăsta.

— Da, dar mulţumită lui am să vă pot duce unde doriţi.

Am ieşit în toate cele patru duminici din martie şi încă în una din aprilie. Mergeam mai mult la mare decît la munte. Ţin minte că plaja era murdară de algele de peste iarnă, iar Ena şi eu alergam desculţe pe lîngă apa rece şi ţipam cînd ne atingea picioarele. Ultima oară se-ncălzise de-a binelea şi am făcut baie. Ena a dansat un dans închipuit de ea. Eu stăteam îngropată-n nisip, alături de Jaime, şi priveam figura ei fermecătoare decupată pe Mediterana jucăuşă şi albastră. Apoi a venit spre noi, rîzînd, iar Jaime a sărutat-o. Am văzut-o aplecată spre el, închizînd pentru o clipă genele aurii.

— Cît te iubesc !

A spus-o înspăimîntată, ca şi cînd ar fi făcut o mare descoperire. Jaime m-a privit surîzînd, emoţionat şi-n acelaşi timp puţin confuz. Ena m-a privit şi ea, întinzîndu-mi mîna.

— Şi pe tine, de asemeni, iubita mea scumpă... Tu eşti sora mea. Nu-i aşa, Andrea ? Vezi bine... L-am sărutat pe Jaime de faţă cu tine.

Ne-am întors tîrziu, pe drumul de pe lîngă ţărmul mării. Priveam dantelăria fantastică pe care o formau valurile înserării şi misterioasele lumini îndepărtate ale bărcilor...

— Nu mai există decît o singură fiinţă pe care o iubesc la fel de mult ca pe voi. Poate că

mai mult decît pe voi amîndoi la un loc... sau poate că nu, Jaime, poate că n-o iubesc atît de mult cît te iubesc pe tine... Nu-mi dau seama. Nu te uita aşa la mine că ai să răstorni maşina. Uneori mă munceşte gîndul dacă te iubesc mai mult pe tine sau...

Eu ascultam, atentă.

— Ştii, iubito, a zis Jaime cu un ton în care ghiceai o ironie atît de furioasă încît semăna cu furia copiilor, că-i timpul să ne spui numele acelei fiinţe ?

— Nu pot ; apoi a tăcut un moment. Nu pot pentru nimic în lume. Şi faţă de voi pot să am un secret.

Ce zile minunate ! Întreaga săptămînă părea luminată de ele. Plecam devreme şi Jaime ne aştepta cu maşina în orice loc pe care l-am fi stabilit noi. Oraşul rămînea în urmă, iar noi îi străbăteam cartierele triste şi mărginaşe, ameninţaţi de umbra impunătoare a fabricilor, lîngă care se ridicau case înalte, înnegrite de fum. Sub bătaia primelor raze de soare, ferestrele acestor case, afumate, străluceau ca nişte constelaţii de diamant. De pe firele de telegraf zburau cîrduri de păsări, înspăimîntate de claxonul strident şi răguşit...

Ena stătea lîngă Jaime. Iar eu, în spate, îngenuncheam pe canapea şi priveam înapoi să văd masa diformă şi minunată a Barcelonei care, îndepărtîndu-ne, se ridica şi se risipea ca o turmă de monştri. Uneori Ena îl lăsa pe Jaime singur în faţă şi venea lîngă mine, să privească şi ea, să discute cu mine despre fericirea aceea.

În nici una din zilele săptămînii Ena nu semăna cu fetiţa aceasta zăpăcită, de-o bucurie aproape copilăroasă, din ceasurile duminicilor. Pe mine — sosită de la ţară — m-a făcut să înţeleg natura într-un fel la care nici nu mă gîndisem măcar. M-a făcut să simt tresărirea ţărînii umede, încărcată cu însăşi seva vieţii, misterioasa emoţie a înfloririi, încă plăpîndă, încîntarea melancoliei algelor risipite, ca o moleşeală, peste nisipuri, atotputernicia, ardoarea şi farmecul inegalat al mării.

— Să nu faci istorie cu mine! ţipa Ena desperată, atunci cînd eu vedeam în marea latină amintirea fenicienilor şi a grecilor. Şi mi-o imaginam brăzdată (atît de calmă, de strălucitoare şi de albastră) de corăbii ciudate.

Ena înota cu o plăcere egală cu a celui ce îmbrăţişează o fiinţă iubită. Eu mă bucuram de o fericire acordată puţinor suflete omeneşti: aceea de a se simţi tîrîtă sub această sfîntă aureolă, aproape palpabilă, emanată de doi îndrăgostiţi tineri, care face ca lumea să vibreze mai mult şi mai puternic, să risipească mai multă mireasmă, să răsune, să fie mai nesfîrşită şi mai adîncă.

Mîncam la bufetele de pe malul mării sau la chioşcurile ascunse printre pini bătrîni, sub cerul liber. Uneori ploua. Atunci, Ena şi cu mine ne refugiam sub impermeabilul lui Jaime, care se muia răbdător... În multe după-amieze mi-am pus cîte-o vestă de lînă sau un jerseu de-al lui. Prevăzător faţă de nestatornicia primăverii, avea o grămadă de lucruri din astea în automobil. În

anul acela însă a fost o vreme splendidă. Ţin minte că în martie ne întorceam încărcaţi cu flori proaspete de migdal şi că mimozele începuseră să-şi aştearnă galbenul tremurător pe gardurile grădinilor.

Aceste fluvii de lumină de care mă bucuram graţie Enei erau tulburate de amărăciunea sumbră sub care sufletul meu se zbătea în toate celelalte zile din săptămînă. Nu mă refer la ceea ce se întîmpla în strada Aribau, care conta destul de puţin în viaţa mea, ci la starea dezlănţuită a nervilor mei, îndeajuns de ascuţiţi din cauza foamei, şi pe care, devenind cronică, abia de-o mai simţeam. Adesea mă supăram pe Ena dintr-un fleac. Şi plecam din casa ei desperată. Apoi mă întorceam fără să-i spun absolut nimic şi începeam să învăţ alături de ea. Ena se prefăcea că a uitat totul şi lucrurile continuau ca atare. Amintirea acestor scene mă făcea cîteodată să plîng de durere, mai ales cînd le cîntăream, în timpul plimbărilor mele prin cartierele oraşului, sau cînd, noaptea, mă durea capul şi nu puteam să dorm şi pentru asta dădeam perna la o parte. Mă gîndeam la Juan şi găseam că semăn cu el în multe privinţe. Nu ar fi putut nici măcar să-mi treacă prin cap că aş fi fost isterică din cauza nemîncării. Cînd îmi primeam banii, mergeam acasă, la Ena, încărcată cu flori, cumpăram dulciuri pentru bunica şi, de asemeni, începusem să cumpăr ţigări pe care le păstram pentru zilele cînd n-aveam mîncare, pentru că mă calmau şi mă ajutau să-mi fac tot felul de planuri. Cînd se întorcea Román din călătoriile

lui, ţigările astea mi le dădea el, drept dar. Mă urmărea cu un surîs aparte cînd mă plimbam prin casă şi mă opream în faţa bucătăriei, adulmecînd, sau cînd mă trînteam în pat şi stăteam, ore-n şir, cu ochii deschişi.

În una din după-amiezile cînd m-am supărat cu Ena, furia m-a stăpînit mai mult timp. Mergeam cu fruntea încreţită, dusă de-un monolog interior, lung şi exaltat. „N-am să-i mai trec pragul." „Sînt sătulă de zîmbetul ei de superioritate." „M-a urmărit cu privirea, distrată, convinsă c-o să mă întorc imediat." „Crede că nu mă pot lipsi de prietenia ei. Ce greşeală!" „Se joacă şi cu mine aşa cum o face cu ceilalţi — m-am gîndit eu, nedreaptă — cu părinţii, cu fraţii ei, cu bieţii băieţi care-o curtează şi cărora le dă speranţe, pentru ca după aceea să se bucure văzîndu-i suferind"... De fiecare dată îmi apărea şi mai clar caracterul machiavelic al prietenei mele. Simţeam că aproape-o disprefuiam... Am ajuns acasă mai repede ca oricînd. Am început să-mi pun ordine în notele luate la cursuri, nervoasă şi gata să izbucnesc în plîns, căci nu înţelegeam nimic din scrisul meu. De pe fundul servietei a căzut cartea de vizită pe care mi-o dăduse Gerardo în acea primă noapte de libertate din viaţa mea, cînd l-am întîlnit pe sub umbrele liniştite care înconjurau Catedrala.

Amintirea lui Gerardo m-a distras un moment. Mi-am adus aminte că-i promisesem să-i telefonez, pentru a ieşi cu el să străbatem colţurile pitoreşti ale Barcelonei. M-am gîndit că poate asta ar fi reuşit să mă îndepărteze de ideile

mele şi, fără să mai întîrzii, am făcut numărul lui de telefon. Şi-a amintit imediat de mine şi ne-am înţeles să ne vedem în după-amiaza următoare. Apoi, deşi era încă devreme, m-am culcat şi am adormit cu ochii la jocul luminilor din stradă, risipite printre penumbra balconului. Am avut un somn greu, ca şi cînd m-aş fi odihnit după oboseala extenuantă a unei munci istovitoare.

Cînd m-am trezit, mi s-a părut că lucrurile merg prost. Încercam o senzaţie asemănătoare cu cea pe care aş fi simţit-o dacă cineva mi-ar fi spus că Angustias are să se întoarcă. Aparent, ziua aceea avea să fie o zi ca toate celelalte, la fel de neputincioasă, dar în care, deodată, o foarte firavă rază face ca viaţa noastră să ia un curs nou.

Nu m-am dus la universitate de dimineaţă, datorită încăpăţînării mele de a nu da ochii cu Ena, deşi cu fiecare ceas care trecea îmi era tot mai greu să mă ştiu supărată cu prietena mea şi-mi aminteam de calităţile ei, de afecţiunea ei sinceră faţă de mine. Singura spontană şi dezinteresată din cîte cunoscusem pînă atunci.

După-masă a venit Gerardo să mă caute. L-am recunoscut pentru că aştepta în faţa intrării, şi imediat s-a îndreptat spre mine, fără să-şi scoată mîinile din buzunar, aşa cum îi era obiceiul. Uitasem definitiv trăsăturile feţei lui, de loc fine. De data asta nu avea palton, nici pălărie. Era îmbrăcat într-un costum bine croit, de culoare gri. Era înalt şi robust, iar părul lui semăna cu cel al negrilor.

— Salut, frumoaso !

Doar atît. Şi apoi, cu o mişcare din cap, ca şi cînd aş fi fost un cîine :

— Să mergem !

Am rămas un pic intimidată.

Şi am început să mergem unul lîngă altul. Gerardo vorbea mult, ca şi în ziua cînd îl cunoscusem. Mi-am dat seama că vorbea ca din carte, citînd de fiecare dată fragmente din paginile pe care le citise. Mi-a spus că sînt o fată inteligentă, că şi el este inteligent. Apoi, că el nu crede în inteligenţa feminină. Iar mai tîrziu, că Schopenhauer spusese că...

M-a întrebat dacă vreau să merg în port sau în parcul Montjuich. Mi-era indiferent. Şi mergeam tăcută, alături de el. Cînd traversam străzile, mă lua de braţ. Mergeam pe strada Cortes, către grădinile din jurul Expoziţiei. Ajunsă aici, m-am bucurat, căci cerul era senin, strălucind pe cupolele palatului şi-n albele cascade ale fîntînilor. O multitudine de flori primăvăratice se legănau în vînt, umplîndu-l cu flacăra lor de culori. Ne-am pierdut pe cărările parcului uriaş. Într-o poieniţă — de un verde întunecat din cauza chiparoşilor — am privit statuia albă a zeiţei Venus, reflectată în apă. Cineva-i făcuse, grosolan, buzele cu roşu. Gerardo şi cu ne-am privit indignaţi şi-n clipa aceea mi-a părut simpatic. Şi-a înmuiat batista în apă şi dintr-un salt a urcat lîngă statuie, sus, ştergîndu-i buzele de marmură pînă-au rămas curate.

Din momentul acela am reuşit să vorbim cu mai multă căldură. Am făcut o plimbare destul

de lungă. Gerardo mi-a vorbit îndeajuns de mult despre el, apoi a vrut să afle cîte ceva despre viaţa mea în Barcelona.

— Deci, eşti singurică, nu ? Înseamnă că nu ai părinţi ?

Din nou începea să mă plictisească.

Ne-am dus spre Miramar şi ne-am instalat comod pe terasa restaurantului, să putem privi Mediterana, care, sub lumina amurgului, căpăta culoarea vinului. Sub ochii noştri, uriaşul port părea atît de mic, încît îl puteam cuprinde dintr-o privire. În dane, ieşeau încă la suprafaţă scheletele ruginite ale vapoarelor scufundate în timpul războiului. La dreapta bănuiam legănarea chiparoşilor din cimitir, şi-aproape că le simţeam mireasma melancolică scurgîndu-se pe orizonturile deschise ale mării.

Lîngă noi, la o altă masă de pe terasă, mîncau nişte oameni. Plimbarea şi aerul sărat redeşteptaseră în mine senzaţia aceea cavernoasă de foame pe care o încercam întotdeauna înaintea somnului. În plus, eram obosită. Am contemplat masa şi bunătăţile ispititoare de pe ea cu ochi avizi. Gerardo mi-a urmărit privirea şi a întrebat pe un ton dispreţuitor, ca şi cînd, dacă i-aş fi răspuns afirmativ, aş fi spus o barbarie:

— Tu nu vrei să mănînci nimic, nu-i aşa?

Şi m-a apucat de braţ, ţinîndu-mă în afara acestui loc periculos, sub pretextul de a-mi arăta o altă privelişte splendidă. În momentul acela mi s-a părut odios.

Puţin mai tîrziu, cu spatele spre mare, scrutam panorama impunătoare a oraşului de sub noi. Gerardo o privea tăcut.

— Barcelona ! Atît de mîndră şi-atît de bogată şi, totuşi, cît de grea a început să fie viaţa aici ! a murmurat el, gînditor.

Mi-o spunea cu un ton de mărturisire şi m-am simţit, brusc, emoţionată, pentru că mă gîndeam că se referă la necuviinţa lui săvîrşită cu cîteva clipe mai înainte. Unul din puţinele lucruri pe care mă simţeam în stare să le înţeleg în vremea aceea era mizeria, oricum s-ar fi prezentat ea ; chiar sub stofa de bună calitate şi cămaşa nouă a lui Gerardo... Mi-am pus, într-un gest instinctiv, mîna pe mîna lui, iar el mi-a strîns-o, transmiţîndu-mi căldura sa. În clipa aceea mi-a venit să plîng, fără să ştiu de ce. El mi-a sărutat părul.

Am rămas nemişcată, împietrită chiar, deşi continuam să stăm unul lîngă altul. Eram total nevinovată pe vremea aceea — în ciuda pretinsului meu cinism — în ceea ce priveşte lucrurile astea. Nu mă sărutase niciodată nici un bărbat şi eram sigură că primul care ar fi făcut-o ar fi ales de mine între toţi. Gerardo abia de-mi atinsese părul. Şi am crezut că totul se datora emoţiei încercată de amîndoi şi că aş fi fost ridicolă dacă l-aş fi respins indignată. M-a sărutat din nou, cu căldură. Am avut senzaţia absurdă că-mi alunecă umbre pe obraz, ca în amurg, şi inima a început să-mi bată cu putere, într-o nehotărîre stupidă, ca şi cînd aş fi fost obligată să suport acele mîngîieri. Mi se părea că se petrece ceva

extraordinar cu el, că, pe negîndite, s-a îndrăgostit de mine. Căci, pe atunci, eram suficient de neştiutoare ca să nu-mi dau seama că acesta era unul din nenumăraţii bărbaţi care se nasc numai pentru a face pe armăsarii şi care, alături de-o femeie, nu înţeleg să se poarte decît în felul acesta. Mintea şi sufletul lor nu-i duce mai departe. Brusc, Gerardo m-a atras spre el şi m-a sărutat pe gură. Înfuriată, i-am dat un brînci şi m-a cuprins un val de scîrbă din cauza salivei şi căldurii buzelor lui groase. L-am îmbrîncit cu toată puterea şi am început să fug. S-a ţinut după mine. Picioarele-mi tremurau de frică şi mă străduiam, în zadar, să gîndesc. Mă frămînta ideea că, poate, înţelesese strîngerea mea de mînă drept o dovadă de dragoste.

— Iartă-mă, Gerardo, i-am spus eu cu cel mai mare aer de nevinovăţie, dar, ştii ?... eu nu te iubesc, de asta. Nu sînt îndrăgostită de tine.

Şi am rămas împăcată de a-i fi putut explica totul pe înţeles.

El m-a apucat de mînă, aşa cum ia cineva ceva care-i al lui, şi m-a privit într-un fel atît de neobrăzat şi de dispreţuitor, încît am îngheţat.

Mai apoi, în tramvaiul cu care ne întorceam, a început să-mi dea sfaturi părinteşti asupra felului cum trebuie să mă port pe viitor şi asupra neplăcerilor pe care le-aş avea dacă aş umbla singură şi aiurită, sau dacă aş pleca la plimbare numai cu băieţi. Mi se părea că o ascult pe Angustias.

I-am promis că n-o să mai ies cu el în oraş, şi a rămas prostit.

— Nu, „puişor", nu, cu mine e altceva. Eu te-nvăţ de bine... Eu sînt prietenul tău cel mai bun.

Era foarte mulţumit de el.

În schimb, eu mă simţeam pierdută, fără pic de curaj, la fel ca în ziua cînd o călugăriţă de la colegiul unde învăţasem mi-a explicat cu oarecare sfială că încetasem de-a mai fi o fetiţă, că devenisem femeie. Fără rost, mi-aminteam cuvintele ei : „N-ai de ce să te-nspăimînţi, asta nu-i o boală, e ceva natural, pe care îl porunceşte Dumnezeu"... Mă gîndeam : „De vreme ce bărbatul ăsta stupid e cel ce m-a sărutat prima dată... E foarte posibil ca nici lucrul ăsta să nu aibă vreo importanţă"...

Am urcat scara de la casa în care locuiam fără pic de vlagă. Era noapte plină. Antonia mi-a deschis uşa cu oarecare linguşire :

— Te-a căutat o domnişoară blondă.

Neputincioasă şi tristă cum mă găseam, aproape că mi-a venit să plîng. Ena, mai bună ca mine, venise să mă caute.

— E înăuntru, cu domnişorul Román, a adăugat femeia. Au rămas aici toată după-masa...

Am reflectat cîteva clipe. „În sfîrşit, l-a cunoscut pe Román, aşa cum dorea ea, m-am gîndit eu. Ce impresie i-o fi făcut ?" Şi, fără să ştiu prea bine de ce, o furie cumplită mi-a înlocuit curiozitatea. În momentul acela l-am auzit pe Román, care începea să cînte la pian. M-am repezit spre uşa care ducea într-acolo şi, după ce-am dat de două ori cu pumnul în ea, am intrat. Román s-a oprit brusc din cîntat, încreţin-

du-şi fruntea. Ena stătea întinsă pe braţele unui fotoliu hodorogit şi părea trezită dintr-un vis lung.

Pe pian, un muc de lumînare — amintire din nopţile cînd dormeam în camera aceea — ardea, iar flacăra aceasta, lată şi tremurătoare, era singura lumină din încăpere.

Cîteva secunde ne-am privit în tăcere. Apoi Ena a alergat spre mine şi m-a îmbrăţişat. Román a surîs cu duioşie şi s-a ridicat în picioare.

— Vă las, dragele mele.

Ena i-a întins mîna şi s-au scrutat amîndoi, muţi. Ochii Enei străluceau fosforescent, ca la pisici. A început să-mi fie frică. Ceva rece-mi înfăşura trupul. Atunci am avut senzaţia că o rază firavă, fină ca un fir de păr, despărţea viaţa mea, sfărîmînd-o ca pe un vas de lut. Cînd mi-am ridicat ochii din pămînt, Román plecase. Şi Ena mi-a spus :

— Şi eu o să plec. E destul de tîrziu... Am ţinut să te aştept pentru că uneori te porţi ca o nebună şi n-ai nici un drept... Bine, o să vedem, la revedere... La revedere, Andrea...

Eram nespus de nervoasă.

XIII

În ziua următoare, Ena a fost cea care m-a evitat pe mine la universitate. Mă obişnuisem atît de mult să stăm împreună în timpul orelor sau în pauze, încît eram dezorientată şi nu

știam ce trebuie să fac. La ultima oră s-a apropiat de mine.

— Să nu vii după-masă la mine, Andrea. Trebuie să ies în oraș... Cel mai bine e să nu treci pe la mine pînă nu-ți spun eu. Am să te chem. Am ceva de aranjat... Poți să treci ca să consulți dicționarele... (Pentru că eu, care n-aveam nici cursuri, n-aveam nici dicționarul grec, iar cel latin, pe care-l păstrasem din vremea liceului, era mic și prost : traducerile le făceam întotdeauna cu Ena)... Îmi pare rău, a continuat ea după aceea cu un zîmbet împietrit, dar n-o să-ți pot da nici dicționarele... E greu, știu. Dar, cum se apropie examenele, nu pot lăsa traducerile nefăcute... Va trebui să studiezi la bibliotecă... Crede-mă, Andrea, îmi pare foarte rău.

— Nu-mi purta de grijă.

Și mă simțeam înfășurată de sus pînă jos în aceeași scîrbă din ultima după-amiază. Numai că de data asta nu aveam doar presimțirea, ci certitudinea că a început să se petreacă ceva rău. Oricum, era mai puțin neliniștitor decît acel cutremur rece al nervilor, încercat atunci cînd am surprins-o pe Ena uitîndu-se la Román.

— Bine... Mă grăbesc, Andrea. Nu te pot aștepta pentru că i-am promis lui Bonet să... A, uite-l deja, îmi face semne. La revedere, Andrea !

M-a sărutat pe față, contrar obiceiurilor ei, deși în treacăt, și a dispărut, nu înainte de a-mi fi reamintit :

— Nu veni pînă nu-ți spun eu... Pentru că

n-ai să mă găseşti, înţelegi ? Nu vreau să te obosesti degeaba.

— N-ai nici o grijă.

Am văzut-o ieşind cu unul dintre cel mai puţin agreat curtezan al ei, dar care în ziua aceea era radios.

Şi de-atunci, a trebuit să-mi petrec timpul fără de Ena. A venit duminica, iar ea, care nu-mi dăduse celebra înştiinţare şi se mărginise la a-mi surîde doar şi a mă saluta de departe, la universitate, nu mi-a spus nimic nici despre excursia noastră cu Jaime. Pentru mine, viaţa începea să fie pustie. Şi cum era ceva care părea să n-aibă remediu, m-am resemnat. Atunci am început să-mi dau seama că marile supărări se suportă mult mai uşor decît micile meschinării de fiecare zi.

Acasă, Gloria aştepta primăvara — mereu mai încărcată de efluvii — cu o nervozitate pe care nu i-o cunoscusem niciodată. Plîngea din nimica toată. Bunica mi-a spus, cu degetul la buze, că se temea să nu fi rămas cumva iarăşi însărcinată.

— Altădată nu ţi-aş fi spus-o... pentru că erai o fetiţă. Acum însă, după război...

Biata bătrînă nu ştia cui trebuie să-i încredinţeze secretele. Şi totuşi, nu se întîmplă nimic din toate astea. Aerul din aprilie şi din mai e supărător, excită şi arde mai rău decît cel din timpul caniculei ; doar atît. Arborii de pe strada Aribau — arborii aceia orăşeneşti, care, cum spunea Ena, miroseau a miasme putrede şi a cimitir de plante — erau plini de frunze fragede, aproape transparente. Gloria, mereu în-

cruntată, stătea la fereastră și privea peste ei cu un surîs amar, suspinînd. Într-o zi, am văzut-o spălîndu-și o rochie nouă și încercînd să-i schimbe gulerul. A azvîrlit-o pe podea desperată.

— Eu nu-s făcută pentru treburi din astea! a spus ea. Nu mă pricep.

Nimeni nu-i spunea să facă astfel de treburi. S-a închis în camera ei.

Román părea foarte bine dispus. În unele zile vorbea cu Juan și avea un ton care mergea pînă la respect. Juan era emoționat și rîdea din te miri ce fleac. Și-l bătea pe frate-său pe umăr. Apoi avea nesfîrșite certuri cu nevastă-sa, tocmai din cauza raporturilor dintre el și Román.

Într-o zi l-am auzit pe Román cîntînd la pian. Cînta o bucată pe care-o cunoșteam. Cîntecul lui de primăvară, compus în cinstea zeului Xochipilli. Cîntecul acela care, după el, îi aducea nenoroc. Gloria stătea ascunsă într-un colț întunecat din holul de la intrare și se sforța să asculte. Am intrat și-am început să-i privesc mîinile pe clapele pianului. La sfîrșit, s-a ridicat cu o oarecare iritare.

— Dorești ceva, mititico?

Mi se părea că și Román se schimbase mult față de mine.

— Román, despre ce-ați vorbit acum cîteva zile, Ena și tu?

A părut surprins.

— Nimic important, cred eu; ce ți-a spus?

— Nu mi-a spus nimic. Din ziua aceea nu mai sîntem prietene.

— Ce să-ţi fac, mititico... Eu n-am nici un amestec în prietenia voastră de colege... N-am ajuns pînă acolo.

Şi a plecat.

După-amiezile începeau să fie tot mai lungi. Eram obişnuită să mi le petrec punîndu-mi ordine în notiţe, apoi să fac o mică plimbare, iar la şapte să fiu în casa Enei. Ea se vedea cu Jaime în fiecare zi după-masă, dar la şapte se întorcea acasă pentru a ne face traducerile împreună. Uneori rămînea toată ziua în casă şi-atunci ne-adunam la ea toată banda de la facultate. Băieţii, care treceau prin febra literară, ne citeau poeziile lor. La sfîrşit de tot, mama Enei ne cînta cîte ceva. Şi-n zilele acelea rămîneam să cinez la ei. Acum însă, toate acestea ţineau de trecut (uneori mi-era frică să mă gîndesc la felul cum anumite lucruri din viaţa mea apăreau şi dispăreau pentru totdeauna, tocmai atunci cînd abia începeam să le consider de neînlocuit). Reuniunile din casa Enei au încetat de-a mai avea loc datorită umbrei ameninţătoare a sfîrşitului de an şcolar. Şi între mine şi Ena nu s-a mai vorbit despre problema întoarcerii mele în casa ei.

Într-o seară l-am întîlnit pe Pons la biblioteca universităţii. A fost fericit cînd m-a văzut.

— Vii des pe-aici? Înainte nu te-am întîlnit.

— Da, vin să-nvăţ... pentru că n-am cărţi...

— Serios? Pot să ţi le împrumut pe ale mele. O să ţi le dau chiar mîine dimineaţă.

— Bine, dar tu ce te faci?

— O să ţi le cer cînd o să am nevoie de ele.

Şi-n ziua următoare, Pons a venit la facultate cu nişte cărţi noi, pe care nimeni nu le folosise.

— Poţi să le ţii... Anul ăsta am cumpărat două rînduri.

Mi-era atît de ruşine, că-mi venea să plîng. Dar, ce i-aş fi putut spune lui Pons ? Era atît de entuziasmat.

— Ce, nu mai eşti prietenă cu Ena ? m-a întrebat el.

— Ba, da, dar o văd mai rar ; din cauza examenelor.

Pons era un băiat tare copilăros. Mic şi slab, cu nişte ochi a căror frumuseţe le-o dădeau genele lungi, fine. Într-o zi am dat peste el la universitate, teribil de mişcat.

— Ascultă, Andrea, fii atentă... Nu ţi-am spus niciodată pentru că n-avem voie să aducem fete. Dar eu le-am spus atît de multe lucruri despre tine, le-am spus cît eşti de deosebită de celelalte, în sfîrşit, e vorba de prietenul meu Guíxols şi el a spus că da. Înţelegi ?

N-auzisem niciodată vorbindu-se de Guíxols.

— Nu. Cum să-nţeleg ?

— Ah, da. E adevărat. Nu ţi-am vorbit niciodată de prietenii mei... Cei de aici, de la universitate, nu-mi sînt prieteni adevăraţi. E vorba de Guíxols, de Iturdiaga în primul rînd... în fine, ai să-i cunoşti. Toţi sînt artişti, scriitori, pictori... o lume cu desăvîrşire boemă. Cu desăvîrşire pitorească. Fără convenţionalisme sociale... Pujol, prietenul lui Guíxols... şi, bineînţeles, şi-al meu... poartă lavalieră şi are părul lung. E un tip minunat... Ne întîlnim în atelierul lui Guíxols,

care-i pictor... un băiat tînăr... adică, vreau să spun tînăr ca artist ; are vreo douăzeci de ani... dar e un talent uriaș. Pînă acum nici o fată n-a pus piciorul acolo. I-e teamă c-o să le sperie praful și c-o să spună tot felul de tîmpenii, așa cum spun toate. I-a interesat însă faptul că eu le-am spus că tu nu te fardezi niciodată și că ai tenul închis și ochii limpezi. Și, în sfîrșit, mi-au spus să te-aduc în după-amiaza asta. Atelierul se află în vechiul cartier...

Nici nu m-am gîndit măcar că aș fi putut să refuz o invitație atît de ispititoare. Și, bineînțeles, m-am dus cu el.

Am făcut mai întîi o plimbare bună pe străzile vechi, ocolind drumul drept. Pons părea foarte fericit. Mie-mi fusese dintotdeauna foarte simpatic.

— Ai văzut vreodată biserica Santa María del Mar ? m-a întrebat el.

— Nu.

— Să intrăm un moment, dacă vrei. Toți o dau ca exemplu de pur gotic catalan. Mie mi se pare o adevărată minune. Pe vremea războiului, cînd i-au dat foc...

Santa María del Mar a apărut în fața ochilor mei împodobită cu o vrajă aparte, cu turnurile ei caracteristice și cu piața mică înăbușită de căsuțele mici și vechi din față.

Pons mi-a dat pălăria lui și a surîs văzînd că o aranjez pentru a mi-o pune pe cap. Am intrat. Naosul era uriaș și răcoros, iar cîteva cuvioase se aflau în rugăciune. Am ridicat ochii și am văzut vitraliile ferestrelor sparte, între pie-

trele zidului înnegrit de fumul lumînărilor. Era un fel de dezolare care umplea de poezie şi spiritualiza şi mai mult sfîntul locaş. Am rămas o clipă pe loc, am ieşit pe-o uşă laterală, pe lîngă vînzătoarele de jerbe şi coroane de flori. Pons mi-a cumpărat un mic buchețel de garoafe mirositoare, roşii şi albe. Îmi cerceta entuziasmul cu ochii încărcaţi de bucurie. Apoi m-a condus pînă în strada Moncada unde se afla atelierul lui Guíxols.

Am intrat pe sub un portal larg, deasupra căruia se afla un scut de piatră. În curte, un cal mînca liniştit, înhămat la căruţă, iar găinile picoteau la soare, dînd priveliştii un aer de pace. De aici, începea o impunătoare şi ruinată scară de piatră, pe care-am urcat cu băgare de seamă. La ultimul etaj, Pons a tras puternic de-o sfoară ce atîrna deasupra uşii. S-a auzit, foarte departe, clinchetul unui clopoţel. Ne-a deschis un băiat, căruia Pons îi ajungea pînă la bărbie. Am crezut că-i Guíxols. Pons şi el s-au îmbrăţişat cu căldură.

— Acesta-i Iturdiaga, Andrea. Abia s-a înapoiat de la mănăstirea Veruela, unde şi-a petrecut cîteva săptămîni cercetînd urmele lui Bécquer... [1]

Iturdiaga m-a cercetat de sus, de la înălţimea lui. Între degetele lungi şi subţiri ţinea o pipă, dar, în ciuda aerului impunător pe care-l degaja înfăţişarea lui, era tot atît de tînăr ca şi noi.

[1] Gustavo Adolfo Bécquer (1836—1870), poet spaniol de origină germană, aparţinînd romantismului. (N. tr.)

L-am urmat, străbătînd un lung labirint de încăperi dărăpănate, complet goale, pînă în camera unde Guíxols își aranjase atelierul. O cameră mare, inundată de lumină, cu diferite mobile îmbrăcate în huse — scaune și fotolii — o canapea și o măsuță pe care, într-un vas — ca pe niște flori pusese o mînă de pensule.

Și peste tot, operele lui Guíxols : pe șevalet, pe pereți, pe scaune, pe jos...

Înăuntru mai erau doi sau trei băieți care, văzîndu-mă, s-au ridicat în picioare. Guíxols era un tînăr cu aliură de sportiv. Bine legat, vesel, de-un calm absolut, aproape o antiteză a lui Pons. Între cei prezenți l-am remarcat pe celebrul Pujol, care, cu toată lavaliera lui cu tot, era cel mai timid. Mai tîrziu am reușit să-i cunosc și picturile, în care imita, trăsătură cu trăsătură, defectele lui Picasso — genialitatea nefiind, bineînțeles, susceptibilă de-a fi imitată. Dar asta nu era vina lui Pujol, nici a celor șaptesprezece ani ai săi, sacrificați pentru a-l copia pe maestru. Cel mai interesant dintre toți părea să fie Iturdiaga. Vorbea gesticulînd larg, aproape țipînd. Am aflat mai tîrziu că scrisese deja un roman în patru volume și că nu găsise încă editorul care să i-l publice.

— Ce minunăție, băieți ! Ce minunăție ! spunea el, vorbind de mănăstirea Veruela. Acolo am înțeles ce-nseamnă vocația religioasă, exaltarea mistică, retragerea veșnică în singurătate !... Îmi lipseați numai voi și iubirea... Eu aș fi liber ca păsările cerului, Andrea, dacă iubirea nu m-ar înhăma mereu la carul ei, mi s-a adresat el.

Apoi a devenit serios.

— Poimîine dimineaţă, nu-ncape nici o amînare, mă duelez cu Martorell. Tu, Guíxols, ai să-mi fi martor.

— Nu. O să aranjăm lucrurile în aşa fel ca să n-ajungem pînă acolo, a făcut Guíxols, oferindu-mi o ţigară. Poţi fi sigur că o să aranjez asta... E stupid să te baţi cu Martorell numai pentru faptul de a-i fi spus o necuviinţă florăresei de pe Rambla.

— O florăreasă de pe Rambla e o femeie ca toate femeile !

— Nu mă-ndoiesc, dar tu n-o mai văzuseşi pînă atunci, iar Martorell e prietenul nostru. Poate că-i puţin cam zăpăcit, dar e un băiat de nădejde. Te asigur că el ia totul în glumă. Trebuie să vă împăcaţi.

— Nu, domnule ! a ţipat Iturdiaga. Martorell a-ncetat să-mi mai fie prieten de cînd...

— Gata. Acum, dacă Andrea-i atît de bună şi-ar vrea să ne facă nişte sandvişuri cu pîinea şi şunca pe care le găseşte ascunse în spatele uşii, o să gustăm cîte ceva...

Pons voia să afle ce fel de impresie îmi făcuseră prietenii lui şi-mi căuta mereu privirea, încercînd să-mi surîdă. Am făcut cafea şi-am servit-o în ceşti de diferite mărimi şi forme, toate însă de porţelan fin şi foarte vechi, pe care Guíxols le păstra într-o vitrină. Pons m-a lămurit că şi le procura de la Encantes [1].

[1] Loc de vînzare şi cumpărare de mici obiecte şi articole vestimentare vechi în Barcelona. (N. tr.)

Mă uitam la picturile lui Guíxols : mai ales marine. Mi-a atras atenţia un desen care reprezenta capul lui Pons. După cît se părea, Guíxols avea noroc şi-şi vindea destul de bine tablourile, cu toate că nu-şi deschisese nici o expoziţie. Fără să vreau, am comparat pictura lui cu cea a lui Juan. Fără pic de îndoială, Guíxols era mult mai bun. Auzind vorbindu-se de mii de pesetas, m-a fulgerat, asemeni unui pumnal, vocea lui Juan : „Crezi tu că nudul în care-am pictat-o pe Gloria merită numai zece duros ?"

Atmosfera aceea de boemă mi s-a părut destul de confortabilă. Singurul în haine proaste şi cu urechile murdare era Pujol, care-şi mînca sandvişul cu o plăcere deosebită, tăcînd. În ciuda acestei purtări, am aflat că era bogat. Guíxols însuşi era fiul unui fabricant plin de bani. Iturdiaga şi Pons făceau parte din cunoscute familii de industriaşi catalani. În afară de asta, Pons era singurul copil la părinţi şi de aceea era atît de răsfăţat. Aflam toate astea în timp ce el roşea pînă-n vîrful urechilor.

— Tatăl meu nu mă înţelege, a strigat Iturdiaga. Cum o să mă-nţeleagă dacă tot ceea ce ştie se rezumă la a strînge milioane ? N-a vrut cu nici un chip să-mi dea banii pentru tipărirea romanului. Spune că asta înseamnă comerţ falimentar !... Şi ceea ce e şi mai rău e faptul că de la ultima partidă de cărţi mă ţine din scurt şi nu-mi dă o centimă.

— Mai du-l şi tu cu vorba, a spus Guíxols, surîzînd.

— Nu. Eu nu știu să mint !... Într-o zi m-a chemat în biroul lui : „Gaspar, băiatul meu... ce-am auzit ? Mi s-a spus că nu ți-a mai rămas o lețcaie din cele două mii de pesetas pe care ți le-am dat la Crăciun !“ (erau două săptămîni de-atunci). Și eu i-am răspuns : „Da, tată, nici o lețcaie“... Iar el și-a dat ochii peste cap, ca o fiară : „Perfect ! Să-mi spui acum, pe loc, pe ce le-ai cheltuit“. I-am povestit totul, ca un contabil și nu părea de loc încîntat. Și-atunci mi-a dat prin cap să-i spun : „Restul l-am dat lui López Soler ; l-am împrumutat, săracu“... Să-l fi văzut pe taică-meu urlînd ca un tigru : „Să împrumuți bani unui astfel de nerușinat care n-o să ți-i mai dea niciodată înapoi ! Acum te pocnesc... Dacă nu mi te-nfățișezi cu banii în fața mea în douăzeci și patru de ore, o să-l bag pe López Soler la închisoare, iar pe tine-o să te țin o lună de zile numai cu pîine și apă... O să te-nvăț eu minte să fii mînă spartă“... „N-am ce-ți face, tată, López Soler e la Bilbao.“ Taică-meu și-a lăsat brațele să-i cadă moi pe lîngă trup și, după cîteva clipe, și-a revenit : „Ai să pleci chiar în noaptea asta, cu frate-tău, la Bilbao. Mînă spartă ce ești ! Te-nvăț eu minte să mai risipești banii !... Și, o dată cu venirea nopții, frate-meu și cu mine ne aflam în vagonul de dormit. Îl cunoașteți pe fratele meu, un necioplit serios, cum puțini există, cu capul de piatră. La Bilbao a vizitat toate neamurile lui taică-meu și m-a obligat să-l însoțesc. López Soler plecase deja la Madrid. Frate-meu a dat un telefon. „Plecați la Madrid, i-a spus taică-meu. Știi foarte bine,

Ignacio, cîtă încredere am în tine... Sînt dispus să-l educ pe Gaspar prin forţă"... Şi din nou vagonul de dormit, către Madrid. L-am găsit pe López Soler la Cafeneaua Castilla şi, cînd m-a văzut, m-a îmbrăţişat plîngînd de bucurie. Cînd a aflat însă după ce umblam, m-a făcut asasin şi mi-a spus că, decît să-mi dea banii înapoi, mai bine mă ucide. Apoi, dîndu-şi seama că în spatele meu se afla Ignacio, cu pumnul lui de boxer, prietenii lui au pus mînă de la mînă, au închegat suma şi mi-au dat-o. Ignacio însuşi a pus-o în portmoneul său, mulţumit, iar eu am rămas de aci încolo duşman cu López Soler... Ne-am întors acasă. Taică-meu mi-a ţinut un discurs solemn, după care mi-a spus că, drept pedeapsă, banii recuperaţi vor rămîne la el şi că timp de opt zile, ca să-şi acopere cheltuielile călătoriei, o să rămîn fără o leţcaie. Atunci Ignacio, cu faţa lui liniştită, a scos bancnota de 25 de pesetas pe care mi-o restituise López Soler şi i-a întins-o. Bietul om a rămas complet descumpănit. „Ce-i asta ?" „Banii pe care îi împrumutasem lui López Soler, tată", i-am spus eu. Şi de aici îmi vin toate necazurile, prieteni... Tocmai acum, cînd mă gîndeam să fac economii ca să-mi public cartea pe socoteala mea...

Eu eram foarte mulţumită şi mă simţeam bine.

— Ah, a spus Iturdiaga privind către un tablou care stătea cu faţa la perete. Ce face *Adevărul* acolo ?

— A fost pe-aici Romances, criticul acela nebun şi, cum are cincizeci de ani, am socotit că...

Pujol s-a ridicat şi a întors tabloul. Pe un fond negru pictaseră cu alb nişte litere mari : „Mulţumim cerului că valorăm infinit mai mult decît strămoşii noştri. — Homer."

Semnătura era impunătoare. A trebuit să rîd. Era foarte bine aici ; o inconştienţă absolută. Nepăsare faţă de fericire. Un mediu care îmi mîngîia sufletul.

XIV

Examenele din anul acela erau uşoare, dar mi-era frică şi studiam cît puteam mai bine.

— O să te îmbolnăveşti, mi-a spus Pons. Eu nu-mi fac griji. Anul care vine e altceva, pentru că va trebui să dăm capacitatea.

Adevărul e că începeam să-mi pierd memoria. Uneori mă durea capul.

Gloria mi-a spus că Ena venise să-l vadă pe Román în camera lui şi că Román cîntase la vioară pentru ea. Despre lucrurile astea Gloria era foarte bine informată.

— Crezi c-o să se însoare cu ea ? m-a întrebat aşa, din senin, cu aerul acela de entuziasm pe care ţi-l dă primăvara.

— Ena să se mărite cu Román ? Ce tîmpenie !

— Zic şi eu, mititico, pentru că ea e foarte bine îmbrăcată şi de familie bună... Şi pentru că Román umblă să se însoare.

— Nu spune prostii ! Nu există nimic între ei în sensul ăsta... Să terminăm. Nu fi toantă !

Dacă Ena a venit, aici, poţi fi sigură c-a venit numai ca să asculte muzică.

— Şi de ce n-a intrat să te salute şi pe tine?

Mă interesa atît de mult toată povestea asta, încît inima a început să-mi bată cu putere.

O vedeam pe Ena la universitate în fiecare zi. Uneori schimbam chiar cîteva vorbe. Dar, cum puteam să discut cu ea treburi intime? Ea mă îndepărtase complet din viaţa ei. Într-o zi am întrebat-o cu grijă, ca să n-o supăr, ce face Jaime.

— E bine, mi-a spus ea... Acum însă nu ne mai plimbăm duminica. (Evita să se uite la mine, poate, ca să nu-i citesc tristeţea ochilor. Dar, cine putea s-o înţeleagă?)

— Román a plecat într-o călătorie, i-am spus eu, dintr-o dată.

— Da, ştiu, mi-a răspuns ea.

— A, da...

Am tăcut.

— Şi-ai tăi? m-am aventurat eu s-o întreb (era ca şi cum nu ne-am fi văzut de mulţi ani).

— Mama a fost bolnavă.

— O să-i trimit flori cînd o să pot...

M-a privit într-un fel aparte.

— Şi tu ai o faţă de bolnav, Andrea. Nu vrei să ne plimbăm amîndouă după-masă? O să-ţi facă bine aerul. O să putem merge la Tibidabo. Mi-ar place să fim împreună.

— Bine, dar ai lichidat cu problema aceea atît de importantă, pe care trebuia s-o rezolvi?

— Nu, încă nu. Dar nu fi ironică... după-amiază vreau să mă plimb și m-aș bucura dacă m-ai însoți.

Nu eram nici mulțumită, nici tristă. Mi se părea că prietenia mea cu Ena pierduse mult din farmecul ei de altădată. În același timp o voiam pe prietena mea așa cum era înainte, pentru că o iubeam în mod sincer.

— Da, să mergem... Dacă n-ai altceva mai important care să te împiedice.

Mi-a luat mîna și mi-a deschis degetele pentru a-mi ghici în palmă.

— Ce mînă plăpîndă !... Andrea, aș vrea să mă ierți dacă m-am purtat cumva rău cu tine în zilele astea. Dar nu numai cu tine mă port rău. După-masă însă o să fiu ca mai înainte. Ai să vezi. O să fugim printre pini, o să ne distrăm grozav.

Într-adevăr, ne-am plimbat mult și am rîs mult. Cu Ena orice lucru căpăta interes și vioiciune. I-am povestit despre Iturdiaga și noii mei prieteni. De la Tibidabo, dincolo de Barcelona, se vedea marea. Pinii curgeau într-o turmă deasă și proaspătă peste coastă, întinzîdu-se în pădurici, pînă spre marginea orașului. Verdele îi învăluia, îmbrățișîndu-i.

— Am fost într-o zi la tine acasă, a început Ena. Voiam să te văd. Te-am așteptat patru ore.

— Nu mi-a spus nimeni nimic.

— Am urcat în camera lui Román să tăifăsuim. A fost foarte amabil cu mine. A cîntat la

vioară. Din cînd în cînd dădea telefon şi întreba dacă nu cumva veniseşi.

M-am întristat dintr-o dată, iar Ena a observat acest lucru şi s-a indispus şi ea.

— Sînt unele lucruri în tine, Andrea, care nu-mi plac. Te ruşinezi de familia ta... Şi totuşi Román e un om atît de original şi un artist cum puţini există... Dacă eu ţi i-aş prezenta pe unchii mei, poţi să cauţi cu lumînarea şi n-ai să găseşti nici cea mai mică scînteie de duh. Chiar tatăl meu este un om vulgar, fără nici un fel de sensibilitate... Ceea ce nu înseamnă că nu e bun, şi în afară de asta e frumos, tu ştii foarte bine. Dar eu aş fi fost mai bucuroasă dacă mama mea s-ar fi căsătorit cu Román sau cu cineva care să-i semene... Ăsta e un exemplu ca oricare altul... Unchiul tău e o personalitate. Numai din felul cum priveşte îţi dai seama ce vrea să spună. Înţelege... Uneori pare tulburat ; dar şi tu, Andrea, semeni cu el. De asta am dorit să fiu prietenă cu tine la universitate. Aveai ochii strălucitori şi mergeai aşa, abstractă, fără să dai atenţie nimănui... Toţi rîdeam de tine ; dar eu, în taină, doream să te cunosc. Într-o dimineaţă te-am văzut ieşind de la cursuri sub o ploaie torenţială... Era în primele zile de şcoală (tu nu-ţi mai aminteşti de asta). Majoritatea băieţilor stăteau înghesuiţi sub poartă şi eu de asemeni, cu toate că aveam cu mine şi un impermeabil şi umbrela. Nu îndrăzneam să înfrunt furia aceea torenţială. Şi deodată te-am văzut pe tine, cu pasul dintotdeauna, fără haină, cu nimic pe cap... Mi-amintesc că vîntul şi ploaia te zăpăceau şi îţi

lipeau firele de păr pe obraz. Am venit după tine prin apa care curgea ca un potop. Ai clipit un moment, ca o străină, și după aceea, ca și cînd ai fi descoperit un formidabil refugiu, te-ai rezemat de gard. Ai stat așa cîteva minute, cel puțin pînă cînd ți-ai dat seama că te udai la fel de mult. Era frumos. M-ai înduioșat și m-ai făcut să rîd în același timp. Cred că de atunci a început să-mi fie drag de tine... Apoi te-ai îmbolnăvit...

— Da, mi-amintesc.

— Știu că nu-ți place să fiu prietenă cu Román. Te rugasem o dată să mi-l prezinți... Am înțeles că, dacă doream să fiu prietenă cu tine, nu trebuia nici să mă gîndesc măcar la Román. În ziua în care am fost să te caut, atunci cînd ne-ai găsit împreună, n-ai putut să-ți ascunzi supărarea și disprețul. În ziua următoare mi-am dat seama că voiai să vorbești cu mine despre asta. Poate să-mi ceri socoteală. Nu știu. Dar n-am vrut să te văd. Trebuie să înțelegi că am tot dreptul să-mi aleg prietenii, iar Román (nu ascund) mă interesează foarte mult, din motive particulare și pentru genialitatea lui...

— E o ființă meschină și rea.

— Eu nu caut în cineva nici bunătatea, nici măcar buna creștere... Cu toate că ultima e absolut necesară ca să poți trăi. Îmi plac oamenii care văd viața cu ochi deosebiți decît ceilalți, care apreciază lucrurile altfel decît majoritatea... Poate că mi se întîmplă asta pentru că am trăit întotdeauna între oameni îndeajuns de normali și de împăcați cu ei înșiși... Sînt sigură că tatăl

și frații mei au certitudinea utilității lor, indiscutabilă în această lume, că știu în orice moment ceea ce vor, ceea ce li se pare că e rău și ceea ce le convine... Și că nu au suferit niciodată din nici un fel de motiv.

— Tu nu-ți iubești tatăl ?

— Bineînțeles că da. Dar asta e altă poveste. Și mulțumesc lui Dumnezeu pentru că e atît de frumos și că eu îi semăn... Dar niciodată nu am înțeles de ce s-a căsătorit cu mama. Mama a fost pasiunea copilăriei mele. De mică mi-am dat seama că ea se deosebește de toți ceilalți... Și am îndrăgit-o. Mi se părea că trebuie să fie nefericită. Cînd am început să înțeleg că-l iubea pe tata și că era fericită, am încercat o oarecare decepție...

Ena vorbea serios.

— Nu pot să îndrept nimica. Toată viața mea am fugit de atît de simplii și de respectuoșii mei părinți... Simpli, dar în felul lor inteligenți. Și asta e ceea ce-i face atît de nesuferiți... Îmi plac oamenii cu acest dram de nebunie care face ca viața să nu fie monotonă, chiar dacă sînt ființe nefericite și stau întotdeauna cu capul în nori, ca tine... Oameni care, după părerea familiei mele, sînt niște calamități nedorite...

M-am uitat la ea.

— Nu vorbesc de mama... Cu mama nu știu niciodată ce va urma și asta e ceea ce mă atrage... Ce crezi c-ar spune tata sau bunicul despre tine, dacă te-ar cunoaște cu adevărat ? Dacă ar ști, așa cum știu eu, că rămîi nemîncată și că nu-ți cumperi rochiile de care ai nevoie pentru a-ți

îngădui față de prietenii tăi atenții de milionară timp de cîteva zile... Dacă ar ști că-ți place să hoinărești singură noaptea, că niciodată n-ai știut ce vrei și că întotdeauna dorești ceva... Ah ! Andrea, cred că s-ar închina văzîndu-te, ca și cînd ai fi dracul în persoană.

S-a apropiat de mine și a rămas pe loc. Mi-a pus mîna pe umăr și m-a privit.

— Și tu, draga mea, acum și întotdeauna cînd e vorba de unchiul tău sau de casa ta, ești la fel ca părinții mei. Te înspăimînți numai la gîndul că sînt aici. Ți-nchipui că nu știu ce înseamnă lumea ta, dar îți mărturisesc că m-a atras din primul moment și că vreau s-o descopăr în întregime.

— Te înșeli. Román și ceilalți de aici n-au nici un merit, decît acela că sînt mai răi decît alții, pe care tu îi cunoști, și că trăiesc între lucruri vechi și murdare.

Îi vorbeam cu asprime, dîndu-mi seama că nu puteam s-o conving.

— În ziua aceea, cînd am fost acasă la tine, înaintea ochilor mei a apărut o lume foarte ciudată. Am rămas vrăjită. Niciodată nu mi-aș fi putut închipui că în plină stradă Aribau există un mediu asemănător celui pe care mi-l oferea Román cîntînd, pentru mine, la flacăra tremurătoare a feștilei, în mijlocul antichităților acelora... Nici nu-ți închipui cît de mult m-am gîndit la tine și cît de mult aș fi vrut să trăiesc în acel loc neverosimil. Te înțelegeam mai bine... Te iubeam. Pînă cînd ai venit... Fără să-ți dai seama, mă priveai cu un aer care mi-a tăiat orice entu-

ziasm. Să nu-mi porţi pică pentru că vreau să intru eu singură în casa ta şi să cunosc totul. Pentru că nu e nimic care să nu mă intereseze... Începînd cu această vrăjitoare pe care o ţineţi în casă, Antonia, pînă la papagalul lui Román... Cît îl priveşte pe Román să nu-mi spui că singurul lui merit e că trăieşte în această atmosferă. El e o fiinţă extraordinară. Dacă l-ai ascultat interpretînd compoziţiile lui nu mă poţi contrazice.

Am coborît în oraş cu tramvaiul. Aerul era călduţ, un aer de seară, împrăştiind pletele Enei. Era foarte frumoasă. Mi-a spus încă :

— Vino pe la mine cînd vrei. Iartă-mă că ţi-am spus să nu vii. Asta e altă poveste. Ştii bine că eşti singura mea prietenă. Mama m-a întrebat de multe ori ce faci şi pare neliniştită... Era mulţumită că, în sfîrşit, discutam şi eu cu o fată ; de cînd am început să gîndesc, am fost înconjurată numai de băieţi...

XV

Am ajuns acasă cu durere de cap şi m-a înspăimîntat liniştea de la ora aceea, cînd de obicei se servea cina. Antonia se mişca cu o uşurinţă neobişnuită. În bucătărie am văzut-o mîngîind cîinele, care îşi întindea gîtul de plăcere. Din cînd în cînd, ca şi cînd ar fi fost scuturată de şocuri electrice, rîdea, arătîndu-şi dinţii înverziţi.

— O să avem doliu, mi-a spus.
— Ce-ai zis ?
— O să moară copilul...
Mi-am dat seama că în camera Gloriei era lumină.
— A venit doctorul. Am fost la farmacie să caut niște doctorii, dar n-au vrut să-mi dea pe datorie pentru că știi cum merg lucrurile în cartier și lumea a aflat cum trăim de cînd a murit domnul... Nu-i așa, Trăsnet ?
Am intrat la Gloria. Juan făcuse un paravan pentru ca lumina să nu supere copilul, dar acesta căzuse-n nesimțire și era zguduit de frisoane. Juan îl ținea în brațe, căci, micuțul de el, nu mai suporta în nici un fel să stea în leagăn și plîngea încontinuu. Bunica părea prostită. Am văzut-o vîrîndu-și mîinile pe sub pătură și mîngîind picioarele copilului. Se ruga și, în același timp, plîngea. Ea și Juan stăteau pe marginea patului, iar în pat, sprijinită cu spatele de perete, am văzut-o pe Gloria dînd în cărți, foarte preocupată. Stătea turcește și, ca de obicei, nepăsătoare și murdară. Cred că făcea pasiențe. Uneori îi ieșeau.
— Ce are copilul ? am întrebat eu.
— Nu se știe, a răspuns repede bunica.
Juan a privit-o și mi-a spus :
— Doctorul spune că e un început de pneumonie. Dar cred că e stomacul.
— Ah !
— N-are nici o importanță. Copilașul e bine legat și o să suporte ușor arzimile, a zis Juan,

în timp ce mîngîia capul băiatului, sprijinindu-l la piept.

— Juan, a strigat Gloria, e timpul să pleci!

El s-a uitat la copil cu un interes care mi s-a părut ciudat, dacă aş fi luat în serios cele ce-mi spusese. Şi-a înmuiat puţin glasul :

— Nu ştiu dac-o să mă mai duc, Gloria... Tu ce crezi ? Copilul vrea să stea numai cu mine.

— Mi se pare, omule, că nu trebuie să ne gîndim. Ţi-a picat şi ţie din cer norocul să cîştigi cîţiva bani liniştit. O să rămîn eu cu mama. În afară de asta, la magazin există un telefon, nu ? O să te putem chema dacă o să-i fie mai rău... Şi cum nu eşti numai tu care faci de gardă, ai să poţi veni.

Juan s-a ridicat. Copilul a început să geamă. Juan a făcut o mutră nehotărîtă şi a încercat să surîdă.

— Copăcel, băiatule, copăcel ! Să i-l dăm mamei !

Juan l-a pus în braţele bunicii şi copilul a izbucnit în plîns.

— Să vedem. Dă-mi-l mie.

În braţele mamei lui, copilaşul părea să se simtă mai bine.

— Ce hoţoman, a spus bunica, tristă. Cînd e sănătos stă numai cu mine, şi-acum...

Juan îşi punea paltonul, gînditor, uitîndu-se numai la copil.

— Ia ceva în gură înainte de-a pleca. Ai supă în bucătărie şi nişte pîine în bufet.

— Da, o să gust puţină supă caldă.

Înainte de-a pleca s-a mai întors încă o dată, din prag, spre copil.

— O să las paltonul ăsta acasă. O să mi-l pun pe cel vechi, a zis el, apucînd cu mare grijă un altul, făcut ferfeniță și plin de pete, care atîrna în cuier. Nu-i chiar atît de frig și noaptea, făcînd de gardă, l-aș putea strica pe cel bun.

Se vedea că nu prea voia să plece. Gloria a strigat din nou :

— Se face tîrziu, omule !

În sfîrșit, a plecat.

Gloria a pus copilul în leagăn. Cînd a simțit ușa închizîndu-se, a mai stat un moment, ascultînd. Și-apoi a strigat :

— Mamă !

Bunica plecase să mănînce și tocmai își sorbea supa cu pîine. A lăsat-o la jumătate și a sosit în fugă.

— Haide, mamă, haide, hai mai repede !

A lăsat băiatul în brațele bunicii, fără să se sinchisească de plînsul lui. A început să se îmbrace cu tot ce-avea mai bun : o rochie imprimată cu gulerul încă desprins, care era aruncată pe un scaun, și un colier de sticlă albastră. Se asortau la colier cerceii, burduhănoși, tot albaștri. Și-a dat pe față cu un pumn de pudră, după obiceiul ei, ca să-și ascundă pistruii, și-a făcut buzele și ochii, cu mîna tremurîndă.

— A fost un mare noroc pentru mine că Juan are de lucru în noaptea asta, mamă, a spus Gloria, văzînd că bunica își clătina disprețuitor capul, plimbînd băiatul, destul de greu pentru brațele ei îndeajuns de bătrîne. Mă duc pînă la

sora mea, mamă ; roagă-te pentru mine. Vreau să văd dacă nu-mi dă ceva bani pentru doctoriile copilului... Roagă-te pentru mine, mamă, sărmana de mine, nu-ţi face sînge rău... Andrea o să stea cu dumneata tot timpul.

— Da, o să rămîn să învăţ.

— Nu mănînci înainte de-a pleca, fata mea?

Gloria s-a gîndit un moment şi după aceea s-a hotărît să îmbuce în fugă. Supa bunicii, în farfurie, se răcea, sleindu-se. Nimeni nu şi-a mai amintit de ea.

Cînd a plecat Gloria, femeia din casă şi Trăsnet s-au dus să se culce. Eu am aprins lumina din sufragerie — era cea mai bună lumină din casă — şi am deschis caietele. Totuşi, nu puteam să învăţ în noaptea aceea. Nu mă interesau notiţele de curs şi nu înţelegeam aproape nimic. Mi-am petrecut însă în felul acesta mai bine de două ore. Era una din ultimele zile de mai şi trebuia să fac un efort ca să învăţ. Mi-amintesc că a început să mă obsedeze farfuria plină pe jumătate cu supă, părăsită pe masă, în faţa mea. Şi colţul de pîine, abia muşcat.

Am ascultat atentă şi mi s-a părut că aud ceva ca un bîzîit de tăun.

Bunica se apropia de sufragerie cîntînd copilului să adoarmă şi, fără să înceteze, mi-a spus :

— Andrea, fata mea... Andrea, vino să te rogi cu mine.

Mi-a trebuit mult timp pînă să înţeleg ce vrea. Şi m-am dus.

— Vrei să-ţi ţin copilul puţin ?

A dat din cap că nu. S-a așezat pe pat. Copilul părea că doarme.

— Caută-mi mătăniile.

— Nu te dor brațele ?

— Nu, nu mă dor. Hai să începem.

Am început să murmur frumoasele cuvinte din *Ave Maria*. Cuvinte care mi s-au părut întotdeauna albastre. În momentul acela am auzit cheia scîrțîind în broasca de la ușă. Am crezut că e Gloria și m-am întors, brusc, într-acolo. M-am înspăimîntat văzîndu-l pe Juan. Se pare că nu putuse să-și înfrîngă neliniștea și se întorsese înainte de vreme. Fața bunicii s-a crispat de groază, încît Juan și-a dat imediat seama cum merg lucrurile. S-a aplecat peste copilul care dormea, roșu ca racul, și cu gura întredeschisă. Și s-a îndreptat brusc.

— Ce-i cu Gloria ? Unde e ?

— Gloria se odihnește puțin... sau poate că nu... A nu, nu se odihnește, nu-i așa, Andrea ? A ieșit să caute ceva la farmacie... Nu mai știu bine ce. Spune-i tu, Andrea !

— Să nu mă minți, mamă ! Nu mă face să te blestem !

Era din nou exasperat. Copilul s-a deșteptat și a-nceput să se smiorcăie. L-a luat în brațe pentru cîteva clipe și i-a gîngurit ceva, fără să-și lase paltonul, ud de pe drumul străbătut. Uneori blestema printre dinți, devenind din ce în ce mai furios. Pînă la urmă a lăsat copilul în poala bunicii.

— Juan, băiete, unde te duci ? Copilul are să plîngă.

— Mă duc s-o aduc pe Gloria, mamă. Tîrîş am s-o aduc. De păr, dacă e nevoie. La copilul ei.

Tremura din tot corpul. Şi a trîntit uşa. Bunica a început să plîngă.

— Du-te cu el, Andrea, du-te cu el, fata mea, c-o s-o omoare. Nu mai sta.

Fără să mă gîndesc, mi-am luat paltonul şi am ieşit, începînd să alerg în spatele lui Juan.

Am alergat, înspăimîntată, ca şi cînd toată viaţa mea ar fi depins de el. Vedeam cum se apropiau felinarele şi oamenii de ochii mei ; ca nişte stampe înceţoşate. Noaptea era călduţă, dar umedă. O lumină albă strălucea, magic, peste crengile încărcate cu un verde fraged, în ultimul copac de pe strada Aribau.

Juan mergea repede, aproape fugind. În primele momente mai mult îl ghiceam, decît îl vedeam, mişcîndu-se în depărtare. M-am gîndit înfricoşată că dacă-i dă cumva prin cap să ia un tramvai, n-o să am bani ca să merg după el.

Am ajuns în Piaţa Universităţii cînd ceasul a bătut ora douăsprezece şi jumătate. Juan a traversat piaţa şi s-a oprit în faţa pieţei Ronda de San Antonio unde începe, obscură, strada Tallers. Un rîu de lumini alerga pe Pelayo în jos. Reclamele scînteiau cu ochii lor elastici într-un joc greoi. În faţa lui Juan, tramvaiele. Privea în toate părţile, ca şi cînd voia să se orienteze. Era destul de slab şi paltonul spînzura pe el, se umfla din cauza vîntului, lovindu-i picioarele. Eram acolo, aproape lîngă el, fără să îndrăznesc

să-l strig. La ce mi-ar fi servit dacă l-aș fi strigat ?

Inima îmi bătea tare din cauza fugii. L-am văzut făcînd cîțiva pași spre piața Ronda de San Antonio și l-am urmat. Deodată s-a întors brusc, încît am rămas față în față. Totuși, a părut că nu-și dă seama și a trecut pe lîngă mine în direcția opusă, fără să mă vadă. Și din nou a ajuns în Piața Universității și a apucat-o pe strada Tallers. Unde n-am întîlnit pe nimeni. Felinarele păreau mai mult moarte, iar pavajul stricat. Juan s-a oprit la prima răscruce. Mi-amintesc că lîngă el era o fîntînă cu robinetul abia închis și că pe caldarîm se făcuseră bălți. Juan a privit un moment către pătratul de lumină care marca începutul străzii Ramblas. După aceea s-a întors cu spatele și a apucat-o pe strada Ramalleras. La fel de îngustă și ea și la fel de murdară. Alergam mereu în urma lui. Dintr-un magazin închis, m-a izbit miros de paie și fructe. Pe un zid se împrăștiau razele lunii. Sîngele meu alerga o dată cu mine, în galop, prin tot corpul.

De cîte ori dădea cu ochii de Ramblas, Juan tresărea. Își mișca ochii în toate direcțiile. Își mușca buzele. La colț cu strada Carmen, mai bine iluminată decît celelalte, s-a oprit, cu cotul drept sprijinit în palma mîinii stîngi, mîngîindu-și gînditor obrazul, ca și cînd ar fi făcut un mare efort de gîndire.

Goana asta a noastră părea fără sfîrșit. Nu aveam idee unde voia să meargă, și nici nu mă interesa. Îmi intrase în cap ideea să-l urmăresc și asta mă furase atît de mult, încît nici nu știam de

ce fug. Abia mai tîrziu mi-am dat seama că puteam merge pe un drum de două ori mai scurt. Am traversat Piața San José. Pașii noștri răsunau sub acoperișul de tablă. Într-o curte enormă, tarabele închise ofereau un spectacol întristător, ca la o înmormîntare, și exista o mare melancolie în palidele lumini galbene, prăbușite ici colo, la picioarele cîte unui stîlp. Șobolani mari, cu ochi strălucitori, ca pisicile, fugeau cu zgomot pe lîngă pașii noștri. Unii se opreau greoi, la mijlocul drumului, gîndindu-se parcă sau uitîndu-se la noi, prosteşte. Mirosea încontinuu a fructe putrede, a resturi de carne și pește... Un paznic, în clipa în care am ieșit de pe ulicioarele acelea fugind unul în spatele celuilalt, ne-a privit ca pe niște răufăcători. Ajungînd în strada Spitalului, Juan s-a îndreptat spre luminile de pe Ramblas, tocmai de cele de care părea că fugise. Ne-am întîlnit în Rambla del Centro. Eu, aproape lîngă umărul lui. Părea să mă simtă, în mod subconștient, pentru că în fiecare moment își întorcea capul înapoi. Dar, cu toate că ochii lui au trecut peste mine de mai multe ori, nu m-a văzut. Semăna cu un individ suspect, cu un hoț care fugea, lovindu-se de lume. Cred că cineva mi-a vorbit urît. Nu sînt sigură, deși se prea poate să se fi legat mulți de mine, să rîdă și să facă haz. Nu m-am gîndit nici o clipă unde putea să mă ducă această aventură, nici măcar la ceea ce trebuia să fac pentru a liniști un om a cărui furie o cunoșteam destul de bine. Știu că mă simțeam liniștită la gîndul că nu are nici un fel de armă la el. Totuși, gîndurile astea mă făceau să

tremur de spaimă și mă înăbușeam ; cu durere, aproape.

Juan a intrat pe strada Conde del Asalto, la ora aceea un adevărat furnicar de lume și lumini. Mi-am dat seama că de aici începea cartierul chinezesc. „Strălucirea diavolului", de care îmi vorbise Angustias, părea un local sărăcăcios, sub o abundență de afișe cu chipuri de dansatoare și dansatori în haine de sărbătoare. Muzica se auzea de undeva asemeni unor valuri care, împrăștiindu-se în toate părțile, se amestecau cu niște zgomote stridente. Am trecut în grabă printr-un val de oameni, care mă făceau uneori să disper, căci mă împiedicau să-l văd pe Juan și mi-am amintit, fără să vreau, de un carnaval pe care-l văzusem cîndva cînd eram mică. Lumea era într-adevăr grotescă : un bărbat a trecut pe lîngă mine cu ochii încărcați de rimel sub o pălărie largă. Avea obrajii dați cu pomadă. Toată lumea mi se părea că se schimonosește în mod prostesc, aici, și mă tulbura zgomotul și duhoarea de vin. Nu eram totuși înspăimîntată, ca în ziua aceea în care, agățată de rochia mamei, ascultam ridiculele țipete ale măscăricilor. Tot ceea ce vedeam nu era decît o priveliște apăsătoare, ireală, ca tot ceea ce era străin preocupărilor mele.

L-am pierdut din vedere pe unchiul meu și atunci mi-a fost într-adevăr frică. Cineva m-a îmbrîncit. Mi-am ridicat ochii și am văzut, la capătul străzii, muntele Montjuich învăluit, împreună cu grădinile sale, în puritatea nopții...

În sfîrșit, l-am regăsit pe Juan. Stătea, sărmanul, pironit pe loc. Privea firma luminoasă de la

o lăptărie în care se vedeau cîteva şiruri de sticle ispititoare. Îşi mişca buzele, iar cu o mînă se trăgea, gînditor, de barbă. „E clipa, mi-am spus, să-i pun mîna pe umăr ca să-l fac să-şi revină. Să-i spun că în mod sigur Gloria e acasă"... Dar n-am făcut nimic din toate astea.

Juan şi-a reînceput marşul, pierzîndu-se pe una din acele ulicioare întunecoase şi murdare ce se deschid, de aici, ca nişte guri. Şi din nou peregrinarea s-a transformat într-o vînătoare între umbrele din ce în ce mai întunecate. Casele se apropiau una de alta, deveneau înalte, învelite în ceaţă. Din spatele unor uşi se auzea muzică. Ne-am întîlnit cu o pereche îmbrăţişată indecent şi am căzut cu piciorul într-o groapă cu noroi. Mi se părea că unele străzi au, diluate în întuneric, o aură roşiatică. Altele, o lumină albăstruie... Treceau nişte oameni şi glasurile lor se auzeau răguşit în liniştea nopţii. Îmi potriveam părul şi pentru cîteva clipe mă apropiam de Juan ca să-şi dea seama că sînt cu el. Cînd rămîneam din nou singuri, mă linişteam, devenind atentă numai la zgomotul paşilor lui.

Ţin minte că în clipa cînd străbăteam o stradă întunecată, cu desăvîrşire liniştită, una din uşi s-a deschis şi un om beat, care mai mult a ţîşnit parcă, s-a prăbuşit peste Juan, făcîndu-l să se clatine. Mi s-a părut că Juan fugea ca şi cum cineva i-ar fi trecut un curent electric prin şira spinării. Cît ai clipi din ochi l-a pocnit pe beţiv în falcă şi-apoi a rămas tăcut, aşteptînd ca celălalt să-şi revină. La capătul cîtorva secunde începuse însă o luptă animalică. Abia puteam să-i văd. Le auzeam

numai gîfîiturile şi înjurăturile. O voce aspră de la o fereastră nevăzută a rupt liniştea de deasupra noastră : „Ce se petrece aici ?“ Apoi m-a surprins animaţia care a umplut dintr-o dată întreaga stradă. Doi sau trei bărbaţi şi cîţiva copii, ca ieşiţi din pămînt, i-au înconjurat pe luptători, iar o uşă deschisă arunca în stradă un şuvoi orbitor de lumină.

Groaza mă copleşise şi încercam să rămîn, pe cît posibil, nevăzută. Nu ştiam ce putea să se întîmple dintr-o clipă într-alta. Peste infernul acela — ca şi cînd pe cerul de deasupra străzii ar fi călărit o vrăjitoare — am deslușit din nou voci, aspre ca nişte gheare de pisică. Voci de femei îmbărbătîndu-i pe luptători, cu ţipetele şi chicotelile lor. Zăpăcită, mi s-a părut că prin aer plutesc feţe grase ca baloanele acelea pe care uneori copiii le scapă din mîini.

Am auzit un geamăt şi am văzut că Juan şi potrivnicul lui se prăbuşiseră în noroiul străzii. Nimeni nu părea hotărît să-i despartă. Cineva i-a luminat, o clipă, cu lanterna şi l-am văzut pe Juan încercînd să-l muşte pe celălalt de gît. Apoi unul din privitori i-a dat lui Juan un picior bine ţintit, făcîndu-l să se răsucească şi să cadă din nou. S-a sculat însă destul de repede.

În acel moment cineva a dat un şuier de alarmă, asemănător cu sirena pompierilor sau cu claxonul de la maşinile poliţiei care fac atît de multă impresie în filme. Un moment am rămas singuri. Juan s-a ridicat, clătinîndu-se. Am auzit, de sus, rîsete înăbuşite. Eu, care stătusem retrasă într-o stranie inactivitate, am reacţionat deodată şi, din

cîțiva pași, ca o nebună, am fost lîngă Juan. L-am ajutat să se pună bine pe picioare și i-am scuturat hainele pline de sînge și de vin. Gîfîia.

Simțeam cum îmi bate sîngele în tîmple. Bătea cu un zgomot care mă asurzea.

„Să mergem, am vrut să spun eu. Hai, să mergem !"

Dar n-am putut să vorbesc și am început să-l împing pe Juan dinapoi. Aș fi vrut să pot zbura. Știam, sau credeam, că o să vină foarte curînd poliția și l-am dus pe Juan pe altă stradă. Înainte de a coti pentru a doua oară, am deslușit pași. Juan reacționase destul de prompt, dar se lăsa condus de mine. M-am strîns lîngă umărul lui și el m-a îmbrățișat. A trecut un grup. Erau niște indivizi care călcau puternic și tăifăsuiau, făcînd glume. Nu ne-au spus nimic. O clipă după aceea mergeam separați. Unchiul meu s-a proptit de perete cu mîinile în buzunare și cu capul sub lumina unui felinar.

M-a privit, dîndu-și abia acum seama cine eram. Dar nu mi-a zis nimic, pentru că, fără îndoială, i se părea natural ca eu să fiu în noaptea aceea în inima cartierului chinezesc. Am scos o batistă din buzunar ca să-și șteargă sîngele care-i curgea pe față. S-a legat cu ea și s-a sprijinit de mine, întorcînd capul și încercînd să se orienteze. Am început să mă simt obosită, așa cum mi se întîmpla foarte des pe vremea aceea. Îmi tremurau genunchii și nu puteam merge. Ochii mi-erau plini de lacrimi.

— Să mergem acasă, Juan... Să mergem acasă.

— Crezi c-am înnebunit din cauza bătăii, nepoată ? Știu foarte bine pentru ce am venit aici...

Și s-a înfuriat din nou, iar dinții îi clănțăneau.

— Gloria trebuie să fie acasă la ora asta. S-a dus numai să-și vadă sora, ca să-i ceară s-o împrumute cu niște bani pentru doctorii.

— Minți, nerușinato ! Cine ți-a dat voie să te bagi unde nu-ți fierbe oala ? (Un moment a părut să se liniștească.) Gloria nu trebuie să ceară bani de la vrăjitoarea aia. Chiar azi i-am promis, la telefon, că dimineață, la opt, o să avem în casă cele 100 de pesetas care au rămas neachitate de la un tablou. Deci, pentru ce să ceară bani ? Ca și cînd eu n-aș fi știut că surioara asta a ei nu știe să spună nici bună seara... Dar ea nu știe c-o să-i crăp capul. Cu mine poate să se poarte rău, dar ca să fie mai rea decît o cățea față de plodul ei, asta nu. Mai bine să moară odată, blestemata... Ceea ce-i place ei e să bea și să se distreze în casa surioarei. O cunosc bine. Dar are cap de gîscă... Ca și tine. Ca toate femeile. Dar cel puțin să se poarte ca o mamă. Tîrfa dracului !

Toată discuția asta era plină cu înjurături de care mi-amintesc bine. Dar, la ce bun să le repet acum ? Juan continua să vorbească în timp ce mergea sprijinit de umărul meu și îmbrîncindu-mă în același timp. Prin degetele care mă strîngeau simțeam toată energia nervilor lui. Și cu fiecare pas, cu fiecare cuvînt, puterea lui părea să crească.

Știu că ne-am întors încă o dată pe strada unde se bătuse, acum învăluită în liniște. Aici Juan a adulmecat ca un cîine în căutare de urmă. Ca

unul din acei cîini rîioşi, pe care-i găseam uneori pipăind cu boturile lor scîrnăviile... Pe deasupra acelei oboseli se ridica lumina lunii. N-aveai decît să ridici ochii ca s-o priveşti. Jos, pe străduţe, uitai de ea...

Juan a început să bată la o uşă. I-au răspuns doar ecourile. A continuat să bată însă o bucată bună de timp cu pumnii, pînă i-au deschis. M-a îndepărtat printr-o îmbrîncitură şi a intrat, lăsîndu-mă în stradă. Am auzit ceva ca un ţipăt înăbuşit. Şi din nou linişte. Iar uşa s-a închis în nasul meu.

Eram atît de obosită încît m-am aşezat jos, cu capul între mîini, fără să mă mai pot gîndi la ceva. Puţin mai tîrziu simţeam că trebuie să rîd. Mi-am înfundat gura cu mîinile, care-mi tremurau, căci rîsul era mai puternic decît mine. Pentru ce fugisem, oare, atît de mult ?:.. Şi ce are să se întîmple dacă n-or să iasă de aici toată noaptea ? Cred că după asta am început să plîng. S-a scurs mult timp, poate chiar o oră. Din pămîntul ud se ridica umezeala. Luna ilumina acoperişul unei case, învăluind-o într-o baie de argint. Pe celelalte le lăsa în întuneric. A început să-mi fie frig, cu toate că era o noapte de primăvară. Frig şi spaimă nedefinită. Tremuram. S-a deschis uşa în spatele meu şi un cap de femeie a apărut strigîndu-mă :

— *Pobreta !... Entra, entra.* [1]

M-am trezit în barul unui local de băuturi şi aperitive, luminat numai de un bec slab. Lîngă

[1] În catalană, în original : — Sărăcuţa !... Intră, intră !

tejghea, Juan învîrtind între degete un pahar plin. Dintr-o altă încăpere venea un zgomot puternic și un șuvoi de lumină se strecura printre perdele. Fără îndoială se jucau cărți. „Unde o fi Gloria?", m-am gîndit eu. Femeia care îmi deschisese era foarte grasă și avea părul cănit. A muiat vîrful unui creion în gură și a însemnat ceva într-un registru.

— Așa că e timpul să te preocupi de treburile tale, Juan! E timpul să știi că Gloria te ține pe tine... Povestea asta, cu sosirea ta ca s-o ucizi, e foarte frumoasă... Numai că, pomana pe care o fac cu sora mea merită mai mult decît tablourile tale, pe care nu le cumpără nimeni, decît peticarii... Și-ți mai dai și aere de mare domn din strada Aribau...

S-a întors spre mine :

— *Vols una mica d'aiguardent, nena?* [1]

— Nu, mulțumesc !

— *Que delicadeta est, noia!* [2]

Și începu să rîdă.

Juan asculta toată povestea asta prostit. Eu, nici măcar nu puteam să-mi imaginez cam ce s-a înîmplat cît timp am stat în stradă. Juan nu mai purta șalul la gît. Mi-am dat seama că avea cămașa sfîșiată. Femeia a continuat :

— Poți să-i mulțumești lui Dumnezeu, Joanet, că nevastă-ta te iubește. Cu corpul ei putea să-ți pună coarne frumoase pînă acum, fără să suporte atîtea amenințări ca să poată veni aici, să joace

[1] În catalană, în original : — Dorești un păhărel de țuică, fetițo ?
[2] *Ibid.* : — Ce drăguță este, nepoata !

cărți. Și asta numai ca *domnul* să creadă că este un pictor celebru...

A început să rîdă, clătinînd din cap. Juan i-a spus :

— Dacă nu taci, te strîng de gît, scroafo !

Ea s-a ridicat, amenințătoare... Dar în acel moment și-a schimbat expresia pentru a surîde Gloriei, care apăruse printr-o ușă laterală. Și Juan a simțit-o sosind, dar s-a făcut că n-o vede, privind în pahar. Gloria părea obosită. I-a spus :

— Să mergem, omule !

L-a luat de braț. Neîndoielnic, vorbise cu el și mai înainte. Dumnezeu știe ce se petrecuse între ei. Am ieșit în stradă. Cînd ușa s-a închis înapoia noastră, Juan a apucat-o pe după umeri, sprijinindu-se de ea. Au mers o bună bucată de drum tăcuți.

— A murit copilul ? a întrebat Gloria.

Juan a dat din cap că nu și a început să plîngă. Gloria era înspăimîntată. El a îmbrățișat-o, a strîns-o la piept și a continuat să plîngă, scuturat de sughițuri, pînă cînd a făcut-o să plîngă și pe ea.

XVI

Román a intrat în casă impetuos, ca și cînd ar fi reîntinerit.

— Mi-au adus costumul cel nou ? a întrebat-o el pe Antonia.

— Da, domnișorule. Ți l-am dus sus.

Trăsnet s-a ridicat în două labe, salutîndu-l pe Román.

— Trăsnet ăsta, a spus unchiul meu, încreţindu-şi fruntea, a început să fie cam leneş... Prietene, dacă o să continui aşa, o să te spintec ca pe-un porc...

Zîmbetul i s-a plimbat liniştit pe faţa femeii. Ochii ei au început să strălucească.

— Nu spune prostii, domnişorule. Bietul Trăsnet, e din zi în zi mai frumos. Nu-i aşa, Trăsnet ? Ce, nu-i adevărat, băieţaşule ?

Antonia s-a aşezat pe vine şi cîinele i-a pus labele pe umeri, lingîndu-i faţa întunecată. Román privea scena cu interes, arcuindu-şi buzele într-o expresie nedefinită.

— Oricum, dacă o să se poarte aşa, o să-l ucid... Nu-mi place nici atîta fericire şi nici atîta trîndăvie.

S-a răsucit pe loc şi a plecat. Trecînd pe lîngă mine, mi-a mîngîiat obrajii. Ochii lui negri străluceau. Pielea obrazului era bronzată şi aspră, brăzdată de dungi adînci, făcute parcă de cuţit. În părul negru şi cîrlionţat, cîte un fir nins. Pentru prima dată m-am gîndit la vîrsta lui Román. Chiar în ziua aceea, cînd el părea mai tînăr.

— Ai nevoie de bani, mititico ? Vreau să-ţi fac un cadou. Am încheiat o afacere bună.

Nu ştiu ce m-a făcut să refuz.

— N-am nevoie de nimic. Mulţumesc, Román...

A rămas zîmbind ; confuz.

— Bine, o să-ţi dau ţigări. Am nişte ţigări minunate...

Părea că vrea să mai spună ceva. S-a oprit pe loc.

— Da, știu, „ăștia", și a arătat ironic spre camera lui Juan, au o săptămînă de miere. Nu pot să lipsesc atîta timp de acasă.

N-am zis nimic. L-am lăsat să plece.

— Ai auzit? mi-a spus Gloria. Román și-a cumpărat un costum nou... Și cămăși de mătase... ce zici de asta?

— Îmi pare bine, am înălțat eu din umeri.

— Román nu s-a preocupat niciodată de îmbrăcăminte. Spune-mi adevărul, Andrea. Nu ți se pare că e îndrăgostit? Román se îndrăgostește foarte ușor, fetițo.

Gloria devenea din ce în mai urîtă. În luna aceea de mai, fața i se consumase și ochii i se adînciseră, înconjurați de cearcăne.

— Și ție îți plăcea Román la început, nu? Acuma nu-ți mai place. Acum, în schimb, îi place lui de prietena ta. De Ena.

Ideea că eu l-am plăcut, și că aș fi putut să-i plac unchiului meu ca femeie, părea atît de absurdă, încît am rămas uluită. „Cum puteau să fi fost purtările și cuvintele noastre judecate de capetele astea?" m-am gîndit înspăimîntată, privind fruntea albă a Gloriei.

Am ieșit în stradă, meditînd încă la lucrurile astea. Mergeam repede, neatentă, dar mi-am dat seama că un bătrîn cu nasul roșu traversa strada ca să vină spre mine. Copleșită de aceeași proastă dispoziție, am traversat la rîndul meu strada, pe trotuarul celălalt. Dar nu am putut să evit întîlnirea la mijlocul străzii. El a trecut, nestin-

gherit, scoţîndu-şi basca ponosită şi salutîndu-mă :

— Bună ziua, domnişoară.

Cerşetorul acela avea ochii strălucitori de nelinişte. L-am salutat cu o înclinare de cap şi am fugit.

Îl cunoşteam bine. Era un bătrîn „sărman", care nu cerea niciodată nimic. Rezemat la colţul unei străzi, îmbrăcat cu o anumită decenţă, stătea ore întregi în picioare, la pîndă, legănîndu-şi bastonul. Nu-l interesa dacă era frig sau cald : stătea acolo fără să se jeluie, fără să strige, aşa cum fac ceilalţi cerşetori, întotdeauna expuşi în aşa fel ca să-i ia cineva şi să-i ducă la azil. Saluta numai cu o curtoazie respectuoasă pe trecători şi aceştia se înduioşau şi-i puneau cîte un bănuţ în palmă. Nu i se putea reproşa nimic. Eu însă aveam faţă de el o antipatie aparte, care, cu timpul, începuse să crească. Era protejatul meu şi tocmai de asta, poate, îl uram atît de mult. Nu mi se întîmpla să mă gîndesc atunci la asta, dar mă simţeam obligată să-i dau de pomană şi mă ruşinam atunci cînd nu aveam bani pentru el. Îl moştenisem de la mătuşa Angustias. Mi-amintesc că ori de cîte ori ieşeam cu ea pe stradă, mătuşa îi punea cinci centime în mîna aceea înroşită, care se ridica în semn de salut. În afară de asta, se oprea să-i vorbească, autoritar, obligîndu-l să-i povestească minciuni sau adevăruri despre viaţa lui. El răspundea la toate, cu supunere şi plăcere... Uneori ochii îi scăpau în direcţia din care se apropia cîte un „client" şi el ardea de nerăbdare să-l

salute, dar acesta, văzînd-o pe mătușa mea, se îndepărta. Și Angustias continua să-l întrebe:

— Răspunde, nu fi distrat! E adevărat că nepoțelul dumitale n-a putut să intre la orfelinat și că fata a murit pînă la urmă?... Și...

În sfîrșit, termina:

— M-ar interesa să-mi spui cît adevăr e în toate astea. O să te coste foarte scump, dacă mă minți.

Din acele vremuri am rămas uniți, el și eu, printr-o legătură forțată; căci, sînt sigură, el a bănuit antipatia mea pentru Angustias. Îi plutea pe buze un surîs de aprobare parcă, și în același timp ochii îi străluceau, pentru mine, scăldați în inteligență. Îl priveam desperată.

„De ce n-o trimiți la plimbare?" îl întrebam eu, fără să-i vorbesc.

Ochii lui continuau să scapere.

— Da, domnișoară, Dumnezeu să vă ajute, domnișoară. Vai de noi, sărmanii, prin cîte trebuie să trecem! Dumnezeu și Sfînta Fecioară din Montserrat, domnișoară, și Sfînta Fecioară del Pilar să vă aibă în pază!

La sfîrșit își primea cele cinci centime cu toată umilința și șiretenia-i lingușitoare. Angustias respira cu mîndrie satisfăcută.

— Trebuie să fii caritabilă, fetițo...

Cam de pe atunci începuse să-mi fie antipatic bătrînul. Prima zi cînd am devenit stăpînă pe banii mei, i-am dat cinci pesetas, să se simtă și el eliberat de zgîrcenia mătușii Angustias și, în același timp, la fel de fericit ca mine; în ziua aceea doream să mă împart, să mă contopesc

cu tot ceea ce crease natura. Dar cînd bătrînul cerşetor a prins să-şi deşerte asupră-mi toată gama de laude, m-am simţit torturată de plictiseală în aşa mod, încît, înainte de a începe să fug, i-am spus :

— Taci, omule !

A doua zi n-am mai vrut să-i dau bani, şi nici în cea următoare. Dar salutul şi ochii lui strălucitori mă urmăreau în acel colţişor din strada Aribau, ajungînd să mă obsedeze chiar. Am născocit tot felul de şiretlicuri ca să scap de el, să nu mă vadă cînd trec. De cîteva dăţi am dat un ocol bun, urcînd pînă în strada Muntaner ! Şi tot cam de pe atunci m-am obişnuit să mănînc fructe uscate pe stradă. În cîte-o noapte, flămîndă, cumpăram un cornet de migdale de la colţul străzii. Mi-ar fi fost imposibil să am răbdare, să le păstrez pînă acasă... În astfel de cazuri, doi sau trei copii desculţi se ţineau după mine.

— Numai o migdală ! Ni-i foame !

— Nu fi suflet rău !

(Ah, blestemaţilor ! mă gîndeam eu. Voi aţi mîncat totuşi o supă caldă la vreun azil. Voi n-aveţi burta goală.) Îi priveam furioasă. Încercam să scap de ei. Într-o zi, unul m-a scuipat... Dar cînd treceam prin faţa bătrînului şi aveam nenorocul să dau ochii cu el, îi dădeam tot cornetul, uneori aproape fără să-l fi atins. Nu ştiu de ce. Nu-mi inspira pic de milă, dar ochii lui liniştiţi făceau să-mi zbîrnîie nervii. Îi puneam pachetelul în mîini şi după aceea rămîneam tăcută, tremurînd de mînie, înfometată. Nu puteam

să-l sufăr. Cum primeam bursa, mă gîndeam la el şi bătrînul avea, în felul acesta, un salariu de cinci pesetas lunar, ceea ce pentru mine reprezenta o zi fără masă. Era atît de bun psiholog, hoţomanul, încît mai să nu-mi mulţumească. La salut, însă, nu putea renunţa. Dacă nu mi-ar mai fi dat bună ziua, aş fi uitat de el. Asta era arma lui.

Ziua aceea a fost una din primele zile de vacanţă. Se terminaseră examenele şi m-am trezit cu un an de facultate încheiat. Pons m-a întrebat :

— Ce ai de gînd să faci în vara asta ?

— Nimic. Nu ştiu...

— Dar cînd o să termini facultatea ?

— Nici asta nu ştiu. Cred c-o să predau la şcoală.

(Pons avea obiceiul să mă tulbure cu întrebările lui. În timp ce îi spuneam că o să predau la şcoală, înţelegeam foarte bine că n-o să pot fi niciodată o profesoară bună.)

— Nu ţi-ar place mai bine să te măriţi ?

Nu i-am răspuns.

În după-amiaza aceea ieşisem în stradă atrasă de orele de căldură şi hoinăream fără nici o ţintă precisă. Mă gîndeam să mă duc pînă la atelierul lui Guíxols.

Abia mă întîlnisem cu bătrînul cerşetor şi am dat ochii cu Jaime, la fel de neatent ca şi mine. Stătea în maşina lui, oprită acolo, lîngă un trotuar al străzii Aribau. Figura lui Jaime mi-a trezit multe amintiri şi, printre acestea, dorinţa de a mă duce s-o văd pe Ena. Jaime fuma, sprijinit

pe volan. Mi-am dat seama că pînă atunci nu-l văzusem fumînd. A ridicat ochii din întîmplare şi m-a văzut. Avea nişte mişcări uşoare ; a sărit din maşină şi m-a luat de mînă.

— Vii tocmai la timp, Andrea ; voiam foarte mult să te văd... Ena e la tine ?

— Nu.

— Dar trebuie să vină ?

— Nu ştiu, Jaime.

Părea dezorientat.

— Vrei să facem o plimbare împreună ?

— Da, cu plăcere.

Am luat loc în maşină alături de el, i-am privit faţa şi mi s-a părut scăldată în gînduri complet străine de mine. Am ieşit din Barcelona pe Vallvidrera ; imediat am fost înconjuraţi de pini cu mireasmă caldă.

— Ai aflat că Ena şi cu mine nu ne mai vedem ? m-a întrebat Jaime.

— Nu. Nici eu n-o văd prea des, în ultima vreme.

— Totuşi vine la tine în casă.

Am roşit puţin.

— Nu vine ca să mă vadă pe mine.

— Da, am aflat ; adică presupun... dar credeam c-o vezi ; că vorbeşti cu ea.

— Nu.

— Dacă o vezi, ai vrea să-i spui ceva din partea mea ?

— Da.

— Aş vrea să ştie că eu am încredere în ea.

— Bine, am să-i spun.

Jaime a oprit automobilul şi ne-am plimbat pe marginea şoselei, printre trunchiurile roşii şi aurii. În ziua aceea aveam un fel aparte de a mă uita la oameni. M-am întrebat, aşa cum făcusem mai înainte cu Román, cam ce vîrstă putea să aibă Jaime. Stam în picioare, alături de el, scrutînd frumuseţea priveliştii. Pe frunte i se formau încreţituri verticale. S-a întors spre mine şi mi-a spus :

— Azi am împlinit 29 de ani... Dar ce ai ?

Uimirea mea venea de acolo că el răspunsese întrebării mele interioare. Mă privea şi rîdea, fără să ştie ce sens să dea expresiei mele. I-am spus eu.

Am stat cîteva clipe pe loc, fără să vorbim, şi după aceea, de comun acord, ne-am întors în maşină. Cînd a pornit motorul, m-a întrebat :

— O iubeşti mult pe Ena ?

— Foarte mult. Nu iubesc pe nimeni pe lume mai mult ca pe ea.

M-a privit cu aerul unui om grăbit.

— Bine... Ar trebui să-ţi vorbesc ca cerşetorii... Dumnezeu să te aibă-n pază !... Dar nu asta e ceea ce vreau să-ţi spun. Aş vrea să te rog să n-o laşi singură în timpul acesta, s-o însoţeşti... Se petrece ceva ciudat cu ea. Sînt sigur. Cred că e nefericită.

— Dar, de ce crezi asta ?

— Dac-aş şti, Andrea, nu ne-am fi certat şi nici n-ar fi trebuit să te rog pe tine s-o însoţeşti, ci aş fi făcut-o chiar eu. Cred că m-am purtat rău cu ea, că nu am înţeles-o... că nu am vrut s-o

înțeleg. Acum m-am gîndit bine, și o urmăresc pe stradă, fac tot felul de prostii numai ca s-o văd, și ea nici nu vrea să mă asculte. Fuge de mine de îndată ce mă vede. Chiar azi-noapte i-am scris o scrisoare... n-am recitit-o, pentru că știu că aș rupe-o, și n-am dus-o la poștă pentru că mi se pare că îmbătrînesc, că încep să îmbătrînesc scriind scrisori de cîte douăsprezece pagini. Și totuși i-aș fi trimis-o, în cele din urmă, dacă nu ai fi apărut tu. Aș prefera să-i spui tu toate astea. Vrei ? Spune-i că am încredere în ea și că n-o s-o întreb niciodată nimic. Dar că vreau s-o văd.

— Da, am să-i spun.

După aceea n-am mai vorbit nimic. Cuvintele lui Jaime mi se păruseră confuze, dar, în același timp, ambiguitatea lor mă înduioșa.

— Unde vrei să te duc ? m-a întrebat el, cînd am ajuns iarăși în oraș.

— Pe strada Moncada, dacă îmi faci plăcerea asta.

M-a condus pînă acolo, liniștit. În poarta vechiului palat, unde își avea Guíxols atelierul, ne-am despărțit. Chiar în clipa aceea sosea Iturdiaga. Am observat că Jaime și el s-au salutat cu destulă răceală.

— Știți că domnișoara a venit cu mașina ? a spus Iturdiaga, cînd am intrat în atelier.

— Trebuie să-i atragem atenția în privința lui Jaime, a adăugat el.

— Ah ! Da ? Și pentru ce ?

Pons m-a privit puțin îndurerat.

Iturdiaga şi-a dat cu părerea că Jaime e o calamitate. Tatăl său fusese un arhitect celebru şi făcea parte dintr-o familie bogată.

— Un copil răsfăţat, în sfîrşit, a spus Iturdiaga, o fiinţă fără iniţiativă, care s-a învăţat să nu facă nimic în viaţă.

Jaime era singurul copil şi începuse să studieze aceeaşi meserie ca tatăl său. Războiul i-a întrerupt studiile, iar după aceea s-a trezit singur, orfan, cu o avere destul de mare. Îi mai trebuiau doi ani pentru a-şi termina facultatea ca să devină arhitect, dar n-a făcut nimic ca să-şi termine şi anii aceştia. S-a apucat de distracţii şi s-a deprins să nu facă nimic în tot timpul zilei. După părerea lui Iturdiaga, era o fiinţă detestabilă. Mi-amintesc că, în timp ce spunea asta, Iturdiaga stătea cu picioarele încrucişate, cu o faţă de înger al justiţiei, aproape foc de supărare.

— Şi cînd ai de gînd să te apuci să înveţi pentru examenul de stat, Iturdiaga ? i-am spus eu într-o pauză, surîzînd.

M-a privit cu un aer de superioritate. Şi-a deschis braţele... Apoi şi-a continuat diatriba împotriva lui Jaime.

Pons m-a cercetat mult timp, şi a început să mă plictisească.

— Azi-noapte, ca să vă daţi mai bine seama cu cine avem de-a face, l-am văzut pe Jaime într-un cabaret de pe Paralelo, a spus Iturdiaga, singur într-un colţ, mai beat decît o maimuţă.

— Şi tu ce făceai acolo ?

— Mă inspiram. Căutam eroi pentru romanele mele... În afară de asta, am un chelner care-mi face rost de absint adevărat.

— Aiurea !... Apă chioară, colorată în verde, a spus Guíxols.

— Nu, domnule !... Mai bine m-ai asculta. Am vrut să vă povestesc noua mea aventură de cînd am sosit, dar m-am luat cu vorba. Chiar azi-noapte mi-am găsit sufletul geamăn, femeia ideală. Ne-am îndrăgostit unul de altul fără să ne spunem nici un cuvînt. E străină. Trebuie să fie rusoaică sau norvegiană. Are un obraz cu pometi slavi, iar ochii îi sînt mai visători şi mai misterioşi decît tot ce-am cunoscut pînă acum. Intrase-n acelaşi cabaret unde se afla Jaime, dar părea că nu se simte la locul ei. Era foarte elegantă şi o însoţea un tip ciudat, care-o mînca din ochi. Ea însă nu-i dădea cine ştie ce atenţie... Era plictisită şi nervoasă... În clipa aceea m-a privit pe mine. A fost doar o clipă, prieteni, numai o clipă. Dar, ce privire ! Îmi spunea totul : visurile ei, speranţele... Căci, trebuie să vă avertizez că nu-i vorba de o aventură, ci de o fată la fel ca Andrea de tînără, la fel de delicată şi de pură...

— Te cunoaştem, Iturdiaga. Are deja patruzeci de ani, părul vopsit şi s-a născut în Barceloneta...

— Guíxols ! a ţipat Iturdiaga.

— Iartă-mă, tinere, dar ştim ce alegi...

— Numai că aventura mea nu se termină aici. În clipa aceea, tipul care-o însoţea a revenit la masă pentru că se dusese să plătească şi s-au ridicat. Nu ştiam ce să fac. Cînd au ajuns la ieşire,

fata s-a întors şi a privit înapoi, ca şi cînd m-ar fi căutat... Prieteni ! Am sărit de pe scaun, am lăsat cafeaua fără s-o plătesc...

— Va să zică era cafea, nu absint.

— Am lăsat cafeaua fără s-o plătesc şi-am alergat după ei. Blonda mea şi însoţitorul ei urcau într-un taxi... Nu ştiu ce-am simţit. Nu există cuvinte ca să exprimi o astfel de stare... Căci ea, cînd m-a privit pentru ultima oară, m-a privit cu o adevărată tristeţe. Parcă mi-ar fi cerut iertare. Azi am căutat-o ca un nebun, toată ziua. Trebuie s-o regăsesc, prieteni. Aşa ceva nu se întîmplă decît o dată-n viaţă.

— Ţie, fiindcă eşti o fiinţă privilegiată, ţi se întîmplă în fiecare săptămînă, Iturdiaga...

Iturdiaga s-a ridicat şi a început să măsoare atelierul cu paşi apăsaţi, aruncînd rotocoale de fum din pipă. La puţin după aceea a sosit Pujol cu o ţigancă murdară pe care voia s-o propună model lui Guíxols. Era o fetiţă cu gura foarte mare, plină de dinţi albi. Pujol se mîndrea cu ea şi o ţinea de braţ. Vroia să ne facă să credem că-i amanta lui. Îmi dădeam seama că prezenţa mea îl stînjenea în discuţie tocmai în ziua cînd ar fi vrut să strălucească între prietenii săi, şi de aceea îmi purta pică. Pons adusese vin şi prăjituri şi părea, dimpotrivă, încîntat de mine. Vroia să celebreze succesul final din acel an. Am petrecut de minune. Am pus-o pe ţigăncuşă să danseze şi aceasta s-a dovedit destul de graţioasă.

Am părăsit atelierul destul de tîrziu. Vroiam să merg pe jos pînă acasă, iar Iturdiaga şi Pons

m-au însoţit. Era o noapte splendidă, cu răsuflarea caldă, cu un cer roşiatic, ca sîngele ţîşnit dintr-o arteră deschisă, calm, peste străzi.

Cînd urcam pe strada Layetana, n-am avut altceva de făcut decît să privesc spre casa Enei, amintindu-mi de prietena mea şi de ciudatele cuvinte pe care Jaime mă rugase să i le spun. Mă gîndeam tocmai la acest lucru cînd am văzut-o chiar pe ea apărînd în faţa ochilor mei. Mergea la braţ cu tatăl ei. Erau atît de frumoşi şi de eleganţi, încît făceau o pereche minunată. Mă zărise şi ea şi-mi surîse. Neîndoielnic, se întorceau acasă.

— Staţi un moment, le-am spus băieţilor, întrerupîndu-l pe Iturdiaga dintr-o lungă peroraţie.

Am traversat strada şi m-am dus la prietena mea. Am ajuns-o tocmai în clipa cînd intrau pe poartă.

— Pot să-ţi spun cîteva cuvinte ?

— Bineînţeles. Nici nu ai idee cît de mult mă bucur că te văd. Nu vrei să urcăm ?

Asta ar fi însemnat să rămîn la cină.

— Nu pot, căci mă aşteaptă prietenii mei...

Tatăl Enei a zîmbit :

— Eu mă duc în casă, fetelor. Să nu întîrzii, Ena.

Ne-a salutat cu mîna ridicată. De loc, tatăl Enei era din Canare şi, cu toate că-şi petrecuse cea mai mare parte din viaţă departe de insulă, păstra încă obiceiul de a vorbi într-un fel aparte, mîngîietor, aşa cum se vorbea pe pămîntul lui natal.

— L-am întîlnit pe Jaime, i-am spus eu, de îndată ce tatăl ei dispăruse. M-am plimbat azi cu el şi mi-a dat un mesaj pentru tine.

Ena m-a privit cu faţa împietrită.

— Mi-a spus că are încredere în tine, că n-o să te întrebe niciodată nimic şi că vrea să te vadă.

— Mulţumesc, Andrea. E bine aşa. Îţi mulţumesc.

Mi-a strîns mîna şi s-a îndepărtat, lăsîndu-mă pironită pe loc, nu fără o oarecare decepţie. Nu-mi îngăduise nici măcar să-i văd ochii.

M-am întors spre prietenii mei şi l-am văzut pe Iturdiaga apropiindu-se, după ce traversase strada printr-un val de maşini...

A privit prostit spre intrarea unde stăteam şi de unde ascensorul plecase deja cu Ena înăuntru.

— Ea este ! Prinţesa slavă !... Sînt un imbecil. Mi-am dat seama chiar în clipa în care se despărţea de tine. Pentru Dumnezeu ! Cum se face de-o cunoşti ? Spune-mi ! Unde s-a născut ? E rusoaică, suedeză sau, poate, poloneză ?

— Catalană.

Iturdiaga a amuţit.

— Şi-atunci, cum de-i posibil să fi fost azi-noapte într-un cabaret ? Şi de unde-o cunoşti tu ?

— Mi-e colegă de facultate... i-am explicat eu, destul de vag, în timp ce Iturdiaga mă lua de braţ să traversăm strada.

— Şi persoanele care-o însoţesc ?

— Cel de acum era tatăl ei. Pe cel de ieri, îţi dai seama că n-am de unde să ştiu cine era.

(Şi în timp ce-i spuneam vorbele astea, în minte îmi revenea obsesiv chipul lui Román...)

Tot drumul după aceea am fost absentă de la orice discuție, gîndindu-mă că oricît de multă lume ar cunoaște cineva, întotdeauna se simte în același cerc. Că lumea-i destul de mică.

XVII

Luna lui iunie înainta, iar căldurile începuseră să urce. Din colțurile pline de praf și de sub tapetul slinos al locuinței de pe Aribau a apărut, deodată, o turmă înfometată de ploșnițe. Am început o luptă pe viață și pe moarte cu ele, epuizîndu-mi în fiecare dimineață puterile. Mă înspăimînta faptul că toți ceilalți din casă nu dădeau nici un fel de atenție acestui lucru. Se simțeau bine. Prima dată cînd m-am apucat să fac curățenie în camera mea cu dezinfectant și apă fierbinte, bunica a apărut în pragul ușii clătinînd din cap.

— Fetița mea! Tu nu trebuie să faci munca asta.

— Las-o-n pace, mamă. Nepoata o face pentru că e mai murdară decît ceilalți... a intervenit Juan...

Pentru a face munca aceasta, care-mi repugna, îmi puneam costumul de baie. Era același costum albastru cu care intrasem, o vară înainte, în apele transparente ale rîului din satul copilăriei. Rîul acela, adînc pe lîngă grădina verișoarei mele, trecea șerpuind printre malurile cotite pline cu ochiuri de apă și noroi... Primăvara, apele lui

curgeau tulburi, încărcate cu semințe de arbori și prinzînd în oglinzile-i mate ramuri de copaci înfloriți. Vara se acoperea cu umbra frunzișurilor care tremurau între brațele mele cînd înotam. Dacă mă lăsam dusă de curent, umbrele se încărcau cu reflexe pe ochii mei larg deschiși. Iar în amurg, undele căpătau o culoare roșie, de purpură.

Cu același costum decolorat, care acum mi se murdărea de leșie, lenevisem pe plajă, lîngă Ena și Jaime, în primăvara aceea și înotam în apele reci și albastre ale mării, sub lumina crudă de aprilie.

În timp ce spălam patul cu apă fierbinte și simțeam cum mi se încrețise pielea pe degete și pică din cauza cîrpei îmbibate cu leșie, amintirea Enei revenea învăluită în atîta tristețe și întunecime, încît reușea să mă apese mai mult decît tot ceea ce mă înconjura. Uneori îmi venea să plîng, ca și cînd și-ar fi bătut joc de mine și nu de Jaime. Ca și cînd eu aș fi fost cea trădată. Mi-era imposibil să cred în frumusețea și adevărul sentimentelor omenești — așa cum le concepusem eu la cei optsprezece ani ai mei — și mă gîndeam că tot ceea ce reflectau ochii Enei — strălucitori ca o flacără albă și totodată încărcați cu mîngîiere, atunci cînd vorbea cu Jaime — dispăruse într-o clipă, fără să lase urmă.

În primăvara aceea Ena și Jaime mi se păruseră niște ființe deosebite de toate ființele omenești, sfințiți parcă de o taină, care, pentru mine, rămînea îndepărtată și minunată. Dragostea lor îmi relevase sensul existenței numai prin faptul

de a exista. Şi-acum, mă consideram în mod amarnic şi nedrept înşelată. Ea fugea încontinuu de mine şi, niciodată, dacă o chemam la telefon, nu era acasă pentru mine, iar eu nu cutezam să mă duc la ea.

Din ziua în care i-am transmis cuvintele lui Jaime, nu mai ştiam nimic despre ea. Într-o după-amiază, apărată de liniştea ce mă-nconjura, mi-a venit în gînd să-l chem pe Jaime la telefon şi mi s-a spus că plecase din Barcelona. Asta m-a făcut să înţeleg că încercarea lui de a se apropia iarăşi de Ena nu dăduse nici un rezultat.

Aş fi vrut să pot intra în gîndurile ei, să-i cercetez sufletul în amănunt şi să înţeleg în sfîrşit felul ei atît de ciudat de a fi, cauza încăpăţînării ei. Căci, în acelaşi timp cu desperarea ce mi-o provoca, mă convingeam că o iubesc foarte mult. Pentru că nu puteam avea o altă atitudine faţă de ea, decît aceea de a încerca s-o înţeleg atît cît o puteam face.

Cînd dădeam cu ochii de Román, inima îmi bătea puternic şi ardeam de nerăbdare să-i pun întrebări. Aş fi vrut să-l pot urmări pe omul acesta, să-l spionez, să aflu despre întîlnirile lui cu Ena. De cîteva ori am urcat treptele scării pînă la el, mînată de această dorinţă de neînfrînt, bănuind că Ena s-ar putea afla în camera lui! Imaginea Gloriei prinsă în fasciculul de lumină pe aceeaşi scară mă făcea însă să mă ruşinez şi să renunţ la intenţiile şi hotărîrile mele.

Román se purta atent cu mine şi, în acelaşi timp ironic. Căuta să-mi facă mici daruri şi să

mă bată, părinteşte, cu palma peste obraz, după obiceiul lui, dar niciodată nu mă invita să urc la el, ca mai înainte.

O dată m-a găsit în plină muncă de curăţenie a camerei şi a părut foarte mulţumit. L-am privit cu răutate, aşa cum obişnuiam să fac pe timpul acela şi — ca întotdeauna — a părut să nu-şi dea seama. Îi străluceau dinţii.

— Perfect, Andrea ! Te-ai făcut bună de măritat... Mă bucur să ştiu că am o nepoată care, atunci cînd se va mărita, va şti să-l facă fericit pe alesul ei. Bărbatul tău nu va fi nevoit să-şi cîrpească singur ciorapii şi nici să dea de mîncare la copil. Nu-i aşa ?

„La ce bun toate astea ?" m-am gîndit eu, ridicînd din umeri.

Uşa sufrageriei era larg deschisă în spatele lui Román. L-am văzut întorcîndu-se cu faţa într-acolo.

— Ce zici de asta, Juan ? Nu ţi-ar place să ai o nevastă harnică, aşa cum e nepoţica noastră ?

Abia atunci mi-am dat seama că Juan se afla în sufragerie şi îi dădea copilului — care, după boală, începuse să se răsfeţe — să-şi bea cana cu lapte. Auzind cuvintele lui Román, a izbit cu pumnul în masă, făcînd să sară în sus cana de pe ea. Şi s-a ridicat în picioare.

— Sînt mulţumit de nevastă-mea, înţelegi ? Iar nepoata nu merită nici măcar să lingă pămîntul pe unde calcă ea. Ai auzit ? Nu ştiu cum se face că nu iei în seamă nerușinările nepoatei tale şi-o linguşeşti atîta ; dar să ştii că nu există o vulpe mai şireată ca ea... Nu-i bună decît să joace

teatru şi să-i umilească pe toţi ceilalţi, de asta-i bună, şi ca să se întindă cu tine !

Înspăimîntată, mi-am dat seama de ostilitatea lui Juan faţă de mine în zilele acelea. El, care poruncea întotdeauna, dar în mod inutil, să i se facă ordine în cameră, văzîndu-mă pentru prima dată cu săpunul în mînă, a venit să mi-l smulgă cu forţa, să-mi spună că „îi trebuie" şi să dispară cu el în atelier unde, în acel timp, nu mai picta, ci îşi petrecea zilele cu capul între mîini, privind în podea cu ochii larg deschişi. În aceeaşi poziţie l-am văzut imediat după asta, pe cînd îl pîndea, de după uşa abia crăpată, Antonia. Auzindu-mi paşii, femeia s-a îndreptat brusc, a dus degetele la gură, surîzîndu-mi şi obligîndu-mă — sub ameninţarea că, altfel, îmi sucește gîtul cu mîinile ei murdare — să privesc şi eu. Antonia încerca deseori bucuria aceea idioată a copiilor care dau cu pietre în nebunul satului. Mie, însă, imaginea acestui om uriaş, aşezat pe scaun, între dezolarea aceea a mobilelor vechi şi fără rost, şi copleşit, zdrobit de atîta durere, mi-a sfîşiat inima.

Din acest motiv, în perioada aceea, cînd căldura verii părea să-l moleşească definitiv, eu nu răspundeam niciodată la obrăzniciile lui. La provocarea lui Román se ridicase ca ars, lovind în masă. Román rîdea. Iar el continua să ţipe.

— Nepoţica ! Minunat exemplu !... Cu o mulţime de amanţi şi bătînd străzile Barcelonei ca o cătea... O cunosc bine. Da, te cunosc bine, prefăcuto ! a venit să-mi spună din pragul uşii, în timp ce Román pleca.

Eu strîngeam apa împrăștiată pe jos și, fără să vreau, îmi tremurau mîinile... Făceam un efort pentru a înțelege partea comică a acestor întîmplări, încercînd să mi-i închipui pe presupușii mei amanți, dar nu reușeam. Am luat găleata cu apă murdară și am ieșit s-o arunc.

— Nu vezi cum tace, curva? a strigat Juan. Nu vezi că nu poate răspunde?

Nimeni nu-i dădea importanță. Antonia cînta în bucătărie și pisa ceva în piuliță. Atunci Juan, într-unul din acele momente de cumplită furie, a străbătut vestibulul și s-a dus să bată în propria lui ușă. Gloria — care, acum, nu se mai ferea cînd pleca să joace cărți — dormea, obosită. Tîrziu, ușa a cedat sub loviturile lui și am auzit țipetele Gloriei, înspăimîntată, căci Juan se aruncase asupra ei și începuse s-o bată. Copilul, care stătea liniștit în sufragerie, a început să plîngă.

Egoistă, am intrat în baie. Apa, ce șiroia în șuvoaie pe trupul meu, mi se părea abia călîie, neputincioasă să-mi învioreze carnea și să mă curețe.

Cînd începe să se înfășoare în căldura verii, orașul capătă o frumusețe sufocantă, puțin tristă. Privindu-l de la fereastra atelierului unde se întîlneau prietenii mei, o dată cu lăsarea serii, mi se părea într-adevăr trist. O nesfîrșită panoramă de terase și acoperișuri se învăluia în vapori roșiateci, iar turlele vechii mănăstiri parcă pluteau printre valuri. Sus, cerul fără nori își schimba culorile pure. De la un bleu prăfuit, spre un roșu

de sînge, spre auriu, spre ametist. Apoi a venit noaptea.

Pons stătea cu mine în rama ferestrei.

— Mama doreşte să te cunoască. I-am vorbit mereu despre tine. Vrea să te invite să ne petrecem concediul împreună pe Costa Brava.

Din spate se auzeau glasurile prietenilor noştri. Erau toţi în păr. Glasul lui Iturdiaga le acoperea pe celelalte.

Pons îşi muşca unghiile lîngă mine. Nervos şi copilăros, aşa cum era, mă obosea un pic şi-n acelaşi timp mă făcea să-mi fie drag.

În după-amiaza aceea ne sărbătoream ultima întîlnire din sezon, căci Guíxols pleca să-şi petreacă întreaga vară în altă parte. Pe Iturdiaga taică-său voia să-l trimită la Sitges cu tot familionul, dar el refuzase în mod categoric. Şi cum tatăl lui nu-şi îngăduia decît cîteva zile de repaus spre sfîrşitul verii era, în fond, mulţumit că Gaspar avea să-i ţină de urît la masă.

— Sînt gata să-l conving ! Sînt aproape gata! striga Iturdiaga. O dată eliberat de cicăleala mamei şi a surorilor mele, taică-meu pare mai rezonabil... Începe să calculeze cam cît îl costă să-mi editeze cartea... În afară de asta, e fericit că m-am făcut critic de artă...

M-am întors spre el.

— Te-ai făcut critic de artă ?

— Al unui ziar foarte cunoscut.

Mi se părea puţin uimitor.

— Ce fel de studii de artă ai făcut tu ?

— Nici un studiu. Ca să fii critic nu-ţi trebuie decît sensibilitate, şi eu o am. Şi prieteni...

îi am și pe ăștia. La prima expoziție a lui Guíxols mă gîndesc să spun că a atins culmea stilului său. În schimb, o să mă lupt cu consacrații, împotriva cărora nimeni nu îndrăznește să spună ceva... Succesul meu e sigur.

— Nu ți se pare că m-ai avantaja prea puțin dacă ai să spui că am atins culmea artei mele? După o astfel de afirmație nu-mi mai rămîne decît să-mi strîng pensulele și să dorm pe lauri, a spus Guíxols.

Dar Iturdiaga era prea entuziasmat ca să mai dea atenție unor atari judecăți.

— Priviți! Încep să se aprindă ferestrele! a strigat Pujol, cu glasul lui plin de note false...

Era în ajunul Sfîntului Ion. Pons mi-a spus:

— Ai timp să te gîndești cinci zile, Andrea! Pînă la Sfîntul Petru. Atunci e ziua mea și a lui taică-meu. O să dăm o petrecere în casă și tu o să vii la noi. O să dansezi cu mine. O să te prezint mamei și ea o să știe să te convingă mai bine ca mine. Gîndește-te că dacă n-o să vii, pentru mine ziua aceea are să fie pustie... Apoi o să plecăm la mare. Ai să vii, Andrea, de ziua mea, la noi? Și-ai să te lași convinsă de mama ca să mergi cu noi?

— Chiar tu ai spus că am cinci zile ca să-ți răspund.

Simțeam, în timp ce-i spuneam asta lui Pons, o dorință nebună de a mă sustrage oricăror preocupări. De-a mă elibera. De a-i accepta invitația, ca să mă pot afunda în nisipul de pe plaja ce mi-o oferea, să simt trecerea orelor ca pe un joc de copii, fără de lumea aceea apăsătoare care

mă înconjura. Dar eram oprită încă de senzaţia plictisitoare pe care mi-o producea dragostea lui Pons. Mă gîndeam că un răspuns afirmativ m-ar fi legat de el prin alte lucruri, care mă nelinişteau, căci mi se păreau false.

Oricum, ideea de a lua parte la un dans, chiar dacă ar fi fost după-amiaza — pentru mine cuvîntul dans însemna un emoţionant vis, cu haine de seară şi parchet ca oglinda, aşa cum citisem în povestea Cenuşăresei — mă atrăgea, căci eu, care ştiam să mă las furată de muzică şi să mă pierd în ritmurile ei, lucru pe care-l reuşisem, singură, de multe ori, nu dansasem niciodată cu un bărbat.

Pons mi-a strîns mîinile, nervos, şi ne-am despărţit. În spatele nostru Iturdiaga a remarcat :

— Noaptea Sfîntului Ion e noaptea farmecelor şi a minunilor !

Pons s-a înclinat spre mine.

— Eu trebuie să-ţi cer o minune în noaptea asta.

În clipa aceea am dorit, cu sinceritate, ca minunea să se producă. Am dorit cu toată fiinţa mea să mă pot îndrăgosti de el. Pons şi-a dat seama de îndată de noua mea atitudine. Şi nu ştia nimic altceva decît să-mi strîngă mîinile.

Cînd am ajuns acasă, aerul pîlpîia parcă, fierbinte, sub vraja pe care n-o are decît în ziua Sfîntului Ion. Şi mi-a fost imposibil să dorm. Cerul era complet senin şi, totuşi, în vîrful degetelor şi în păr simţeam o anume încărcătură electrică, de parcă ar fi fost timp furtunos. Pieptul mi-era apăsat de mii de visuri şi amintiri.

Am ieşit la fereastra Angustiei, în cămaşă. Am văzut cerul roşind în diferite părţi sub strălucirea flăcărilor. Aceeaşi stradă Aribau a clocotit de ţipete mult timp, apoi s-au aprins două-trei focuri la anumite încrucişări cu alte străzi. Puţin mai tîrziu, băieţii au sărit peste foc, cu ochii injectaţi de dogoare, de scîntei şi de magia limpede a focului, numai ca să audă numele iubitelor lor strigate de cenuşă. Mai apoi gălăgia a început să scadă, iar lumea s-a risipit pe la sindrofii. Strada Aribau a rămas aproape vibrînd, însufleţită încă, dar liniştită. Se auzea pocnetul unor îndepărtate jocuri de artificii iar cerul, pe deasupra caselor, se desfăşura rănit de dungi luminoase. Mi-am amintit de cîntecele de ţară din noaptea Sfîntului Ion, noaptea care-i ajută să se îndrăgostească pe cei ce culeg din cîmpiile înfierbîntate magicul trifoi cu patru foi. Stăteam rezemată în semiîntunericul balconului, luminată de pîlpîitul închipuirilor şi a dorinţelor pasionate. Mi se părea imposibil să mă mişc de acolo.

Am auzit paşii paznicului îndepărtîndu-se spre un loc cu scandal. Mai apoi, mi-a atras atenţia scîrţîitul porţii de la casa noastră şi, privind trotuarul, l-am văzut pe Román ieşind în stradă. A făcut cîţiva paşi şi s-a oprit să-şi aprindă o ţigară. Chiar dacă nu s-ar fi oprit sub lumină, tot l-aş fi cunoscut. Noaptea era destul de clară. Cerul părea semănat cu lumină de aur... M-am distrat privind mişcările umbrei lui, decupată în negru, înspăimîntător de alungită.

Cînd s-au auzit paşi, iar el a ridicat capul, atent şi nervos ca o pisică, am privit amîndoi în

același punct. Gloria traversa strada, apropiindu-se. (Se apropia de el și de mine, acolo, jos, pe trotuar, în obscuritatea străzii.) Se întorcea, neîndoielnic, de la sora ei.

Trecînd pe lîngă Román, l-a privit așa cum obișnuia ea, iar lumina i-a aprins părul și i-a luminat fața. Román a făcut un gest care mi s-a părut extraordinar. A zdrobit țigara și s-a dus spre ea, cu mîna întinsă ca pentru salut. Gloria a rămas pe loc, înmărmurită. El a luat-o de braț și ea l-a îmbrîncit cu putere. Apoi au rămas unul în fața celuilalt, vorbind cîteva clipe, ca un murmur nedeslușit. Eram atît de surprinsă și de interesată în toată povestea asta, încît nu îndrăzneam să mă mișc. De unde mă aflam, mișcările perechii de sub mine păreau un dans al apașilor. În sfîrșit, Gloria a reușit să scape și a intrat în casă. Román și-a aprins încă o țigară ; a azvîrlit-o și pe aceasta și a făcut din nou cîțiva pași să plece, dar s-a reîntors sigur, hotărît s-o urmeze.

Am auzit ușa deschizîndu-se și am văzut-o pe Gloria. Am simțit-o traversînd sufrageria pe vîrful picioarelor, spre balcon. Probabil că vroia să știe dacă Román plecase. Începea să mă emoționeze toată afacerea asta, ca și cînd ar fi fost vorba de ceva al meu. Nu puteam să-mi cred ochilor. Cînd am auzit cheia lui Román răsucindu-se-n broasca ușii, am început să tremur. S-au întîlnit în sufragerie. L-am auzit pe Román șoptindu-i clar :

— Ti-am spus că trebuie să-ți vorbesc. Vino !

— N-am timp pentru tine.

— Nu vorbi prostii. Vino odată !

I-am simțit îndreptîndu-se spre balcon și închizînd geamul în spatele lor. Ceea ce se petrecea acum era atît de neașteptat pentru mine, încît mi se părea că visez. Dacă-i adevărat totuși că există vrăjitoare în noaptea Sfîntului Ion ? Și nu cumva mă făceau să am tot felul de închipuiri ? Apropiindu-mă din nou de balconul Angustiei, nici nu m-am mai gîndit măcar să săvîrșesc un act de spionaj. Erau foarte aproape de mine. Li se auzea respirația. Iar glasul lor venea limpede pînă la urechile mele, pe fundalul uriaș al liniștii în care adormiseră zgomotele îndepărtate ale jocurilor de artificii și muzica petrecerilor.

L-am auzit pe Román :

— Nu te gîndești decît la meschinăriile astea... Ai uitat, cumva, Gloria, de călătoria noastră spre Barcelona în plin război ? Nu-ți mai amintești nici măcar de crinii aceia din grădina castelului... Aveai trupul alb și părul roșcat, ca un foc printre zăpada crinilor. M-am gîndit de multe ori la tine, așa cum erai pe vremea aceea, deși, aparent, te-am chinuit. Dacă vii cu mine sus, în camera mea, am să-ți arăt tabloul pe care ți l-am pictat atunci. Îl păstrez încă...

— Mi-amintesc de toate, băiete. Nu m-am gîndit decît la asta. Doream însă atît de mult să mi le spui tu, încă o dată, ca să te pot scuipa în obraz...

— Ești geloasă. Crezi că nu știu că de multe ori, noaptea, cînd totul doarme, ai venit, cu pași de stafie, pînă la ușa mea ? De multe ori, numai în iarna asta, te-am auzit plîngînd pe scară...

— Nu plîngeam după tine. Te iubesc la fel ca pe-un porc pe care-l duci la abator. Aşa te iubesc... Crezi că n-am să-i spun asta lui Juan? Abia aşteptam. Abia aşteptam să-mi vorbeşti ca să afle şi el ce frate are...

— Vorbeşte-n şoaptă!... Ai atîtea de-ascuns, aşa că vorbeşte încet... Ştii foarte bine că pot să aduc martori care să-i spună lui Juan cum ai intrat peste mine să mi te dai, în camera mea, să te culci cu mine, şi cum te-am scos afară, în pumni... Aş fi putut s-o fac şi pînă acum, dar n-am vrut să mă obosesc. Nu uita că erau mulţi soldaţi în castelul acela şi că unii trăiesc încă, aici, în Barcelona...

— În ziua aceea mi-ai dat să beau şi m-ai sărutat... Cînd am intrat în camera ta, te iubeam. Ţi-ai bătut joc de mine cu o cruzime fără de margini. Îi ascunseseşi înăuntru pe prietenii tăi, care mureau de rîs, şi m-ai insultat. Mi-ai zis că n-ai drept să furi ceea ce-i aparţine fratelui tău. Eram tînără pe-atunci, băiete. Cînd am intrat la tine în noaptea aceea mă consideram dezlegată de Juan şi mă gîndeam să-l las. Încă nu ne binecuvîntase preotul, să nu uiţi.

— Dar să nu uiţi nici tu că purtai în pîntec un copil de-al lui... Să nu faci în noaptea asta pe cuvioasa cu mine. Nu ţi-ar folosi la nimic... Poate că pe-atunci eram orbit, dar acum te doresc. Urcă în camera mea. Să terminăm o dată.

— Nu ştiu ce ai de gînd, băiete, căci tu eşti ca Juda... Nu ştiu ce s-a întîmplat cu tine şi cu Ena, fetiţa aceea blondă pe care-ai prostit-o cum ai vrut; şi-acum îmi vorbeşti mie aşa.

— Pe fata asta las-o în pace !... Nu-i ea cea care mă poate satisface, ci tu ; mulţumeşte-te cu atît, Gloria.

— M-ai făcut să plîng multă vreme, dar cu aşteptam clipa asta... Dacă poţi crede că mă interesezi încă, te înşeli. Dacă bănuieşti că sînt desperată pentru c-o aduci pe fata asta la tine, poţi fi sigur că eşti mai prost ca Juan. Te urăsc, băiete. Te urăsc din noaptea în care ţi-ai bătut joc de mine, cînd eu uitasem absolut totul din pricina ta... Ştii cine te-a pîrît ca să te împuşte ? Ei bine, eu ! Eu ! Da, eu !... Ştii datorită cui ai fost închis ? Mie ! Şi ştii cine te-ar denunţa încă o dată dacă s-ar ivi prilejul ? Tot eu ! Acum eu sînt cea care te poate scuipa-n obraz ; şi te scuip !

— De ce spui toate tîmpeniile astea ? Mă oboseşti. Să n-aştepţi să mă rog de tine... Tu mă iubeşti, Gloria ! Ascultă, hai să terminăm discuţia în camera mea. Haidem odată !

— Să nu m-atingi, canalie ! Acum îl strig pe Juan ! Şi-ţi scot ochii dacă pui mîna pe mine !

Gloria apăsase pe ultimul cuvînt atît de puternic, încît glasul i s-a sfărîmat într-un ţipăt de isterie.

Am auzit paşii bunicii prin sufragerie. Aşa cum stăteau, închişi în balcon, bunica le putea vedea doar siluetele tăiate în lumina stelelor.

Román nu se speriase. Glasul lui avea numai ceva nervos, dar bine strunit, lucru pe care-l remarcasem de la începutul discuţiei :

— Taci, tîmpito !... N-am să mişc nici măcar un deget ca să te forţez. Poţi să vii tu singură.

dacă vrei... dar dacă nu vii în noaptea asta, să nu te mai oboseşti niciodată să mă priveşti în faţă. Îţi dau ultima şansă...

A ieşit din balcon şi s-a întîlnit cu bunica.

— Cine-i ? Cine-i aici ? a întrebat bătrînica. Doamne, iartă-mă, Román ; ai înnebunit, băiete ?

Nu s-a oprit, am auzit doar o lovitură-n uşă. Bunica s-a apropiat de balcon, tîrîndu-şi picioarele. Glasul ei răsuna înfricoşat şi pierdut :

— Fata mea !... Fata mea ! Tu eşti, Gloria ? Da ? Tu eşti ?

Mi-am dat seama că Gloria plîngea. A strigat, însă :

— Du-te şi te culcă, mamă. Şi lasă-mă-n pace !

După un timp s-a dus spre camera ei, suspinînd :

— Juan ! Juan !

Bunica a strigat la ea :

— Taci, nefericito, taci... Juan a ieşit. Mi-a spus că nu poate să doarmă...

S-a făcut linişte. Auzeam paşi pe scară. Sosise Juan.

— Nu v-aţi culcat, încă ? Ce se-ntîmplă aici ?

Pauză îndelungată.

— Nimic, a zis, în cele din urmă, Gloria. Hai să ne culcăm.

Noaptea de Sfîntul Ion devenise destul de ciudată pentru mine. În picioare, în mijlocul camerei, cu urechile aţintite la murmurul casei, am simţit cum mă dor muşchii gîtului. Aveam mîinile reci. Cine poate înţelege miile de fire care

leagă pe oameni între ei şi cine le poate tălmăci vorbele ? Nu o fată ca cea care eram eu pe atunci. M-am afundat în pat, aproape bolnavă. Mi-am amintit de cuvintele biblice : „Au ochi şi nu văd, au urechi şi nu aud"... Ochii mei, rotunzi de-atîta încordare, urechile mele, obosite de-atîta ascultare, nu reuşiseră să deslueşească adevărul din toată povestea asta... Mi se părea imposibil ca Román, cel care o vrăjea pe Ena cu muzica lui... Era imposibil să se fi rugat atîta de Gloria, dintr-o dată, şi fără nici un motiv, tocmai el, cel pe care-l văzusem batjocorind-o în public. Urechile mele n-au putut percepe, din tremurul glasului lui, acest motiv, iar ochii mei, sub acea densă şi scăpărătoare imensitate a nopţii albastre, năvălită-n balcon, nu l-au aflat nici ei... Mi-am acoperit faţa pentru ca această uriaşă şi neînţeleasă frumuseţe a nopţii să nu-mi rănească privirile. Şi-am adormit.

M-am trezit tocmai cînd o visam pe Ena. Fantezia mea o înlănţuise pe nesimţite de cuvintele, meschinăriile şi trădările lui Román. Amărăciunea pe care o încercam mereu, în zilele acelea, gîndindu-mă la ea, m-a copleşit. Am alergat acasă la ea, pe negîndite, fără să ştiu ce-am să-i spun, dorind numai s-o apăr de unchiul meu.

N-am dat de ea. Mi s-a spus că era tocmai ziua bunicului şi că va rămîne pînă seara în marele „turn" pe care bătrînul domn îl avea în Bonanova. Auzind asta, m-a invadat o bucurie ciudată ; mi s-a părut că-i absolut necesar s-o găsesc cît mai repede şi cu orice preţ. Să vorbesc cu ea.

Am traversat Barcelona cu tramvaiul... Tin minte că era o dimineață splendidă. Toate grădinile din Bonanova erau pline cu flori, iar frumusețea lor îmi umplea sufletul, și așa destul de încărcat. Asemenea liliacului prăbușit în horbote, asemeni glicinii tremurînd pe ziduri și iederii, asemeni lor mi se părea că înfloresc și eu ; mă temeam însă pentru viața și visele prietenei mele... Poate că în toată istoria prieteniei noastre nu mai trăisem clipe atît de frumoase și de copilărești ca acestea, petrecute într-o plimbare inutilă printre grădini, în dimineața splendidă de Sfîntul Ion.

Am ajuns, în cele din urmă, la casa pe care-o căutam. O poartă grea, de fier, de după grilajul căreia am zărit un bazin, o fîntînă și doi cîini... Nu știam ce anume urma să-i spun Enei. Nu știam cum să-i spun încă o dată că Román nu va fi niciodată demn să-și amestece viața lui cu a ei, atît de luminoasă și atît de bună, părăsind o ființă ca Jaime, la fel de nobil la suflet ca și ea... Eram sigură că de îndată ce voi deschide gura Ena va începe să rîdă.

S-au scurs cîteva bune minute, pline cu soare. Mă sprijineam de înfloriturile grilajului grădinii. Mirosea puternic a trandafiri, și peste capul meu a trecut un roi de albine, lăsîndu-mi în suflet un ecou adînc de liniște și pace. Nu aveam curajul să spun.

Am auzit ușa de la intrare — o ușă de cristal deschizîndu-se pe o terasă albă — scîrțîind și l-am văzut pe micul Ramón Berenguer însoțit de un

verișor de-al său cu părul negru. Au coborît în grădină. Mi-a fost frică, așa, din senin, ca și cînd cineva mi-ar fi prins mîna tocmai în clipa în care aș fi furat o floare. Am început să fug, să mă îndepărtez cît mai repede de acolo, fără să mă pot opri și fără să înțeleg de ce... Cînd mi-am dat seama că n-are nici un rost fuga aceasta, am început să rîd ; dar nu m-am întors. Și-n locul bucuriei nestăvilite și a dragostei pe care o simțisem puțin mai înainte alergînd spre Ena m-a copleșit tristețea, o tristețe pe măsura bucuriei pierdute. La sfîrșitul acelei zile nu mă mai gîndeam de loc la distanța pe care ea însăși o pusese între noi. Mi s-a părut mai potrivit să las timpul să hotărască în locul meu.

Am auzit cîinele schelălăind, coborînd scara din camera lui Román. Avea una din urechi mușcată. Mi-a fost iarăși frică. De trei zile Román nu ieșise din camera lui. Antonia credea că fumează încontinuu și compune muzică. Pe semne că Trăsnet știa cîte ceva despre dispoziția stăpînului său. Femeia, văzîndu-l mușcat de dinții lui Román, a început să tremure și s-a apucat să-l spele, aproape gemînd.

Am privit calendarul. Trecuseră trei zile de la Sfîntul Ion și mai erau trei pînă la petrecerea de la Pons. Ardeam de nerăbdare să pot pleca. Gîndindu-mă numai la faptul că avea să mă ajute să-mi pot îndeplini această desperată dorință de evadare, mi se părea chiar că încep să-l iubesc.

XVIII

Mă încearcă azi amintirea nopţilor de pe strada Aribau. Nopţile acelea care curgeau asemeni unui rîu negru pe sub punţile zilelor şi în care miresmele zăgăzuite ţîşneau ca o răsuflare de fantome.

Mi-amintesc de primele nopţi de toamnă şi de primele nelinişti din casă, întărîtate parcă de rugina frunzei. De nopţile de iarnă cu melancolia lor umedă : scîrţîitul unui scaun, întrerupîndu-mi somnul şi fiorul, alunecînd ca un fulger de-a lungul nervilor, cînd întîlneam doi ochi mici şi scăpărători — ochii pisicii — înfipţi în privirile mele. În ceasurile acelea reci, ca de gheaţă, au fost momente cînd viaţa şi-a sfîşiat în faţa mea toată pudoarea, apărîndu-mi nudă, ţipîndu-mi în urechi tristele ei intimităţi, care, pentru mine, erau numai înspăimîntătoare. Intimităţi pe care dimineaţa se însărcina să le şteargă ca şi cînd n-ar fi existat niciodată... Mai apoi au venit nopţile de vară. Dulcile şi clarele nopţi mediteraniene, plutind peste Barcelona, cu culoarea lunii lor de portocal şi cu mireasma lor umedă de nereide care-şi pieptănau şuvoaiele de apă ce cădeau pe umerii de marmură albă, pe cozile lungi cu solzi de aur. În una din acele nopţi călduroase, foamea, tristeţea şi forţa tinereţii mele m-au dus la o liniştire a sentimentelor, la o necesitate fizică de mîngîiere, însetată şi stăruitoare, asemeni pămîntului înfierbîntat presimţind furtuna.

În primul ceas de odihnă, cînd mă lăsam pe pat, obosită, începeau durerile de cap. Eram ne-

voită să mă culc fără pernă, cu capul mai jos, ca să se liniştească, treptat, sub miile de zgomote din casă şi din stradă.

Astfel, somnul venea ca nişte valuri din ce în ce mai domoale, coborînd, adînc, pînă la totala uitare a corpului şi sufletului meu. Căldura trecea peste mine cu răsuflarea ei iritantă, ca un dans de urzici, şi mă apăsa pînă ce, deprimată, mă redeşteptam.

Tăcere de mormînt. Pe stradă, din cînd în cînd, paşii paznicului. Cu mult peste balcoane, terase şi acoperişuri, sclipătul stelelor.

Neliniştea mă făcea să sar din pat, căci aceste luminoase fire nepipăibile, ce vin din lumea siderală, acţionau asupra-mi cu o putere imposibil de precizat, dar reală.

Mi-amintesc de o noapte cu lună. După o zi foarte agitată, nervii îmi erau deosebit de încordaţi. Ridicîndu-mă din pat am văzut că toată camera mea, plină de o culoare de mătase cenuşie, se aduna în oglinda Angustiei, şi chiar în ea, răsfrîntă, o pată de umbră. M-am apropiat, şi spectrul acela m-a însoţit. La sfîrşit am reuşit să-mi văd propria-mi faţă redesenată pe cămaşa de noapte. O cămaşă de ţesătură veche, subţiată de timp şi încărcată cu dantele. O cămaşă pe care cu mulţi ani în urmă o purtase mama. Era un fapt destul de rar acesta, de a mă privi astfel, fără să mă văd, cu ochii larg deschişi. Mi-am dus mîinile ca să-mi pipăi obrajii, care păreau că-mi pică, şi-n oglindă au apărut nişte degete lungi, mai palide decît faţa, mişcîndu-se de-a lungul sprîncenelor, nasului şi pometilor conform

structurii oaselor. În toate felurile, cu însămi, Andrea, trăiam înconjurată de umbre și patimi. Uneori, însă, mă îndoiam de asta.

În chiar după-amiaza aceea a avut loc petrecerea de la Pons.

Timp de cinci zile încercasem să-mi fac tot felul de iluzii în legătură cu această desprindere a mea din cercul vieții obișnuite. Pînă atunci îmi fusese ușor să întorc spatele la tot ceea ce rămînea în urma mea și să mă gîndesc de fiecare dată să încep o altfel de viață. În ziua aceea presimțeam zări noi. Ceva din teribila neliniște, care mă învăluie uneori, în gară, cînd aud șuierul locomotivei gata de plecare sau cînd, plimbîndu-mă prin rada portului, văd vapoarele părăsind țărmurile.

Prietenul meu îmi telefonase de dimineață și vocea lui mă umpluse de afecțiune pentru el. Sentimentul de a fi așteptată și iubită trezea în mine instinctele femeii ; o emoție ca un triumf, dorința de a fi iubită, lăudată și admirată, de a mă simți asemeni Cenușăresei din poveste, după atîta amar de vreme pierdută întîmplător, măcar pentru cîteva ore prințesă.

Mi-aminteam de un vis care se repetase de multe ori în copilăria mea, cînd eram doar o fetiță cu fața măslinie și firavă, pentru care musafirii nu au niciodată cuvinte de laudă, ci doar atente și delicate cuvinte de consolare pe care le adresează părinților... Cuvinte pe care copiii, jucîndu-se și părînd străini de orice discuție, le înregistrează într-un mod neașteptat : „Cînd o să se facă mare, o să fie, neîndoielnic, frumoasă

foc" ; „Copiii, cînd cresc, îți oferă tot felul de surprize."

Adormită, mă vedeam alergînd, lovindu-mă și, în clipa aceea, simțind cum ceva se desprinde de mine, ca un vestmînt sau ca o crisalidă care se sparge și cade, zgîriindu-mi picioarele. Vedeam privirile oamenilor, înspăimîntate. Alergînd spre oglindă, îmi contemplam, tremurînd de emoție, transformarea mea într-o prințesă blondă — neapărat blondă, ca în povești — înzestrată dintr-o dată cu frumusețe, gingășie, farmec și bunătate, gata oricînd să risipesc în jur surîsuri...

Fabula aceasta, atît de des repetată în nopțile mele de copil, mă făcea să zîmbesc, cînd, cu mîinile puțin nesigure, încercam să mă pieptăn cu grijă, în așa fel ca rochia mea, nu prea veche, călcată cu mare atenție pentru această petrecere, să pară cît mai frumoasă.

„Poate că, mă gîndeam eu, roșind puțin, a sosit ceasul."

Dacă privirile lui Pons m-ar fi găsit frumoasă și atractivă (și prietenul meu îmi spunea asta cu cuvinte simple sau, poate, mai convingătoare decît oricare altele, prin clipele de tăcere scurse între noi de multe ori) însemna că vălul a fost, în sfîrșit, rupt.

„Poate că sensul existenței unei femei constă numai și numai în a fi descoperită ca atare, privită în așa fel, încît ea însuși să simtă cum iradiază lumină." Nu privind, nu ascultînd vorbele veninoase și prostiile celorlalți, ci trăind din plin bucuria sentimentelor și senzațiilor, propria ei

desperare și veselie. Propria ei răutate sau bunătate...

Astfel că am ieșit din casă, de pe strada Aribau, și-a trebuit să-mi astup urechile ca să n-aud pianul frămîntat de Román.

Unchiul rămăsese cinci zile închis în camera lui. (După cum mi-a spus Gloria, nu ieșise nici măcar o dată în stradă.) În dimineața aceea îl găsisem în sufragerie iscodind cu privirile lui pătrunzătoare noutățile casei. Din cîte-un colț de încăpere dispăruse cîte-o mobilă vîndută de Gloria, iar el își dădea seama de lipsa aceasta : pe locul gol foiau gîndacii.

— Ai început s-o furi pe mama ! a țipat el.

Bunica a apărut de îndată :

— Nu, băiatul meu ! Le-am vîndut eu, sînt ale mele ; le-am vîndut pentru că nu aveam nevoie de ele, pentru că sînt în drept s-o fac...

Îmi părea atît de nepotrivit s-o aud pe sărmana aceea bătrînă și nefericită vorbind despre drepturile ei, tocmai pe ea, care, dacă mîncarea era scumpă, ar fi fost în stare să moară de foame numai ca să le-ajungă celorlalți sau să înghețe de frig, în cazul că ar fi fost nevoie de o păturică în plus pentru copil. A surîs și Román.

După-masă a început să cînte la pian. L-am zărit în salon, din ușa ce dădea spre hol. În spatele lui un snop de raze. S-a întors spre mine, m-a văzut și mi-a zîmbit ; un zîmbet care părea în afara tuturor gîndurilor lui.

— Te-ai gătit așa de frumos ca să asculți muzica mea, nu ? Și tu, ca toate femeile din casa asta, fugi...

Lovea clapele cu pasiune, obligîndu-le să-i redea sentimentul unei splendide primăveri. Avea ochii roşii, ca un om care ar fi băut mult şi n-ar fi dormit nopţi în şir. Cîntînd, faţa i se umplea de brazde adînci.

Astfel că, aşa cum făcusem şi altădată, am fugit de el. Şi-n stradă nu mi-am mai amintit decît de uşoara lui galanterie. „Cu toate astea, m-am gîndit, Román e cel care-i face pe cei din preajma lui să simtă că trăiesc. El e cel care ştie, în fond, ce se-ntîmplă cu ei. Şi tot el ştie că-n seara asta îmi fac iluzii."

Judecîndu-l pe Román, îmi aminteam, fără să vreau, de Ena. Căci tocmai eu, care am dorit atît de mult să împiedic aceste două fiinţe să se-ntîlnească, nu mai reuşeam, acum, să le separ în gîndurile mele.

— Ştii că Ena a venit să-l caute pe Román în ajun de Sfîntul Ion ?

Mi-a spus-o Gloria, privindu-mă cu coada ochiului.

— Am văzut-o chiar eu, zilele trecute, coborînd în fugă scările, ca Trăsnet... La fel ca el, fetiţo, de parc-ar fi înnebunit... Ce zici de asta ?... De-atunci, n-a mai venit niciodată.

Mi-am astupat urechile, acolo în stradă, în drum spre Pons şi mi-am ridicat ochii spre coroanele arborilor. Frunzele căpătaseră deja consistenţa unui verde dur. Cerul, înflăcărat, tremura peste ele.

Şi din nou, sub splendoarea străzii, am redevenit fata de optsprezece ani care se ducea să danseze cu primul ei pretendent. O plăcută şi uşoară

nădejde a reușit să-mi stingă, definitiv, din suflet ecourile celorlalți.

Pons locuia într-o casă splendidă, la capătul străzii Muntaner. De-a lungul grilajului înflorit al grădinii — atît de citadin că florile miroseau a ceară și a ciment — un lanț nesfîrșit de mașini. Inima a început să-mi bată cu putere, aproape dureros. Știam că peste puține clipe urma să mă văd înconjurată de o lume veselă și inconștientă. O lume care se rotea pe solidul piedestal al banului și de al cărei optimism îmi dăduseră o vagă idee discuțiile prietenilor mei. Mergeam pentru prima dată la o petrecere de societate, căci reuniunile la care luasem parte în casa Enei aveau un caracter intim, însoțite de discuții literare și artistice.

Mi-amintesc de portalul de marmură și de strălucirea lui proaspătă. De șovăiala mea în fața portarului și de penumbra din holul împodobit cu plante exotice și vase de argilă. De aerul de doamnă, acoperită cu bijuterii, a mamei lui Pons, care a venit să-mi strîngă mîinile. Țin minte privirea ei, necunoscută, îndreptată asupra pantofilor mei ponosiți, încrucișată cu alta, arzătoare, cea a lui Pons, care o observa pe mama lui.

Era o femeie înaltă, impunătoare. Îmi vorbea surîzînd, ca și cînd surîsul i-ar fi rămas — pentru totdeauna — pe buze. Pe atunci oricui îi era destul de ușor să mă jignească. Pentru un moment m-am simțit prost din cauza sărăciei hainelor mele. Mi-am petrecut o mînă, destul de nehotărîtă, pe sub brațul lui Pons și am intrat cu el în salon.

Era lume multă. Într-o încăpere alăturată, „persoanele serioase" se îndeletniceau, în principal, cu

masa şi rîsul. O doamnă grasă stăruie în amintirea mea, împietrită, cu faţa congestionată de rîs, ducînd la gură linguriţa cu tort. Nu ştiu de ce am păstrat din confuzia şi mişcarea agitată a celorlalţi această imagine veşnic liniştită. Tineretul mînca şi el, bea, vorbind şi mutîndu-se mereu dintr-un loc într-altul. Predominau fetele frumoase. Pons m-a prezentat unui grup de patru sau cinci, spunîndu-mi că sînt verişoarele lui. M-am simţit destul de timidă în faţa lor. Îmi venea aproape să plîng, căci toată povestea asta nu avea nimic din ceea ce-mi închipuisem eu. Nu găseam sentimentul acela luminos pe care-l aşteptam. Simţeam că trebuie să plîng de furie şi de nerăbdare...

N-aveam curajul să mă despart de Pons pentru nimic în lume, şi mi-am dat seama îngrozită, că el, în faţa frumoaselor priviri încărcate de maliţie ale celor ce ne observau, începea să devină nervos. În cele din urmă a fost chemat într-un grup de alături, şi el — cu un surîs de scuze — m-a lăsat singură cu verişoarele lui şi cu doi tineri necunoscuţi. N-am ştiut ce trebuie să spun. Nimic nu mă putea distra. M-am văzut într-o oglindă, palidă şi întunecată, fără nici un pic de strălucire între acele vesele veşminte de vară ce mă înconjurau. Absolut serioasă în mijlocul animaţiei tuturor, m-am simţit ridicolă.

Pons dispăruse din apropierea mea. La sfîrşit, cînd muzica a inundat încăperile cu un ritm de fox lent, m-am trezit complet singură, lîngă o fereastră, privind dansul celorlalţi.

Dansul s-a terminat o dată cu începerea unor discuții înflăcărate și nimeni n-a venit să mă caute. Am auzit glasul lui Iturdiaga și m-am întors în toate părțile să-l văd. Gaspar stătea de vorbă cu două sau trei fete cărora nu știu ce le explica, gesticulînd și mărturisindu-și planurile lui de viitor. Spunea :

— Azi stînca aceea e inaccesibilă, dar eu voi construi un funicular pînă sus, iar casa va fi ridicată chiar în vîrf, din ciment. O să mă-nsor și voi petrece-n fortăreața aceasta cîte douăsprezece luni pe an, fără nimeni altcineva cu mine, în afara soției iubite, ascultînd șuierul vîntului, țipătul vulturilor și detunăturile trăsnetelor...

O fetiță, care-l asculta cu gura căscată, l-a întrerupt :

— Bine, Gaspar, dar așa ceva nu-i cu putință...

— Și de ce nu, domnișoară ? Am deja planurile gata ! Am stat de vorbă cu arhitecții și cu inginerii. Vrei să-mi spui de ce-i cu neputință ?

— E cu neputință să găsești o femeie care să trăiască acolo sus cu tine !... Nu crezi, Gaspar ?

Iturdiaga a ridicat din sprîncene și a surîs cu o melancolie distinsă. Largii lui pantaloni albaștri se terminau peste pantofii lustruiți ca oglinda. Nu știam cum să mă apropii de el, căci mă simțeam umilă, dornică să fiu însoțită de cineva, ca un cîine bătut... Gîndindu-mă la asta, m-am pomenit cu numele lui Iturdiaga strigat de cineva din spatele meu foarte clar, și am întors capul. Stăteam sprijinită de o fereastră joasă ce da în grădină. Pe una din cărările asfaltate am zărit doi domni care, neîndoielnic, vorbeau de afaceri.

Unul dintre ei, gras și destul de voinic, avea ceva care aducea cu Gaspar. Se opriseră din mers în dreptul ferestrei, la numai cîțiva pași, neatenți din cauza discuției.

— Dar, vă dați seama cam cît am cîștiga de pe urma războiului în cazul acesta ? Milioane, domnule, milioane !... Asta nu-i joc de copii, Iturdiaga !...

Au continuat să se plimbe.

Mie mi-a venit să zîmbesc, ca și cînd i-aș fi văzut călărind pe cerul înroșit al înserării (pe demnele lor capete de oameni importanți o tichie de vrăjitor), pe spinarea fantomelor negre ale războiului care pluteau peste cîmpiile Europei...

Timpul, pentru mine, trecea destul de încet. O oră, poate două, am stat singură. Priveam mișcarea acestei lumi care, îngropată-n privirile mele, începea să mă obsedeze. Cred că eram destul de absentă, cînd am dat cu ochii de Pons. Era fericit și roșu pînă-n vîrful urechilor și ciocnea paharul cu două fete, despărțit de mine prin întreaga lungime a salonului. Țineam și eu paharul în mîini și m-am uitat la el cu un surîs prostesc. Singură, m-a încercat o inutilă și meschină tristețe. Adevăru-i că nu cunoșteam pe nimeni și eram dezorientată. Semănam cu un armator căruia i s-au înecat corăbiile. Sau cu cineva căruia i s-ar fi dărîmat, la o simplă adiere de vînt, o mulțime de fotografii pe care se chinuise să le așeze în formă de castel. Fotografii ale lui Pons cumpărînd garoafe pentru mine, promițîndu-mi o vacanță plăcută, scoțîndu-mă, de mînă, din casa de pe Aribau ca dintr-un lac cu miasme pe un țărm curat, spre

fericire. Prietenul meu — care mă rugase atît de mult să viu aici, care începuse să mă înduioşeze cu atenţia lui — în seara aceea, neîndoielnic, se ruşina de mine... Poate că îl împinsese la asta prima privire a mamei lui, îndreptată spre pantofii mei... Sau poate că era vina mea. Cum de nu puteam eu să înţeleg lumea ?

— Te-ai plictisit de moarte, mititico... Băiatul meu se poartă urît ! Am să dau de îndată de el !

Mama lui Pons mă observase, desigur, în tot acest timp. Am privit-o nu fără oarecare mînie, căci mi se părea cu totul altfel decît mi-o închipuisem eu. Am zărit-o apropiindu-se de prietenul meu şi, în cîteva clipe, acesta era lîngă mine.

— Iartă-mă, Andrea, te rog... Vrei să dansezi ?

Muzica umplea din nou încăperile.

— Nu, mulţumesc. Nu mă simt prea bine aici şi aş dori să plec.

— Dar pentru ce, Andrea ?... Nu cumva te-ai supărat pe mine ?... Am încercat mereu să fim împreună... M-au oprit de fiecare dată din drum... Am fost mulţumit însă că n-ai dansat cu alţii ; te priveam, din cînd în cînd...

Am tăcut. Era cam nehotărît. Părea gata să plîngă.

A trecut pe lîngă noi una din verişoarele lui şi ne-a aruncat, aşa, la întîmplare, o întrebare tîmpită :

— Ceartă sentimentală ?

Avea un surîs forţat de actriţă de cinema. Un surîs atît de schimonosit că, acum, amintindu-mi de el, îmi vine să rîd. Atunci, însă, l-am văzut pe

Pons ruşinîndu-se. Mi-a părut rău pentru el şi simţeam că sufăr.

— Nu găsesc nici cea mai mică plăcere să stau la un loc cu o „astfel" de lume, i-am zis cu, aşa, cum e, de exemplu, fata asta...

Pons a dat semne de îndurerare şi agresivitate:

— Ce ai tu cu fata asta? O cunosc de cînd m-am născut şi ştiu că-i inteligentă şi bună... Poate unde-i atît de frumoasă, după cum crezi tu. Voi, femeile, sînteţi toate la fel.

De data asta am fost eu cea care a roşit, iar el, presimţindu-mi starea, a încercat să-mi reţină o mînă în mîinile lui.

„E posibil oare să fiu chiar eu — mă gîndeam în clipa aceea — protagonista unei scene atît de ridicole?"

— Nu ştiu ce se-ntîmplă cu tine, Andrea, astăzi; nu ştiu, dar nu eşti ca altădată... ca de obicei....

— E adevărat. Nu mă simt prea bine; ţi-am spus... Ascultă, în fond, eu nu voiam să vin în după-amiaza asta la tine... Doream doar să te felicit şi să plec. Ştii?... Numai că, atunci cînd mama ta a venit să mă salute, eram atît de zăpăcită, încît... Vezi foarte bine că n-am venit îmbrăcată ca să rămîn la dans. N-ai observat că am venit cu tenişi în picioare? Nu ţi-ai dat seama?

„Of! gîndea cineva în mine, cu o mutră de scîrbă. De ce-oi fi spunînd atîtea tîmpenii?"

Pons nu mai ştia ce să facă. Mă privea înfricoşat. Avea urechile roşii şi, înfăşurat în elegantul lui costum de culoare închisă, părea foarte

mic. A privit instinctiv şi nemulţumit către locul în care bănuia că se află mama lui.

— Nu mi-am dat seama de nimica, Andrea, a îngăimat el, dar dacă vrei să pleci... eu... nu ştiu ce-aş putea face ca să te împiedic.

După pauza pe care-o făcuse, cuvintele astea mi-au provocat o stare şi mai proastă.

— Iartă-mă pentru vorbele spuse despre invitaţii tăi, Pons.

Ne-am îndreptat, tăcuţi, spre holul de la intrare. Urîţenia uriaşelor vase de lut de aici m-a făcut să mă simt mai stăpînă pe mine, slăbindu-mi parcă încordarea. La despărţire, Pons, înduioşat, mi-a sărutat pe negîndite, mîna.

— Eu nu ştiu ce s-a întîmplat, Andrea, mai întîi a fost sosirea marchizei... (Ştii, mama mea e puţin cam învechită în privinţa asta ; respectă foarte mult titlurile.) Apoi verişoară-mea, Nuria, m-a luat în grădină... Da, mi-a făcut o declaraţie de dragoste... dar...

S-a oprit un moment să respire.

M-a făcut să rîd. Mi se părea atît de comic totul...

— E fetiţa aceea frumoasă, care ne-a vorbit acum cîteva clipe ?

— Da. Nu voiam să-ţi spun. Nimănui, bineînţeles, nu voiam să-i spun... Pentru că vorbele pe care mi le-a spus sînt destul de-ndrăzneţe. E o fată seducătoare.

— Da, bineînţeles.

— La revedere... Aşa că... spune-mi, cînd ne vedem ?

Şi s-a roşit din nou, căci era destul de copil. Ştia însă perfect de bine, aşa cum ştiam şi eu, că de-aici încolo nu ne vom mai vedea decît din întîmplare. La universitate sau, poate, în timpul vacanţei.

Aerul de afară era fierbinte. Dogorea. Am rămas în stradă, în atît de larga stradă Muntaner ce cobora în pantă, fără să ştiu ce trebuie să fac. Deasupră-mi, cerul, de un albastru-negru greoi, ameninţător parcă, fără nici un nor. Era însă ceva apăsător în minunăţia aceea clasică a culorii lui, desfăşurată peste liniştea străzii. Ceva care mă făcea să mă simt mică şi copleşită de puterea cosmosului, ca un erou de tragedie greacă.

Părea că mă înăbuşe atîta lumină, atîta sete dogorîtoare de asfalt şi de piatră. Mergeam ca şi cînd aş fi străbătut propriul drum al vieţii mele, pustii. Privind umbra oamenilor care fugea fără s-o pot prinde. Intrînd, cu fiecare clipă, în imperiul singurătăţii.

Au început să treacă maşini. Am urcat într-un tramvai ticsit de lume. Marea şosea Diagonal defila prin faţa ochilor mei, cu promenada ei, cu palmierii şi băncile ei. Pe una din aceste bănci m-am trezit şezînd, în cele din urmă, într-o atitudine stupidă. Rănită şi îndurerată, ca şi cînd aş fi făcut în ziua aceea un efort deosebit.

Mi se părea că nu are nici un rost să alergi, dacă, de fiecare dată, trebuie să mergi pe acelaşi drum, închis şi pustiu, al personalităţii noastre. Unii oameni se nasc pentru a trăi, alţii pentru a munci, iar alţii doar pentru a privi viaţa. Eu nu aveam decît minusculul şi inutilul rol de spectator.

De care nu puteam scăpa. Înfiorătoarea durere a fost unicul lucru adevărat în clipa aceea.

Lumea a început să se legene în spatele unei pînze de ceață murdară, străpunsă de razele soarelui neputincios. Fața mea, însetată, primea cu plăcere plînsul acesta. Am plîns într-adevăr, iar degetele mele încercau, mînioase, să oprească plînsul acela. Am stat mult timp pe bancă și am plîns acolo, în intimitatea oferită de indiferența străzii, părîndu-mi-se că, în felul acesta, sufletul meu rămînea curat.

În realitate, copilărosul meu necaz n-avea nevoie de atîta pompă. Parcursesem rapid o pagină din viața mea, de care nu merită să-ți mai amintești altă dată. Alături de mine, dureri adevărate, dureri mari, mă lăsaseră indiferentă, aproape zîmbind.

M-am întors acasă, în strada Aribau, exact la celălalt capăt al orașului. Stătusem atît de mult numai cu gîndurile mele, încît era gata să se întunece. Sufletul străzii se risipea parcă sub lumina amurgului, incendiindu-și vitrinele ca pe un șir de ochi, galbeni sau albi, care priveau din orbitele lor întunecate... Mii de miresme, triști și povești pluteau peste caldarîm, urcau în balcoane sau apăreau în fața porților și pe strada Aribau. Un val mișcător de umeri și brațe coborau de pe eleganta și solida Diagonală împotriva celui ce înainta, de sus, din Piața Universității. Amestec de viață, de calități, de gusturi, asta era strada Aribau. Iar eu : o părticică în plus, mică și pierdută în ea.

Mă întorceam acasă la mine, de unde nici o invitație la o fermecătoare vacanță n-avea să mă salveze. Mă întorceam de la primul meu bal, unde nu dansasem de loc. Mergeam fără chef, numai cu dorința de a mă culca. În fața ochilor mei, puțin triști, s-a aprins felinarul de deasupra porții, familiar, ca o ființă iubită, cu trăsături bine cunoscute, legănat pe brațul său negru de fier ruginit.

În clipa aceea am văzut-o, înspăimîntată, pe mama Enei ieșind de la noi. M-a văzut și ea și a venit spre mine. Ca întotdeauna, vraja glasului și simplitatea eleganței acestei femei mi-a pătruns în suflet. Cuvintele ei au năvălit în mine reînviind o lume de amintiri.

— Ce noroc pe mine, Andrea, să te-ntîlnesc! mi-a spus ea. Te-am așteptat mult timp în camera ta... Ai cîteva clipe libere pentru mine? Îmi dai voie să te invit să luăm o înghețată, undeva, amîndouă?

PARTEA A TREIA

XIX

La cafenea, față în față, înainte de a lua loc la masă, mai eram încă ființa îndurerată și amărîtă căreia i se spulberase un vis. Curînd, însă, a început să mă pătrundă dorința de a o asculta, dintr-un moment într-altul, pe mama Enei, vorbindu-mi. Mi-am uitat de mine și, în cele din urmă, mi-am recîștigat liniștea.

— Ce se întîmplă cu dumneata, Andrea ?

Acel dumneata, pe buzele ei, devenea mîngîietor și familiar. Îmi venea să plîng și mi-am mușcat buzele. Ea se uita în altă parte. Cînd am reușit să-i surprind privirea, sub borul pălăriei, am văzut că era întunecată. O sclipire umedă, ca la un bolnav de friguri... Mă liniștisem, iar ea începea să-mi surîdă cu un aer de teamă.

— Nimic. Ce să mi se-ntîmple ?...

— Se poate, Andrea... de cîteva zile descopăr niște umbre ciudate în toate privirile ! Nu ți s-a întîmplat niciodată să atribui starea în care te găsești lumii din jurul tău ?

Mi se părea că, surîzînd, se străduia să mă facă să surîd și eu. Îmi spunea toatea astea cu un ton oarecum ușuratic.

— Dar cum se face că n-ai mai trecut pe la la noi în ultima vreme ? Te-ai certat cu Ena ?

— Nu, am coborît eu ochii. Mai degrabă cred că ea e cea care s-a supărat pe mine. E şi firesc...

— De ce ? Ea te iubeşte foarte mult. Da, da, nu fă mina aceasta sceptică. Dumneata eşti singura prietenă a fetei mele. Tocmai de aceea am venit să-ţi vorbesc...

Se juca, neatentă, cu mănuşile, netezindu-le. Avea mîini foarte fine. Vîrfurile degetelor se retrăgeau, brusc, la cel mai mic contact cu ceva aspru. Şi-a umezit buzele.

— Mi-e foarte greu să vorbesc despre Ena. Nu am făcut-o niciodată cu nimeni ; o iubesc mult... Se poate spune că o ador, Andrea.

— Şi eu o iubesc mult de tot pe Ena.

— Da, da, ştiu foarte bine... dar cum ai putea oare să mă înţelegi ? Pentru mine, Ena se deosebeşte de toţi ceilalţi copii ai mei ; e mai presus de tot ceea ce înseamnă viaţă pentru mine. Dragostea ce i-o port e fără margini.

O înţelegeam. Mai mult din ton decît din cuvinte. Mai mult după căldura vocii decît după ceea ce-mi spunea. Şi mi-era puţin frică... Întotdeauna m-am gîndit că femeia aceasta arde. Întotdeauna. Cînd am auzit-o cîntînd, în acea primă zi în care am fost la ei acasă. Şi după aceea, cînd m-a privit în aşa fel, încît am încercat un sentiment de nelinişte.

— Ştiu că, în ultima vreme, Ena suferă mult. Înţelegi ce înseamnă asta pentru mine ? Pînă acum viaţa ei a fost fără de griji. Perfectă. Mi se părea că la fiecare pas al ei se află succesul.

Rîsul ei îmi dădea senzaţia însăşi a vieţii... A fost întotdeauna atît de sănătoasă şi atît de lipsită de complicaţii... Şi, întotdeauna, foarte fericită. Cînd s-a îndrăgostit de acest băiat, de Jaime...

(În faţa uimirii mele a surîs cu o anume tristeţe, schimbîndu-şi, în acelaşi timp, expresia feţei.)

— Cînd s-a îndrăgostit de Jaime, totul părea un vis minunat. Visul de a fi putut întîlni un om capabil s-o înţeleagă, exact în momentul în care, ieşind din adolescenţă, avea nevoie de înţelegere. Pentru mine, totul era ca o împlinire firească a legilor naturii...

Nu vroiam s-o privesc. Era agitată. M-am gîndit: „Ce-o fi vrînd să afle de la mine doamna asta?" Eram hotărîtă ca, în nici un caz, să nu trădez nici un secret de-al Enei, dintre multele pe care mama ei părea că le ştie. M-am decis să o las să vorbească fără să scot o vorbă.

— Vezi foarte bine, Andrea, că nu-ţi cer să-mi spui nimic din ceea ce fata mea doreşte să-mi ascundă. Nu-i nevoie să-mi destăinuieşti secretele ei. Mai mult, te-aş ruga să nu-i spui niciodată ceea ce ştiu eu despre ea. O cunosc bine şi ştiu cît de aspră poate să fie în astfel de împrejurări. Nu m-ar ierta niciodată. La urma urmei, într-o zi, o să-mi spună ea singură poveştile astea. Eu, de fiecare dată cînd se întîmplă ceva cu Ena, trăiesc cu speranţa în ziua cînd mi se va mărturisi... Eu nu mă înşel niciodată. Ziua asta va sosi cîndva. Aşa că, cerîndu-ţi discreţie, îţi cer să mă asculţi... Ştiu că Ena vine de multe ori la dumneata acasă, şi ştiu că nu vine să te vadă pe dumneata... Şi

știu că iese în oraș cu o rudă de-a dumitale, pe care o cheamă Román. Și că de atunci prietenia ei cu Jaime s-a cam răcit sau poate că s-a terminat de tot. Însăși Ena pare să se fi schimbat complet... Spune-mi, ce părere ai dumneata despre acest unchi ?

Am dat din umeri.

— M-am gîndit și eu la povestea asta... Partea cea mai proastă e că Román e destul de atrăgător în felul lui, deși nu-i un om cumsecade. Dacă dumneavoastră nu-l cunoașteți, e imposibil să vă pot spune eu...

— Pe Román ? Surîsul doamnei era atît de expresiv, încît o făcea aproape frumoasă. Îl cunosc pe Román. Sînt mulți ani de cînd îl cunosc... Vezi dumneata, am fost colegi la Conservator. N-avea mai mult de șaptesprezece ani, cînd l-am cunoscut. Și se îngîmfa încă de pe atunci, crezînd că toată lumea o să fie a lui... Părea extraordinar de talentat, cu toate că progresa destul de puțin, din cauza leneviei. Profesorii își puneau speranțe mari în el. Mai tîrziu însă s-a dat la fund. Răul a triumfat asupra binelui... Cînd l-am revăzut, acum cîteva zile, mi s-a părut un om sfîrșit. N-a mai rămas din el decît teatralitatea, gestul lui de mag oriental, care vrea să descopere un mister. N-a renunțat nici la capcanele lui amoroase, nici la virtuozitatea muzicii pe care o scrie... Dar eu nu vreau ca fata mea să aibă de-a face cu un astfel de om... Nu vreau ca Ena să plîngă sau să fie nefericită. Pentru că...

Îi tremurau buzele. Era conștientă de tot ceea ce îmi spunea, și culoarea ochilor i se schimba,

mereu, încercînd să se stăpînească. Uneori îi închidea, lăsînd ca tumultul vorbelor sale să se consume, nevăzut, ca un fluviu care rupe digurile și duce cu el totul...

— Doamne, Dumnezeule !... Da, îl știu foarte bine pe Román. L-am iubit mult timp, fata mea, ca să nu-l pot cunoaște. Ce mi-ai putea spune dumneata despre ceea ce eu nu știu ? Despre farmecul, despre magnetismul lui ? Ce mi-ai putea spune dumneata despre tot ceea ce am suferit eu, datorită acestei forțe, care pare imposibil de stăpînit, a primei iubiri ? Defectele lui le cunosc atît de bine încît, acum, cînd e înfrînt și amărît pentru toată viața, dacă e așa cum o presupun, numai gîndul că fata mea ar putea fi atrasă de ele, așa cum eu însămi am fost, e pentru mine o neînchipuită grozăvie. După atîția ani de zile, nu mă așteptam la o capcană a sorții atît de crudă... Știi dumneata ce înseamnă să ai șaisprezece, șaptesprezece sau optsprezece ani și să fii obsedată numai de succesiunea gesturilor, de stările de suflet, de mișcările acelea care, la un loc, formează acest ceva care, uneori, ajunge să pară ireal, și care, întotdeauna, înseamnă un bărbat ?... Nu știi ce neliniște ! Ce poți să știi dumneata, cu ochii aceștia, atît de limpezi, cu care mă privești ? Nu știi nimic. Nici despre această stare de a dori să stăpînești ceea ce prisosește, nici despre imposibila pudoare a sentimentelor. Să plîng, în singurătate, era singurul lucru ce mi se îngăduia în adolescență. Restul era săvîrșit, simțeam asta, sub cea mai strictă observație... Să vezi un bărbat, chiar dacă ar fi fost de departe, așa cum îl pîn-

deam eu pe Román pe atunci, dintr-un colţ al străzii Aribau, sub ploaie, dimineaţa, cu ochii aţintiţi la poarta pe unde trebuia să apară cu servieta lui de student sub braţ, înghiontindu-şi aproape întotdeauna fratele din spate, într-un joc de copilandri, ca doi căţeluşi care abia fac ochi ? Nu, eu niciodată nu l-am putut aştepta acolo singură. Trebuia să fie mereu lîngă mine servitoarea, zeflemitoare şi plictisită de acele albe aşteptări, care îi spulberau toate închipuirile despre ceea ce înseamnă dragoste... Respect extraordinar de mult libertatea Enei, numai cînd mi-amintesc de mustăţile negre şi de ochii iscoditori ai acelei femei care mă păzea. Căscaturile ei, sub umbrelă, în dimineţile de iarnă... Într-o zi, am reuşit să-l conving pe tata să-mi îngăduie să organizăm în casă un concert de pian şi vioară, pe care urma să-l dau eu şi Román, interpretînd compoziţiile lui. A fost un succes răsunător. Toţi cei prezenţi erau ca electrizaţi... Nu, nu, Andrea ; cu cît trăiesc mai mult, cu atît mi se pare imposibil c-o să mai pot simţi vreodată o emoţie asemănătoare cu cea de atunci, din primele clipe. Emoţia care mă distrugea atunci cînd Román îmi surîdea cu ochii lui aproape umezi. Puţin după aceea, în grădină, Román îşi dădea seama de acea adorare pe care o aveam faţă de el şi-şi bătea joc ! Se purta cu mine cu curiozitatea aceea cinică pe care o are pisica atunci cînd se joacă, indiferentă, cu şoarecele pe care abia l-a vînat. Atunci mi-a cerut să-mi tai coada.

— Nu te simţi în stare s-o tai pentru mine? m-a întrebat el scăpărîndu-mă cu privirea.

Nici măcar nu visasem o fericire mai mare decît aceea ca el să-mi ceară ceva. Gestul sacrificiului era atît de măreţ, încît mă înspăimînta. Cînd aveam şaisprezece ani, părul era singura mea frumuseţe. Îl purtam într-o singură coadă, destul de groasă, care îmi ajungea pînă la mijloc. Era mîndria mea. Román o privea de cîteva zile cu un surîs neschimbat. O dată, privirea lui m-a făcut chiar să plîng. În cele din urmă n-am mai putut rezista şi, după o noapte de nesomn, am închis ochii şi am tăiat-o. Atît de greu era mănunchiul acela de păr, încît îmi tremura în mîini şi-am întîrziat mult pînă să mă decid. Instinctiv, simţeam că mă înăbuş, ca şi cum un nemilos călău ar fi încercat să-mi reteze gîtul. A doua zi, privindu-mă în oglindă, am izbucnit în plîns. Cît de stupidă-i, uneori, tinereţea !... În acelaşi timp, o umilă mîndrie punea stăpînire pe mine... Ştiam că nimeni n-ar fi fost în stare să facă ceea ce făcusem eu. Nimeni nu-l iubea pe Román ca mine... I-am trimis părul, încercînd aceeaşi dorinţă, puţin febrilă, cu a unei eroine dintr-o poveste romantică. N-am primit însă nici un rînd de la el. În familie, purtarea mea a produs o consternare generală, ca şi cînd o adevărată nefericire ar fi căzut peste noi toţi. Drept pedeapsă, o lună de zile n-am avut voie să ies în oraş... Şi totuşi, îmi era foarte uşor să îndur orice pedeapsă. Închideam ochii şi vedeam, în mîinile lui Román, funia aceea de aur, care era o parte din mine. În felul acesta mă simţeam recompensată... În sfîrşit, am reuşit să-l revăd. M-a privit cu curiozitate şi mi-a spus :

— Cel mai bun lucru din tine se află în casa mea. Ți-am furat farmecul. Și, după aceea, a încheiat grăbit : De ce-ai făcut tîmpenia asta, fato ? De ce te ții după mine ca un cîine ?

Acum, cînd mă gîndesc după atîta timp la toate astea, mă întreb și eu cum de am reușit să mă pot umili într-atîta, cum de ne putem îmbolnăvi în felul acesta și cum de în simțurile oamenilor încape o atît de mare plăcere în durere... Pentru că eu eram bolnavă. Am avut, mult timp, febră. Uneori, nu mă puteam ridica din pat ; așa era otrava, obsesia care mă umplea... Și dumneata mă întrebi dacă-l cunosc pe Román ? L-am răsfoit ca pe o carte, Andrea, pe toate paginile, în toate cutele sufletului său, în tot timpul acelor nesfîrșite zile de singurătate... Tata era alarmat. A început să mă bănuiască. Servitoarea i-a vorbit de „maniile" mele, și durerea aceasta de a fi descoperită îmi rănea cele mai tainice gînduri. E ca și cînd ai trage pielea de pe cineva pentru a-i vedea arterele roșii, pîlpîind între țesuturi... Un an de zile m-au ținut la țară. Tata i-a dat bani lui Román cu condiția ca, la întoarcerea mea, să nu mai fie în oraș. Și a avut cinismul și nerușinarea de a accepta și de a semna chiar o chitanță din care rezulta acest lucru.

Mi-amintesc foarte bine de întoarcerea mea la Barcelona. De lunga oboseală din tren — dumneata nu poți să-ți închipui cîte rochii, cîte pălării, cîte perechi de mănuși și voaluri trebuia să ai, pe atunci, pentru o simplă călătorie de patru ore. Îmi amintesc de automobilul uriaș al tatălui meu care ne aștepta la gară și ale cărui scaune

săltau încontinuu de la locul lor şi ne loveam între noi, învăluiţi în pledurile păroase, care ne obligau să asudăm. Şi ne asurzea zgomotul înfiorător al motorului. Trecuse un an întreg, fără să aud numele lui Román, şi-atunci fiecare copac, fiecare picătură de lumină — din această barocă şi de neconfundat lumină a Barcelonei — îmi amintea de el, îmi aducea mireasma lui, şi-mi dilatam nările, presimţindu-l...

Tata m-a îmbrăţişat, mişcat — căci şi eu, ca şi Ena, am fost singura fată între mulţi băieţi. Cînd s-a ivit prilejul, i-am spus că doream să-mi continui lecţiile de pian şi de canto. Cred că a fost, chiar, primul lucru pe care i l-am spus.

— Bine, dar nu ţi-e de loc ruşine să alergi tot timpul după tinerelul acela ?

I se luminaseră ochii de ură. Tu nu-l cunoşti pe tata. Are cei mai vicleni şi cei mai dulci ochi din cîţi cunosc.

— Crezi că nu se mai găseşte nici un alt bărbat pentru tine ? Trebuie să fii tocmai tu, fata mea, cea care să alergi după un vînător de zestre ?

Cuvintele acestea au rănit tot ceea ce mai era în mine din mîndria mea de îndrăgostită, toată fiinţa dragostei mele. L-am apărat pe Román, am vorbit de genialitatea lui, de splendida lui generozitate. Tata m-a ascultat tăcut, iar la sfîrşit mi-a pus în mîini chitanţa aceea.

— Poţi s-o citeşti singură. Nu vreau să fiu de faţă.

Niciodată, după aceea, nu s-a mai vorbit de Román în casa noastră. Sînt curioase reacţiile

sufletului nostru. Sînt sigură că, nemărturisit, aș fi putut să îndur o nouă ofensă. Dar cu ochii familiei mele ațintiți asupra mea, mi s-a părut imposibil să continui a-mi dovedi iubirea pentru acest om. Mă simțeam fără suflet. M-am căsătorit cu primul pretendent, după gustul tatălui meu, cu Luis... Azi dumneata, Andrea, știi foarte bine c-am uitat toată povestea asta și că sînt fericită.

Mi-era rușine s-o ascult. Tocmai mie, cea care, în fiecare zi, auzeam cele mai urîte vorbe din limba noastră, tocmai mie, cea care ascultam, fără să mă înspăimînt, discuțiile Gloriei, presărate cu cea mai sălbatică meschinărie, îmi era rușine și nu puteam să suport această mărturisire a mamei Enei. Mă simțeam rău. Eram aspră și intransigentă, ca tinerețea însăși. Tot ceea ce însemna înfrîngere și prăbușire îmi producea oroare. Dar ceea ce-mi povestise femeia aceasta cu voce tare părea că mă îmbolnăvește.

Privind-o, mi-am dat seama că avea ochii plini de lacrimi.

— Dar cum crezi c-am să pot să-i explic Enei toate astea, Andrea ? Cum pot să-i povestesc unei ființe atît de iubite, ceea ce aș putea spune numai la spovedanie, îndurerată ? Cum pot să-i spun ei ceea ce abia am reușit să-ți spun ție ?... Ena mă cunoaște numai ca pe un simbol al purității și cinstei... Știu că nu ar suporta ca această imagine, pe care o iubește mai presus de orice, să-i fie aruncată într-un noroi de pasiuni și dezechilibru. M-ar iubi mai puțin și, pentru mine, fiecare picătură din dragostea pe care mi-o poartă e vitală. Ea e cea care m-a făcut să fiu așa cum sînt.

Crezi dumneata că eu aș putea să-i distrug propria-i operă?... Între noi amîndouă a existat o muncă delicată, tăcută și temeinică.

Privirile i se întunecau ; i se micșorau pupilele ca la pisici. Fața ei avea ceva vegetal, delicat : îmbătrînea, umplîndu-se de nevăzute creșturi într-o singură clipă, sau se desfășura ca o floare... Nu puteam înțelege cum de reușeam să mă gîndesc la faptul că ar putea fi urîtă.

— Ascultă, Andrea. Cînd s-a născut Ena, n-am iubit-o. Era primul copil și nu mi-l dorisem. Primii ani din căsnicia noastră au fost dificili. E foarte ciudat cît de străine pot să fie două ființe care trăiesc împreună și care nu se-nțeleg. Luis, spre fericirea lui, era atît de ocupat întreaga zi, încît nu avea timp să se gîndească la inexistenta noastră intimitate. Pe deasupra, în fața unei femei care abia scotea o vorbă, părea cam nehotărît. Mi-amintesc de privirile lui care alunecau, de pe ceas, la pantofii mei sau la covor, în orele acelea fără de sfîrșit cînd el fuma, iar eu încercam să citesc. Era o distanță atît de mare între noi doi, încît eram sigură că, încet, încet, cu anii, totul avea să se adîncească și mai mult. Uneori îl vedeam ridicîndu-se nervos, ducîndu-se la fereastră. În cele din urmă, sfîrșea prin a-mi propune un întreg plan de distracție. Îi plăcea să fiu foarte bine îmbrăcată, iar în casă totul să fie confortabil și luxos... Și o dată ce reușise toate acestea, nu știa, săracul de el, ce lipsește totuși din viața noastră.

Dacă uneori îmi lua mîna, surîzîndu-mi greoi, părea să se înspăimînte de acea pasivitate rece a degetelor mele subțiri, pierdute în palma lui.

Ridica ochii și toată fața lui părea posedată de o neliniște copilărească. În clipele acelea îmi venea să rîd. Era ca o răzbunare pentru toate înfrîngerile mele de pînă aci. Mă simțeam puternică. Uneori, înțelegeam plăcerea de a fi făcut să vibreze sufletul lui Román, umilindu-mă. El mă întreba:

— Ți-e dor, cumva, de Spania?

Dădeam din umeri și spuneam că nu. Și orele curgeau grăbite peste noi, tăind țesătura unei vieți complet cenușie... Nu, Andrea, eu nu doream pe atunci nici un copil de la bărbatul meu, și totuși, a venit. Și fiecare durere fizică pe care o simțeam mi se părea o nouă brutalitate a vieții, adăugată la multele pe care fusesem nevoită să le îndur. Cînd mi-au spus că era o fetiță, la scîrba mea s-a adăugat o tristețe ciudată. Nici nu voiam s-o văd. M-am întins în pat și m-am întors cu fața la perete... Mi-amintesc că era toamnă și că de după fereastră apărea o foarte tristă dimineață întunecată. Peste geam, se clătinau, aproape scîrțîind, crengile ruginite și seci ale unui copac uriaș. Noua-născută, aproape de urechile mele, a început să țipe. Încercam remușcarea de a fi făcut să se nască din mine acest strigăt, de a fi condamnat creatura aceasta să suporte moștenirea mea. Și-am început să plîng, sfîrșită de tristețe, gîndindu-mă că, din vina mea, această arătare care geme ar putea să fie odată femeie. Și astfel, mișcată de un impuls de compasiune — la fel de rușinos ca și cel pe care îl încerci punînd o pomană în mîinile oricărei ființe nefericite de care ne lovim pe stradă — am strîns bucățica aceea de carne din carnea mea, am apropiat-o de trupul meu și am

lăsat-o să se hrănească, să rupă din mine și în felul acesta să mă devoreze, să mă înfrîngă, pentru prima dată, fizic...

Din clipa aceea, Ena a fost cea mai puternică ; m-a robit, m-a supus ei. M-a făcut să mă minunez de vitalitatea ei, de forța ei, de frumusețea ei. Pe măsură ce creștea, o contemplam cu aceeași spaimă de a fi văzut crescînd într-un alt trup decît într-al meu toate dorințele mele nerealizate. Visasem sănătate, bucurie, succes personal, și toate îmi fuseseră refuzate. Le-am văzut însă înflorind în Ena încă de pe cînd era o fetiță. Dumneata știi, Andrea, că fata mea este asemeni unei iradieri de putere și viață... Am înțeles, umilă, sensul existenței mele văzînd în ea toată mîndria mea, toate forțele și dorințele mele cele mai bune de perfecțiune, realizîndu-se, magic, în ființa ei. Am reușit să-l privesc pe Luis cu alți ochi, apreciind în el calitățile lui pentru că le-am văzut, mai înainte, reflectate în fata mea. Ea a fost cea care mi-a descoperit țesătura fină a vieții, miile de plăceri și de renunțări ale iubirii, care nu sînt numai pasiune și egoism orb, între un corp și un suflet de bărbat și un corp și un suflet de femeie, căci există, în plus, sentimente de înțelegere, de prietenie, de duioșie. Ena a fost cea care m-a făcut să-l iubesc pe tatăl ei, cea care m-a făcut să-mi doresc și alți copii, și — pentru că ea își cerea o mamă pe potriva perfecțiunii calităților ei omenești — ea e cea care m-a făcut să renunț, conștientă, la morbiditatea bolilor mele, la tainicele mele egoisme... Și să mă uit și spre ceilalți, să găsesc în felul acesta

orizonturi necunoscute, căci înainte de a fi creat-o, aproape cu de-a sila, din propriul meu sînge, din oasele mele, din propria mea amărăciune, eram o femeie dezechilibrată şi meschină, nemulţumită şi egoistă... O femeie care prefera să moară înainte ca Ena să fi putut bănui ceva...

Am rămas tăcute.

Ajungînd aici, nu mai rămînea nimic de spus, căci era uşor pentru mine să înţeleg acest glas al sîngelui, al durerii şi al creaţiei, care începe cu însăşi substanţa fizică a celei care devine, şi este, femeie. Era uşor să înţeleg, cunoscînd propriul meu trup pregătit — ca şi cum ar fi fost plin cu sămînţă — pentru această muncă de perpetuare a vieţii. Cu toate că totul în mine, pe atunci, nu era decît acid şi nedesăvîrşit ca însăşi nădejdea. O înţelegeam, totuşi.

Şi cînd a tăcut, gîndurile mele se armonizau, în întregime, cu ale ei.

M-am înspăimîntat, mi-am dat seama că în jurul meu lumea începea să strige (ca un val, care, oprit — negru — un moment, se loveşte de zid şi se risipeşte în spumă). Toate luminile cafenelei şi ale străzii s-au topit în acelaşi timp, în ochii mei, cînd ea a reînceput să-mi vorbească.

— Din cauza asta doresc ca dumneata să mă ajuţi... Numai dumneata sau Román ar putea să mă ajute, dar el n-a vrut. Aş fi dorit ca, fără să fi cunoscut această ruină ce face parte din mine şi pe care dumneata o ştii, Ena să se fi ruşinat de Román... Ea, fata mea, nu e o fiinţă bolnăvicioasă, cum am fost eu. Nu s-ar putea lăsa niciodată tîrîtă de aceleaşi febre, în care m-am

consumat eu... N-am să-ţi cer nimic concret. Aş dori doar ca atunci cînd ei sînt sus, în camera lui, şi ascultă muzică, cineva să rupă penumbra şi vraja aceea falsă prin simpla aprindere a luminii. Aş dori ca cineva, care să nu fie eu, să-i vorbească Enei despre Román, dacă e nevoie mintind chiar... Spune-i că te-a bătut, încearcă să sublimiezi sadismul, cruzimea, şiretlicurile lui... Ştiu că îţi cer prea mult... Acum sînt însă eu cea care te întreb : cunoşti dumneata pe unchiul dumitale în felul acesta ?

— Da.

— Bine... Atunci ai să vrei să mă ajuţi ? Mai ales, să n-o laşi, cum ai lăsat-o în ultima vreme, pe Ena singură... Dacă ea crede în cineva, atunci crede în dumneata. Te apreciază mai mult decît am reuşit să-mi dau seama. Sînt sigură.

— În ceea ce depinde de mine, puteţi fi sigură că voi încerca să vă ajut. Dar nu cred că am să-i fiu de mare folos.

(Sufletul meu scrîşnea pe dinăuntru ca o hîrtie sfîşiată. Ca atunci cînd Ena, într-o zi, a strîns, în faţa mea, mîna lui Román.)

Mă durea capul. Atît de rău, încît mi se părea că pot să-mi pipăi durerea.

— Dacă aş putea s-o fac să vină cu mine... Ţi se pare caraghios că eu nu pot să-mi impun autoritatea într-o situaţie ca aceasta, legată de plecarea noastră în vacanţă. Dar soţul meu nu poate lăsa, tocmai acum, afacerile baltă, iar Ena se apără, făcîndu-şi scut din dorinţa ei de a nu-l părăsi... Şi reuşeşte să-l facă pe Luis să se înfurie de insistenţa mea şi, între glumă şi adevăr,

să mă acuze de acapararea fiicei mele, pe care o îndrăgim amîndoi. Îmi spune să plec cu băieţii şi să i-o las lui pe Ena. E entuziasmat pentru că ea, care în mod obişnuit e foarte reţinută în actele ei de afecţiune, îi arată acum o duioşie extraordinară. Şi nopţi în şir nu pot să dorm din cauza asta...

(Mi-o închipuiam cu ochii deschişi, lîngă somnul liniştit al soţului ei. Cu dureri în oase din cauza poziţiei forţate ; din teama de a nu-l trezi... Atentă la scîrţîitul patului, la durerea pleoapelor neadormite ; la propria-i nelinişte interioară.)

— Pe de altă parte, Andrea, am încercat să-i povestesc anecdote ridicole sau meschinării de-ale lui Román, anecdote de care amintirile mele sînt pline... Totuşi, pe acest drum nu am curaj să merg prea departe. Dacă Ena se uită la mine, simt că roşesc, ca şi cînd eu aş fi vinovată. Că mă împroşc singură cu noroi, în ochii fetei mele... Tatăl meu mi-a promis că, din septembrie, Luis va trebui să ia în primire sucursala din Madrid... Dar pînă atunci se pot întîmpla multe lucruri...

S-a ridicat, gata să plece. Nu era descumpănită pentru că vorbise cu mine. Înainte de a-şi pune mănuşile, şi-a trecut, încă o dată, cu un gest maşinal, mîna peste frunte. O mînă atît de fină, încît am încercat dorinţa de a mi-o apropia de ochi, pentru a mă minuna de netezimea ei, aşa cum, uneori, îmi place să privesc pe dedesubtul frunzelor...

O clipă mai tîrziu, am văzut-o cum se îndepărta, mică şi slabă, dispărînd printre lume, lă-

sîndu-mă cu senzația aceea de apăsare, de stupoare.

După aceea, în camera mea, noaptea s-a umplut de neliniști. Mă gîndeam la vorbele ei: „L-am rugat pe Román să mă ajute și n-a vrut...“ Așadar, doamna îl văzuse, singură, pe omul acela și eu nu știam de ce Román mi s-a părut un biet nenorocit, pe care ea îl urmărise cu gîndurile ei, ani de zile. Văzuse, în sfîrșit, mica încăpere, micul teatru în care se închisese Román, cu viața lui. Și ochii ei triști îmi destăinuiseră faptul că această încăpere ar fi putut s-o înfrîngă pe fata ei.

În zori, un cortegiu de nori întunecați, cu degete prelungi, au început să plutească pe cer. Și în cele din urmă au șters luna.

XX

A venit dimineața și mi s-a părut că o simt — deși mai aveam pleoapele căzute — ca pe o Aurora într-un cer uriaș, ale cărui roți se rostogolesc peste craniul meu. Mă asurzea zgomotul — scrîșnit de oase, trosnet de lemn și fier pe asfalt. Zgomotul tramvaiului. O rumoare confuză de frunze și lumini amestecate. Un strigăt îndepărtat:

— Haine veeechi...

Ușile balconului s-au deschis și s-au închis lîngă mine. Împinsă de un curent de aer a cedat pînă și ușa camerei mele, puțin cîte puțin, și a trebuit să mă trezesc. Totul era inundat de lu-

mină. Era, deci, foarc tîrziu. Gloria apăruse în balconul sufrageriei pentru a-l chema pe cumpărătorul de vechituri care striga din stradă, iar Juan a apucat-o de braţ, închizînd, cu o lovitură zgomotoasă, ferestrele.

— Lasă-mă-n pace, omule !

— Ţi-am spus că nu mai vînd nimic ! Mă auzi ? Ceea ce se află în casa asta nu e numai al meu.

— Iar eu îţi spun că trebuie să mîncăm...

— Pentru asta cîştig destul.

— Ştii bine că nu, şi mai ştii foarte bine şi din ce cauză murim de foame.

— Nefericito, vrei să mă provoci ?

— Nu mi-e frică, băiete.

— Ah, nu ?

Juan a apucat-o de umeri, desperat.

— Nu !

Şi-am văzut-o pe Gloria căzînd, izbindu-se cu capul de uşa balconului.

Geamurile au tremurat surd. Am auzit-o ţipînd.

— O să te omor, blestemato !

— Laşule, nu mi-e frică.

Glasul Gloriei tremura, totuşi.

Juan a apucat ulciorul cu apă şi, în clipa cînd ea a dat să se ridice, a încercat să i-l spargă în cap. De data asta geamurile s-au spart de-a binelea, cu toate că ţinta nu fusese atinsă. Ulciorul s-a făcut ţăndări de perete. Cîteva cioburi din el l-au rănit la mînă pe copilul care stătea, în scaunul lui, şi privea totul cu ochii săi rotunzi şi serioşi.

— Copilul ! Priveşte ce i-ai făcut copilului tău, imbecilo ! Tîrfo !

— Eu ?

Juan s-a aplecat asupra copilului care, înspăimîntat, începuse să plîngă. A încercat să-l liniştească, vorbindu-i dulce, luîndu-l în braţe. Şi s-a dus să-l spele.

Gloria plîngea şi ea. A intrat la mine.

— Ai văzut bestia, Andrea ? Ce bestie !

Eu mai stăteam încă în pat. S-a aşezat şi ea lîngă mine, pipăindu-şi ceafa.

— Îţi dai seama că nu mai pot trăi aici ? Nu mai pot... O să mă ucidă şi eu nu vreau să mor. Viaţa e frumoasă, mititico. Tu ai fost de faţă... Nu-i aşa că tu ai fost de faţă, Andrea ? Cînd el însuşi a înţeles că eu eram singura care făceam cîte ceva ca să nu murim de foame, în noaptea aceea, cînd m-a găsit jucînd cărţi... Nu mi-a dat dreptate în faţa ta ? Nu m-a sărutat el, printre lacrimi ? Spune, nu m-a sărutat ?

Şi-a frecat ochii, încercînd să surîdă.

— Oricum, în seara aceea a fost ceva comic, mititico... Puţin comic. Tu ştii... Eu îi spuneam lui Juan că îi vindeam tablourile unor oameni care se ocupă cu obiecte de artă. În realitate le vindeam cumpărătorilor de vechituri pe cinci sau şase duros, şi cu asta puteam să joc, noaptea următoare, în casa surorii mele... Aici vin prietenii şi prietenele ei de petrecere, aproape în fiecare noapte. Iar surorii mele îi face plăcere pentru că-i consumă băutură şi-n felul acesta ea cîştigă bani buni. Uneori se stă pînă dimineaţa. Sînt oameni care ştiu să joace şi cărora le place să

facă pariuri. Eu cîştigam mai întotdeauna, mititico... Dacă se-ntîmplă să pierd, sora mea îmi împrumută suma de care am nevoie, iar cu, cînd cîştig din nou, îi restitui, dîndu-i şi o oarecare dobîndă... E singurul mod onorabil de a putea cîştiga ceva bani. Ţie îţi pot spune că, uneori, mi s-a întîmplat să aduc acasă cîte patruzeci şi chiar cincizeci de duros dintr-un singur joc. Şi-i foarte plăcut să joci, mititico... În noaptea aceea cîştigasem ; aveam în faţă treizeci de duros... Şi uneori, închipuie-ţi, lucrurile neprevăzute prind foarte bine. Sosirea lui Juan a fost cum nu se poate mai nimerită, căci jucam cu un individ cam necioplit şi, oarecum, trişasem... Cîteodată trebuie s-o faci şi pe asta. Era un individ saşiu. Un tip ciudat, care, dacă l-ai cunoaşte, ţi-ar face plăcere, Andrea. Partea proastă e că nu ştii încotro se uită şi nici ce-a observat şi ce nu... Un contrabandist care a avut ceva legături cu Román. Ştii doar că Román se ocupă cu afaceri dubioase ?

— Dar Juan ?

— Ah, da, desigur ! Era un moment emoţionant, mititico. Tăceam cu toţii şi Tonet tocmai spunea :

— Mi se pare că pe mine nimeni n-o să mă jupoaie de viu...

Eu, în mine, eram puţin înspăimîntată... Şi-n clipa aceea au început să se audă ciocănituri în uşa dinspre stradă. O prietenă de-a surorii mele. Carmeta — o fată foarte frumoasă, să nu crezi cumva că... — i-a spus :

— Tonet, mi se pare c-au venit după tine.

Iar Tonet, care se ştia cu musca pe căciulă, s-a ridicat ca un fulger. Soţul surorii mele... da, soţul surorii mele nu-i soţul ei, ştii ? dar e ca şi cînd i-ar fi ; i-a spus :

— Ieşi pe terasă şi treci la Martillet. Înainte de a deschide am să număr pînă la douăzeci. Cred că nu sînt mai mulţi de doi...

Tonet a apucat-o pe scară în sus. Uşa părea că are să se prăbuşească sub lovituri. Chiar sora mea, care-i mare diplomată, s-a dus să deschidă. Atunci l-am auzit pe Juan răcnind, iar cumnatu-meu, căruia nu-i plac poveştile sentimentale, s-a întunecat la faţă şi s-a dus să vadă despre ce-i vorba. Juan s-a luat la harţă cu el. Şi cu toate că e un om foarte voinic, cumnatu-meu, şi-i înalt cam de doi metri, ştii foarte bine că nebunii sînt foarte puternici. Juan era ca şi nebun. Nu l-a putut potoli ; cînd a trecut însă pe lîngă el şi a vrut să dea la o parte draperia, cumnatu-meu i-a dat un pumn în spate, făcîndu-l să cadă cu capul în jos, în camera unde eram noi. Mi s-a făcut milă, sărmanul (pentru că eu pe Juan îl iubesc, Andrea. M-am măritat cu el pentru că-l iubeam ca o desperată). M-am aplecat peste el şi l-am ajutat să se ridice, ţinîndu-l lîngă mine, iar după aceea i-am spus că mă aflam acolo ca să cîştig ceva bani pentru copil. Mi-a dat brînci şi s-a ridicat nu prea sigur pe el. Şi-atunci, sora mea, cu mîinile-n şold, i-a ţinut un discurs. I-a spus că ea însăşi mă pusese în legătură cu nişte bărbaţi care m-ar fi plătit bine, dar că eu i-am refuzat pentru că-l iubesc pe el, cu toate că din cauza lui îndur mizerie. Îi vorbea calm, stăpînă

pe ea, iar bietul de el privea în jur, dezorientat, cu umerii căzuți. A văzut că banii se aflau pe masă și că pe scaune stăteau Carmeta și Teresa, împreună cu doi tineri drăguți, logodnicii lor. Și-a dat seama că e vorba de un lucru serios și nici pe departe de-o petrecere... Sora mea i-a spus că în timp ce el vroia să mă ucidă, eu cîștigasem treizeci de duros. Cumnatu-meu sughița într-un colț, cu mîinile pe burtă, iar Juan părea hotărît să se ducă la el și s-o ia de la capăt, furios... Sora mea însă e o ființă care face cît șapte, mititico. Tu o cunoști. I-a spus :

— Și-acum, Joanet, să luăm cîte un pahar de rachiu împreună. Între timp Gloria o să-și pună la punct socotelile și o să poată pleca acasă să vadă de copil.

Abia atunci începeam să-mi dau seama ce se petrece cu mine. Cînd sora mea a dispărut cu el în camera de-alături, m-am gîndit că Juan venise numai pentru că tu sau, poate, bunica, îl chemaserăți cu telefonul sau că, și asta părea să fie mai sigur, murise copilul... Pentru că eu pot să mă gîndesc la multe, mititico. Nu crezi ? Eu gîndesc tare mult. A intrat frica-n mine și nu mai eram în stare nici să-mi număr banii pe care-i cîștigasem la joc... Căci eu îmi iubesc mult copilul. Nu-i așa că-i drăguț ? Sărăcuțul !... Carmeta, care-i tot atît de bună, m-a ajutat să-mi fac socotelile. Și n-a mai adus nimeni vorba că aș fi trișat... După aceea v-am găsit pe voi, pe tine cu Juan și cu sora mea. Închipuiește-ți că eram atît de aiurită, încît nimic nu mi s-a părut ciudat. Nu mă mai gîndeam decît la un singur

lucru : „A murit copilul, a murit copilul"... Şi tu ai văzut foarte bine că atunci cînd i-am spus asta, Juan mă iubea cu adevărat... Pentru că bărbaţii, drăguţo, mă iubesc mult. Să nu crezi că şi-ar fi putut uita de mine atît de uşor... Juan şi cu mine ne-am iubit mult de tot...

A tăcut, şi eu am început să mă îmbrac. Gloria părea să se liniştească şi-şi freca mîinile. S-a uitat la mine.

— Ce picioare frumoase ai ! Atît de plăpînde. Parcă-s de sfîntă.

— Da, e drept ; Gloria mă făcea întotdeauna să sfîrşesc surîzînd ; în schimb, ale tale parcă-s de muză...

— Foarte frumoase, nu ?

— Da.

(Avea picioare albe şi mici : cam infantile.)

Am auzit poarta dinspre stradă. Juan pleca. Şi a apărut bunicuţa, surîzînd.

— S-a dus cu copilul la plimbare... Tot băiatul meu e mai bun !...

— Hoţomanco, s-a adresat ea Gloriei, de ce te încontrezi cu el ? Vai, vai ! Nu ştii că bărbaţilor trebuie să le dai întotdeauna dreptate ?

Gloria a surîs şi a început s-o mîngîie. Apoi a început să-şi dea cu rimel. A trecut un alt cumpărător de haine vechi şi ea l-a strigat din balcon. Bunicuţa a dat din cap, neliniştită :

— Repede, repede, fata mea ! Să nu vină cumva Juan sau Román... Ascultă dacă nu vine Román ! Nici nu vreau să mă gîndesc la aşa ceva !

— Astea sînt lucrurile dumitale, mamă, nu ale copiilor. Nu-i aşa, Andrea ? O să las copilul să moară de foame ca să păstrez vechiturile astea ? Şi, la urma urmei, Román îi datorează bani lui Juan. Ştiu eu...

Bunica a plecat, pentru că — aşa cum spunea ea — nu vroia să-i fie complice. Era foarte slabă. De sub părul-i alb, urechile-i subţiri, aproape transparente, păreau nişte aripi.

Cît timp îmi făceam duşul şi, după aceea, îmi călcam rochia în bucătărie — sub privirile aspre ale Antoniei, care nu-mi îngăduia niciodată să-i calc împărăţia — am auzit-o pe Gloria vorbind în dialectul catalan, în şoaptă, cu acel cumpărător de vechituri. Mă gîndeam la ce-mi spusese Gloria, mai demult, în legătură cu Juan : „A fost ca un sfîrşit de film. Ca un final al tuturor tristeţilor. Începeam să fim fericiţi..." Asta se întîmplase de mult, pe cînd, salvat de toată ameţeala războiului, Juan se înapoiase la ea şi ea îi făcuse un copil, ca să devină, astfel, soţia lui... Acum însă, aproape că nu-şi mai aminteau de loc de povestea asta. Şi totuşi, nu de mult, în acea neliniştită noapte de care-mi amintise Gloria cu toată discuţia ei, i-am revăzut din nou îmbrăţişaţi strîns, ca şi cînd şi-ar fi simţit sîngele pulsînd prin artere, iubindu-se, ajutîndu-se unul pe altul, împărtăşindu-şi aceeaşi durere. Era ceva asemănător cu sfîrşitul tuturor duşmăniilor şi neînţelegerilor.

„Dacă în noaptea aceea, mă gîndeam eu, s-ar fi sfîrşit lumea sau dacă unul dintre ei ar fi murit, povestea lor ar fi rămas definitiv închisă

și frumoasă ; ca un cerc." Și asta se întîmplă să apară des în romane sau prin filme ; în viață însă... Îmi dădeam seama, pentru prima oară, că totul continuă să existe, că devine cenușiu, veștejindu-se cu zile. Și că nu există, nu poate să existe nimic care să termine povestea noastră pînă cînd nu vine moartea și risipește trupul...

— Ce vezi acolo, Andrea ?... De ce te uiți în oglindă cu ochii atît de măriți ?

Pusă pe glume, în timp ce mă îmbrăcam, Gloria apăruse-n spatele meu. Și-n urma ei, cu fața radioasă, bunicuța. Biata de ea se temea din ce în ce mai mult de vînzările pe care le tot făcea Gloria. Credea în mod sincer că neobosiții cumpărători de vechituri ne făceau o mare favoare primindu-ne mobila bătrînă, iar inima-i bătea, înfricoșată, în timp ce Gloria discuta cu unul din ei. Se ruga, tremurînd, în fața micului ei altar plin de pulbere ca Maica Domnului s-o scape cît mai repede pe nora ei de umilință. Cînd neînduplecatul negustor pleca, răsufla ușurată, ca un copil care iese din casa doctorului.

Am privit-o cu duioșie. Față de ea, mă încerca întotdeauna un vag sentiment de căință. Cîteodată, noaptea, cînd mă întorceam acasă, în vremea aceea de sărăcie, găseam pe măsuța mea o farfurie cu puțină ciorbă de legume, destul de fără gust și înăcrită de atîta stat, sau un codru de pîine, rămas aici ca și cînd ar fi fost „uitat". Mîncam pe nerăsuflate, împinsă spre asta de o necesitate mai puternică decît mine, tot ceea ce sărmana de ea îmi dăduse mie, lipsindu-se pe ea. Și mi-era scîrbă de purtarea mea. Iar a doua zi

îi dădeam tîrcoale bunicuței, prosteşte. Bănuiam un surîs atît de dulce în ochii ei clari, privindu-mă, încît mă înduioşa pînă la lacrimi, ca şi cînd mi-ar fi sfîşiat sufletul. Şi, împinsă de sentimentele mele, o strîngeam în braţe, jucîndu-mă cu trupul ei uscăţiv şi rece, ca de ţîr, dinăuntrul căruia bătea o inimă înspăimîntător de vie...

Gloria s-a aplecat înaintea mea, pipăindu-mi bluza cu un fel de mulţumire de sine.

— Eşti destul de slăbuţă şi tu, Andrea...

Şi mai apoi, grăbită, pentru a nu fi auzită de bunica :

— Ena, prietena ta, o să vină în după-masa asta la Román, sus în cameră.

O furtună îmi bîntuia sufletul.

— De unde ştii ?

— Pentru că el i-a spus Antoniei să-i facă ordine în cameră şi să-i cumpere lichior... Eu nu sînt o toantă, mititico ; şi la urma urmelor prietena ta e amanta lui Román.

M-am roşit brusc, iar ea s-a înfricoşat şi s-a îndepărtat de mine. Bunica ne observa, neliniştită.

— Sînteţi nişte sălbatici, i-am spus eu, furioasă. Tu şi Juan sînteţi ca nişte animale. Crezi că între un bărbat şi o femeie nu pot fi şi altfel de legături ? Că nu există nimic altceva decît amorul ? Vai de tine, nefericito !

Violenţa sentimentelor mele, atît de neaşteptată, îmi producea o stare de agitaţie care m-a făcut să-mi dea lacrimile. În clipa aceea eram îngrijorată de soarta Enei. O iubeam şi nu vroiam să aud astfel de vorbe murdare despre viaţa ei.

Gloria a schițat un surîs cu colțul buzelor, ironic, dar care m-a obligat să surîd, pentru că îmi dădeam seama că și ea e gata să plîngă. Bunica, înspăimîntată și amărîtă, mi s-a adresat mie :

— Andrea ! Nepoțica mea să vorbească astfel !?

Eu m-am adresat Gloriei :

— De ce te-ai apucat să bîrfești o fată care-i prietenă cu mine ?

— Pentru că-l cunosc foarte bine pe Román... Vrei să-ți spun ceva ? După ce m-am măritat cu Juan, Román a încercat să mă facă amanta lui... Vezi ? Ce poți să aștepți de la unul ca el ?

— N-are a face. Eu o cunosc, în schimb, pe Ena... Ea aparține unui anume fel de oameni de care tu, Gloria, nici n-ai idee... Ar putea s-o intereseze Román, dar numai ca prieten, nu ca...

(Mă ușuram spunînd toate astea cu voce tare, dar, în același timp, a început să-mi repugne discuția cu Gloria despre prietena mea. Și am tăcut.)

M-am întors cu spatele și am plecat în oraș. În trecere, bunica m-a apucat de haină.

— Fata mea ! Fetița mea ! Doamne, ce-i cu nepoțica mea că niciodată nu se mînia. Doamne, Dumnezeule !...

Nu știu ce stare pusese stăpînire pe mine. Și am trîntit ușa cu putere, asemenea lor. Exact ca ei...

Eram atît de nervoasă, încît și după ce-am ieșit în stradă ochii îmi erau umezi. Cerul era acoperit cu nori, calzi și amenințători. Cuvintele celor de acasă, cîntec vechi, se țineau după mine, dansînd în auzul meu : „Tu mănînci mult prea puțin, Andrea, și ești cam isterică..." „Da, ești

isterică..." „De ce plîngi dacă nu ești isterică?..." „Ce motiv ai tu să plîngi?..."

Mi-am dat seama că lumea se uita la mine cu teamă și, de furie, mi-am mușcat buzele... „Fac gesturi nebunești ca și Juan... Și o să înnebunesc și eu..." „Sînt oameni care-au înnebunit de foame"...

Am coborît, pe Ramblas, pînă spre port. La fiecare pas mă mîngîia amintirea Enei, de a cărei dragoste eram sigură. Chiar mama ei îmi mărturisise iubirea ei pentru mine. Ea, cea atît de iubită, cea atît de plină de bucurie, mă admira și mă prețuia. Și mă simțeam mîndră de a mi se fi cerut o misiune providențială pe lîngă ea. Nu știam, totuși, dacă amestecul meu în treburile ei aveau să-i servească la ceva. Vizita ei la Román în după-masa aceea, despre care-mi vorbise Gloria, începea să mă preocupe.

Eram în port. Marea, ale cărei valuri se opreau în țărmuri, îmi arăta petele de ulei de pe oglinzile ei : mirosul de gudron care îmbîcsea frînghiile, îmi tăia respirația, pătrunzîndu-mă. Cu borurile lor largi, vapoarele mi se păreau enorme. Din cînd în cînd, apa tresărea cu un plescăit ca de pește : cîte-o bărcuță, cîte-o vîslă, lovind. Stăteam pe mal, sub soarele amiezii de vară. Poate că de pe puntea cîte unui vas, niște nordici ochi albaștri se uitau la mine ca la o minusculă pictură străină... Eu, o fată spaniolă, cu părul închis, stînd pe digul portului Barcelona. Dintr-o clipă în alta, continuîndu-și mersul, viața avea să mă ducă de aici într-altă parte. Și mă voi întîlni cu trupul meu fixat într-un alt peisaj... „Poate că

— m-am gîndit eu, în cele din urmă, învinsă întotdeauna de martirul instinctelor — undeva, unde să mănînc." Aveam foarte puţini bani, dar aveam, totuşi. Şi, fără grabă, m-am îndreptat spre veselele baruri şi restaurante din Barceloneta. În zilele de vară ele capătă, albe sau albastre, un aspect marinăresc, atrăgător. Cîteva au terase, unde unele persoane cu poftă de mîncare înfulecă orez şi scoici proaspete, încîntate de caldele şi coloratele miresme de vară ce vin dinspre plajă sau dinspre danele portului.

În ziua aceea însă, bătea o adiere ca de cenuşă, fierbinte. L-am auzit pe un necunoscut zicînd că-i timp de furtună. Am cerut bere, caşcaval şi migdale... Barul în care intrasem era o clădire cu un etaj, de culoarea indigoului, împodobită cu motive marinăreşti. M-am aşezat la una din măsuţele aranjate în stradă şi mi se părea că, sub mine, pus în mişcare de un tainic motor, pămîntul începea să vibreze, ducîndu-mă departe... deschizîndu-mi orizonturi noi. Dorinţa aceasta, de nenumărate ori repetată în mine, la cel mai neînsemnat motiv, mă stăpînea iarăşi.

Am stat mult timp la măsuţa din stradă... Mă durea capul. Iar la sfîrşit, la fel de fără grabă, m-am întors acasă, simţindu-mi umerii apăsaţi de nori ca de nişte saci umpluţi cu lînă. Făceam o bucată de drum şi mă opream... Mi se părea însă că, trecînd orele, un fir nevăzut trăgea de mine din strada Aribau, din poarta casei, din camera lui Román, de sus, din capătul scării... Cînd trecuse mai mult de jumătate din după-amiaza

accea, nevăzutul fir a devenit irezistibil şi am intrat în casă.

Urcînd treptele scării, m-am simţit luată în ghearele aceleiaşi nelinişti ciudate, care împregna totul. Printr-un geam spart, în dreptul unei odihne a scării, răzbătea pînă la mine cîntecul tărăgănat al unei servitoare.

Sus, la capătul scării, se afla Román. Şi Ena. Şi trebuia să fiu şi eu. Nu ştiu de ce eram atît de sigură că prietena mea e la Román. Bănuiala Gloriei nu-mi era de-ajuns. Îi simţeam prezenţa ca un cîine care adulmecă mirosul stăpînului. Dar, obişnuită să las ca lucrurile să se desfăşoare în voia lor, tîrîndu-mă cu ele, amestecul acesta începea să mă emoţioneze, părîndu-mi-se c-o să bruschez oarecum sentimentele Enei...

Cu fiecare treaptă, simţeam că pantofii sînt tot mai grei. Tot sîngele îmi aluneca în tălpi şi aveam faţa palidă. Lîngă uşa lui Román palmele îmi erau asudate şi, în acelaşi timp, reci ca gheaţa. M-am oprit. În dreapta, uşa de la terasă, întredeschisă, mi-a dat ideea s-o împing mai mult şi să rămîn în spatele ei. Nu puteam sta la nesfîrşit în faţa uşii lui Román şi n-aveam nici curajul să intru, deşi auzeam, dinăuntru, murmurul unei discuţii. Pentru a mă linişti, aveam nevoie să-mi schimb locul. Am ieşit pe terasă. Sub un cer, din ce în ce mai ameninţător, apărea — ca un stol de enorme păsări albe — panorama teraselor, prăbuşindu-se parcă peste privirile mele. Am auzit rîsul Enei. Un rîs în care notele false, uşor de recunoscut, mă îngrozeau. Ferestruica de la camera lui Román era deschisă. Instinctiv, m-am

așezat în patru labe, ca o pisică, și m-am tîrît încet, ca să nu fiu văzută, instalîndu-mă sub fereastra lui. Glasul Enei era clar și puternic :

— Pentru tine, Román, ar fi o afacere destul de simplă. Ce gîndeai tu ? Că, poate, am să mă mărit cu tine ? Că o să-mi petrec toată viața zbuciumată, temîndu-mă de cererile tale de bani, ca mama ?

— Acum ai să mă asculți tu pe mine... Román vorbea cu un ton pe care nu i-l cunoscusem niciodată.

— Nu. N-ai ce să-mi mai spui. Am toate dovezile. Știi că te am la mînă. În sfîrșit, o să se termine totul...

— O să mă asculți, nu ? Chiar dacă nu vrei... Eu nu i-am cerut niciodată bani mamei tale. Cred că de la un șantaj nu poți avea dovezi.

Glasul lui Román ajungea pînă la mine, tîrîș, ca șuierul de șarpe.

Repede, fără să mai stau pe gînduri, m-am strecurat pe lîngă perete, ieșind de pe terasă și, îndreptîndu-mă spre ușa unchiului meu, am început să bat. Nu mi-au răspuns și am bătut iarăși. Mi-a deschis Román. Mi-am dat seama, dintr-o privire, că era palid. O sorbeam din ochi pe Ena, care stătea foarte liniștită și fuma. S-a uitat la mine plictisită. Mîna care ținea țigara îi tremura puțin.

— Oportunitate e numele tău, Andrea, a spus ea cu răceală.

— Dragă Ena... mi s-a părut că ești aici. Am venit să te salut...

(Cam asta am dorit eu să spun, dar nu știu dacă am dus totul pînă la capăt.)

Román părea gata să se ia la harță. Ne privea, deopotrivă, pe amîndouă.

— Du-te, mititico, fii drăguță... lasă-ne singuri.

Era tulburat.

Pe neașteptate, Ena s-a ridicat cu elasticitatea și rapiditatea mișcărilor ei, și, înainte ca eu sau Román să fi avut vreme să ne dăm seama ce se întîmplă, m-a luat de braț. Apropiindu-se de mine, am simțit, confuze, bătăile unei inimi. Nu știam, însă, dacă e inima ei sau a mea.

Román a încercat să surîdă ; frumosul și binecunoscutul lui surîs atrăgător.

— Faceți ce vă place, micuțelor — privind-o pe Ena, nu pe mine ; numai pe Ena. Totuși, Ena, mă surprinde plecarea aceasta, tocmai cînd eram la jumătatea discuției. Tu știi foarte bine că nu putem termina astfel... Știi foarte bine.

Nu știu de ce tonul acesta atît de amabil și de scăzut al lui Román mi-a făcut frică. Privind-o pe prietena mea, ochii lui luceau așa cum luceau cei ai lui Juan cînd era în pragul unei noi răfueli.

Ena m-a împins spre ușă. A făcut o ușoară, și plină de ironie, reverență.

— O să discutăm altă dată, Román. Pînă atunci, nu uita ce ți-am spus. La revedere !

Surîdea și ea. Avea ochii strălucitori și era foarte palidă.

Abia în clipa aceea mi-am dat seama că Román ținuse tot timpul mîna dreaptă în buzunar. Și că buzunarul era destul de umflat. Nu știu ce

întunecată presimțire m-a făcut să mă gîndesc la pistolul său, tocmai cînd surîsul i se accentua. M-am repezit spre el ca o nebună și i-am strigat Enei să fugă.

Román m-a împins și i-am văzut fața, în sfîrșit, fără expresia aceea de neliniște și agitație.

— Tîmpito ! Ce, crezi că aveam de gînd să vă împușc ?

M-a privit cu seninătate. Primiscm o lovitură în spate, izbindu-mă de balustrada scării. Román și-a dus mîna la frunte, dînd la o parte șuvițele rebele. Sub ochii mei, din ce în ce mai stinși — așa cum mi se mai întîmplase și altă dată — trăsăturile lui îmbătrîneau. Ne-a întors spatele și a intrat în camera lui.

Simțeam durerea din coaste. O pală de aer a scuturat ușa de la terasă. De departe, a ajuns pînă la mine bubuitul, înăbușit, al unui trăsnet.

Am descoperit-o pe Ena așteptîndu-mă pe una din odihnele scării. Privirea ei, batjocoritoare, ca în cele mai îngrijorătoare și rele momente.

— Andrea, draga mea, de ce erai atît de tragică ?

Privirile ei mă răneau. Ridica fruntea, și buzele ei se arcuiau într-un dispreț insuportabil.

Îmi venea s-o bat. Mai apoi, furia mi s-a transformat într-o neliniște care m-a făcut să întorc fața și să cobor scara, în fugă, gata să mă prăbușesc, orbită de lacrimi... Fizionomia cunoscută a ușilor cu broderiile lor de fier forjat, cu ferestruicile albe sau negre, cu tăblițele ce indicau destinația fiecărei încăperi... „Farmacie", „Croito-

toric"... dansau, se precipitau peste mine, dispăreau în ceața lacrimilor mele.

Astfel am ajuns în stradă, biciuită de fără de sfîrșita explozie de neliniște ce mă obliga să fug, îndepărtîndu-mă de toate. Astfel, îmbrîncind trecătorii, am apucat-o pe Aribau în jos, pînă la Piața Universității.

XXI

Cerul acela bîntuit de furtună îmi intra în plămîni și mă orbea de tristețe. Printre ceața chinuitoare care mă înconjura defilau, grăbite, mirosurile de pe Aribau. Miros de parfumerie, de farmacie, de băcănie. Miros de stradă peste care gravitează pulberea din pîntecele unui cer sufocant de negru.

Piața Universității mi s-a părut tăcută și enormă, ca în coșmaruri. Ca și cînd puținii pietoni, automobilele și tramvaiele care o străbăteau ar fi fost atacate de paralizie. Cineva mi-a rămas, de atunci, în amintire cu un picior ridicat : atît de străină mi-a fost privirea care alerga peste tot, încît, foarte repede, îmi uitasem de tot ceea ce văzusem.

Nu plîngeam, dar mă durea în gît și-mi tresăltau sînii. M-am sprijinit de grilajul ce înconjoară grădina universității, ca în ziua aceea de care-și amintea Ena. O zi, cînd, pesemne, nu-mi dădeam seama că apa din cer se prăbușea peste mine...

O hîrtie murdară mi s-a lipit de fluierele picioarelor. Am scrutat aerul acela, gros, lipit de pămînt, care începea să rotească colbul și frunzele într-un dans macabru, ca de moarte.

Simțeam durerea singurătății — repetată și, tocmai de aceea, mai insuportabilă decît cea încercată cu cîteva zile în urmă, cînd am ieșit din casa lui Pons. Acum era ca o pedeapsă pentru lacrimile ce mi se terminaseră. Mă sfîșia pe dinăuntru, sub pleoape și în gît.

Nu mă gîndeam și nu așteptam pe nimeni, dar am simțit alături de mine prezența unei ființe umane. Era Ena, gîfîind, de parcă ar fi mers numai în fugă. M-am răsucit încet — mi se părea că nu-mi prea funcționau bine oasele, că eram bolnavă, că orice mișcare era un chin. Am văzut-o cu ochii împăienjeniți de lacrimi. Era pentru prima dată cînd o vedeam plîngînd.

— Andrea !... Vai, ce prostuță !... Fetițo !

A făcut o mutră ca și cînd ar fi încercat să zîmbească și a început să plîngă și mai tare. Mă sfîșia plînsul ei de neliniște, ca și cînd ar fi plîns pentru mine. Mi-a întins brațele, incapabilă să scoată un cuvînt și ne-am îmbrățișat în plină stradă. Inima — inima ei, nu a mea — bătea cu toată viteza, lîngă mine. Am rămas așa cîteva clipe. Apoi eu m-am smuls brusc din duioșia ei. Observasem că lacrimile i se uscaseră repede și că surîsul îi înflorea dintr-o dată pe buze, ca și cînd n-ar fi plîns niciodată.

— Știi că te iubesc foarte mult, Andrea ? mi-a spus ea. Nu știam că te iubesc atîta... Nu vroiam să te văd, așa cum nu vreau să văd nimic care ar

putea să-mi amintească de casa de pe Aribau... Dar, după ce m-ai privit așa, cînd ai fugit...

— Eu te-am privit „așa" ? Cum adică ?

Nu mă interesa discuția. Mă interesa reconfortanta senzație de companie, de consolare, pe care o simțeam căzînd peste sufletul meu, ca o ploaie binefăcătoare.

— Așa... nu știu cum să-ți explic. Mă priveai cu desperare. Și-n afara de asta, cum știu că mă iubești atît de mult și de sincer... Ca și eu pe tine, crede-mă.

Vorbea incoerent și vorbirea aceasta mi se părea plină de înțelesuri. Peste asfalt plutea miros de pulbere udă. Cădeau, mari, picături fierbinți, dar noi nu ne mișcam. Ena și-a petrecut un braț pe după umerii mei, apăsîndu-și, suavă, bărbia de mine. Toate rezervele noastre păreau risipite, iar momentele grele, trecute și ele.

— Ena, iartă-mă pentru această după-amiază. Știu bine că nu suporți să fii urmărită. N-am făcut-o niciodată pînă azi, ți-o jur... Dacă am întrerupt discuția ta cu Román, am făcut-o numai pentru că am simțit că el te amenință... Știu, poate-i ridicol. Dar așa mi s-a părut.

Ena s-a îndepărtat de mine ca să mă privească. Toată fața i se pregătea pentru zîmbet.

— Dar aveam nevoie de asta, Andrea ! Parc-ai venit din cer ! Nu ți-ai dat seama că m-ai salvat ?... Dacă m-am purtat aspru, mi-o explic numai pentru că eram nervoasă. Îmi venea să plîng. Și, vezi bine, am și plîns...

A respirat adînc, ca și cînd asta i-ar fi ușurat sufletul încărcat. Și-a dus mîinile la ceafă și a

tras de ele înapoi, eliberîndu-se de toată încordarea. Nu se uita la mine. Părea că nu mie îmi vorbește.

— Adevărul, Andrea, e că, în fond, întotdeauna am prețuit stima ta ca pe ceva extraordinar, dar niciodată nu am dorit să mă gîndesc la asta. Pînă a te cunoaște pe tine, prietenia sinceră mi se părea un mit, după cum tot mit mi se părea și dragostea înainte de a-l fi cunoscut pe Jaime... Uneori, Andrea — a surîs ea cu o anume timiditate — mă gîndesc ce-am făcut eu pentru a merita aceste două daruri pe care soarta mi le-a oferit... Te asigur că am fost o fetiță teribilă și cinică. Nu am crezut niciodată în vreun vis de aur și, contrar a ceea ce se petrece cu ceilalți oameni, mie mi-au revenit cele mai frumoase și mai neprețuite bunuri. Întotdeauna am fost atît de fericită...

— Ena, nu te-ai îndrăgostit de Román ?

Am pus întrebarea atît de în șoaptă, încît ploaia, care cădea fără întrerupere, a fost mai puternică decît vocea mea. Am repetat-o :

— Spune-mi, nu te-ai îndrăgostit ?

Ena m-a scrutat cu o indefinibilă privire a ochilor ei atît de strălucitori. Și-apoi, ridicîndu-și fruntea spre nori :

— O să ne facem leoarcă, Andrea !

M-a tîrît pînă la intrarea în universitate, unde ne-am adăpostit. Sub picăturile ploii, obrazul ei părea mai fraged, puțin palid, ca și cînd ar fi zăcut de febră. Furtuna s-a dezlănțuit în cascade, însoțită de trăsnete puternice. Am stat cîteva

clipe fără să schimbăm o vorbă, ascultînd ploaia aceea care mă liniștea și reînviora ca pe arbori.

— Ce frumos e ! a rostit Ena, dilatîndu-și nările. Mă întrebi dacă m-am îndrăgostit de Román... a continuat ea, aproape visătoare. M-a interesat mult. Foarte mult !

Și a rîs.

— Dar l-am umilit mult de tot și l-am adus în pragul desperării...

Am privit-o nu fără o oarecare spaimă. Dar ea nu vedea decît pînza de ploaie, căzînd, luminată de fulgere, la picioarele ei. Pămîntul părea că fierbe, gîfîind, ușurîndu-se de toate veninurile lui.

— Ah ! Ce plăcere ! Să știi că cineva te pîndește, că te are în mîinile lui, iar tu să scapi, bătîndu-ți joc de el... Cît de ciudat !... Román are un aer de cocină, Andrea. E atractiv și e un artist mare, dar, în adîncul lui, e meschin și josnic !... Ce fel de femei o fi cunoscut pînă acum ? Presupun că la fel cu cele ce dădeau tîrcoale scării cînd mă duceam eu să-l văd... Servitoarea aceea de la voi și încă una, la fel de aparte, cu părul roșu, despre care știu doar că o cheamă Gloria... Și de asemeni, poate, vreo femeie bună la suflet și timidă, ca mama...

M-a privit cu coada ochiului.

— Tu știi că mama, cînd era tînără, a fost îndrăgostită de el ? Numai din cauza asta am dorit să-l cunosc pe Román. După aceea, decepția ! Am început să-l urăsc... Nu ți s-a întîmplat niciodată să vezi în cineva o ființă deosebită, iar mai tîrziu să descoperi că, în realitate, face mai

puțin decît tine și, din cauza asta, să începi să-l urăști ? Uneori, ura mea pentru Román era atît de mare, încît își dădea și el seama de asta și-și întorcea fața, de parcă ar fi fost încărcat cu electricitate... Și cît de deosebite au fost primele zile în care am început să ne cunoaștem ! Nu știu dacă eram nefericită sau ba. Știu însă că, pentru mine, Román părea să devină un fel de obsesie. Am fugit de tine. M-am certat cu Jaime dintr-o prostie, iar după aceea nu-l puteam suferi lîngă mine. Credeam că, dacă m-aș fi răzgîndit și l-aș fi revăzut, ar fi trebuit să renunț, cu forța, la aventura în care intrasem. Și pe atunci mă simteam îndeajuns de preocupată, aproape otrăvită de toată povestea asta.... Cînd sînt cu Jaime, devin bună, Andrea, sînt altă femeie... Dacă ai ști că uneori mă tem de dualitatea puterilor care mă obligă să mă port astfel. Dacă într-o perioadă de timp toate au fost minunate, am poftă de altceva... Să rănesc puțin pe cineva.

M-a apucat de braț și, datorită gestului meu instinctiv de refuz, mi-a surîs cu o duioșie prefăcută.

— Te-nspăimînt ? Și atunci, cum vrei să fii prietena mea ? Nu sînt un înger, Andrea, deși te iubesc mult... Există pe lumea asta ființe ca Jaime, ca mama sau ca tine, care-mi umplu — fiecare în felul său — inima de bucurie... Dar, o parte din mine are nevoie să se risipească și să-și dea frîu liber veninului. Crezi că nu-l iubesc pe Jaime ? Îl iubesc foarte mult. Nu aș dori să mă văd despărțită de el. Mi-e dor de prezența lui, de el, în întregime. Îl admir cu pasiune... Dar

mai există și altceva : curiozitatea, această neliniște bolnăvicioasă a inimii, căreia nu-i prieste liniștea...

— Román ți-a făcut curte ? Spune-mi !

— Să-mi facă mie curte ? Nu știu. Era desperat din cauza mea. Parcă turbase. Și, deseori, ar fi fost capabil să mă sugrume... Știe să se stăpînească însă la timp. Doream să-și piardă această stăpînire de sine. Am reușit numai într-o singură zi... E mai bine de-o săptămînă, Andrea, de cînd am venit să-l văd pentru ultima dată. De cinci ori am intrat pînă acum în camera lui și de fiecare dată m-am străduit ca cineva de afară să știe acest lucru. Pentru că, în fond, Román mi-a inspirat, întotdeauna, teamă. Sunam la ușa ta cînd știam că nu ești acasă și întrebam de tine. Cele două femei, atît de curioase, care se purtau foarte ciudat cînd mă vedeau sosind, îmi erau de mare folos. Știam că vor rămîne ca niște gardieni în spatele meu. Totuși, tu nu-ți dai seama că atmosfera aceasta atît de încordată reușește să mă amuze. Uneori uitam pînă și de sentimentul de a rămîne în permamență cu ochii în patru. Rîdeam sincer, întărîtată și entuziasmată. Niciodată nu mi se ivise un prilej asemănător de experiențe... Fiecare încercare a lui Román de-a se așeza lîngă mine era un astfel de prilej. De îndată ce-i simțeam trupul fierbinte, mă apuca o ură inexplicabilă ; și trebuia să fac un efort deosebit pentru a mi-o ascunde. Apoi, rîzînd încă, mă instalam într-un alt colț de cameră. Îl scoteam din sărite. Cînd își închipuia că sînt pe jumătate subjugată de muzica lui, moale din pri-

cina tonului lasciv, de mărturisire aproape perversă, al discuției, mă ridicam în picioare pe canapea. „Am poftă să sar", îi spuneam eu.

Și începeam într-adevăr să sar, ajungînd pînă aproape de tavan, zbenguindu-mă așa cum o fac numai cu frații mei. Iar el, auzind cascadele mele de rîs, nu mai știa dacă sînt nebună sau de-a dreptul tîmpită... Trăgeam mereu cu coada ochiului, și nu-l lăsam nici un moment nesupravegheat. După prima mișcare de involuntară surpriză, obrazul îi rămînea impenetrabil, ca întotdeauna... Dar nu asta doream, Andrea. Nu asta doream eu. Dacă ai ști tu cît a suferit mama, cînd era tînără, din pricina lui...

— Cine ți-a spus poveștile astea ?

— Cine mi le-a spus ?... Ah, da ! Chiar tata. Tata, o dată, cînd mama era bolnavă și vorbea despre Román, aiurind din cauza febrei... Bietul tata, săracul, era foarte trist în noaptea aceea și credea că mama are să moară.

(Aveam chef să surîd. În răstimp de cîteva zile, viața îmi părea altfel decît mi-o închipuisem pînă atunci. Complicată și, în același timp, simplă. Mă gîndeam că tainele cele mai mari și mai dureroase, pe care le păzim cu toată puterea, sînt tocmai acelea pe care cei din jurul nostru le cunosc de mult. Tragedii stupide. Lacrimi fără rost. Astfel începea să-mi apară, pe atunci, viața.)

Ena s-a întors spre mine și nu-mi dau seama ce voia să afle în privirile mele. Mi-a vorbit brusc :

— Dar să nu mă crezi mai bună decît sînt, Andrea... Nu te strădui să-mi găsești scuze... Nu

numai ăsta era motivul pentru care vroiam să-l umilesc pe Román... Cum aş putea să-ţi explic oare jocul pasionant în care se transforma totul în momentele acelea?... Era o luptă din ce în ce mai aprigă. Pe viaţă şi pe moarte...

Cît timp vorbea însă, Ena mă observa, desigur. Mi s-a părut că-i simt privirile tot timpul. Nu puteam face altceva decît s-o ascult, cu ochii în ploaia a cărei furie devenea inegală, dezlănţuindu-se uneori ca un potop sau liniştindu-se definitiv.

— Ascultă, Andrea. Nu mă puteam gîndi la Jaime, nici la tine, nici la nimenea, în momentele acelea. Eram absorbită în întregime de acest duel între răceala şi stăpînirea de sine a lui Román, dintre maliţia şi siguranţa mea... Ziua cînd, în sfîrşit, am izbutit să-mi bat joc de el, reuşind să-i scap din braţe, tocmai cînd el era mai sigur ca oricînd de victoria lui, a fost o zi extraordinară...

Rîdea. M-am uitat la ea puţin înfricoşată şi i-am descoperit strălucirea ochilor.

— Tu nu-ţi poţi închipui o scenă asemenea celei ce a pus capăt legăturilor mele cu Román, săptămîna trecută, exact în ajunul Sfîntului Ion; mi-amintesc bine... M-am salvat... fugind; aruncîndu-mă ca o sinucigaşă pe treptele scării... Mi-am lăsat în camera lui poşeta, mănuşile şi pînă şi agrafele de păr. Dar Román a rămas, de asemeni, în cameră... În viaţa mea n-am văzut o faţă mai josnică decît a lui... Şi mă mai întrebi dacă m-am îndrăgostit de el?... De omul ăsta?

Am început s-o privesc pe prietena mea, văzînd-o așa cum era într-adevăr. Avea ochii adumbriți de luminile acelea cenușiu-schimbătoare ale cerului. Și simțeam că n-am s-o pot judeca niciodată. Mi-am petrecut brațul pe după al ei și mi-am sprijinit fruntea pe umăr. Eram obosită de moarte. Și-mi treceau prin cap tot felul de gînduri.

— Asta s-a întîmplat în noaptea de Sfîntul Ion ?

— Da...

Un moment am tăcut. Și-n tăcerea aceasta, fără să mă pot învinge, mi-am adus aminte de Jaime. A fost un fel de transmitere a gîndurilor ; telepatie.

— Cel cu care m-am purtat rău în povestea asta e Jaime, știu, a spus Ena.

Fața-i era din nou copilăroasă, puțin bosumflată. M-a privit și n-am mai regăsit în ochii ei nici dispreț, nici cinism.

— De fiecare dată cînd mi-aminteam de el, simțeam că pătrund într-un teritoriu bîntuit de furtuni și cutremure. Dar nu-mi puteam stăpîni demonii care mă chinuiau... Într-o seară m-am dus cu Román la un bar, la Paralelo. Cînd am intrat în sala plină cu lume, cu fum de țigară și miros de cafea, eram obosită și plictisită. Iar cînd am dat cu ochii de Jaime, am crezut că am halucinații ; stătea în spatele perdelei de fum și miros și nu mă saluta. Mă privea doar... În noaptea aceea am plîns. A doua zi — îți amintești ? — mi-ai adus mesajul accla de la el.

— Da.

— Nu doream decît să-l revăd şi să ne împăcăm. Eram atît de emoţionată cînd ne-am reîntîlnit ! După aceea însă — nu ştiu dacă din cauza mea sau a lui — totul s-a dus de rîpă. Jaime mi-a promis să fie înţelegător, dar în timpul discuţiei s-a înfuriat... Se pare că mă urmărise pas cu pas şi că ştia în amănunt viaţa şi potlogăriile lui Román. Mi-a spus că unchiul tău e un individ indezirabil, amestecat într-una din cele mai murdare afaceri de contrabandă. Mi-a explicat în ce constă această afacere... La urmă a început să mă acuze, desperat, de faptul că eu mă ţineam după „un asemenea bandit"... Era mai mult decît puteam suporta şi n-am avut altceva de făcut decît să-l apăr, din răsputeri, pe Román. Nu ţi s-a întîmplat niciodată să te încurci în propriile tale cuvinte şi să nu mai ştii cum să te salvezi ?... În ziua aceea, Jaime şi eu, ne-am despărţit ca nişte nenorociţi... Şi a plecat din Barcelona. Ştiai ?

— Da.

— Se gîndeşte, poate, că am să-i scriu... nu ?

— Bineînţeles.

A surîs şi şi-a sprijinit fruntea de zidul rece. Era obosită...

— Ţi-am vorbit cam mult, Andrea... Nu te-ai plictisit de mine ?

— Dar nu mi-ai spus încă lucrul cel mai important... Nu mi-ai spus încă de ce, din moment ce ai terminat cu el în noaptea de Sfîntul Ion, azi mai erai în camera unchiului meu...

Înainte de a-mi răspunde, Ena s-a uitat de-a lungul străzii. Furtuna se potolise, iar cerul era

împestriţat cu pete galbene şi cenuşii. Canalele înghiţeau apa care şiroia de-a lungul trotuarelor.

— Mergem, Andrea ?

Am început să păşim, dezorientate. La braţ.

— Azi, a spus ea, întorcîndu-mă la Román, am jucat totul pe o singură carte. Îmi trimisese cîteva rînduri prin care-mi spunea că mi-am uitat la el nişte lucruri şi că vroia să mi le dea... Mi-am dat seama că n-o să mă lase în pace cu una cu două. Mi-am amintit de mama şi mi se părea că, asemeni ei, dacă nu luam o hotărîre, trebuia să-mi petrec viaţa fugind. Şi atunci mi-a venit ideea să mă folosesc de spusele lui Jaime, ca de o salvare, în faţa lui Román. Cu siguranţa aceasta m-am dus la el. Eram decisă să-l văd pentru ultima oară... Să nu crezi că nu mi-a fost frică. Cînd ai venit tu, eram de-a dreptul îngrozită. Îngrozită, Andrea, şi înspăimîntată de ideea mea... Pentru că Román e nebun. Cred că-i nebun... Cînd ai bătut în uşă, era să leşin. Din cauza nervilor...

S-a oprit în mijlocul străzii pentru a mă privi. Începeau să se aprindă luminile, reflectîndu-se în asfaltul umed. Spălaţi de ploaie, arborii miroseau puternic a verde.

— Înţelegi, Andrea, draga mea, înţelegi că nu ţi-am putut spune nimic şi, mai mult, că era să te lovesc pe scară ? Clipele acelea păreau că nu există pentru mine. Că nu exist nici eu. Cînd mi-am dat seama că eram eu, Ena, cea care trăia, fugeam pe Aribau în jos, pe urmele tale. La colţ te-am găsit. Stăteai sprijinită de zidul care

înconjoară grădina universității, mică și pierdută sub cerul acela plin de furtună... Așa te-am găsit.

XXII

Înainte ca Ena să plece în vacanță, pe o plajă din Nord, am ieșit, din nou, împreună; ea, Jaime și eu. Ca în timpurile bune ale primăverii. Mă simțeam schimbată. Cu fiecare zi, eram tot mai slabă de înger și mă înduioșam din orice fleac. Îmi venea să plîng. Fericirea aceasta, atît de simplă, de a te afla îngropată sub un cer fără nori, lîngă prieteni, mi se părea perfectă, dar uneori îmi scăpa, plutind într-o vagă închipuire de imagini, asemeni celei din timpul unui vis. Depărtări albastre îmi zbîrnîiau în țeastă, ca un gărgăune, obligîndu-mă să închid ochii. Printre crengile roșcovilor vedeam, deschizînd pleoapele, firmamentul fierbinte, încărcat cu ciripit de păsări. Mi se părea că murisem de secole și că tot corpul meu, desfăcut în pulbere minusculă, se risipea peste mări și munți. Atît de împrăștiată, de ușoară și cu o vagă senzație a cărnii și oaselor mele mă simțeam pe atunci... Uneori, dădeam de ochii Enei, neliniștiți, ațintiți asupră-mi.

— Cum de poți dormi atîta? Mi-e teamă că ai slăbit prea mult, Andrea.

Această înduioșătoare preocupare pentru viața mea trebuia să se termine odată. Ena avea să

plece în cîteva zile şi, după terminarea vacanţei, nu avea să se mai întoarcă la Barcelona. Familia ei se gîndea să se mute, direct, de la San Sebastián la Madrid. Mă gîndeam că atunci cînd voi începe din nou cursurile aveam s-o fac în aceeaşi singurătate a sufletului ; ca în anul trecut. Acum însă, o greutate imprimată de amintiri cădea peste umerii mei. O sarcină care mă împovăra puţin. În ziua în care m-am dus să-mi iau rămas bun de la Ena, m-am simţit înfiorător de tristă. Ea plutea prin gălăgia din gară, înconjurată de fraţii ei, blonzi, supravegheată de mama ei, posedată parcă de graba febrilă a plecării. M-a apucat de gît şi m-a sărutat de multe ori. Simţeam cum mi se umezesc ochii. Era un moment sfîşietor. Mi-a spus :

— O să ne vedem foarte curînd, Andrea. Ai încredere în mine ; întotdeauna !

Bănuiam că se va întoarce peste puţin timp la Barcelona, căsătorită, poate, cu Jaime.

Cînd trenul s-a pus în mişcare am rămas noi, tatăl Enei şi eu pe peronul plin de lume. Singur în oraş, tatăl Enei părea puţin plictisit. M-a invitat să urc într-un taxi şi a dat semne de nedumerire cînd am refuzat. M-a privit mult, cu surîsul lui plin de bunătate. Mă gîndeam că e una din fiinţele acelea care nu ştiu să fie singure nici un moment, care nu pot sta numai cu propriile lor gînduri. Că poate nici nu au gînduri. Şi, totuşi, mi-era extraordinar de drag.

Îmi pusesem în gînd să mă întorc de la gară dînd un ocol larg ; în ciuda căldurii umede şi apăsătoare care plutea peste tot. Şi am început

să merg, să merg... Barcelona rămăsese dureros de pustie. Căldura lui iulie era înspăimîntătoare. Am traversat împrejurimile închise şi solitare ale Pieţei Borne. Străzile erau pătate cu fructe putrede şi paie. Înhămaţi la căruţele lor, cîţiva cai picoteau, nemişcaţi, în picioare. Mi-am amintit încă o dată de atelierul lui Guíxols şi am apucat-o pe Moncada. Maiestuoasa curte, cu scara ruinată de piatră cioplită, era aceeaşi dintotdeauna. O căruţă abia descărcată, mai păstra resturi de lucernă.

— Nu-i nimeni sus, domnişoară, mi-a spus portăreasa. Domnul Guíxols a plecat. Nu mai vine nimeni pe aici, nici măcar domnul Iturdiaga. A plecat şi el, săptămîna trecută, la Sitges. Nici domnul Pons nu-i în Barcelona... Dar dacă vă face plăcere să urcaţi, vă pot da cheia. Domnul Guíxols mi-a spus că pot s-o dau oricui.

Nu era în intenţia mea, urmînd firul amintirilor mele, să ajung pînă aici, nici să intru în atelierul pe care îl ştiam închis. Şi totuşi, am acceptat propunerea. Dintr-o dată, perspectiva aventuroasă de a fi, cît de cît, protejată de liniştea pustie a casei, de prospeţimea zidurilor vechi, m-a atras. În spatele uşii, unde Guíxols obişnuia să-şi păstreze proviziile, am dat peste un baton de ciocolată. Picturile fuseseră acoperite atent, cu o pînză albă, şi păreau nişte spectre înfăşurate în giulgiu. Sufletul amintirii a miilor de discuţii vesele.

Am ajuns pe Aribau cînd se întuneca. Ieşind din atelier, îmi reînnoisem desperata mea călătorie prin oraş.

În camera mea, am simțit mireasmă caldă de fereastră închisă și de lacrimi. După umflătura plapumei, am bănuit prezența Gloriei, îngropată în patul meu și plîngînd. Cînd și-a dat seama că a intrat cineva a devenit furioasă. S-a liniștit, văzînd că eram eu.

— Adormisem puțin, Andrea, mi-a spus ea.

Am descoperit că lumina nu se mai aprindea pentru că cineva luase becul. Nu știu ce m-a făcut să mă așez pe marginea patului și să iau, în mîinile mele, pe cele ale Gloriei, umede de sudoare și de lacrimi.

— De ce ai plîns, Gloria ? Crezi că nu știu că ai plîns ?

Cum în ziua aceea eram tristă, tristețea celorlalți nu mi se părea jignitoare.

Nu mi-a răspuns imediat. Abia după o bună bucată de timp, a murmurat :

— Mi-e frică, Andrea.

— Bine, dar de ce ți-e frică ?

— Înainte, nu prea întrebai pe nimeni de nimic, Andrea... Acum ai devenit mai bună. Aș dori să-ți spun de ce mi-e frică, dar nu pot.

Între noi s-a lăsat liniștea.

— N-aș vrea ca Juan să afle de ce am plîns. Îi voi spune că am adormit, și asta numai dacă îmi observă ochii adînciți în orbite.

Nu știu ce lăuntrice bătăi amare aveau lucrurile în noaptea aceea. Nu puteam să dorm, așa cum mi se întîmpla destul de des, pe atunci, cînd oboseala mă ținea trează. Înainte de a mă hotărî să închid ochii am căutat prostește pe măsuța de marmură și am descoperit o bucată de

pîine din ziua trecută. Am mîncat-o pe nerăsuflate. Biata bunica uita de foarte puține ori de micile ei cadouri. La sfîrșit, cînd somnul a reușit să pună stăpînire pe mine, simțeam că intru în comă, de parcă m-aș fi aflat în anticamera morții din urmă. Sfîrșeala mea era îngrijorătoare. Cred că cineva a strigat mult timp, pînă cînd teribilele sunete să-mi ajungă-n urechi. S-ar putea să fi strigat, totuși, numai cîteva clipe. Mi-amintesc însă că aceste strigăte, înainte de a mă dezmetici, începuseră să facă parte din somnul meu. Niciodată nu am auzit strigînd, în felul acesta, pe strada Aribau. Era un țipăt lugubru, de animal înnebunit, încît am sărit din pat și am început să tremur.

Am găsit-o pe servitoare, pe Antonia, prăbușită jos, în hol, cu picioarele desfăcute, tragic, arătîndu-și fustele, și zgîriind pereții cu mîinile. Ușa de la apartament era deschisă la perete, și începuseră să-și facă apariția fețele curioase ale vecinilor. Pe moment, n-am avut decît viziunea comică a scenei. Poate pentru că eram amețită și foarte plictisită de astfel de scene.

Juan, care ieșise pe jumătate gol, a dat un picior în ușă, închizînd-o în nasul fețelor curioase. După aceea a început s-o lovească pe Antonia și i-a cerut Gloriei un ulcior cu apă, să toarne peste ea. Antonia a început să gîfîie și să strănute, înăbușit, ca un animal rănit. Imediat însă, ca și cînd ar fi fost vorba numai de un moment de prefăcătorie, și-a reluat înspăimîntătoarele strigăte :

— A murit ! A murit ! A murit !

Şi arăta în sus.

Am văzut obrazul lui Juan pălind.

— Cine? Cine-a murit, tîmpito?

Apoi, fără să mai aştepte vreun răspuns de la ea, a ieşit şi a urcat, înnebunit, treptele scării.

— S-a tăiat cu briciul de bărbierit, a terminat Antonia.

Şi, în cele din urmă, a început să plîngă, deznădăjduită, aşezată încă pe ciment. Lacrimile acelea de pe faţa ei erau un spectacol nemaivăzut. Îi împrumutau figura unui chinuit din iad. Trăia parcă un coşmar.

— Mă rugase să-i duc cît mai de dimineaţă un ibric cu cafea, pentru că vrea să plece într-o călătorie... Cu noaptea-n cap mi-a cerut-o... Şi acum e lungit la pămînt, însîngerat ca un animal. Vai! Vai! Trăsnet, fiul meu, de acum n-o să mai ai tată!...

Din toată casa au început să se audă zgomote asemănătoare cu murmurul unei ploi care creştea. După aceea, strigăte şi chemări. Prin uşa deschisă, noi, paralizate, vedeam oamenii de la celelalte etaje urcînd spre camera lui Román.

— Trebuie anunţată poliţia, a strigat domnul cel gras, farmacistul, coborînd scara foarte agitat.

L-am auzit noi, cei din casă, femeile, care alcătuiam, la un loc, un ciorchine stupid şi tremurător, neîndrăznind să reacţionăm la o întîmplare atît de neverosimilă. Antonia continua să strige încă şi numai vocea ei se auzea din acest compact şi straniu grup pe care îl formam Gloria şi ea, bunica şi eu.

Într-un anume moment, am simțit că mie însămi îmi curge sîngele, și m-am dus să închid ușa. Întorcîndu-mă, am descoperit-o abia atunci pentru prima dată, în reala ei prezență, pe bunicuța. Părea încovoiată, apăsată de vălul negru pe care și-l pusese, neîndoielnic, pentru a se duce la biserică. Tremura și ea.

— El nu s-a sinucis, Andrea... Căci s-a căit înainte de-a muri...

— Da, iubita mea, da.

Afirmația mea nu o consola. Avea buzele învinețite, se bîlbîia. Ochii ei, umezi, nu-i lăsau lacrimile să curgă în voie.

— Vreau să urc sus... Vreau să plec cu Román al meu.

Mi s-a părut mai potrivit să-i fac pe voie. Am deschis ușa și am ajutat-o să urce, treaptă cu treaptă, pe scara aceea atît de cunoscută. Nu-mi dădeam nici măcar seama că nu mă îmbrăcasem și că doar un halat ușor atîrna pe mine. Nu știu unde dispăruse lumea care năvălise pe scară. În prag se auzeau voci de paznici care se străduiau să oprească avalanșa. Ne-au lăsat să trecem numai după ce ne-au privit îndelung. Simțeam cum mă părăsesc nervii. Cu fiecare treaptă, un val nou de neliniștită teamă și scîrbă punea stăpînire pe mine. Genunchii își începeau dansul lor, nervos, împiedicîndu-mă să pășesc. Juan cobora dezolat, galben. Ne-a văzut imediat și s-a oprit în fața noastră.

— Mamă, blestemată să... Nu știu de ce chipul bunicii îl înfuriase într-atîta. Striga ca un turbat : În casă, imediat !

A ridicat mîna ca şi cînd ar fi vrut s-o lovească, stîrnind murmurul dezaprobator al celor prezenţi. Bunica nu plîngea, dar bărbia îi tremura, schimonosindu-se copilăreşte.

— E copilul meu ! E fiul meu !... E dreptul meu să urc ! Trebuie să-l văd...

Juan se liniştise. Privirile lui cercetau feţele celor ce-l contemplau cu aviditate. Un moment a părut nehotărît. La urmă, însă, a cedat brusc.

— Dar tu, nepoato, trebuie să cobori. Tu n-ai pierdut nimic, mi-a spus el.

A luat-o pe mama lui de mijloc şi, aproape tîrînd-o, a ajutat-o să urce. Am auzit-o pe bunica, care începea să se jelească sprijinită de umărul copilului ei

Intrînd în apartamentul nostru, am dat peste o mulţime de oameni care se instalaseră aici şi începuseră să privească peste tot, prin toate colţurile, scotocind curioşi, murmurînd cu compasiune.

M-am amestecat în această lume şi, împinsă de unii, sprijinită de alţii, am reuşit să ajung în cel mai îndepărtat colţ al camerei de baie. M-am retras aici şi am închis uşa.

Maşinal, fără să ştiu cum, m-am trezit în baia murdară, dezbrăcată, ca întotdeauna, pregătită să primesc duşul rece. M-am recunoscut în oglindă, îngrozitor de slabă, clănţănind, de parcă aş fi murit de ger. Adevărul e că toată povestea asta era atît de neaşteptată, încît depăşea puterea mea de a înţelege tragedia vieţii. Am început să sar sub duş şi cred că, văzîndu-mă aşa, m-a scuturat un rîs nervos, ca şi cînd ziua aceea ar fi

fost la fel ca toate celelalte. O zi în care nu se întîmplase nimic. „Cred că sînt isterică", mă gîndeam eu, în timp ce apa cădea peste mine, biciuindu-mă și înviorîndu-mă. Picăturile de apă cădeau de pe umeri pe piept, formau pîrîiașe pe pîntec și alunecau spre tălpi. Sus era Román, întins, însîngerat, cu fața sfîșiată de rictusul celor ce mor sub pedeapsă. Dușul continua să cadă peste mine, în nesfîrșite cataracte proaspete. Auzeam cum rumoarea umană creștea de cealaltă parte a ușii și simțeam că n-o să mă mai mișc niciodată de acolo. Parcă mă idiotizam.

Atunci au început să bată în ușa de la baie.

XXIII

Zilele următoare au plutit în cea mai mare întunecime, pentru că cineva a închis toate ferestrele, acoperindu-le cu pînză neagră. Aproape că nu mai răzbătea nici un firicel de aer proaspăt. O căldură densă și moleșitoare învăluia totul și am început să pierd noțiunea timpului. Ore sau zile, erau același lucru. Zile și nopți, păreau egale. Gloria s-a îmbolnăvit și nimeni nu i-a dat atenție. M-am așezat lîngă ea și am descoperit că avea febră.

— L-au dus de aici pe omul acela ?

Întreba în fiecare clipă.

I-am dat apă. Părea că n-o să se mai satur de băut. Uneori venea Antonia și o contempla

cu o expresie de ură atît de limpede, încît am preferat să rămîn lîngă ea tot timpul.

— N-o să mai moară, n-o să mai moară o dată, vrăjitoarea ? Nu i-ar mai muri mulţi înainte ! Ucigaşo ! spunea Antonia.

Tot de la ea am aflat şi ultimele amănunte despre viaţa lui Román. Amănunte pe care le ascultam ca din spatele unei perdele de ceaţă. (Mi se părea că începeam să-mi pierd văzul şi că lucrurile din jurul meu îşi şterg contururile.)

Se pare că în noaptea înaintea morţii, Román o chemase pe Antonia la telefon. I-a spus că abia venise din voiajul lui — lipsise, într-adevăr, în zilele acelea — şi că trebuia să plece din nou, la primul ceas al dimineţii. „Fii bună şi urcă pînă la mine să-mi faci geamantanele şi adu-mi toată rufăria curată ; plec pentru mult timp“... Astea, după Antonia, fuseseră ultimele cuvinte ale lui Román. Ideea de a-şi tăia beregata trebuie să-i fi venit într-un moment de mîhnire, într-o rapidă nebunie, care l-a cuprins în timp ce se bărbierea. Cînd l-a descoperit Antonia, mai avea încă săpun pe faţă.

Gloria întreba pe un ton monoton de ultimele amănunte privitoare la Román.

— Şi picturile ? Nu s-au găsit picturile ?

— Ce picturi, Gloria ? mă aplecasem eu peste ea, într-un gest prelungit de oboseală.

— Tabloul în care m-a pictat Román. Tabloul cu crini.

— Nu ştiu, nu ştiu nimic. Nu pot să mă interesez de nimic.

Cînd Gloria s-a mai însănătoşit, mi-a spus:

— Eu nu eram îndrăgostită de Román, Andrea... Mititico, citesc pe obrazul tău tot ce gîndeşti. Crezi că nu-l uram pe Román...

Adevărul e că nu gîndeam nimic. Nu mă mai ajuta capul. Cu mîinile Gloriei într-ale mele şi ascultînd discuţia ei, uitam pînă şi de ea.

— Eu sînt cea care l-a făcut pe Román să se sinucidă. L-am denunţat la poliţie, şi de asta s-a sinucis... În dimineaţa aceea trebuiau să vină să-l ia...

Nu credeam nimic din ceea ce spunea Gloria. Era mai verosimil să-ţi închipui că Román fusese spectrul unui mort. Al unui om care murise de mulţi ani şi care, acum, se întorcea în infernul lui... Uneori, amintindu-mi de muzica lui, de muzica aceea plină de deznădejde, care îmi plăcea atît de mult şi care, la sfîrşit, îmi dădea exact senzaţia de sfîrşire, de risipire în moarte, mă înduioşam.

Din cînd în cînd, bunicuţa venea lîngă mine, cu ochii deschişi, pentru a-mi şopti nu mai ştiu ce tainice consolări. Iluminată de credinţa care nu o părăsise, se ruga încontinuu, convingîndu-se că, în ultimul moment, graţia divină pusese stăpînire pe inima bolnavă a băiatului ei.

— Mi-a spus-o Sfînta Fecioară, fata mea. Azinoapte mi-a apărut în vis, înconjurată de graţia divină şi mi-a spus asta...

Mi s-a părut consolatoare această dezordine mintală ce răzbătea din cuvintele ei şi am mîngîiat-o, declarîndu-mă de acord cu ea.

Juan a lipsit mult de acasă ; poate mai bine de două zile. A trebuit să însoțească trupul neînsuflețit al lui Román pînă la morgă și după aceea pe ultimul său drum, la ultimul lui lăcaș, îndepărtat.

Într-o zi, sau, poate, într-o noapte cînd l-am văzut, în sfîrșit, acasă, credeam că reușisem să trecem de clipele cele mai dificile. Dar plînsul nu contenise încă. Niciodată, oricîți ani vor trece, n-o să pot uita gemetele desperate ale lui Juan. Înțelegeam abia atunci că Román avusese dreptate cînd îmi spunea că Juan e în mîinile lui. Acum, cînd acesta murise, durerea lui Juan era impudică, înnebunitoare ; ca durerea unei femei pentru amantul ei, ca durerea unei mame tinere pentru moartea primului copil.

Nu știu cîte ore, în șir, nu am închis ochii, primind în mine toate durerile care pluteau, ca niște viermi, prin măruntaiele casei. Cînd, în sfîrșit, m-am prăbușit într-un pat, nu știu nici eu cîte ore am dormit, fără întrerupere. Ca niciodată în toată viața mea ; ca și cînd aș fi închis ochii pentru totdeauna.

Cînd am început să-mi dau seama că trăiesc, am avut senzația că terminam de urcat din străfundurile unei fîntîni foarte adînci, de la care păstram cavernoasa amintire a unor ecouri din întuneric.

Camera mea era în penumbră. Casa era atît de liniștită, încît crea o senzație stranie, de mormînt. O liniște cum nu auzisem niciodată pe Aribau.

Cînd am adormit, mi-aminteam casa plină de lume și glasuri. Acum părea că nu mai există nimeni pe acolo. Parcă toți ar fi abandonat-o. M-am dus la bucătărie și am văzut, pe foc, două oale fierbînd. Cărămizile păreau șterse de curînd și era o lentă și densă liniște de cămin plutind în jur. La capătul coridorului, Gloria, îmbrăcată în negru, spăla hainele copilului. Ochii mi se adînciseră în orbite și mă durea capul. Mi-a surîs :

— Știi cîte ore ai dormit, Andrea ? m-a întrebat ea, venind către mine. Două zile în cap... Nu ți-e foame ?

A umplut un pahar cu lapte și mi l-a întins. Laptele, călduț, mi s-a părut o minune și l-am sorbit dintr-o dată.

— Antonia a plecat azi-dimineață ; cu Trăsnet cu tot, mi-a spus Gloria.

Numai așa îmi puteam explica liniștea din bucătărie.

— A plecat azi-dimineață, în zori, în timp ce Juan dormea. Pentru că Juan nu voia s-o lase să plece cu cîinele. Tu știi că Trăsnet era dragostea lui... A fugit, însă.

Gloria a rîs într-un mod prostesc și după aceea mi-a făcut cu ochiul.

— Azi-noapte au venit mătușile tale... Acum își bătea joc.

— Angustias ? am întrebat eu.

— Nu, altele, pe care tu nu le cunoști. Cele două căsătorite ; cu soții lor. Vor să te vadă, dar mai înainte îmbracă-te, mititico ; ascultă-mă pe mine.

A trebuit să-mi pun singura mea rochie de vară, cernită, mirosind a vopsea de casă. După aceea, fără nici un chef, m-am îndreptat spre sufragerie. Înainte de a intra, am deslușit un murmur de voci, ca și cînd s-ar fi rugat. M-am oprit lîngă ușă pentru că orice îmi rănea privirea : lumina și penumbra. Camera era aproape complet în întuneric și mirosea a flori artificiale. Chipuri grase, bine hrănite, apăreau din obscuritate. Mirosea a trup moleșit de căldură. Am auzit o voce de femeie :

— L-ai crescut rău. Amintește-ți cum l-ai crescut de rău, mamă ! Așa a și sfîrșit...

— Întotdeauna ai fost nedreaptă, mamă ! Întotdeauna i-ai iubit numai pe băieți. Îți dai seama că ești vinovată de acest sfîrșit ?

— Pe noi nu ne-ai iubit niciodată, mamă ! Ne-ai disprețuit. Întotdeauna te-am văzut plîngîndu-te de fetele tale, care, totuși, nu ți-au dat decît satisfacții... Iată răsplata băieților pe care i-ai răsfățat atîta...

— Doamnă, va trebui să dai socoteală față de Dumnezeu pentru acest suflet pe care l-ai trimis în infern.

Nu-mi credeam urechilor. Nu credeam că ciudatele înfățișări din fața mea există. Încet, încet, fețele lor începeau să se deslușească, schimonosite sau turtite, ca într-un capriciu de Goya. Cele în doliu păreau să oficieze o stranie liturghie.

— Eu v-am iubit pe toți, copiii mei !

N-o puteam vedea pe bătrînică, de unde eram, dar mi-o imaginam pierdută în fotoliul ei hodo-

rogit. A urmat un moment lung de liniște, și la sfîrșit de tot, am auzit un suspin :

— Vai, Doamne !

— N-ai ce să mai alegi din mizeria asta. Te-au furat, te-au despuiat, iar tu ai fost tot timpul oarbă. Niciodată, cînd te-am rugat, n-ai vrut să ne ajuți. Acum moștenirea noastră s-a dus pe apa sîmbetei... Și, pe deasupra, o sinucidere în familie.

— I-am ocrotit pe cei mai nefericiți, pe cei care aveau mai multă nevoie.

— Și prin asta i-ai dus la pierzanie. Nu-ți dai încă seama de rezultat ? Cel puțin dacă ei ar fi fost fericiți. Chiar dacă am fi sărăcit noi toți. Vezi însă că avem dreptate !...

— Și nefericitul acesta de Juan care tace și ne ascultă : căsătorit cu o femeie fără de căpătîi, care nu știe să facă nimic, și care îl lasă să moară de foame !

(Îl priveam pe Juan. Doream una din furiile lui. El părea să nu audă. Privea prin geam razele de lumină ale străzii.)

— Juan, fiul meu, a spus bunica, spune tu dacă au dreptate. Dacă tu crezi că asta-i adevărat...

Juan părea să înnebunească.

— Da, mamă. Au dreptate... Blestemată să fii ! Toți să fie blestemați !

Și atunci toată camera s-a mișcat sub țipete de isterie, ca bătută de niște aripi uriașe.

XXIV

Ţin minte că n-am reuşit să cred, cu adevărat, în moartea lui Román, decît mult timp după aceea. Pînă cînd vara nu a început să se coloreze în ruginiul lui septembrie, mi se părea că Román e încă sus, în camera lui, pe pat, fumînd la nesfîrşit sau mîngîind urechile lui Trăsnet, cîinele acela negru şi strălucitor, pe care Antonia i-l furase, ca un logodnic pe logodnica sa.

Uneori stam jos pe duşumea, în camera mea, caldă, ca toate celelalte încăperi, pe jumătate goale, pentru a putea să mă bucur de fiecare undă de aer rece, şi ascultam scîrţîitul de lemn al uşilor, scîrţîituri ca şi cînd lumina, care înroşea cercevelele ferestrelor, s-ar fi spart, dintr-o dată, zgomotos, sub strălucire... În după-amiezile acelea, neliniştite, îmi aminteam de vioara lui Román şi de gemetele ei profunde. Se priveau în oglindă, în faţa mea, un cortegiu întreg de forme... scaunele de o culoare ştearsă, verdele cenuşiu al hîrtiei de pe pereţi, un colţ monstruos de pat şi o bucată din propriul meu corp, aşezat pe prag, sub toată această simfonie, şi oprimat de căldură... În aceste ore începeam să suspectez colţurile încăperii, ca şi cînd m-aş fi aşteptat să aud dintr-unul din ele cîntec de vioară.

Şi omul acela, care ştia să-şi stăpînească propriile lui suspine şi să le comprime într-o frumuseţe atît de rară, asemănătoare aurului antic, nu-mi mai părea atît de rău... Mă cuprindea nostalgia după el, încercam dorinţa de a simţi

prezența lui, dorință pe care nu o simțisem niciodată pe cînd trăia. O dorință fierbinte pentru mîinile lui tremurînd pe vioară sau pe claviatura pătată a bătrînului pian.

Într-o zi am urcat pînă sus, în cămăruța lui cu aer oriental. Nu mai puteam suporta greutatea acestui sentiment în ziua aceea, și-am observat că, fără nici un pic de rușine, îi luaseră totul dinăuntru. Dispăruseră cărțile și biblioteca, iar sofaua, fără saltea, stătea sprijinită de perete, cu picioarele în aer. Nici unul din toate micile fleacuri pe care Román le avea aici nu supraviețuise. Cutia viorii era deschisă și pustie. Căldură insuportabilă. Ferestruica ce dădea spre terasă lăsa să treacă un mănunchi de soare fierbinte. Mi s-a părut destul de ciudat că nu mai puteam să ascult tic-tacul cristalin al ceasurilor lui.

Abia atunci am știut, și nu m-am mai îndoit, că Román murise și că trupul lui se risipea, într-un colț necunoscut, sub acest soare care pedepsea, cu cruzime, leagănul lui de aici, atît de mizerabil acum, distrugîndu-i sufletul.

De-abia atunci au început pentru mine coșmarurile pe care debilitatea mea le convertea în grozăvii constante. Am început să mă gîndesc că Román stătea înfășurat într-un lințoliu cu mîinile acelea nervoase, descărnate, mîinile acelea care știau să smulgă armonia și materialitatea lucrurilor. Mîinile acelea pe care viața le făcea aspre și în același timp elastice ; care aveau o culoare închisă și galbenă din cauza petelor de tutun ; mîinile care, doar ridicate, știau să

vorbească atît de limpede, să capete o elocinţă justă, de moment. Mîinile acelea îndemînatice — mîini de hoţ, curioase şi lacome — îmi apăreau îngropate, moleşite, tumefiate, iar, după aceea, transformate în doi ciorchini de piele şi de os.

Aceste înspăimîntătoare viziuni m-au urmărit în toată ziua aceea de vară cu o cruzime monotonă. Şi-n serile acelea sufocante, în nesfîrşitele nopţi încărcate de durere, inima mea primea imaginile pe care mintea nu reuşea să le îndepărteze.

Pentru a mă salva de aceste fantome, mă plimbam tot timpul pe străzi, alergam prin oraş, obosindu-mă fără rost. Mergeam îmbrăcată în rochia mea neagră, încreţită din cauza vopselei şi care-mi devenea din ce în ce mai largă. Alergam, instinctiv, cu pudoarea unei sărăcii mult prea mari ; fugeam de cartierele luxoase şi îngrijite ale oraşului. Am cunoscut atunci periferiile cu tristeţea lor de lucruri prost făcute şi pline de praf. Mă atrăgeau mai mult străzile vechi.

Într-o seară, în apropiere de Catedrală, am auzit lentul sunet al unor clopote care pluteau peste partea cea mai veche a oraşului. Am ridicat ochii spre cerul care devenea din ce în ce mai transparent, mai albastru, îndată ce apăreau primele stele şi m-a impresionat frumuseţea aceasta, aproape mistică. Era ca o dorinţă de a muri acolo, privind în sus, sub marea duioşie a nopţii care începea să se lase. Şi m-a durut pieptul de foame şi de nemărturisita dorinţă de a putea respira. Era ca şi cum aş fi mirosit aroma morţii

şi mi s-ar fi părut bună la început, pentru ca, după aceea, să-mi provoace teroare... Cînd a izbucnit o pală de vînt fierbinte, mai stăteam încă nemişcată, sprijinită de perete ; prostită. Din bătrînul balcon al unei case în ruină a apărut un cearşaf întins, care, agitîndu-se, mi-a dat ameţeli. Nu aveam capul prea limpede în ziua aceea. Pînza albă mi s-a părut un linţoliu şi-am început să fug... Am ajuns în strada Aribau pe jumătate nebună.

În felul acesta am început să simt prezenţa morţii în casa pe unde trecuse, cu tragedia ei, în urmă cu două luni.

La puţin timp, însă, viaţa mi s-a părut la fel. Aceleaşi strigăte începeau s-o umple. Juan continua s-o bată, ca întotdeauna, pe Gloria. Poate că acum începuse s-o bată pentru orice şi poate că brutalitatea lui sporise... Nu simţeam, totuşi, nici o diferenţă. Căldura ne înăbuşea pe toţi, şi doar bunica, din ce în ce mai zbîrcită, tremura de frig. Dar nu exista nici o deosebire între această bunică şi bătrînica de altădată. Nu părea nici măcar mai tristă. Eu continuam să primesc surîsuri şi daruri din partea ei, iar în dimineţile în care Gloria chema pe cumpărătorul de vechituri, ea continua să se roage, din dormitorul ei, Sfintei Fecioare.

Mi-amintesc că, într-o zi, Gloria a vîndut pianul. Vînzarea a fost mai rentabilă ca cele de pînă atunci şi simţurile mele au luat, de îndată, notă că în ziua aceea şi-a permis luxul să pună carne în mîncare. Acum, cînd nu mai era Antonia care, prin simpla ei prezenţă, drămuia şi dă-

dea mîncărurilor gustul acela oribil, Gloria făcea eforturi ca lucrurile să meargă mai bine.

Tocmai mă îmbrăcam, dorind să ies în stradă, cînd am auzit un mare scandal în bucătărie. Juan, înfuriat la culme, trîntea cratițele care, un moment mai înainte, îmi stîrniseră pofta, și o lovea pe Gloria, care se afla la pămînt.

— Nenorocito ! Ai vîndut pianul lui Román ! Pianul lui Román ! Nenorocito ! Scroafo !

Bunica tremura, ca de obicei, apropiind de obrazul ei băiețelul pentru ca acesta să nu vadă ce face tatăl lui. Juan avea spume la gură, iar ochii lui aveau strălucirea ochilor celor ce trăiesc în ospicii. Cînd a obosit din pricina loviturilor, și-a dus mîinile la piept, ca cineva care se înecă, și după aceea, cu o furie mai mare, s-a îndreptat spre taburelele de brad de sub masă, pe care le-a făcut țăndări... Gloria, pe jumătate moartă, a reușit să iasă de acolo și ne-am îndepărtat, toate, lăsîndu-l singur cu țipetele lui. După ce s-a liniștit — mi-au spus ele — și-a luat capul între mîini și a plîns cu sughițuri.

În ziua următoare a venit Gloria, încet și spionînd, pînă la mine, și mi-a vorbit de hotărîrea ei de a chema medicul și de a-l băga pe Juan la ospiciu.

— Mi se pare că e bine, i-am spus eu (dar eram sigură că niciodată nu se va întîmpla așa ceva).

Gloria stătea în fundul camerei. M-a privit și mi-a spus :

— Tu nu știi, Andrea, cît mi-e de frică !

Avea aceeaşi faţă inexpresivă din totdeauna, dar, lacrimile îi umpleau ochii.

— Eu nu merit asta, Andrea, pentru că sînt o fată foarte bună...

A rămas un moment tăcută, părînd subjugată de propriile ei gînduri. S-a apropiat de oglindă.

— Şi frumoasă... Nu-i aşa, că-s frumoasă?

Îşi pipăia trupul cu o anumită plăcere, uitînd de neliniştea ei. S-a întors spre mine:

— De ce rîzi?

A suspinat şi, imediat, a luat o mină de femeie înspăimîntată...

— Nici o femeie n-ar fi suferit ceea ce săfur eu, Andrea... De la moartea lui Román, Juan nu-mi dă voie să dorm. Zice că sînt o bestie care nu face altceva decît să doarmă, în timp ce fratele lui urlă de durere. Vorbele astea, spuse de el, mititico, te fac să rîzi... Dar dacă ţi le spune la miezul nopţii, cînd eşti în pat... Nu, Andrea, nu-i de rîs să te trezeşti pe jumătate strangulată de mîinile unui bărbat. Zice să sînt o scroafă, că noaptea nu fac decît să dorm, iar ziua la fel. Cum să nu dorm ziua, dacă n-o pot face noaptea? Mă întorc de la sora mea foarte tîrziu şi, deseori, îl găsesc aşteptîndu-mă în stradă. Într-o zi mi-a arătat un cuţit mare pe care, zicea el, îl purta pentru a-mi tăia capul dacă aş fi întîrziat cel mult o jumătate de oră... Tu crezi că n-ar avea curajul s-o facă? Dar cu un nebun ca el... Zice că Román îi apare în vis în fiecare noapte şi îl sfătuieşte să mă ucidă... Ce-ai face tu, Andrea, în locul meu? Ai fugi?

N-a aşteptat să-i răspund.

— Dar cum poţi să fugi cînd bărbatul are un cuţit în mîini şi nişte picioare care să te poată urmări pînă la capătul lumii ? Tu nu ştii, mititico, ce înseamnă frica... Să te culci aproape spre ziuă, cu tot corpul plin de vînătăi, aşa cum mă culc eu, alături de un bărbat care-i nebun... Stau în pat pîndind momentul în care el adoarme pentru a-mi adînci capul în pernă şi a mă odihni şi eu. Şi văd că el nu doarme niciodată. Îi simt ochii, deschişi, lîngă mine. E treaz întru totul, cu muşchii încordaţi, şi în fiecare moment mă întreabă : Ai adormit ? Şi trebuie să-i vorbesc ca să-l liniştesc. În cele din urmă nu mai pot, somnul îmi intră ca o durere neagră în ochi şi mă prăbuşesc, înfrîntă... Imediat, îi simt respiraţia aproape, îi simt trupul atingîndu-l pe al meu, şi trebuie să mă îndepărtez, asudată de spaimă, pentru că mîinile lui îmi trec, uşor, peste gît şi nu ştiu ce se poate întîmpla... Şi dacă ar fi rău întotdeauna, mititico, l-aş putea urî şi poate că ar fi mai bine. Uneori însă mă mîngîie, îmi cere iertare, plînge ca un copil... Ce pot să fac ? Încep să plîng şi eu, cuprinsă de remuşcare... pentru că toţi avem remuşcările noastre, chiar şi eu... şi îl mîngîi, la rîndu-mi... După aceea, dimineaţa, dacă îi amintesc toate astea, vrea să mă ucidă... Poftim !

Brusc, şi-a smuls bluza şi mi-a arătat o vînătaie, aproape însîngerată, pe spinare.

Observam teribila cicatrice cînd mi-am dat seama că în cameră mai era cineva. Întorcîndu-mă, am văzut-o pe bunica mişcîndu-şi cu supărare căpşorul nins.

Ah, mînia bunicii ! Singura mînie pe care mi-o amintesc... Mi-aducea o scrisoare pe care abia o primise. Şi-o scutura în plic.

— Blestematelor ! Blestematelor ! ne-a spus ea. Ce puneaţi la cale ? Ospiciul ?... Pentru un bărbat bun la suflet, care vă îmbracă şi care vă dă de mîncare, vouă şi copilului, care îşi petrece nopţile alintîndu-l, pentru ca soţia lui să doarmă liniştită... Nebunelor ! Pe voi două şi pe mine ne vor închide împreună, înainte de a-i atinge lui un fir de păr.

Cu un gest de răzbunare a aruncat scrisoarea jos şi a dat din cap, gemînd şi vorbind singură.

Scrisoarea era pentru mine. Mi-o trimitea Ena de la Madrid. Drumul vieţii mele începea să se schimbe.

XXV

Am terminat cu aranjatul cufărului şi l-am legat strîns cu o sfoară, pentru a întări încuietorile distruse. Eram obosită. Gloria a venit să-mi spună că masa era gata. M-a invitat să cinăm împreună în acea ultimă seară. Dimineaţa s-a aplecat spre mine :

— Am vîndut toate sfeşnicile de perete. Nu ştiam că pentru lucrurile astea atît de vechi şi de murdare or să-mi dea atîţia bani, mititico.

În seara aceea a fost pîine din abundenţă. S-a servit peşte alb. Juan părea bine dispus. Copilul gîngăvea, în scăunaşul lui înalt, şi mi-am dat

seama, uimită, că în anul acela crescuse tare mult. Candelabrul se reflecta în obscuritatea geamurilor de la balcon. Bunica a spus :

— Hoţomano ! Să vedem cît de repede ai să vii să ne vezi...

Gloria şi-a pus mîna ei mică peste cea pe care eu mi-o ţineam pe masă.

— Da, întoarce-te repede, Andrea, ştii doar că te iubesc mult...

Juan a intervenit şi el :

— N-o plictisiţi pe Andrea. Face bine că pleacă. În sfîrşit, i se oferă ocazia de a munci şi de a face ceva... Pînă acum nu se poate spune că ar fi făcut-o.

Am terminat masa. Nu ştiam ce să spun. Gloria a îngrămădit farfuriile murdare în chiuvetă şi după aceea s-a dus să-şi facă buzele şi să-şi pună paltonul.

— Gata, îmbrăţişează-mă, mititico... De ce pleci atît de devreme ? La cît e trenul ?

— La şapte.

Am îmbrăţişat-o şi, lucru ciudat, am simţit c-o iubesc. După aceea am văzut-o îndepărtîndu-se.

Juan stătea în mijlocul holului, privind fără să spună un cuvînt, manevrele mele cu cufărul, pe care încercam să-l aşez lîngă uşă. Voiam să fac cît mai puţin zgomot, să nu tulbur pe nimeni. Unchiul meu mi-a pus mîna pe umăr cu o amabilitate prostească şi m-a contemplat în felul acesta, despărţită de distanţa braţului său.

— Faci bine că pleci, nepoată ! Ai să vezi că, oricum, să trăieşti într-o casă străină, nu-i ace-

lași lucru cu a trăi împreună cu familia ta. Ai să înveți să cunoști ceea ce e viața...

Am intrat în camera Angustiei ; pentru ultima dată. Era cald și fereastra era deschisă. Același reflex al felinarului din stradă se întindea peste balcoane, risipindu-se în dungi galbene.

Nu am vrut să mă gîndesc mai mult la ceea ce mă înconjura și m-am aruncat pe pat. Scrisoarea Enei îmi deschisese, de data aceasta într-un mod real, orizonturile salvării mele.

„... Se găsește de lucru pentru tine la biroul tatălui meu, Andrea. O să-ți poți permite să trăiești independentă și, în afară de asta, să asiști la cursurile de la universitate. Pentru moment, vei locui la noi, iar după aceea ai să poți să-ți alegi o locuință pe placul tău, pentru că nu avem de gînd să te sechestrăm la noi. Mama e foarte bucuroasă și îți pregătește camera. Eu, de bucurie, nici nu mai pot dormi."

Era o scrisoare lungă, în care îmi povestea toate preocupările și speranțele ei. Îmi spunea că Jaime, de asemeni, va veni să locuiască în iarna aceea la Madrid. Că se hoătrîse, în sfîrșit, să-și termine și el studiile și după aceea să se căsătorească.

Nu puteam adormi nici eu. Mi se părea nepotrivit să simt din nou acea neliniște de acum un an, la mine în sat, înainte de a veni la Barcelona, cînd săream din pat la fiecare jumătate de ceas, temîndu-mă să nu pierd trenul de șase. Acum nu mai aveam aceleași iluzii, dar plecarea aceasta mă înduioșa. Tatăl Enei, care sosise la Barcelona pentru cîteva zile, venea să mă ia a

doua zi, de dimineaţă, pentru a-l însoţi în călătoria sa de întoarcere la Madrid. Urma să călătorim cu automobilul.

Eram îmbrăcată deja, cînd şoferul a ciocănit, discret, la uşă. Întreaga casă părea liniştită, adormită sub lumina scăzută, care intra prin balcoane. Nu am avut curajul să intru în camera bunicii. Nu voiam s-o trezesc.

Am coborît scările tiptil. Simţeam o emoţie vie. Îmi aminteam de teribila speranţă, de dorinţa de viaţă cu care le urcasem prima oară. Acum, plecam fără să fi cunoscut nimic din ceea ce, confuz, speram pe atunci : viaţa în plenitudinea ei, bucuria, pasiunea pentru muncă, iubirea. Din casa de pe Aribau nu luam cu mine nimic ; cel puţin aşa credeam pe atunci.

În picioare, lîngă automobilul lung şi negru, mă aştepta tatăl Enei. Mi-a întins mîinile în semn de bun venit cordial. S-a întors spre şofer pentru a-i da nu ştiu ce fel de sarcini. După aceea mi-a spus :

— Vom lua masa la Zaragoza, dar, înainte, va trebui să luăm gustarea de dimineaţă ; şi a surîs îndelung. O să-ţi placă voiajul, Andrea, ai să vezi...

Aerul dimineţii îmi făcea bine. Sub roua nopţii pămîntul părea umed. Înainte de a intra în automobil, am întors privirea spre casa unde trăisem un an de zile. Primele raze de soare se loveau de ferestre. Cîteva clipe după aceea, strada Aribau şi toată Barcelona rămîneau în spatele meu.

CUPRINS

Cuvînt înainte 5

Partea întîi 27

Partea a doua 135

Partea a treia 259